

بلوچ دین و مذہب

(2000 پیشء مسیح تا 650 بعدء مسیح)

جان محمد دشتی

بلوچی اکیڈمی

عدالت روڈ، کوئٹہ

(c) All rights are reserved

اے کتاب ۽ دُر اہیں حق نوشتہ کاریگ انت ۽ بید ۽ آئی ۽ رضامندی ۽
کس ایشی ۽ نوشتہاں چھاپ گت نہ کنت۔

بلوچ دین ۽ مذہب

(2000 پیش ۽ مسیح تا 650 بعد ۽ مسیح)

جان محمد دشتی

2022

ISBN: 978-969-680-174-0

نہاد: 500 کلدار

اے کتاب ۽ سرورق ۽ عکس اٹلی ۽ عکس کار جولیو رومانو (Giulio Romano) ۽ جوڑ
کتگین انت کہ چہ جہل ۽ لنک ۽ زورگ بوتگ۔

[The Fall of the Gigants, 1532 - Giulio Romano - WikiArt.org](https://www.wikiart.org/en/Giulio-Romano/The-Fall-of-the-Gigants-1532)

بلوچی اکیڈمی ۽ اے کتاب میراث پر ننگ پر پریس کراچی ۽ چھاپ کنائینگ
۽ شنگ کتگ۔

نامدات

حد اوندانی ناہستیں ہستیء نامء

لڑ

- 6 حرفء اول
- 13 1- بلوچ ء بلوچ ء مذہب
- 33 2- حد اوند
- 72 3- زر تشتی، زر تشتی
- 136 4- پیدائشت
- 140 5- زر تشتی ء اندگہ دین ء مذہب
- 197 6- ارواح، روزء محشر، جاہء عذاب، جاہء آسودگی
- 215 7- واجہ ہڈر، حرء جدّال، سوشینت، مہدی

- 231 - 8 - جنّ ء جاتو، سهر ء سامری
- 240 - 9 - قصّ ء داستانانی کردار
- 249 - 10 - شرک ء پال
- 264 حرف ء آخر
- 271 ضمیمه
- 317 شوندا
- 328 انڈیکس

حرفء اول

تاریخ نویس غیر جانب دار بوت نہ کن انت۔ ایشانی پسند ء ناپسند یا یہ اندگہ قوم ء راجاں بغض ء کینگ آہانی نوشتا نکان غیر جانب داری ء نکیل انت۔ کسے کہ ہندوانت یا بدھ یا مسلمان، عیسائی یا یہودی، زرتشتی یا کنفیو سین، جاپانی، مصری، یونانی، رومن، اسیرین، بیبلونی یا لاطین امریکی مایا، چریشاں ہر کس کہ مذہبی یا معاشرتی تاریخ ء نوشتہ کنت، آہما مذہب ء ہما معاشرت ء توصیف ء کنت کہ آگوں آئی ء بندو کیں یا آئی ء پت ء پیرک چما مذہبی ٹک ء راجاں بوتگ انت۔ ہمیشا تاریخ نویس راجانی رسم ء دود ء دین ء ایمان ء بارو ء سرپورہیں ء سرجمیں تزان نہ کن انت، ہما کہ پرہانی دل ء شرتر انت، ہماہانی توصیف ء کن انت۔ یہودی ء دل نہ سگیت کہ آہ گوشت کہ یہودیت گوں زرتشتی، بیبلونی ء اسیریائی مذہباں رجیتگ۔ آہے ثابت کنت کہ آئی ء دین کوہن تر، تو نگر ء شرتر انت۔ مصری تاریخ نویس نہ گوش انت کہ زرتشتی مذہب ء آہانی مذہبی سدک ء فکر اثر مند کتگ۔ یونانیانی دل دور کنت کہ اے جبر ء بہ من انت کہ تاں حدے ء اسیریائی، بیبلونی، ایرانی ء رومن مذہباں آہانی مذہبی قصہ ء آیات، آہانی بامرد ء جنگی مردانی کار ء کرد ء مڑاہ داری ء زانت ء فلسفہ اثر مند کتگ۔ ایرانیانی دل نہ سگیت کہ آہ گوش انت کہ کرن ء باریگاں، آہانی مذہب ء معاشرت ء چہ ہما سگیں قوم ء راجانی مذہباں اثر زرتگ۔ عیسائی پرے جبر ء نہ وش بنت کہ آگس کسے بہ گوشت کہ آہانی دین ء بنیات یہودیت انت یا کہ آہاں یہودیائی فکر ء فلسفہ کم ء گیش کتگ ء زرتگ انت۔ عرب اے گوشت نہ کنت کہ آہانی مسلمانی یا اسلام زرتشتی یہودیت ء عیسائیت ء چپ ء چاگرد ء تڑیت ء چہ ہماہان انت۔

انسانی زانت ء فہم ء عقل مندی چہ ابتدائی مذہباں در نہ انت ء ہمے عقل
 انت کہ زانت ء دوام انت ء ہمے فہم ء زانت در ستیں مذہبانی بنیاد انت۔ مذہب ہر
 کسی تب انت، انسانی فکر ء ذہن آزاد انت ء آئی ء بندش پر نیست۔ انسانی آزادی
 ایوک ء مذہبی نہ انت، آئی ء فکر ء عمل ء آزادی نیگ انت، ایر دستی ء نہ انت۔
 بازیں مذہبانی بنیاد ء سماجی فکر اں تفاوت ہست چو کہ سیسیلون ء اسیریباء غلامی نہ
 بوتگ بلے یہودی، عیسائی ء اسلام ء غلامی مکن نہ کتگ۔ گوں ملک گیری یا مذہبی
 جنگانی سوب مندی ء آہاں ایر دستیں یا جنگلیں مخلوق گپتگ ء کاردار ء غلام کتگ۔
 آہانی جنین مولد کتگ انت ء گوں آہاں ہم بستری روا بوتگ۔ آہانی بہاء سیم بوتگ،
 آہانی مذہبی آزادی پلینتگ۔ بلے گوں زر تشتی آں چوش نہ بوتگ۔ یہودیت ء اسلام
 ء انسان حد اوند ء بندہ انت، آئی ء خدمت کار انت، آئی ء غلام انت، ”عبد“ انت
 بلے انسان اہورامز داء غلام نہ انت، آوتی ہر فکر ء عمل ء آزاد انت۔

یہودیت ء اسلام ء خدا، یاوح ء اللہ آدم ء حواء را پہ آہانی نافرمانی ء چہ
 بہشت ء در کن انت ء زمین ء ہتر دینت بلے زر تشتی حد اوند، اہورامز داء پہ زہر ء
 کنت کسے ء را سزا نہ داتگ ء نہ دنت چیا کہ حد اوند زہر ء کنت، بغض ء کینگ ء نا
 پہوت ء نا پہ انسان ء دوست داریت۔

پہ زر تشتی ء حد اوند ء جاہ ء دوار شون دیگ نہ بوتگ۔ آ قدرت انت،
 زمین ء زمان انت، ہر جاہ ء ہر کجا انت ہمیشا پہ آئی ء توصیف ء تعریف ء یک
 مخصوص نیمگ یا جانب ء مقرر نہ انت کہ ہر کس وتی دیم ء ہما نیمگ ء بہ کنت ء
 عبادت بہ کنت۔

دائمی عیش ء نوشے لذت بہ بیت یا ترس بہ بیت، نادر اہی ء لنگڑی ء ترس،
 دائمی عذاب ء ترس، ایش پہ انسان ء بلا ہیں دل تہر کھی ء ودی کن انت۔ آنہ

زانت کہ چون بہ کنت ء چون مہ کنت۔ چون پہ وشیانی منگیراں رسگ ء تو جیل بہ سازیت ء چون چہ دائمی نا آسودگی ء بہ رگیت۔ ہمے سرگردانی انسان ء راجہ ہستاں نا ہست کنت۔ آئی ء عقل ء فہم ء بارت، آتاں زندگ انت، دل تیر کہ ء پیرزگ انت، ہمے پیرزگی ء قید ء قید انت۔ انسان ء ہمے پیرزگی اصل ء مذہب ء عقیدہ ء سبب بوتگ۔

مذہبانی فکر ء فلسفہ ء رگ ء ریشگ یک انت۔ چو کہ زمین ء زمان ء پیدائنت، انسان ء اندگہ خلقت ء پیدائنت ء آئی ء مرگ ء زیست، میرانی ء نمیرانی، دائمی آسودگی یا نا آسودگی، روح ء روح ء نمیرانی ء فکر ء دگہ بازیں بنیادی لیکہ۔

بلوچانی مذہب، معاشرتی دود ء ربیدگ، جنگی رپک ء راہ، قبائلی راہ بند، میان ایشیاء ایران ء گوریچانی ء رودراتکی دمگاں آہانی جہہ منندی یالڈ ء بوج ء باروا چوشیں تاریخی گواہے نیست کہ آچنگ ء نزا آرگ بہ بنت ء چرہاں تاریخ نویس یک پکائیں ء دل سریں آسرے ء سر بہ بنت۔ ہمے پیم ء میدی آل چار صد سالان (600-1000 پیش ء مسیح) ایران ء بادشاہی کتگ بلے تاں روج ء مرچی چوشیں تاریخی گواہے دست نہ کپتگ کہ ایشانی مذہبی دود چو نہیں بوتگ انت۔ آہانی باروا ہچ کتبہ ء نوشتانک ہم نیست بلے کس نہ گوشت کہ اے راج نہ بوتگ یا میدی ٹگاں اے دمگاں حکومت نہ کتگ یا ایشاں دین ء مذہب نہ بوتگ۔ بلوچانی مذہبی رسم ء دودانی باروا یاد ہیں تاریخی گواہے نیست بلے بلوچ ہست بوتگ ء ہست انت ء بلوچ بے مذہب نہ بوتگ انت۔

اے نوشتانکانی مقصد ایش انت کہ باید انت بلوچ بہ زانت انت کہ آہانی دین ء ایمان ء ذرا جیں ء پرویلیں سفر چہ کجا شروع بوتگ ء تا کجا روت۔ اے کش ء ماں کش ء بلوچ ء مزین مردی، براہندگی، راجی ء مذہبی فکر ء زانت تا کجا حد اں سر

کتنگ؟ ایشاں بلوچ ء راتاوان بارکتنگ یا شادان ء پُرسوب کتنگ؟
 بلوچ ء گوں ایدگہ قوم ء راجاں ہم بستگی ء ہمسائیگی ء کرن ء باریگاں ہما
 علاقائی دود ء ربیدگ، سیاسی ء معاشرتی راہ بند ء مذہبی سبتک ء یقین ء چارگ ء
 تپاسگ ء رند بلوچانی مذہبی دود ء ربیدگانی باروا آسرے دراتک کنت۔ پے اے کتاب
 ء سرجم کنگ ء بلوچ ء چہ بلاشگان ء لڈ ء بوج ء ایران ء گوریچان ء رند ترا ماں ایران
 ء رودراتکی دمگاں جہہ منندی ء ہما باریگانی دود ء ربیدگ، مذہبی فکر ء لیکہ کڑی ماں
 کڑی کنگ ء چارگ بوتگ انت ء چرہاں بلوچ ء مذہب ء بارو ء یک آسرے ء
 رسگ ء جہد کتنگ۔

اے کتاب ء غرض بلوچانی یا ایدگہ مذہبانی نہ ایرجنگ انت ء نہ آہانی
 توصیف ء تعریف انت، البت اے نوشتگانی مقصد بلوچ ء مذہب ء گوں آئی ء
 مذہب ء بندوکیں ہما فکر ء زانشت ء نشان دیگ انت کہ 4000 سال ء ذرا جیں
 تاریخ ء بلوچ ء ہمسائیگیں قومانی وت ماں وت ء بدبری ء جنگ ء شدت کہ مذہب ء
 سوب ء بوتگ انت آہانی نشان دیگ انت چیا کہ اگس قومے کہ وتی زیک ء مہ
 زانت، آوتی باندات ء نہ زانت، آراہ ء گار کنت ء رُنگ راہاں سران سران بیت۔
 اے نوشتگانک مذہبانی حد اوند ء آہانی کرد، پیغمبر ء آہانی ہم کار ء پڑیشنگ،
 زمین ء زمان ء انس ء جنس ء پیدائشت، زند ء بعد زند، میرانی ء نمیرانی، نیکی ء بدی،
 گناہ ء ثواب، ارواح، آئی ء جاہ ء آسودگی ء جاہ ء آسودگی ء باروا دست کتگیں ہما
 نوشتہ ء کتاب کہ آہاں بلوچ ء مذہبی فکر اثر مند کتنگ، چاریتگ، تپاسیتگ ء چرہاں
 مدت زرتگ۔ ہمسائیگیں راجانی مذہبی قصہ ء داستان، دود ء ربیدگ ء شرک ء پال
 وبتگ انت ء ہما دمگانی مذہبی فکر ء لیکہ ہم چاریتگ انت کہ بلوچ ہما دمگاں ماں
 ذرا جیں مدتتاں جہہ مند بوتگ انت یا آہاں ہما دمگاں ادارکی، ہنکین ء دوار کتنگ۔

ہما دمگاں کہ بلوچ جہہ منند بوتگ انت ہما علاقہانی حد اوند ء حد اوندانی
 دین ء مذہب ء بلوچ بے بہرہ بوتگ ء وہدیکہ بلوچ ایرانی دمگاں داخل بوتگ آ
 زر تشتی ء مٹوگر بوتگ انت۔ اولی باب بلوچانی نسلی وابستگی، چہ میان ایشیاء ماں
 بلاشگان ء آہگ ء جہہ منندی ء چہ بلاشچک (Balāscik) ء بلوچ ء آہانی زبان ء
 چہ بلاشچکی ء بلوچی بوگ ء رند ترا چہ بلاشگان ء ماں ایران ء رودراکتی ء زرباری
 دمگاں جہہ منندی ء باروا انت۔ اولی باب بلوچ ء ابتداء ء زمانگ ء بلوچ ء مذہبی
 فکر ء لیکہ ء بابت بازیں سوالانی جواب انت۔

انسان چہ روزء اول ء خدا یا خداوندانی شوہاز ء بوتگ۔ دومی باب ء
 قدیم زمانگ ء خدا ء خداوندانی بابت ء بازیں قوم ء راجانی فکر، زانت ء فلسفہ ء
 سرا بر جمیں چمشانک ء دیگ بوتگ۔

میان ایشیاء ء میان روچ دراتک ء ایران ء مذہبی فکر ء کرد ء ہزاراں
 سالانی تاریخ انت بلے زر تشت ء آئی ء مذہب ء اے علاقہ ء شاہ ء بادشاہانی
 حکمرانی ء راجانی مذہبی فکر ء زانت اثر مند کنگ۔ ایران ء بازیں شاہ زر تشتی بوتگ
 انت ء گوں آہانی پلہ مرزی ء زر تشت ء حد اوندیں اہورامزدا مستریں حد الیکگ ء
 منگ بوتگ۔ سیسی باب زر تشت ء زر تشتی ء باروا یک دراج کشمیں فکری بحثے۔
 ہے باب ء زر تشتی فرقیہانی ہم بیان انت۔

چارمی باب ء زمین ء زمان ء پیدائنت، ابتدا ء انتہا، ہستی ء نیستی،
 میرانی ء نمیرانی، حد اوند ء آہانی کار ء کرد بیان بوتگ انت۔ آدمگاں کہ بلوچ
 جہہ منند بوتگ انت، آ علاقہاں زر تشتی ء ابید ہندوازم، بدھ ازم، یہودیت،
 عیسائیت ء رندی دؤراں اسلام ء اثر ہم بوتگ۔ پنچمی باب ء بازیں مذہبانی فکری
 ہم گزنجی ء تفاوت بیان کنگ بوتگ۔

گوں پیدائش تے روح تے آئی تے نمیرانی بندوک انت۔ روح چئی تے، پرچہ نمیران انت۔ اڑ دا تگیں پرچہ اڑ دیوک تے جواب دہ انت تے ہمے جواب دہی تے حد تے قد کجام انت۔ مرگ تے رند روحانی عاقبت چئی انت۔ روز تے محشر، حساب تے کتاب، جاہ تے آسودگی تے جاہ تے نا آسودگی یا بہشت تے دوزہ چئی انت تے کجا انت۔ ششمی باب تے ہنچیں مذہبی فکری زانشت تے باروانوشتہ بوتگ۔

مذہبی فکر تے راہبندی حساب تے انسان مدام راہ تے ردا انت۔ آئی تے نہ وٹیں کردانی باروا حد اوند لپرزگ انت۔ آخری دؤراں ماں جہان تے ذہنی تے فکری کش تے مان کش تے کیت۔ حر تے جدال کیت تے انساناں گمراہ تے بد کردار کنت بلے پہ انسان تے پلہ مرزی تے راہ دربر کا انت۔ واجہ ہڈر کیت، سوشینت کیت، مہدی کیت، پیغمبریں عیسیٰ چہ آزماناں کیت۔ ہمے بامرد جہان تے چہ ناشریں کرداراں پاک کن انت۔ حر تے جدال تے کش انت۔ حر تے جدال کئے انت، کدی کیت تے سوشینت تے مہدی کئے انت، کجا انت تے کدی کا انت۔ ہفتمی باب ہمے سر حالان انت۔

جن تے جاتو، دیہہ تے بلاہ، پری تے پریشتنگ، سہر تے سامری مذہب تے بخشا تگیں سوگات انت۔ جاتو دل کش انت، دلاں تڑین انت۔ جن تے بلاہ، پری تے پریشتنگ ہم مذہبی فکر تے بہر انت۔ ہشتمی باب ہمے سر حالانی باروا انت۔

قصہ تے داستانانی بامرد ہما کن انت کہ دگہ کس اش کت نہ کنت۔ آگوں دیہہ تے بلاہاں دیم پہ دیم انت، گوں حیوان، دلوت تے گوں مرگ تے ماراں تزان کن انت، نزور تے ناتوانانی مدت تے کن انت، شری تے پلہ مرز تے بدی تے خلاف تے سزین بند انت۔ نہمی باب ہمے باروا انت۔

نگبختی ، بد بختی ، نادراہی ، جان دراہی ، جنگ ء امن ، ہزگاری ء
 نیزگاری ء بہ گر تا نیکی ء بدی ء دراء ، چوشیں سیدک ء یقین مذہب ء بہر انت۔
 دہمی باب شرک ء پالانی باروا انت کہ ایشان بلوچ ء مذہب ء دود ء ربیدگ
 اثر مندکتگ۔

1- بلوچ ء بلوچ ء مذہب

بلوچ کئے انت ء چہ کجا اتلگ انت ، اے باروا بازیں تاریخ نویساں ہے
گوشنگ کہ بلوچ چہ میان ایشیاء آریائی زبان گوشوکیں قومان انت۔ انچو گوش انت
اول سراں آ ماں بلاشگان ء سر بوتگ انت بے کجام دؤر ء باریگاں ماں آ د مگ ء
اتلگ انت، المی ء زانگ نہ بیت۔

بازیں قرناں رند بلوچ چہ بلاشگان ء انوکیں بلوچستان ء دیم ء پہ ہندوستان ء
پنجاب ء گجرات ء سر بوتگ انت۔ ایشانی بازیں ٹکے ماں سلطنت ء عمان ء دمگاں جاہ
مند انت۔ اے دؤراں بلوچ پاکستان ء ایران ء اوگانستان ء بلوچستان ء ابید پاکستان ء
سندھ ء پنجاب ء افریقہ ء بازیں ہنداں جہہ مند انت۔

ایران ء بخامنشی شاہانی زمانگ ء بازیں نوشانک ء کتہہ در کپتگ انت کہ
ماں آہاں بلاشگان ء ذکر انت کہ ہے دمگاں ایرانی شاہانی حاکمی بوتگ۔ ہے
نوشانکاں ہے د مگ ء یک راجے ء ذکر انت کہ آئی ء را بلاشچک اش گوشنگ۔

بلاشگان کیسپین زر ء مغرب ء کوہ قاف بزاں کاکاسس ء زرباری د مگ
بوتگ ء بلاشچک (Balāšcik) چہ ہما ہفتتیں قومان انت کہ آ د مگ ء جہہ مند
بوتگ انت۔ بلاشگان برزند (Barzand) ء بہ گر تاں ورتان (Varthan) ء دِرا
ہے د مگ انت کہ اے د مگ ء ارس (Aras) کور ء جہلی بہراں بہ گر تاں بردا
(Barda) ، بے لقان (Baylaqan) ورتان ء بہ گر جروان ء برزند ، ارن
(Arran) ء مگاں (Mugan) ء درا، اے دراہیں د مگ بلاشگان گوشنگ بوتگ۔
بلاشگان ء عربانی الگار (653 بعد ء مسیح) ء دؤراں گردانی ہم ذکر انت کہ عرب
کماندار ء گوں آہند ء ایندگہ ٹگاں ہے عہد ء پیمان کتگ کہ عرب آہان ء چہ گردانی

دہشت و آگاریں انت۔ ہمے دؤر ۽ رند بلاشگان ۽ ذکر پنج تاریخ نویس ۽ نہ کتگ ۽ گمان ہمیش انت کہ اے دگ ۽ نام بدل کنگ ۽ مگان (Mugan) کنگ بوتگ۔
 عرباں چہ پیش ہمے دگ ۽ ایران ۽ یونان ۽ جنگانی سبب ۽ علاقہ ۽ راج ۽ ٹک پہری بوتگ ۽ بلوچ ۽ گرد چہ آدمگاں دراتلگ ۽ دیم اش پہ سیستان، کرمان، مکران، توران ۽ داتگ ۽ گرد دیم پہ اسیریا ۽ میسیوپوٹیمیا ۽ دمگاں شتنگ انت ۽ تاں روج ۽ مرچی ہما دمگاں آباد ۽ جہہ مند انت۔

اے ہمے دؤران انت کہ بلوچ چہ بلاشچک یا بلاچک ۽ بلوچ ۽ آہانی زبان چہ بلاشچی ۽ بلوچکی ۽ بلوچی بوتگ۔ عربانی راج دپتراں آہانی گوں کوچ ۽ بلوچاں جنگ ۽ احوال انت۔ اے دؤراں بلوچ سیستان، کرمان، دہلام، گیلان، مکران، توران، رختان ۽ دشت ۽ لوٹ ۽ کر ۽ گوراں جہہ مند بوتگ انت۔

بلاشگان ۽ جہہ مندیں بلوچانی مذہب کجام بوتگ، آکجام دین ۽ پلہ مرز بوتگ انت، سرپور ہی ۽ زانگ نہ بیت چیا کہ آ زمانگ ۽ بلوچ ۽ آئی ۽ مذہب ۽ باروا دل سریں تاریخی گواہی ۽ نیست بلے اے جبر ۽ ہتکے نیست کہ بلوچانی ہما دین ۽ مذہب بوتگ کہ ہما دگ ۽ ہما زمانگ ۽ آریائی قوم ۽ راجانی بوتگ کہ آہاں رند ترا لڈ ۽ بوج کتگ ۽ دیم پہ ایران، یورپ ۽ ہندوستان ۽ شتنگ انت ۽ چو کہ آ زمانگ ۽ آدمگ ۽ مخلوق باز حد اوندانی متوگر بوتگ پمیشا گمان ہمیش انت کہ آ دؤراں بلوچ ہم ہنچیں مذہبی فکرے ۽ متوگر بوتگ انت۔ آ مخلوق بازیں کائناتی قوتانی ہم پہ حدائی متوگر بوتگ۔ بلکیں بلوچاں استار، روج، ماہ یا آس ۽ آپ ۽ را ہنچیں قوت لیکیتنگ کہ آ انسانی زندمان ۽ اثر مند کن انت ۽ پمیشا لائق ۽ احترام انت۔ آریائی مخلوق ۽ وتی راجی سروک ۽ سردارانی شبیبہ پہ مزن مردی ۽ توان مسیتگ ۽ عزت ۽ شرف ۽ واجہ کتگ انت۔

بلوچانی دل ۽ فکری انتشار ۽ برگشتگی زندمان ۽ هستی ۽ ژند کنت پمیشا ہما دود
 ۽ مذہب کہ آہانی پیرینانی بوتگ، بلوچ چرہاں در نہ شتگ انت چیا کہ برگشتی پہ
 بلوچاں بے دودی ۽ لیگ بوتگ۔ پمیشا عہدی بلوچانی بازیں مذہبی فکر تاں روچ ۽
 مروچ بلوچانی دود ۽ ریدگ ۽ بہر انت۔

چہ بلاشگان ۽ در آہگ ۽ ایران ۽ رودراتکی دمگاں جہہ مند بوگ ۽ بلوچ
 زرتشتی ۽ ابید چہ ہندوستان ۽ مذہبی فکر ۽ اثر مند بوتگ چیا کہ ہندوستان ۽ لہتیں
 حاکماں انوگیں ہے بلوچستان کہ گوں پاکستان ۽ انت ۽ اوغانستان ۽ لہتیں بہراں
 حاکی کتگ پمیشا اے دمگاں ایشانی مذہبی ریدگ گوں بلوچاں گوں کپتگ
 انت۔ البت ماں بلوچاں یہودیت ۽ عیسائیت ۽ مذہبی سرتک ۽ یقین سرپورہی ۽
 گندگ نہ بیت۔

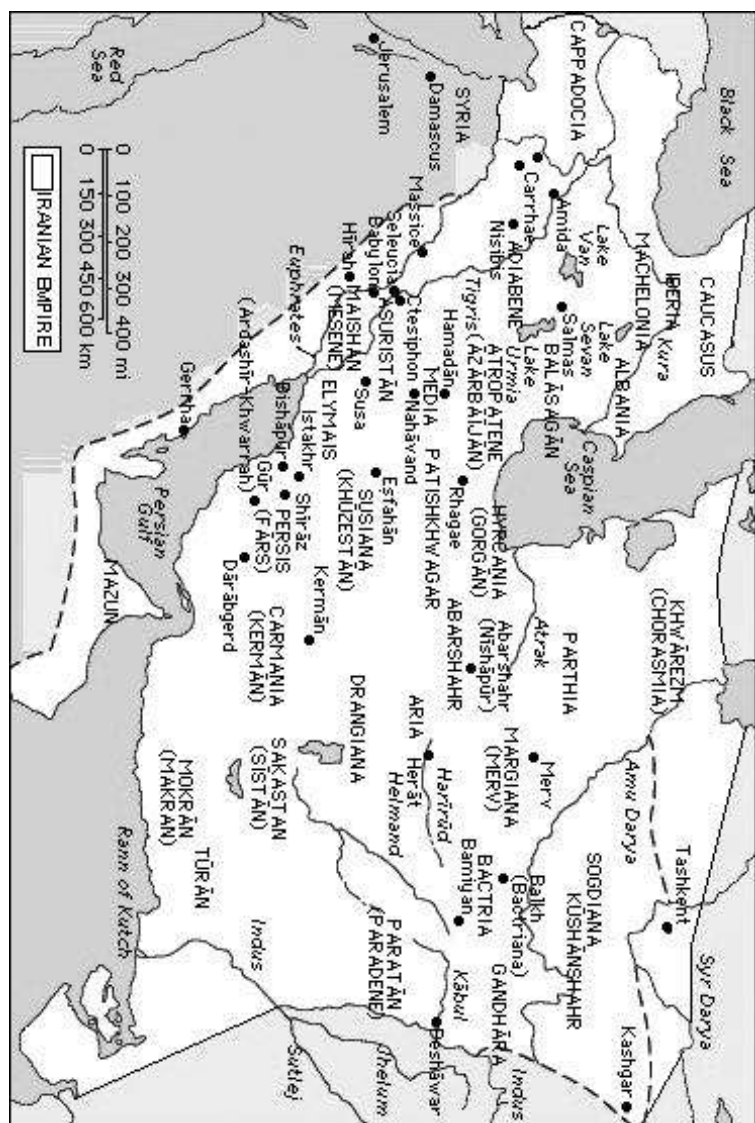

Figure: **Map of Sassanid Empire showing the location of Balashagan:** At the time of Khusrow Anosharvan (AD 531-579)

Source: <http://www.google.co.uk/ancientmapsofiran>

بلوچ آریبائی انت۔ آہانی بودء باش، زبان ء مذہب چہ سامی ء نہ انت۔
 آریبائی نسلے نہ انت، آہا قوم ء راج انت کہ آہانی زبان ء زبان ء بَن زہ یک بوتگ۔
 اے راج چہ میان ایشیاء کیسپین دریاء کرء گورء دمگاں دراتلگ، دیم چہ ایران ء چہ
 ایران ء دیم اش چہ یورپ ء داتگ۔ ہے راجانی گروہے ماں ایران ء منگ ء دگہ
 بلاہیں گروہے ماں ہندوستان ء سر بوتگ۔ اے لڈء بوج چہ 1500 پیش ء مسیح تاں
 400 صد پیش ء مسیح جاری بوتگ۔

بلوچ چہ آریبائی ٹکان انت بلے آمز نیں مدت ءے ء ماں بلاشگان ء منگ
 انت ء چہ بلاشگان ء دراتلگ ء ایران ء رودراتکی دمگاں سر بوتگ انت۔
 بلوچی ء گوں ہچ سامی زبانان نزکی ءے نیست۔ عربی ء لہتیں لبز کہ ماں
 بلوچی ء گوں تزیگ انت آعربانی ایران ء بلوچ دمگانی گرگ ء بلوچانی عربانی مذہب
 ء منوگری ء رنداں بلوچی ء مان اتلگ انت۔

بلوچی ہند ء ایرانی زبانانی بہرے، گوں فارسی ء ہم درور ء ہم عہد انت۔
 بلوچی گوں گردی ء نزیک انت چیا کہ گرد ء بلوچ یکمیں دگ ء مخلوق انت، دوئیں
 بلاشگان ء جہہ منند بوتگ انت، دوئینانی زبان آریبائی انت ء دوئیں راج چہ خون ء ہڈ ء
 یکے دومی ء نزیک انت۔

پہ یک نسلے ء گوں دومی نسل ء خونی رشتہ ء نزکی ء پٹاسگ ء ہما نسل ء رگ
 ء ریشگ، مردمانی جسمانی ساخت، آہانی زبان ء لبزانک، دود ء ربیدگ، شرک ء
 پال، آہانی مذہبی سِتک، جغرافیائی ء علاقائی ہم دپی چارگ بنت۔ بلوچانی زبان چہ
 آریبائی زبانان یک ءے، چہ سامی آں نہ انت ء نا آہانی دود ء ربیدگ ء مذہبی شرک ء
 پال ء باوست گوں سامی آں تعلقے دار انت۔ آہانی جسمانی ساخت گوں سامی راجاں
 یک نہ انت۔ یک راجے ء زبان ء دری لبزانی آہگ ء کار مرز بوتگ آہانی نسلی نزکی ء

سبب نہ انت۔ ریدگ ء زبان مدام ہم کوپگ ء ہم رفتار انت، چہ کیے دومی ء جتانہ انت۔ البت بازیں نسلی گروہ ہست کہ آہانی زبان دگرے بلے نسلی رگ ء ریشگ گوں ہما راجاں دار انت کہ آہانی زبان دگرے۔ بازیں نبشتہ کارانی اے گپ کہ بلوچ سامی نسل ء مردم انت بے بنیاد انت ء ہنچو زانگ بیت کہ اے گپ بلوچانی مسلمان بوئگ ء رند شنگ کنگ بوئگ۔

مذہبی دود، راج ء سیاسی دود ء ریدگانی حد ء قد ء گیشینیت، آہاں سنگاریت، پھریزیت پمیشا مذہب، دود ء ریدگ ء زبان ہم گزنج انت۔ اگس مذہبی زبان دگرے ء راجے زبان دگرے، گڑاپہ مذہبی زبان ء راج ء رگ ء ریشگ بدل کنگ ء ہما مذہبی راجے ء ریشگاں ہوار کنگ نہ بنت چیا کہ مذہب ء گوں نسل ء تعلقے نیست۔ مذہبی شرک ء پال یا قصہ ء باوست ہم دود ء ریدگ ء بہر انت بلے ایشاں گوں نسلی رگ ء روتگاں نسبت نیست۔

نسل ء قوم ہم معنانه انت۔ مذہب ہم گوں نسل ء ہم معنانه انت۔ مذہبہ ء مرید ء پلہ مرزچہ جتا جتائیں رنگ ء نسل ء مردماں بوت کن انت پمیشا مذہب پہ راجے ء نسلی حیثیت ء گیشینگ ء کار آمد نہ انت۔

بلوچانی سیاسی، مذہبی ء ریدگی باوست گوں آریائی آں یک انت۔ جسمانی ساخت ء رنگ ء دانگ آریائی انت۔ قصہ ء قصہ ہی باوست آریائی انت، شرک ء پال آریائی انت یا ہماہانی شبین انت۔ پہ مثال چو کہ ڈکال ء حشک سالی ءے دؤراں پہ شرک ء پالی بلوچ ء زہگے ء راسیاہ پوش ء بدرنگ کنگ ء لوگ پہ لوگ ء ترینگ ء چما لوگاں چیزے نا چیزے گرگ ء برگ ء گرادگ ء بہر کنگ ء رسم ء ”کالاں کبرو“ گوش انت۔ اے آریائی رسمے۔ ہے وڑا ”شیشلاں شالو ترمپو کے آپ دئے“ ء رسم آریائی انت۔

پہ سیہری ۽ جا تو گری ۽ لبزانی پد ماں پدا گوشگ ۽ پرین کنگ ہما لبزیاں
 با اثر کنت۔ بلوچ ۽ قصہ گوش قصہ ۽ دوران ۽ ہنچیں ماں داتگیں یادپ ماں دپ
 کتگیں لبز گوش انت کہ ایش آریبائی دودے، چو کہ قصہ ۽ دوران ۽ چہ قصہ گوش
 دارو کاں اگس یکے بہ گوشیت کہ ”اے وَا“ یا ”اہو قصہ“ تو قصہ خوان، قصہ ۽ مہتل
 داریت ۽ گوشیت:

دیوان!

کچک مجولے، دنمان سہرے،
 اشتری نیشے جنگل ۽ کپتنگ،
 چستاں چستاں پناہ ۽ ریگتاں۔

یا

دیوان!

چارچاک انت، چارچاک انت،
 گل کندیت، انار لیب کنت،
 پیچ انت بوپ ۽ گالی،
 روانت روح پہ بالی۔

یا

دیوان!

جان جان ۽ گلندان،
 انار ۽ دار ۽ بنداں،
 آہ چنڈیت، من بہ کنداں۔

یا

دیوان!

دو کچک انت، دو مجول،
 چک اش کنے، پشت بنت،
 پشت اش کنے، چک بنت،
 حراش کنے، اسپ بنت،
 اسپ اش کنے حر بنت۔

یا

دیوان!

زبان پوستے،
 لک گوشتے،
 دنتاں ہڈے،
 بلے چار چاک انت،
 چار چاک انت،
 یک چاکے بے چماک ء چمیت۔

بلوچ ساز ء صوت ء زہیر گ آریبائی انت۔ سازانی از باب چو کہ تمبورگ،
 سرور ہم آریبائی انت۔ بلوچانی خاندان یا قبائلی نظام ء درجہ بندی، سرداری ء آئی ء
 بستار آریبائی انت۔ قبائلی جرگہ ء جرگہانی فیصلہ آریبائی دود ء ربیدگ ء ششین انت۔
 سامی آئی رسم ء دود ماں بلوچاں نیست۔ مکہ کہ اللہ ء لوگ یا پہ آئی ء
 عبادت ء جاہ انت، جیرو شلم یہودی آئی شاہ ء بادشاہ ء پیغمبرانی جاہ انت بلے ہمے

جیرو شلم ء ء اسلام ء پیش مکہ ء مذہبی دود یا سالانہ میٹرہ ء مٹی آں قہبگ ء کونی کہ اتلگ انت آہان ء مکن کنگ نہ بوتگ۔ پہ زر ء عوض ء گوں جنیناں ہم بستری بوتگ بلے چوشیں درائی نیں قہبگی یا بگائی دگہ آریائی قومانی پیم ء ماں بلوچاں نہ بوتگ۔ ماں بلوچاں چوشیں جنین قابل ء کُشتنی بوتگ انت ء کون بگا لائق ء لعنت ء ملامت بوتگ انت۔

دود ء ربیدگ گوں راجے ء تاریخ، فلسفہ، زانشت، مذہب ء زبان ء لبزانک ء بندوک انت۔ نند ء نیاد، بودشت، مذہبی دود، عبادت، شر ء گندگ ء مارشت، مڑاہ داری، براہمدگی، روحانی ء فکری ہم بستگی ء آئی ء زانت، راجی مزن مردی، مہر ء دوستی، بدبری ء کینگ، دراہ گوں دود ء ربیدگ ء بندوکیں حقیقت انت۔ ہر دودے ء پشت ء فکری قوتے موجود انت ء ہے قوت ربیدگاں زندگ داریت ء ہمیش انت کہ راجے ء بزاه انت۔

بلوچ ء باہوٹ دارگ ء باہوٹ ء پھریزگ آئی ء ذمہ واری انت۔ اے ذمہ واری آئی ء را بلوچ چاگرد ء اتلگ، اے انفرادی نہ انت، اجتماعی انت۔ اے دودچہ ہامدماگں کہ چہ آہنداں بلوچ اتلگ انت، موجود بوتگ۔

راست گوشی ء راستی ء پھریزگ بلوچ ء عزت انت، آئی ء بزاه انت۔ ایش چہ آریائی دود ء ربیدگی پنتاں در نہ انت۔

ماں بلوچاں غلامی ء تصور نہ بوتگ ء نیست۔ بلوچانی وت ماں وت ء جنگاں، بلوچاں دومی بلوچ غلام ء مولد نہ کتگ انت۔ بلے انچو ظاہر بیت کہ بلوچانی ایرانی شاہانی جنگ ء بہ جنگاں بہر زورگ ء سبب ء غلام کنگ ء رسم ماں بلوچاں اتلگ۔

بلوچ شاہ کبیسبز (522-529 پیش ء مسیح) ء لشکر ء گوں بوتگ انت۔ فردوسی ء ماں شاہنامہ ء شاہ ء لشکر ء نقشہ کشی کنگ ء نوشتہ کتگ کہ چہ گستشم ء رند

اشکاش دیم ء کز ات۔ آئی ء لشکر ء کوچ ء بلوچ گون ات انت۔ اے ہمانت کہ
ایشانی نشان گروس ء تاج بوتگ۔ جنگ ء آہاں پشت نہ داتگ (جنگ ء آپشت ء ہج بر
نہ کز یتگ انت)۔ آسرا تا پاد ء سلاہ بند بوتگ انت۔ آہانی الم (بیرک) ء شیر
(پلنگ) ء نشان بوتگ۔

ماں بلوچاں جنین باعزت انت ء مرد ء ہم کوپگ انت۔ جنین ء باعزتیں
بستار آریائی دود ء ربیدگ ء بہر انت چیا کہ ماں آریائی دستور ء جنین ء مردین
یکمین حیثیت ء بستار ء واہند انت۔

بلوچ کپتوک ء آئی ء زہگ ء پاسپانی ء جان ذراہی ء رکت ء نشانے ماں لوگ ء
یا گوانزگ ء کشیت۔ آرکت آریائی نشانے X، H، اے نشان پہ رکتی چیا زورگ
بوتگ ہم زانگ نہ بیت، بید ء اے تاریخی حقیقت ء کہ چو کہ بلوچ آریائی انت،
آہاں پہ رکت ء وتی پیرینانی رسم ء دود زرتگ انت۔

بلوچ ایران ء گوریچانی نیمگ ء میان ایشیاء آریائی نسل ء بیہہ ء قومے۔
4000 سال ء ساری اے ہما دنگ ء نندوک بوتگ۔ ایشاں وتی اے ذراہیں سفر ء
دوران ء ہم حد اگند ء مہ گند کتگ۔ ہمساہیں لگانی حد ایش دوست بوتگ ء بازیں
حد ایش دوست نہ بوتگ انت۔ پہ حدائی منگ ء نہ منگ ء ضد ء کنت ء جنگ ایش
کتگ، مُرتگ انت ہم ء کشتنگ ایش ہم۔

یونانیاں انوگیں بلوچستان ء دمگاں حکومت کُتگ، رومناں بلوچ ہمساہیں
دمگاں حاکمی کُتگ، عرباں حکومت کُتگ، ہندوآں حکومت کُتگ۔ بلوچاں گوں
سیبیون ء اسیریہاء مخلوق ء نزدیکی بوتگ چیا کہ ایران ء شاہاں ہما دمگاں حاکمی کُتگ ء
بلوچ ایران ء لشکراں گون بوتگ انت۔ ایران ء عربستان ء فلسطین ء سراحاکی
کُتگ، ہمیشا اے دمگانی مذہبی ء دود ء ربیدگی لیکہ ماں بلوچاں سر بوتگ انت۔

بلوچانی دین ء ایمان ء پشت گرد ء بلوچانی نند ء نیاد، دود ء ر بیدگ، آہانی حکم ء حاکی، آہانی مردم گری ء رواداری، آہانی جنگ ء فتنہ، آہانی وٹھی ء اندوہ، زندمان ء دڑستیں نکاں ہے حد ء بے حدائی ء دین ء ایمان ء بلوچان ء اثر مند کتگ۔ پہ بلوچاں تاں روچ ء مروچی ہے حد ء نیک ء پاک بلا ء بد ءے بوتگ انت ہم ء شڑی ء براہدگی ء راہ شون بوتگ انت ہم۔

میان ایشیاء آریائی ٹکائی حد اہانی منوگری ء بہ گر تاں زر تشت ء مذہب ء در، بلوچاں اے دڑاجیں مدت ء شڑ ء گندگ باز دیستگ۔ ہے دؤران ء یونانی اتلگ انت۔ چد ء بعد زر تشتی ملا ء زانندگانی وت ماں وت ء کش ء چیل ء سبب ء بلوچانی سرا ساسانی شاہ انوشروان ء زمانگ ء فوجی اُرش ء آہانی چک چین کنگ ہے مذہب ء سوب بوتگ۔

زر تشتی جہان ء کوہن ترین مذہب ہے کہ ایشی ء بازیں بنیادی فکر ء لیکہ اے دگہ دمگانی مذہباں زر تگ انت۔ یہودیت، ہندوازم، بدھ ازم، عیسائیت ء اسلام چرے مذہب ء اثر مند بوتگ ء اے مذہب ء سیبیلونی، اسیریائی، یونان ء مصر ء مذہبی فکر ء لیکہانی سر ء ہم اثر دور داتگ ء ایران ء روم ء جنگ ء بہ جنگ ء سبب ء روم ء مذہبی فکر ہم چرے مذہب ء اثر مند بوتگ۔

زر تشتی ہما مذہب انت کہ ایشی ء وتی منوکان ء با مقصدیں زندے ء سکین ء دل جمعی داتگ ء ایش زندمان ء دڑستیں فکری نکاں پڑاثریں فکر ء لیکھے ء واہند انت۔ اے مذہب تاں ہزاراں سالان ایران ء ایران ء کش ء گور ء دمگانی مہلوق ء مذہب بوتگ کہ ایشی ء را ایرانی شاہ ء بادشاہانی پلہ مرزی ء کمک گون بوتگ۔

زر تشت ء گوشتناں ہزاراں سال ء سفر کتگ۔ آ زبان کہ آدؤراں بوتگ یا ہماہاں کہ آ زبان زانینگ آدڑہ مرنگ ء گار بوتگ انت۔ ایشانی پدجنگ، نژ آرگ ء

ترجمہ کنگ ءِ دُوران ءِ ہم بازیں ردی بوتگ انت۔ زر تشت ءِ نوشتہ بو تگلیں گوشتن یونانی حاکم ءِ کماندار الیکزنڈر (سکندر اعظم) ءِ ہرجان بوتگ انت۔ آئی ءِ کہ ایران گپت، آئی ءِ ماں پر سپولس ءِ لائبریری ءِ ایریں ہزاراں کتاب ءِ نوشتانک سوتک انت۔ ہے شاہی لائبریری ءِ زر تشتی مذہب ءِ کتاب ایرات انت، آہم سٹک انت۔ اے کتابانی ماندراگ ہما بیر گیری پالیسی ءِ بہرے ات چیا کہ ایرانی شاہ زر سیز I (Xerxes-I) دُور ءِ بادشاہی 465-486 پیش ءِ مسیح) ءِ کہ یونان گپتگ ات گڑا یونان ءِ شہر آس داتگ ات۔ پمیشا ایوک ءِ کتابانی سوچگ ءِ الیکزنڈر ءِ دل سرد نہ بُوت۔ آئی ءِ زر تشتی بازیں وانندگ، کو اس ءِ عالم ہم کُشت ءِ گار کُت انت۔

وہدیکہ دُور ءِ باری گشت انت ءِ ایران پدابرجم بُوت گڑا آشکانی شاہ ولخاش (اولی صدی قبل مسیح) ءِ زر تشت ءِ گوشتن ءِ نوشتانک چت ءِ یکجا کُت انت ءِ حکم کُت کہ ہر کس ءِ کہ زر تشت ءِ گوشتن یات انت آ آرگ ءِ چرائی ءِ ہے نوشتہ کنگ ءِ ایر کنگ بہ بنت۔ رند ترا ساسانی دُور ءِ اردشیر (240-226 بعد ءِ مسیح) ءِ شاہ پورا اول (272-241 بعد ءِ مسیح) ءِ شاہ پور دوم (380-309 بعد ءِ مسیح) ءِ زمانگ ءِ اے بادشاہاں بازیں کتاب ءِ نوشتانک چہ ہمساہکیں نکاں ءِ چہ ایران ءِ دُوریں دمگاں یکجا کُت، دوبارہ نوشتہ کنائنت ءِ ایر کُت انت۔ بلے مشکل الیش ات کہ زر تشت ءِ عہد ءِ زبان ءِ زانوگر ءِ کو اس اے دُوران ءِ کم ات انت، پمیشا تاریخ نویس پرے جبر ءِ دل تپیر کہ انت کہ زر تشت ءِ پنت ءِ نصیحت بلکیں اصلی حالت ءِ مہ بنت یا بلکیں سرجم مہ انت۔ دگہ بلاہیں نحصے ایرانیان ءِ آہانی مذہب ءِ راعرباں دات۔ آہاں کہ ایران گپت، عربانی کماندار ءِ ہم ہزاراں کتاب سوتک انت ءِ ساسانیانی دُور ءِ یکجا کتگیں زر تشتی کتاب ہم سٹک انت۔

مذہبی فکر ءِ اوست دیرمان انت ءِ چہ یک نسل ءِ دومی نسل ءِ سرہیت۔ یہ

مثال چہ زرتشت ء ساری ایران ء گوریچانی دمگاں آس ء آپ دوئیں لائق ء توصیف بوتگ انت چیا کہ آس ء توان داتگ۔ وردن جوڑ کنگ ء کارمرز بوتگ ء سردیں دمگاں مہلونک ء لوگ ء جاگہہ گرم کتگ انت۔ آس اشارگ انت روشنی ء، راستی ء، نیکی ء۔ دومی آپ بوتگ، اے پہ انسان ء زندگ بوتگ، پہ کشت ء کشار ء پہ آبدانی ضروری انت، ہمیشا آپ ء آس لائق ء توصیف بوتگ انت ء مہلونک ء مذہبی رسم ء دوداں بستار اش داشتگ ء زرتشت ء چوشیں رسم ء دودانی بدل کنگ نہ گوشتگ بلکیں آئی ء برجاہ داشتگ انت۔

زرتشتی ء زبان یا قول ء کرار بستارے داریت۔ زبان دیگ یا چیزے ء اظہار کنگ یا کارے ء کنگ یا نہ کنگ ء قول کنگ مذہب ء شرتریں بہرے لیکگ بوتگ۔ سوگند یا قول لبزیازبان کنگ انت کہ توشری یا نیکی ء منگ یا نہ منگ یا گوں نیکی ء وابستگی ء اظہار ء کنے ء وتی زبان ء برجاہ دارے۔

یک قولے ہما انت کہ انسان گوں وت ء کنت کہ قول انت کہ من چوش کنناں یا قول انت کہ من چوش نہ کنناں۔ دومی قول ہمیش انت کہ دو مردم ء یا مردمانی یا گروہانی نیام ء بیت ء ایثی ء پابندی ہم نیکی آں کیے۔ قول ء پابندی ء حد اوندوش بیت ہمیشا اگس قول گوں بد اں بہ بیت ہم آئی ء پروشگ ء اہورا مزدا وش نہ بیت¹۔ بلے انسان ء گوں وت ء یا گوں دومی مردم یا گروہانی نیام ء قول ء ضامن حد اوند وت انت۔ اگس قول ء کرار پروشگ بوت حد اوند پرانی ء نہ وش بیت ء آئی (آہان ء) ء را اہریمان ء ہمراہ لیکیت۔ پہ مثال اگس دو مردم ء نیام ء یا دو خاندان ء نیام ء یا دو قوم ء راجے ء نیام ء نہ وشی ء بدبری ہست گڑا آ قول کن انت، زبان دینت چیزے ء برجاہ دارگ یا نہ دارگے۔ آ لبزیاقول آئی ء برجاہ دارگ ء عمل

¹ John W. Waterhouse, Zoroastrianism, The Book Tree, London, 2006. P: 51

ماں زر تشتی ء لائق ء توصیف انت، نیکی انت ء لہزء بر جانہ دارگ، قول ء پروشنگ لائق ء ایر جنگ انت، بدی انت۔ لہزکنگ ء وتی لہزء پت ء دارگ نیکی ء خصلتے، حدائی خصلتے بلے آگس وتی لہزء پروشے، حد اوند نارضا بیت ء آگس ء کہ وتی زبان وارنگ آتاوان بار بیت۔²

ماں بلوچاں زبان کنگ ء آئی ء بر جادارگ چہ زر تشتی فکر ء در نہ انت۔ قول ء پابندی بلوچ ء شتر ترس صفتاں یکے۔ گوں وت ء یا گوں دگراں قول ء پروشنگ بے دودی ء، بے بڑاہی ء، بلوچی ء نہ انت بلے قول ء بر جادارگ یا نہ دارگ ء ضامن حد اوند نہ انت، بلوچ ء بلوچی انت، بلوچ وت انت، آئی ء ننگ ء نام انت، آئی ء چاگردانت پمیشا بلوچ آگس لہزکنت، زبان دنت آوتی زبان ء نہ وارت، آئی ء سرا بر جم بیت۔ ایش بلوچی ء نشانی انت۔ آگس کسے وتی قول ء پروشیت، بے پتی کنت، زبان ء وارت، آماں بلوچاں بے عزت انت۔ بے پت انت، بے اعتبار انت۔ آچہ بلوچی ء در انت۔ پمیشا لہز یا قول ء پابندی باعڑتی ء ء آئی ء پروشنگ بے عزتی ء۔ لہزکنگ ء مطلب سوگند ورگ یا قول کنگ انت ء قول مدام زبانی انت۔ بلوچ وتی سر ء یا وتی ریشانی سوگند ء وارت، وتی پت ء پیرک ء سر ء سوگند ء وارت یا وتی راج ء سردار ء سر ء سوگند ء وارت۔

بلوچاں وتی عزیز ء مرگ ء سرا موتک نہ کتگ۔ گزیوگ ء موتک ماں بلوچاں عربانی مذہب ء ماں بلوچاں سر بوٹگ ء ء رند ینا بوٹگ۔ پیش ء بلوچاں ماں پُرس ء پتر ء گزیوگ میار بوٹگ۔ لغوری ء لیکگ بوٹگ۔ گس ء گزیوگ ء پٹورہ نہ کتگ، نا جنیناں ء نا مردیناں۔ زر تشت ء ہمے پنت ء لیکہ کہ مرگ ء سر ء گزیوگ ء اہورامزدائیں حد اوند نہ وش بیت، بلوچاں زر تگ۔

² Mary Boyce, Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices, Routledge, London, 2001, P-8

دڑوگ، دڑوگیں شاہدی ء دُڑی ماں زر تشتی آں بلاہیں گناہ لیکگ بوتگ
 انت۔ ماں بلوچاں ہم ایش مز نیں عیب انت۔ دڑوگ بند ء دڑوگیں شاہدی دیوک
 مدام کم شرف انت۔ دڑی ہنچو پُر عیب انت کہ دُڑ ء را دراں ڈیہہ کنگ بوتگ۔
 آئی ء راکس ء وتی ہلک ء میٹگاں جاگہ نہ داتگ۔

زر تشتی آں مستری ء کستری ء لیکہ برجہ داشتگ۔ پہ کستریناں مستریناں
 عزت ء فرماں برداری المی بوتگ۔ گراں سودائی ء کش ء من ء بے ایمانی، چہ حاکم ء
 منصفان نا انصافی کنگ یا لب ء لالچ ء گرگ گناہے لیکگ بوتگ۔ بلوچاں زر تشت ء
 پنت شر زانتگ ء برجہ داشتگ انت۔ مستری ء کستری ء زانت ماں بلوچاں شرّیں
 صفتے۔ وتی کہول ء سروک، کُٹم ء سروک، قبیلہ ء سروک ء حاکم ء شرف ء عزت ء
 آئی ء منگ بلوچی ء ء اگس کسے چوش مہ کنت آئی ء آکر د بلوچی ء نہ انت، چہ
 بلوچی ء در انت۔ بلوچ دل جم بوتگ کہ آہانی مستر بے دودی نہ کن انت، نا انصافی نہ
 کن انت۔ آہانی کماش ء سردار ء حاکم لب ء لالچ نہ گر انت۔ آپہک ء پلگاریں
 کردے ء واجہ انت۔ البت اگس آہانی مستراں بے دودی کنگ، بلوچاں آہانی
 چوشیں کردے ہچ بر پلہ مرزی نہ کنگ۔

ماں زر تشتی دوداں، گناہ کار ء دڑوگ بند ء چکاس آس ء آپ انت۔ اگس
 عہد ء پیمان ء خلاف ورزی بوتگ گڑا اجتماعی سوگند آس ء چکاس بوتگ ء انفرادی یا
 دو مردمانی در میان ء چکاس آپ ء سوگند بوتگ۔ ہمیشا آس ء آپ ء چکاس ء رسم چہ
 زر تشت ء ساری انت البت زر تشت ء دُوراں اے دود ء را پر معنا کنگ بوتگ ء پہ
 راستی ء چکاس ء آپ یا آس ء سوگند دیگ بوتگ۔ گناہ کار ء گورم ء دور دینت ء آ
 کس کہ گورم ء بک وارت، ہمے دُوران ء کمانے شانگ بیت ء یکے تچاں تچان ء
 روت ء ہما کمان ء تیر ء چنت ء تچان ء پہ گورم وائر بیت۔ اگس گناہ کار تاں ہمے

دوران ء کہ آکس کمان ء سر بہ کنت، آپ ء تہا زندگ بوت، نہ مُرت یا چہ آپ ء سرے نہ کش ات بزاں آکس گناہ کار نہ انت۔ گورم ء بک ورگ ء وہداں ہے کس بہ آواز ء بلند گوشتیت: او راست (او حد اوند)! من ء پھریز یا او راستی من تئی میاراں۔ بزاں او حد اوند تو زانے کہ من بے گناہاں، من ء چہ آپ ء پھریز۔ آگس آ ماں گورم ء آپ ء چیر ء نہ مُرت ء زندگ مَنَت بزاں آگناہ کارے نہ بوتگ۔ آئی ء گناہ نہ کتگ، آئی ء سرا انچائیں تہمتے بوتگ۔ چکاس ء دومی ترز آس انت کہ چری ءے بُر انت، آگناہ کار آگس ہے چرے آس ء پادشپاد ء بہ گوزیت ء مہ سُچیت بزاں آئی ء گناہے نہ کتگ ء آئی ء ہرچی گوشتگ راست گوشتگ³۔

ماں بلوچاں آپ ء آس ء چکاس پہ گناہ کار ء دروہ باز ء ہست بوتگ ء تا گوشتگیں کرناں بلوچ سردار ء حاکماں ہے چکاس ہے وڑ ء کتگ کہ زر تشتی آل کتگ۔ زر تشتی ء جسم ء روح ہمراہ انت، دویں پہ یکے دومی ء المی انت۔ زند قیدے نہ انت ء نا حراب انت، شر انت۔ البت موت ہما انت کہ ارواح ء جسم ء چہ یکے دومی ء جتا کنت۔ مرگ ء رند ء سے روچانی رسم ء دود زر تشتی ملّاہاں گیشینتگ انت۔ گوں مردم ء مرگ ء آئی ء ارواح ء چہ بدی ء یا چہ بدیاں پھریزگ ضروری انت چیا کہ وہدیکہ ارواح چہ جسم ء جتا بیت، آوتی سفر ء بنا کنت۔ اے سفر آئی ء را وتی دائمی، سنکین ء سر کنت بلے آئی ء راچہ زندمانی ء دوران ء جہان ء دیم پہ دومی جہان ء وشیانی جاہ ء، سنکین ء رسگ ء یک راہے بُرگی انت ء ہے سفر ء ابتدا ء ہنچیں جاہے کیت کہ آچہ وتی زندمان ء جہان ء قدم جنت پہ ہما جہان ء کہ آئی ء نہ دیستگ ء ہما آئی ء سفر ء منزل انت، ایثی ء گوش انت ڈکٹ یا پھل۔ پہ ارواح ء یا انسانی وجود ء ہستی ء ہے جاہ یا ڈکٹ کہ اے جہان ء چہ آ جہان ء جتا کنت، ایثی ء گوزگ گزانیں

جو کئے ہمیشہ مرگ، زندگیوں عزیز اے سفر، آسمان کنگ، ارواح، ہما جہان، منزل، سر بوتگ، توجیل، ساز انت، آیش انت کہ تاں سے روج، دعا، پریات کن انت۔ وتی ورگ، کم کن انت۔ اے سے نیں روچاں دم، ڈروت کن انت۔ وان انت، حیرات کن انت، ورگ بہر کن انت۔ سہمی روج، ہم پس، کوش کن انت، ورگ حیرات کن انت۔⁴ اے رسم ہموماہ، آخری روج، تاں تیوگیں سال، مانیت۔ بزاں سال، دوازده ماہانی ہر ماہے، آخری روج، ورگ حیرات کن انت۔ چد، بعد پہ آمردگ، حیرات نہ کن انت چیا کہ آہانی دل، نوں مُردگ، ارواح وشیانی جاہ، سر بوتگ، ایمن، آسودگ، انت بلے مُردگ، خاندان، عزیز پہ وتی مُرتگیںاں ہر سال، آخری شپ، حیرات کن انت چیا کہ آہانی ہے ایمان انت کہ آہانی مُرتگیں مردمانی ارواح ہر سال، آخری شپ، وتی دنیائی، ہنکین، لوگ، واتر کنت۔ آ ارواح روج، برکت، سر بنت، گوں دومی روج، در آہگ، واتر کن انت ہمیشہ شپ، حیرات کن انت، ورگ بہر کن انت۔ مردگ شامی (مردگانی شام) ہنچیں روچانی ورگ، کوش انت۔

ماں زر تشتی دوداں مُرتگیں، لاش ہنچو ایر کنگ بوتگ کہ آئی، گوشت، پوست، مُرگ، دگہ ساہدار بہ ورانت یا آریزگ ریزگ بہ بیت، بہ بریت، حاک بہ بیت۔ چد و بعد لاش، پشت کتگیں ہڈان، موم لگاشگ، سنگانی چیر، شم، یا سنگانی تہا ایر کنگ بوتگ۔ موم، جنگ، مقصد ہم ہے بوتگ کہ چہ مُردگ، ہڈ، ہوڈاں زمین نا پہک، بہ بیت بلے سنگ، ہنچیں چیزے کہ آناپاکی نہ چنت۔ رندی زر تشتی آں چہ ہلک، میتگاں دور ہنچیں جاگہ بستگ، ہماہانی سر لاش ایر کنگ کہ آ بہ سڑ

⁴ بازیں زر تشتی فرکہاں پہ حیرات، پس، کوش نہ کنگ، گوشت نہ گزانتگ، نہ وارنگ، نہ دانگ۔ گوشت، بدل، دگہ ورگی شے نازشت کنگ، بہر کنگ۔

انت ء بے بُر انت⁵

لاش ء کل نہ کنگ، نہ سوچک بلے سڑینگ ء آئی ء ہڈ ء ہوڈانی کل کنگ ء باروا دل سریں ثبوتے نیست۔ بازیں تاریخ نویس گوش انت کہ اول سری دؤراں لاش ء سڑینگ ء رسم نہ بوتگ چیا کہ ہخامنشی (Achaemenian) دؤراں لاش کل کنگ بوتگ انت۔ آزمانگے قبر ء ادیرہانی نشان ہست انت۔ ہخامنشی حاکمانی قبر ء ادیرہ ہے ظاہر کن انت کہ لاش سڑینگ نہ بوتگ انت۔ چوش ہم بوت کنت کہ لہتیں دمگاں زر تشتی فرقہانی لہتیں ملاہانی سکین ء لاش کل نہ کنگ انت، سڑینگ انت بلے شاہ ء بادشاہ ء میر ء امیراں کہ زر تشتی بوتگ انت، اے رسم ء پلہ مرزی نہ کنگ۔ ایشی ء مستریں مثال کوروش ء ادیرہ انت کہ آئی ء لاش موم جتگ، پیتی ء کنگ ء قبر کنگ ء آئی ء سرا ادیرہ بستگ۔

بلوچ لاشاں شپ ء کل نہ کن انت۔ اے زر تشتی رسے بوتگ کہ آہاں وتی مردگ شپاں نہ بُرتگ ء کل نہ کنگ انت۔ بلوچ وتی قبراں ادیرہ نہ بند انت ء نشان نہ کن انت۔ بلوچاں کہ عربانی مذہب زر تگ ہم آہاں وتی قبر نشان نہ کنگ انت ء نا آہانی سرا ادیرہ بستگ۔ البت اے زانگ نہ بیت کہ زر تشتی بلوچاں وتی مُردگانی جون چون کنگ انت، کل کنگ انت یا ایر کنگ ء سڑینگ انت بلے بلوچانی وتی مُرتگیسنانی لاشانی سڑینگ یا سوچک ء گواہ نیست۔

زر تشتی گوش انت کہ مردگ ء روح تاں سئے روچ ء مردگ ء یلہ نہ دنت۔ ہمائی ء کر ء گورا مانیت ء چارمی روچ ء صباہ ء مہلا روت پمیشا اے سینیں روچاں زر تشتی آں پہ مردگ ء زر تشت ء پنتی شعر ء صوت ونگ تاں کہ ارواح مردگ ء یلہ بہ دنت ء بہ روت۔ آہاں ورگ حیرات کنگ۔ مرگ ء دہومی روچ ء

ہم ہے رسم بوتگ ء ماہ ء آخری روج ء ہم۔ بازیں بلوچ تاں روج ء مروچی سئے روج ء
حیرات ء ورگ ء رند دھومی روج ء ہم پہ مُردگ ء روح ء آسودگی ء ورگ حیرات
کن انت۔

بلوچ زر تشتی بوتگ انت پمیشا بلوچ ہم پہ وتی مُرتگیں مردمانی ارواحانی
آسودگی ء حیرات کن انت۔ پس ء کوش کن انت۔ بلوچ تیوگیں سال ء پُرس دار
انت، تاں ماہے ء پُرس ء پتر ء نند انت بلے اولی سے عییں روچانی پُرس ء پُرسیگ ء
دردیگ بنت۔ پہ مُردگ ء ارواح ء آسودگی ء اول شام کن انت۔ مُردگ کہ کل
کنگ بیت، آشپ ء ورگ حیرات کن انت۔ تاں سے روج ء ورگ دیگ بیت بلے
ماں بلوچانی بازیں لگاں اے سے عییں روچانی ورگ ء حیرات چہ ہمساہگانی نیمگ ء
بیت۔ ہمساہگ، دوست ء عزیز مُرتگیں ء خاندان ء پہ وردنی سامان یا پہ کُشتگ ء
حیرات کنگ ء پس ء گوک ء مدت ء کن انت۔ سے روج ء حیرات ء پُرس (آس
روک) ء رند بلوچ ماہے آخر ء حیرات کن انت ء مُردگ ء سال ء پورا بوتگ ء رند
ہم پہ مُردگ ء یات گیری ء پُرسی نند انت ء حیرات کن انت۔

ماں زر تشتی ء جنین ء مردین برابر انت، دو عییں یک عییں درجہ ء واہند انت چیا
کہ جنین ء مردین ء روح یک عییں بستار ء واہند انت ء دو عییں روحان ء پہ دائمی آسودگی ء سفر
ء پرک ء پیر نیست ء ماں زر تشتی آں جنینیں ملا ء پیر ء مگ مکن نہ انت⁶۔

مرد ء جن ء درجہ ء بستار برابر انت۔ جنین چہ مردین ء کم تر نہ انت ء نا
مردین چہ جنین ء۔ زر تشتی ء گوشتگ کہ اگس جنین مردے گرگ لوٹیت یا مرد
جنینے گرگ ء واہگ دار انت، باید انت آگوں یکے دومی ء تزان بہ کن انت ء سور

گوں دوینانی رضامندیء بہ بیت⁷۔

ماں بلوچاں جنین باعزت انت، پُر مڑاہ انت، گران ء سنگین انت، زندمانی
 ء وٹشی ء نماں گوں مرد ء ہم رَوان انت، ہم راہ انت، بیچ ء جنٹکانی مات انت۔ آئی ء
 حیثیت چہ مرد ء کم تر نہ انت۔ جنین ء بے عزت ء کم شرف کنگ قابل ء گرفت
 انت، قابل ء درگذر ء بخشش نہ انت۔

⁷ Farhang Mehr, The Zoroastrian Tradition: An Introduction to Ancient Wisdom of Zarathushtra, Mazda Publishers, Inc. California, 2003 P: 81

2۔ حد اوند

انسان مدام حدائے لوٹیت، پہ اہورا مزدائے، الء اللّے، یا و تحّے، اللہے، بھگوان ے ے ہدوک انت ہم، ہرینگ ہم۔ انسان چہ ابتداء بوکشان انت، چاران انت، ہے حد اوند ے حد اوندانی پداں گران انت کہ جاہے نا جاہے دپ ے بہ کپیت بلے حد انت کہ گند ے گند انت، کسّ نزانت کئے انت ے کج انت، چون انت ے چون نہ انت۔ آئی ے زانت ے دانش تاں کجا انت، حد ے قد ے کجا سر بنت۔ آئی ے طاقت ے قوت تاں حد ے انت۔ آئی ے مہروانی یا ظالمی ے سیم سر تا کجا روا نت۔

انسان ے کہ حد ا پٹینگ ے پیش داشتگ یا ہماہاں کہ پہ حد ے شبیہ ے عکس ٹاہینتگ، آئی ے کار پد نشان داتگ انت، آ مدام لپر زگ بوتگ انت، آہاں حد ے شری گوشتگ انت، رحم دلی ے مہروانی ے تزان کتگ بلے ہے حد ایا حد اہانی ظالمی، بے رحمی ے پرتوانی ے ذکر ہم کتگ۔ وت ہم تر سینتگ ے دگر ے را ہم تر سینتگ۔

جہان ے در ستیں قوم، نسل ے استماناں کہ حد ے جست ے پُرس کتگ، آہاں آئی ے رانا مے داتگ ے ہر یکے ے پہ حد ے مخصوصیں کار ے کردے ہم شون داتگ۔ اگس چار ے پچار بہ کنے، اے باروا گوشے ابتداء انتہایک انت ے تاں روج ے مروچی انسان نا آئی ے ہستی ے زانت ے نانیستی ے انکاری انت۔

زمین ے زمان چوں جوڑ بوتگ انت، کدی جوڑ بوتگ انت، کیا جوڑ کتگ انت، پرچہ جوڑ کتگ انت۔ اے چوں بنت ے چون نہ بنت۔ آیا ایش ہست انت کہ ہست انت، اگس ہست انت تاں کد مان انت، نمیران انت یا آسر ے باقی وتی و ہد ے جن انت ے گار بنت۔ اے سوالاں مدام ماں انسانی ذہن ے فکر ے تر ے مان تر

کتنگ ء ہر دؤر ء باری ء، ہر قوم ء قبیلہا ہانی زانکار ء سروک پے سوالانی جواب ء مانگا بوتگ انت۔

سبیلیون ء اکادمیناں بہ گرتاں اسیرینیاں دراء، زرتشتی آل بہ گرتاں ہندواں دراء، یونانی ء مصری آل بہ گرتاں یہودی ء عرباں دراء، میاں امریکی مایاء زانوگراں، چین ء کنفیوسین ء جاپانیاں بہ گرتاں رومناں دراء، اے زمین ء زمان، انسان ء ایندگہ ساہ دار ء بے روحانی پیدا نشت ء باروا حیران ء ہبکہ بوتگ انت ء فکر اش کتنگ ء زانگ اش لوٹینگ۔

وہدیکہ بوتگ ء نہ بوتگ ء نیام ء ہیچ نہ بوتگ، گڑ ابیت یا بوت بوتگ ء فکر چہ کجا اتلگ۔ آیا ہے فکروت ہستی ء، ہست بوتگ؟ نیستی ء دؤران ء چہ بوتگ کہ نیستی پہ ہستی ء بدل بوتگ۔ نیستی ء حد ء قد چہ انت، آئی ء ہستی چہ انت؟ وہدیکہ نیستی ہستی بوت آیا ہے ہستی چہ نیستی ء اتک یا ہستی وت نیستی انت کہ ہستی ء نام ء دیگ بوتگ۔

ہستی نمیران ء نیستی میران انت۔ نیستی ء را کیا ہستی ء احساس داتگ ء ہست کتنگ؟ کیا ہستی ء را نمیران کتگ؟ ابتداء ابتدا کنگ ء ارادہ چہ کجا اتلگ؟ کیا کیا را اے قدرت داتگ؟ کئے انت کہ وت قدرت ء تو ان ء بوتگ کہ آ ابتدا بہ کنت۔ کئے انت کہ آئی ء مر تگ کہ ہیچ نیست ء نیستی ء احساس ء آئی را ہے سکین داتگ کہ ہستی ء ابتداء بہ بیت ء اگن چوشیں قوتے ہست بوتگ گڑ آئی ء را چہ ہے ابتداء ساری پر چہ ہے نیستی ء مارشت نہ بوتگ؟ اگں پیدا نشت حد اوند ء فکری دانشت انت، حد انت، گڑ اروحانی ہستی پر چہ وتی بر جادارگ ء نیستی ء وجود ء منت وار انت؟ اگں ہستی وجودی نہ انت گڑ زمین ء زمان ء پیدا نشت ء فکری جواز چہ کجا در گیجگ بہ بیت؟

اگس حد اوندء انسانء را وتی هستی (روح) داتگ ء انسان چو حداءء حد اچو انسان ء کتگ، گڑا حداء انسان دوئیں حد انت، کیے جوڑ کنوک ء دومی آئی ء جوڑ کتگیں کہ ہمائی ء حکم، روح یا ارادہ انت۔

بلے ہے حد ایا حد اہاں وت ء را پد رء آشکار نہ کتگ۔ آہاں وتی خصلت گوشتگ انت بلے وتی جندء وجودء باروا ہیچ نہ گوشتگ، گوشے کہ آوت ہم لپر زگ انت ء وتی پاشکی ء ہدوک نہ انت۔ یہودی بیانی پیغمبر موسی ء کہ گوں حداء دوچار وارت، دیستے کہ یک روشنائی یا روکے، گوشے یک کسانیں دز چکے یا بوٹگے کہ چو آس ء روک انت یا روژنا انت۔ جسٹے کت کہ تو کئے؟ جواب اتک من حد اہاں۔ جسٹے کت کہ حد اکئے انت؟ جواب اتک ”من ہماہاں کہ ہماہاں“ (من مناں کہ مناں)۔

بیدء یہودی بیانی حداء کہ چو آس ء روک بوٹگ یا چو آس ء بز مش ء داتگ کہ موسی ء دیستگ یا بیدء بیبلون ء ہندو آئی حد اہاں یا یونانیانی بامرداں دگہ بازیں قوم ء نسل ء مخلوق ء حد ا تاں روچ ء مروچی گندگ نہ بوٹگ انت۔ آہانی خصلت ء ہیل ء عادت ہماہاں ظاہر کتگ انت کہ گوشتگ اش کہ ما حداء قاصدیں، ما حدا دیستگ یا ما حداء باروا چہ دزستاں گیش تر سر پد ء زانو گریں۔

بازیں حد اوند ماں آزماناں بوٹگ انت، کس ء نہ دیستگ انت بلے انسان ء مدام آہانی کار پد، آہانی مارشت، آہانی ظلم ء زور، آہانی شر ء گندگی ء قصہ ء آیات بیان کتگ انت ء ساڑا تگ انت۔

آزما تگ ء حد اوند اں بہ گرتاں اہورا مزدا، بھگوان، یاوتج، اللہ، یادگہ حد اہاں وتی توصیف ء تعریف سک وش بوٹگ یا انسان ء دل ء آئی ء پہ حد اوند ء آئی ء نیک ء پاکانی توصیف ء حد اوند وش بیت ء انسان ء ہے کرد پء زند ء پہ مرگ پرانی ء

بلاہیں دل بڈی ۽ پنا ہے بنت۔

حد اوندانی نام یا لقب تو صیغی ات انت کہ چریشاں آئی ۽ زور ۽ قوت، آئی ۽ کرامات ۽ بزرگی درشان بوتگ انت۔ بازیں حد اہان ۽ 99 یا گیش نام ۽ لقب پر کنگ بوتگ چوشکہ 99 تو صیغی ۽ تعریفی لقب ۽ نام پہ حد اوندیس اللہ ۽ کہ چہ ہمہ ناماں اللہ ۽ قہاری ۽ جبّاری، تُر سیناکی ۽ رحم دلی، ظلم ۽ زور اکی ۽ خصوصیت موجود ات انت۔

پہ حد اوندال تو صیغی نام چہ سیسیلون ۽ اسیریا ۽ پہ یہودییاں سر بوتگ انت۔ یہودییاں حد اوندیاوتح ۽ ہم بازیں تو صیغی نام انت۔ البت اہورامزداء تو صیغی نام چہ آدگراں کم تر نہ انت ۽ ہم 101 نام بوتگ انت۔

چوشیس و ہدے نہ بوتگ کہ انسان ۽ حدائی قوت یا ہنچیس قوتے کہ گند ۽ مہ گند انت بلے پہ ہستی ۽ پُر وجودی ۽ نہ مرگ، نہ مہمتگ ۽ نہ دیستگ۔ عہدی دؤراں مذہب پہ انسان ۽ علم ۽ زانت ۽ مستریں وسیلہ بوتگ۔ زمین ۽ زمان ۽ پیدائنت، زند ۽ مرگ، ہستی ۽ نیستی ۽ فکر مذہب ۽ منت وار انت۔ مذہب ۽ جہان ۽ پیدائنت، آئی ۽ ہستی ۽ وجود ۽ باروا یک پُر توانیں بلے لپرزگیں فکرے داتگ ۽ انسان ۽ را ہمانی ۽ وجود ۽ بہرے جوڑ کتگ۔ انسان ۽ پیدائنت، آئی ۽ زندمان، آئی ۽ مرگ ۽ آئی ۽ عاقبت ۽ تزان کتگ۔ آئی ۽ روح ۽ را نمیران لیکیتگ ۽ پہ روح ۽ ماں آزماناں دائمی ہند ۽ جاگہے پٹینگ۔

انسان مدام لپرزگ بوتگ، وتی پیدائنت ۽ ہم، وتی میرانی ۽ ہم، زمین ۽ زمان ۽ وجودیا آئی ۽ اڑ بوگ یا اڑدیگ ۽ ہم۔ آچیا پیداک بیت، پرچہ مریت، کئے کُشیت، پرچہ کُشیت۔ آیا زمین ۽ زمان وت پُر وجودانت، دائمی انت یا کسے ۽ جوڑ کتگ انت، پرچہ نمیران انت، کنیا نمیران کتگ انت۔ انسانی روح چی ۽، آئی ۽

بستار چچی انت، پرچہ نمیران انت، مرگ ۽ رندہیے روح کجا روت، پہ کنیا روت، پرچہ روت۔ اے سوال انسانی فکری لہر زگی ۽ مذہبی فکر ۽ پرتوانی ۽ بن حشت انت۔ مذہب ۽ علم ۽ زانت ۽ شوہاز ۽ انسان ۽ را توان بخشاتگ۔ پہ ہر کار ۽ انسان ۽ حداء حد اوند جوڑ کتگ انت، پرتوان، زانکار ۽ فہمندگ لیکیتگ انت، ہر جاہ ۽ ہر کجا ہست ۽ موجود کتگ انت۔ مذہبانی حد اوندانی بستار یک انت، دراہ پرتور ۽ مڑاہ دار انت۔ ظالم انت ہم ۽ رحم دل انت ہم۔

بازیں راجاں پہ وت ۽ یک حدائے داشتگ ۽ بازاں بازیں حد اوند ۽ بازاں روج، ماہ، استار یا ہنچیں دگہ ہستی یا قوتان ۽ طاقتور لیکیتگ ۽ آہان ۽ حدائی منصب ۽ سر کتگ بلے بازیں راجاں وہد، زمین ۽ زمان یا کائنات ۽ را پرتوان لیکیتگ ۽ حدائی ۽ درجہ داتگ۔

انسان وتی لہر زگی ۽ در آہگ لوٹیت، دائمی ایمنی ۽ قرارے لوٹیت ۽ مذہب ۽ ہمے قرار بخشاتگ۔ مذہب ۽ انسان ۽ مارشت، آئی ۽ واہگ، آئی ۽ ترس ۽ بیم ۽ آئی ۽ ہستی ۽ نیستی ۽ رامعنائے داتگ ۽ انسان ۽ ہر کرد ۽ راشتر ۽ گندگ، نیکی ۽ بدی، گناہ ۽ بے گناہی، پہکی ۽ گندگی، حدائی ۽ بے حدائی ۽ میار کتگ۔

حد اوند وت چہ انسانی فکر ۽ زانشت ۽ حد اوند ۽ در انت۔ آگول انسان ۽ تعلق نہ دار انت بلے مدام واہگ دار انت کہ آہانی حکم، واہگ ۽ کلہو انسان ۽ سر بہ بنت چیا کہ حد اوندانی دل ۽ انسان مدام حدائی راہ ۽ بہ بیت بلے حدائی نیک راہی ۽ شون ۽ کئے بہ دنت، کئے آہانی حکم ۽، آہانی پنناں پہ انسان ۽ سر بہ کنت؟ چہ انساناں لہتیں زانکار پاد اتلگ ۽ گوشتگ کہ آہاں حد اوند واب یا آگاہی ۽ دیستگ، مڑتگ، یا آہانی کلہو پہ آہاں ہماہانی پریشنگیں قاصدانی وسیلہ ۽ سر بوتگ انت کہ حد اونداں چوش گوشتگ ۽ چوش نہ گوشتگ۔

بازاں گُوشِنگ کہ حد ا ما و اب ء دیستگ ء باز ء گُوشِنگ کہ آہاں پہ آگہی ء
 سرء و تی حد ا دیستگ۔ لہتیناں گُوشِنگ کہ حد اء قاصد ء پریستگ پہ ما اتلگ ء مارا حد ا
 ء حکم ء قول ء قرار ء گُوشِنگ انت، باز ء گُوشِنگ کہ مانہ دیستگ، پہ ما قاصد ہم
 نیا تلگ بلے مئے پیریناں گُوشِنگ کہ آہاں حد ا دیستگ یا حد اء قاصد دیستگ انت ء ما
 شتر زانیں کہ مئے پیریناں گوں ما دروگ نہ بستگ۔

حد اء آئی ء حد ائی ہمانت کہ شتر کنت، گندگ کنت، وار کنت، سیر کنت،
 نادراہ کنت، جان دراہ کنت، عزت دنت، بے عزتی دنت، کُشیت ء زندگ کنت،
 مرگ ء رند نمیرا نیں ہستی ء دنت، جاہ ء آسودگی ء جاہ ء نا آسودگی دنت۔

گوں ہمے تُرس ء حرص ء انسان ء حد اوند ء وُش کنگ ء توجیل سازینگ۔
 پرائی ء وُش کنگ ء دلوت یا سہہ دار کُشتنگ ء حیرات کنگ۔ انسان ء سر ء جانانی قربانی
 ہم داتگ۔ حد اوندانی وُش کنگ ء شتر تریں توجیلاں یکے آئی ء توصیف ء تعریف
 بوتگ، ایردستی ء بندگی ء نشون بوتگ۔

مذہبانی سبب ء راجاں و ت ماں و ت ء کُشت ء کُوش کنگ۔ یک حد ائے ء
 متوکاں دومی حد اہانی پلہ مرزان ء بے دین ء برگشتگ قرار داتگ، آہانی سرا الگار
 کنگ، آہان ء کُشتنگ ء پلینگ، آہان ء بندی ء غلام کنگ۔

مذہبانی فکر ء حساب ء حد ا مسترین حقیقت انت، آ مسترین قوت انت،
 زور اور انت۔ پیدا کنوک، ساٹوک، پرورینوک انت، کشوک انت ء گار کنوک
 انت۔ گندگ نہ بیت بلے مارگ ء فہمگ بیت۔ آ آزمان ء انت ء ہر جاہ ء ہر کجا انت
 ہم۔ آزانندگ ء فہمندگ انت۔

اہورامزدا، ال، الل، اللہ، بھگوان، یاوتح یادگہ بازیں قومانی بازیں حد ا
 انسان ء جوڑینتگیں ہما فکری ء دود ء ر بیدگی برورد انت کہ پرائی ء فاندگ مند انت

ہم، نقصان دہ انت ہم بلے حد اوندے ہستی انسانی فکری تکان سری ۽ دیم ۽ دارگ ۽ شتریں ۽ محکم ترین توجیل انت کہ آئی ۽ لکھاں سالانی فکری جہد ۽ پراسراریں آسر انت کہ انسان ایشی ۽ یلہ دیگ ۽ ہدوک نہ انت بلے آئی ۽ جبروتی ۽ رحمانی ۽ دیم ۽ دارگ ۽ فکری توان ۽ ہم نہ داریت۔ انسان ۽ پہ ہمے حد اہانی درگیجگ، آہانی فکری دروشم دیگ ۽ آہانی مسگ یا نہ مسگ ۽ لکھاں سال جتگ۔

حد اوندانی شتری یا مہروانی یا جبر ۽ ظلم ۽ نہ و شیش کرد، ڈرہ پہ انسان ۽ زند ۽ مرگ ۽ شتریں سوگاتے انت۔ پہ بے حد اہاں بے حدائی ۽ گوں حد اہاں حدائی انت۔

انسان ۽ حد اوند فکری انت، خیالی انت بلے ہمے خیالی دروشم پہ انسان ۽ مزین دل بڈی ۽، پہ آئی ۽ فکری ہستی یا نیستی ۽ مزین دست سکی ۽، ہمیشی ۽ انسان ۽ را دروگیں ہستی ۽ داتگ ۽ ہمیشی ۽ نیستی ۽ دائمی وجود ۽ را ہستی ۽ بخشاتگ۔ رگ ویدا گوشت ”میران ۽ نمیران جوڑکتگ“۔ بزاں انسان ۽ حد اوند وت جوڑکتگ۔ ہستی ۽ نیستی ۽ اے کش ۽ مان کش دائمی انت یا ادار کی بلے ایشی ۽ ابتدا گوں ابتداء انت ۽ انتہا ہم گوں ابتداء انت۔

اہورامزدا نیکی یاروشنی انت۔ انگرامینیو یا اہریمان بدی انت۔ اے جہاں ہمے دوئیں قوتانی برکت ۽ مندنگ۔ اے دوئیں مٹ انت، پُر زور انت، یکے دومی ۽ دژمن انت۔ اے وت ماں وت ۽ دائمی ۽ مدامی جنگ ۽ انت۔ دوئیں پُر سلاہ ۽ پُر واک انت۔ زرتشتی گوش انت کہ ایشانی جنگ ۽ مدت 12 ہزار سال انت۔ اے دوازہ ہزاریں سال چار دؤراں بہر انت، ہر دؤر سے ہزار سال نیگ انت۔ اے سیدئیں دؤران ۽ یکے چہ دومی باج نہ بارت، بلے چارمی دؤر ۽

حد اوند گیش بیت ء اهر یمان پروش وارت ء تیوگیس جهان ء نیکی، شری ء
بر اهدگی تالان بیت۔

حد اوند جسمانی وجود ء نہ داریت۔ آئی ء صلاہ کاراں ہم جسمانی وجود
نیست۔ اے فکری ء روحانی انت۔ اے نمیر انیں بے وجودیں فکری ہستی انت کہ
شش (6) انت۔ ایشان ء امیثا اسپنتا (Amesha Spentas) یا امشا سپند
(Amshaspands) گوش انت۔ اے نمیر انیں روح انت۔ اے ہما انت کہ
حد اوند ء حکم ء واہگ ء پاد بند انت ہم ء آئی ء حکم ء بر جاداروک انت ہم۔

بیبیلون ء اسیریا ء قصہ ء آیاتاں اے سہرا بیت کہ ”حدا“ ء ”روح“
یک انت۔ البت باز جاگہ آہاں حد اچہ روح ء گیشینگ ء جدائیں حیثیت ءے داتگ
بلے اگس ہورت بہ چارے اے یک انت۔ ہے روح حد انت ء حد روح انت۔
چو کہ انسان ء حدائی خصلت گون یا حداء انسان ء را وتی روح داتگ گڑا بازیں
مذہبی زانکار انسان ء را حد گوش انت۔ بائیل ء انسان ء جوڑ کنگ ء قصہ چوش
انت کہ حد اوند ء انسان ء را وتی شبیہ داتگ، وتی وڑ ء کتگ۔ (Genesis: 1-26)
ماں اسلام ء حداء چہ حاک ء گل ء انسان جوڑ کتگ ء آئی ء را وتی روح داتگ۔
قرآن گوشت کہ (اللہ) ہما انت کہ آئی ء بنی آدم ء را چہ آپ ء پیدا کتگ
(الفرقان، 54)۔ ”اللہ ہما انت کہ آئی ء ترا چہ تز کتگیں حاک ء پیدا کتگ“
(الانعام، 2)۔ ہما تز کتگیں سیاہ ء بد بودار بوتگیں حاک۔ (الحجر، 26)

بیبیلون یا اسیریا ئی بازیں حد اہانی دگہ بلاہیں خصلتے ایش بوتگ کہ آہانی
شبیہ یا عکس ہنچو جوڑ کتگ انت کہ آنیم جناور ء نیم مردم ء شکل ء بوتگ انت۔
ہنچیں عکس است کہ گوشے ہے حد جناوراں سوار انت۔ ایشانی روچ ء حد
(Sun-God) شاہین ء شبیہ ء جوڑ کتگ۔ ہے پیم ء بازیں حد اہانی دوست (زال)

جنگلی جانور چو کہ شیر ۽ اسپ بوتگ انت۔ ہے وڑ ۽ جھلانکی یا جہلمیں زر ۽ حد اوند ہیا ۽ عکس چو افریکی جانور دروح یا آکک (Antelope) ۽ اڑ داگ۔ دریائی یا آپ ۽ حد اچو مار ۽ شکل جوڑ کتگ۔ اکادیانی دگہ حد اے ماں عکساں سیاہ پس ۽ شکل ۽ پیش دارگ بوتگ۔ دگہ حد اے کہ نام ۽ ادر (Adar) بوتگ، آئی ۽ شبیہ چو ہوک ۽ انت۔ مروڈچ (مردوک) ۽ را حدائی سانڈ گوٹگ بوتگ۔ آئی ۽ را روژنائی ہم گوٹگ ۽ لیک بوتگ۔ مُر گانی ۽ طوفانانی حد ا زو (Zu) ۽ شبیہ چو مُرگ ۽ بوتگ¹۔ ہندو آئی بازیں حد ا انت، جنین ۽ مردینیں۔ چہ حد اہاں بازیں باز سرگ، باز دست ۽ باز پادانت۔

دَمب چاراں زر تشتی آئی اہورامزدا ۽ یک خیالی بُت ۽ در گیتنگ کہ گوٹے آئی ۽ بادشاہی ذرا جیں شال ۽ پوشاک پوشینگ ۽ بال انت۔ بلے ہے پوشاک شال ۽ اندر کتگ انت۔ ابید چریشی گوٹے کہ ہے عکس ۽ حد اوند ۽ ریش داشتگ ۽ بادشاہی گلاہے ماں سر انت²۔ اے بلکیں چہ میسیوٹیمیا یا اسیریا ۽ حد اہاں یک ۽ خیالی عکس انت ۽ اہورامزدا ۽ نہ انت۔

حد ا یکے یا باز انت، کجا انت ۽ کجانہ انت۔ اگس باز انت، آہانی زور ۽ توآن چی انت۔ کجام قوم ۽ حد ا شر تر انت۔ کتے چہ کتے زور اور تر انت ۽ پرچہ؟ ہر قوم ۽ راجے یا ہر دگے ۽ حدائی قاصداں ہے گوٹگ کہ آہانی حد اوند چہ دومی حد اہاں زور اور تر انت، شر تر انت۔

یک حدائی مذہبانی حد اوند زور اور، جنگ باز ۽ خون وار انت بلے پماہاں

¹ Berossus quoted by Levis Pence, Myth and Legends of Babylonia and Assyria, George G Harrap and company Ltd, London, 1916, Reprinted 1920. P: 91

² J. Hackin and others, Asiatic Mythology, George G. Harrap & Co, London, 1932, Reprinted AES, New Delhi, 1994, P.37

کہ آہانی مٹوگر نہ انت۔ زر تشرتی آنی اہورامزدائی کی انت بلے مدام سزین بند انت،
بدی ء خلاف ء، اہریمان ء خلاف ء چیا کہ اہریمان آئی ء مخالفیں قوت انت۔

یہودیہ یانی یاوتح ہم پہ نہ مٹوکاں و شین و لے نہ انت۔ مسلمانانی اللہ چہء گیشتر
تُر سیناک انت ء وتی نہ مٹوکان ء کُشگ ء گار کنگ ء چک ء پد نہ بیت۔ البت چینی آنی
قدرت یازمین ء زمان مہروان انت، پہ ہر کس ء، گوں کس ء ضد ء کُستی نہ انت۔

جتائیں راج ء دمگانی مذہباں گوں کیے دومی ء بدبری ء نہ و تھی یا ہے ایمان ء
اوست ء سبباں قومانی وت ماں وت ء جنگ ء جیرہ انسانی تاریخ ء دردینا کیں بہر
انت۔ ملک گیری ء ہوس ء مذہبی کینگ ء بدبری جنگانی سبب بوتگ انت۔ ہے جنگاں
راجانی مذہب بد لینتگ انت۔ یک قومے ء حد اوند ء پلہ مرزاں دومی راج ایر جیگ
کتگ ء آہانی حد اوندانی طاقت ء گت پروشتگ۔

ایران ء مصر ء سرا اُرش ء آئی ء سرا حاکمی ء سبب ء مصر ء مذہبی ء سیاسی
تکاں بدلی آورت۔ ہے پیم ء روم ء مصر ء سرا الگار یا یونان ء سرا قبضہ دوائیں
راجانی یک نیمگے نفرت ء بدبری ء دومی نیمگ ء دود ء ر بیدگی نزکی ء براہمدگی گیش
کت۔ ایران ء ماں یونان ء سرا اُرش ء یونان ء پہ بیر گیری ء ایران ء سرا الگار ء
قبضہ ء سیاسی، دود ء ر بیدگی ء مذہبی تکاں بدلی آورت۔ میسیپوٹیمیا ء حاکمانی فلسطین
ء گرگ ء ایر دست کنگ، علاقہ ء مذہبی فکر یہودیہ یانی مذہب ء سرا اثر مند بوت ء
ہے اثر عربستان ء ہم سر بوت۔ ایران ء بیسیلیون ء گرگ ء زر تشرتی دین ماں آ
دگ ء سر بوت ء چرے دین ء یہودیت اثر مند بوت۔ کوروش ء بیسیلیون ء گرگ
ء رند آئی ء یہودیہ یانی ء ماں فلسطین ء و اثر بوتگ ء اجازت دات۔ یہودیہ یانی چہ زر تشرتی
ملاہاں بازیں مذہبی فکر ء فلسفہ گوں وت ء ماں فلسطین ء بُرت۔

آریبا آنی ماں ہندوستان ء سرا الگار ء ہندوستان ء بازیں قوم ء راجانی
 پرورش ء سبب ء آریبائی دین گوں ہندوستان ء دین ء مذہب ء یک بوت ء ہنچیس
 مذہبی دود بر جادارگ بوت انت کہ آگوں ہندوستانی مذہبی دود ء آریبائی روایتاں
 ہم دروشم بوت انت۔

ہنچ راج ء قوم ء پھوشیں دل وتی دین یلہ نہ داتگ ء حاکمیں راجانی دین نہ
 زرتگ ء آگس چوشیں اثر مندی ء بوتگ گڑا آ اثر مندی یک طرفہ نہ بوتگ۔ محکوم
 ء حاکم دوینانی مذہباں یکے دومی ء را اثر مند کتگ۔ آگس زر تشتی ء سبیلیون، اسیریبا،
 فلسطین، عربستان، ہندوستان، یونان، میان ایشیا یا مصر ء مذہبی دود ء ربیدگ اثر مند
 کتگ، آدگ ء مذہباں ہم وڑے ناوڑے ء زر تشتی دودان ء اثر مند کتگ۔

پنچھی صدی پیش ء مسیح ء ایران ء یونان ء درمیان ء جنگ ء بدبری وتی
 جاگہ ء بلے ہے جنگ دوئیں ملاکافی نیام ء دود ء ربیدگی تعلق داری ء مز نہیں سبب
 ء بوت ء یکے دومی ء حکومتی نظام، عدل ء انصاف یا مذہبی رسم ء دودانی زانگ
 ء مارگ ء سبب بوت۔ بلے چرے جنگاں آہانی تعلق داری گوں ایران ء ایران
 ء شاہاں نہ پُشت۔ ایرانی شاہاں یونانیاں ء ماں وتی فوج ء آؤرت ء بازیان ء
 شتریں منصب دات۔ ہے دؤران ء ایران ء یونان ء نیام ء کار ء بار ء سلاہانی بیبار
 ہم بوت۔ یونان ء سیاست دان ء زانداگاں ماں ایران ء رو آکت کہ چریشاں
 مستریں نام کھیمستوکلز (Themistokles) انت کہ آ ایران ء شاہ ء
 باہوٹ بوت۔ ہے وڑے ایران ء سیاست دان ء امیر ماں یونان ء پھ باہوٹیشت
 انت کہ چریشاں نامداریں مرد زوپیروز (Zopyros) ء ارتافینیمز
 (Artaphenes) انت۔

یونان ء حاکم الیگزینڈر ء (330-336 پیش ء مسیح) ء ایران فتح کت ء
یونان ء حاکمیت ء آئی ء دود ء ر بیدگ ء مذہبی فکر ء لیکہ اے علاقہ ء تالان کت۔
ایرانی زبان ء بازیں لہزیونانی زبان ء زرت انت۔ اہورامزدا ء زمین ء زمان ء جوڑ
کنگ، آئی ء نیکی ء بدی، آئی ء جاہ ء عذاب ء جاہ ء آسودگی ء فلسفہ یونان ء سر بوت
انت ء چہ یونان ء اے فکر ماں روم ء شت انت۔

سبیلونی حدواندانی عکس

مردوک

Link: <https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list/>

اِشْتَر

[/https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list](https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list)

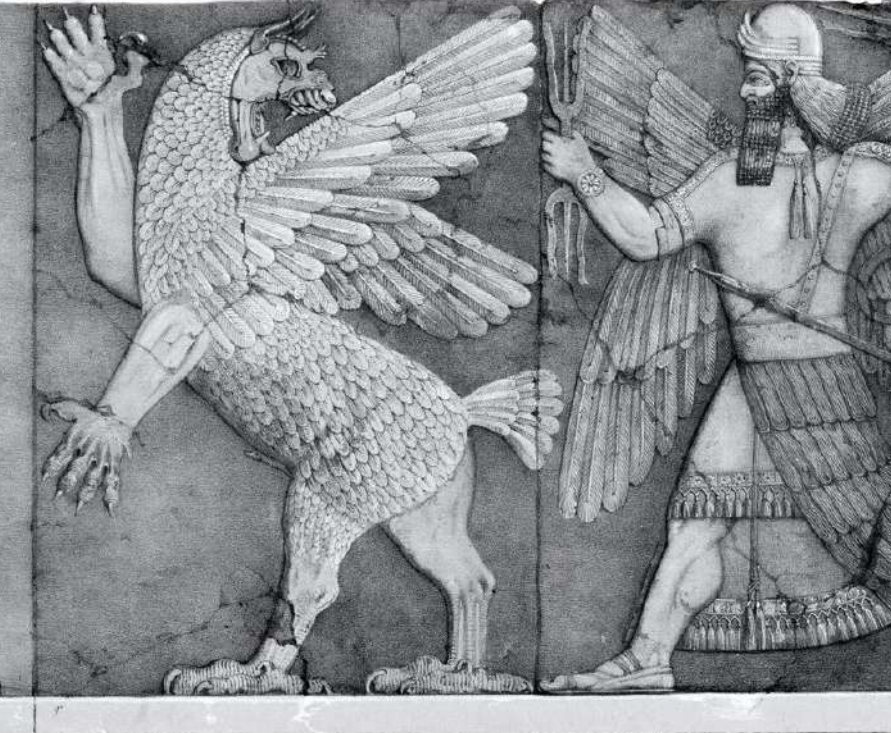
شمش

[/https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list](https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list)

اڀسو

[/https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list](https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list)

ننگر سوو تيامت

<https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list/>

نِزِگِل

<https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list/>

تِيَامَت

[/https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list](https://symbolsage.com/babylonian-gods-a-list)

نَبُو

oracc.museum.upenn.edu/nimrud/images/ancientcity/nabu-attendant-im-large.jpg

تَمُّ مَوْز

<https://www.britannica.com/topic/Tammuz-Mesopotamian-god>

أَنُو

<https://the-demonic-paradise.fandom.com/wiki/Anu?file=ANU.png>

ان ایل

<https://www.realmofhistory.com/2017/05/09/10-ancient-mesopotamian-gods-goddesses-facts/>

ایرانی حد اوند

یزد

اهورا مزدا

<https://parsi-times.com/2020/04/the-101-names-of-pak-dadar-ahura-mazda-part-i/>

آنابتا

https://m.facebook.com/arkahindubharati/photos/a.1532721590277871/1543153102568053/?type=3&locale2=es_LA

عربانی حد اوند

لات

حُزَّا

<https://historum.com/threads/ancient-arabian-goddess-al-uzza.137325/>

ہندو بھگوان

وِش نو (گوں گرو داء)

<https://theworldaccordingtochinacat.wordpress.com/2014/03/29/garuda/>

گنیش

شیوا

<https://www.learnreligions.com/top-hindu-deities-1770309>

کرشنا

<https://www.learnreligions.com/top-hindu-deities-1770309>

८२

وشنو

دُرگا

کاشمی

سراسوتی

بُراق

ہما حیالی براق کہ مسلمانانی پیغمبر گوں پر یشٹنگیس جبریل ء دو
پیشٹنگ بوتگ ء آزماناں شتگ۔

https://en.wikipedia.org/wiki/Buraq#/media/File:Buraq_sculpture_from_Mindanao_Philippines.jpg

ایرانی براق

<https://venusartprints.com.au/products/al-buraq-persia-india-art-print-ex351>

3۔ زرتشت، زرتشتی

الف: زرتشت

زرتشت چہ میان ایشیا، ایران، دگ و زانکار تریں، کوآسیں
 ء فہمندگیں مذہبی سروکاں مستریں نامے۔ آئی ء پڑا تریں علم ء دانش ء فکری
 توانائی ء دیریں دمگاں ہم مان شاننگ ء بازیں قوم ء راجاں سر بوتگ ء آہانی مذہبی
 فکر اش اثر مند کتگ۔

زرتشت کجام دؤر ء باریگ ء انت، کدی ودی بوتگ، کجاودی بوتگ،
 کجام ہند ء دمگاں گشتنگ، زانگ نہ بیت۔ بلے ہر قوم ء راج آئی ء وتی نیمگ ء کشتیت ء
 گوشتیت کہ زرتشت مئے دگ ء ودی بوتگ یا مئے دگ ء گشتنگ۔ سیکٹریا، مارگینیا،
 چور سمیا، خراسان، سیدتان، آذر بائیجان، ازبکستان ء تاجکستان ء مخلوق، ہر یکے ہے
 گوشتیت کہ زرتشت مئے دگ ء مردم انت، مینگ انت۔ بلوچ ء کرد گوش انت کہ
 مئے دگ ء بوتگ یا مئے دگ ء اتلگ۔ زرتشت ء اے نام تو صیفی انت یا کہ اصلی
 انت، پت ء کئے انت، مات ء کئے انت، چک ء پسا سندگ ء کئے بوتگ انت،
 آہانی شاح ء شیوال کئے بوتگ ء کجا انت۔ اے باروا سر جمیں ء دل سریں ثبوت ء
 شاہدی نیست۔ آئی ء پیدائشت ء سال ء ماہ ہم پٹائیں نہ انت۔ بازیں تاریخ نویس
 گوش انت کہ 600 پیش ء مسیح، کسے گوشتیت 1100 پیش ء مسیح، باز گوشتیت 1800
 پیش ء مسیح ء باز گوش انت کہ 5067 پیش ء مسیح ء آئی ء پیدائشت بوتگ۔ بازیں
 تاریخ زانت گوش انت کہ زرتشت آئی ء صفتی منصبی یا مذہبی نامے، آئی ء اصل

نام نہ انت ء زرتشت یکے نہ بوتگ، باز بوتگ انت ء ایش کہ 600 پیش ء مسیح ء زرتشت انت، اے بلکیں چارمی زرتشت بہ بیت۔

یونانی تاریخ نویسوں گوستگ کہ زرتشت ء دین ء سک دیر انت۔ لائیڈیا (Lydian) ء ژنتوس (Xanthos) ء نوشتہ کتگ کہ زرتشت چہ ایرانی شاہ زرسیز ء ماں یونان ء سرا الگار کنگ ء زمانگ ء 6000 ہزار سال ساری انت۔¹

زرتشت کہ آئی ء یونانی زرتشترا گوش انت آئی ء حد اوندیں اہورا مزدا² ء توصیف ء تعریف ء بازیں پُر مہریں ء باثریں شعر ء صوت جتگ کہ آئی ء فکر ء زانت، زند ء مرگ ء باروا آئی ء لیکہ ء حد اوند ء اہریمان یا نیکی ء بدی ء باروا آئی ء فکر ء دانش در شان بوتگ انت۔ ہے پر بنداں آئی ء وت ء را زو تار (Zaotar) گوستگ کہ ایشی ء معنا ملا انت۔ آئی ء را آتارواں (Athaurvan) ہم گوستگ بوتگ کہ ایشی ء مطلب ہم ملا ہیں زانتکار انت۔ آئی ء را منتوران (Manthoran) ایش گوستگ کہ ایشی ء معنا ہم فہمندگ یا ہما کہ زانوگر انت ء شریں ء با مقصدیں تزان کنت۔ زرتشت ء وت ء را وسید منا (Vaedemna) ہم گوستگ کہ ایشی ء معنا ہما زانتکار کہ آئی ء حدائی داتگیں علم ء زانت ہیل گپتگ یا آئی ء را ہیل دیگ بوتگ۔

یونانیوں زرتشت ء را زوروسٹر (Zoroaster) ہم گوستگ کہ ایشی ء مطلب انت، پلگاریں، پلگار، صاف ء دومی معنا استال انت۔ اے مرد ء را اے نام ء اے معنا ء پرچہ پجگارگ ء پرچہ گوں استال ء ہم معنا ء ہم گزنج کتگ، زانگ نہ بیت۔ البت یونانیوں ایران ء بازیں شاہ ء بادشاہ ء میر ء امیر ء جاگہانی نام کپی چنڈی کتگ،

¹ Michael Stausberg, Zarathustra and Zoroastrianism: A short Introduction, (Translated by: Margret Preisler-weller) Equinox, London, 2008, P:14

² مزداء معنا "ہما حد اوند کہ آئی ء دماغ ء ہر شے مان کتگ" یا ہما حد اوند کہ "عقل ء زانتے بخشا تگ (بخشاہیت)"۔

نام پر وشتگ ء وتی وڑ ء نوشته کتگ انت ء زرتشت ء نام بلکیں ہے پیم ء بدلینتگ ء زوروسٹر کتگ۔

زرتشت ء حیاتی یا آئی ء پیدائشت ء باروایا آئی ء دؤر ء عہد ء بارو تاریخ نویس سدک نہ انت۔ یونانی ہر موڈورس (Hermodorus) ء ہر میسپس (Hermippus) ء گوشتگ انت کہ زرتشت چہ ٹروجان ء جنگ (Trojan War) ء واقعہ ء پنج ہزار سال ساری انت۔ یونانی اوڈوسس (Eudoxus) ء ارستو، (Aristotle) ء گوشتگ انت کہ زرتشت چہ افلاطون (Plato) ء مرگ ء شش ہزار سال ساری انت۔³

زرتشت ء پت ء مات ء نام ء بارواہم گمان کن انت کہ آئی ء پت ء نام پر وشتاسپا (Pourushaspa) ء مات ء نام دوگدورا (Dughdhora)، دوگ دوش انت۔ اے دوئیں نام صفتی نام انت، اصلی نہ انت ء آئی ء جنگ ء نام انت پر وشتستا (Pourucista) بزاں فہمیدہ یادانش مند۔ اے ہم آئی ء اصلی نام نہ انت، صفتی نامے۔

زرتشت ء باروا ہے گوشتگ بوتگ کہ زرتشت ء سے سورکتگ۔ آئی ء سے جن بوتگ انت ء چمیشاں کیے ملائے بوتگ۔ چہ اولی دوئیں زالاں مرد ء راشش چک بوتگ۔ سے جنگ ء سے بچک۔ آدوئیں زالانی باروا ہم زانگ نہ بیت ء ناآہانی نام زانگ بنت البت سیمی زال ء نام ہووی (Hvovi) بوتگ۔

زرتشتی قصہ ء آیاتانی روء ء وہدیکہ زرتشت پیداک بیت، گزیوگ ء بدل ہے طفل کندیت۔ مات ء پت ء کپتوک ء گور ء نندوکیں ہر کس حیران بیت۔ پمیشا آئی را ”کندوکیں پیغمبر“ گوش انت۔ اے کندگ گوشے زہگی کندگ ات انت

بلے سر زمین ء دزستیں نیکیں خلقت ء ہمے پُر اسراریں کندگ اش کت ء گلے چت
بلے و ہدیکہ بد اں اش کت آدل پدرد بوت انت، آہاں دزگے زرت۔

زرتشت ء لا پ ء تحم بونگ ء پچھی ماہ ء آئی ء مات ء و اب دیست کہ سیاہیں جمراں
مان شانت ء چمے جمران گوشے دیہہ ء بلاہ، گرک ء مار دراتک انت یار تک انت ء
ہمیشاں آئی ء لا پ ء چک ء را ورگ یا لا پ ء درگ ء کوشش کت بلے و ہدیکہ ہمے
بلاہ نزدیک ء رس ات انت، ہمے لا پ ء چک ء گول مات ء تزان کت ء آئی ء راتسلا
دات ء و ہدیکہ زہگ ء جہر بند کت مات ء دیست گوشے یک نورے یار و ثنائی ءے چہ
آزمان ء پے زمین ء آہگ ء انت۔ و ہدیکہ ہمے رزن زمین ء سر بوت، آئی ء دیست کہ
چمے رو ثنائی ءے یک زہگے ودی بوت کہ آئی ء چپسیں دست ء یک عصائے (لٹ ءے)
ء راستیں دست ءے یک پتا تگیں کا گدے (Scroll) ات۔ زہگے چم چو دزپشانکیں
رزن ء ات انت۔⁴

گول زرتشت ء تحم بونگ ء اہریمان سہی بوت۔ آئی ء زانت کہ اے بچ
کہ پادکیت ء مزن بیت آبدی ء دیم ء داریت۔ اہریمان ء وتی وس کت بلے
اہورامزدا ء وتی نیک ء پاک روان دات انت کہ آہاں زرتشت ء آئی ء مات
چراہاں رکینت۔

آدگ ء بادشاہ ء نام درنسون (Duronsarun) ات۔ بادشاہ ناشریں
مردے ات۔ اہریمان ء آئی ء دل ء گیتک کہ پروشا سپا ء دو گدورا ء بچ آگس رست
ء مزن بوت پے آئی ء وٹیں ولے نہ بیت۔ آئی ء بادشاہی ء مزنی ء نہ مئیت پمیشا
بادشاہ آئی ء را بہ کُشیت ء گار بہ کنت۔ بادشاہ ء نجومی ء استال شناساں ہم بادشاہ ء را
حال دات ء ٹر سینت کہ اے مرد کہ پادبئیت تی حاکی ء بادشاہی ء بارت۔

⁴ Jonathan Black, The Secret History of the world, Quecus, London, 2008,
P: 179

بادشاہ پر وشاسپاء دو گد وراء لوگ ء سر بوت۔ چک ماں گوانزگ ء ات ء
 مات ء پیت دوئیں ملک ء ڈگار ء شنگ ات انت۔ بادشاہ زرتشت ء کہ چاریت، ہبکہ
 ء حیران بیت کہ اے طفل چوماہ ء روژنا انت ء گوشے حدائی شان ء رژنے آئی ء
 دیم ء انت۔ بادشاہ ء وتی خنجر کش ات کہ ہے طفل ء دل ء بہ جنت کہ زہگ ء وتی
 چم پیچ کت انت ء ہما دست چار ات کہ پہ جنگ ء خنجر ء مکت کنگ ات۔ گوں
 زہگ ء چارگ ء ہما دمان ء بادشاہ ء راستیں دست چہ بُن ء حشک بوت، دست ء سہ
 شت ء خنجر چہ دست ء لگوشت ء کپت۔ بادشاہ ء اجمگے چیر کپت ء گشاد گشادی ء چہ
 لوگ ء در کپت ء ہنگ۔

بادشاہ دل ء جزم بوت کہ اے زہگ اگس زندگ بوت پہ آئی ء خیرے نہ
 بیت۔ بادشاہ ء وتی دو کاردار روان دات ء حکم کت کہ شتا ہے زہگ ء آس ء دور بہ
 دیت۔ اے دوئیں مرد شت انت، دیت اش کہ زہگ گوانزگ ء انت ء کس
 نیست۔ ایساں زہگ چست کت ء تگے بست دیم پہ گیا بان ء شت انت۔ اے دوران
 ء زہگ ء نہ گزیت ء پیچ سُر ء پُر ہم نہ کت۔ آشت انت، آس اش روک کت ء ہے
 زہگ اش ماں آس ء کورات ء پشت اش مان دات ء شت انت ء بادشاہ ء را حال اش
 دات کہ ما آ طفل آس ء پڑینگ ء سوتلگ۔ دیر نہ گوست کہ زرتشت ء مات ء پیت
 لوگ ء سر بوت انت، آہاں چارات تاں پیچ گار انت۔ دوئیں سرگردان ء اے دیم ء
 آدیم ء پہ چار ء تپاس ء شت انت۔ وہدیکہ تہاری ء مان شان مات ء دیت کہ دور
 ماں گیا بان ء آس ء شہم انت۔ مات تچان ء پہ ہمانیمگ ء شت، وہدیکہ سر بوت
 دیتے آس مُرتگ، آئی ء پیچ ء پرواہ نیست ء آگوں آس ء شہم ء کسانیں بزانزاں
 لیب ء انت۔

اے جبر تالان بوت۔ بادشاہ ہم معلوم دار بوت۔ آئی ء ہما دوئیں کاردار
لوٹ ات ء آورت انت، آہان ء سوگہ کت کہ شمائے زہگ ء جون وار ء گرکانی
دپ ء بدینت۔ اے مرد پداپہ پروشاسپا ء لوگ ء سر بوت انت۔ ایشاں زہگ چہ
گو انزگ ء درکت ء دیم پہ جنگل ء دات۔ ایشاں اے زہگ ء را گرکانی ہونڈے ء
چگل دات ء بادشاہ ء راحال دات کہ ماں ایشی ء را گرکانی دپ ء داتگ۔

بیگاہ ء زہگ ء پت ء مات کہ لوگ ء سر بوت انت تاں کہ زہگ ء نہ گند
انت۔ ایشاں تچ ء تاگ بناکت۔ پت یک نیمگے ء مات یک نیمگے۔ مات ء سر پہ گرکانی
لد ء ہونڈے کپت، ہونڈے سرک ء دات ء چارات تاں آئی ء پنج گوں گرک ء دو
گڈاں لیب ء انت۔ مات مدال مدان ء ہونڈے پترت، زرتشت ء زرت ء در
کپت۔ نزدیک ء دو گرک بنت بلے آ بے تزک ء توار بنت، آہاں چم چست کت ء
زہگ ء مات نہ چارات ہم۔ اے ہم گوش انت کہ وہدیکہ بادشاہ ء کارداراں زہگ ء
را گرکانی ہونڈے چگل دات، گرک چہ ترس ء تنگ انت چیا کہ چہ ہے زہگ ء چٹاں
ہنچیں تریسینا کیں ء ترسینا کیں رزن ء درآہگ ء ات کہ گرک زہگ ء نیمگ ء
شت نہ بوت انت۔

بادشاہ ء ہما دوئیں کاردارن ء حکم کت کہ شما زہگ ء را گورم ء راہ ء دیم ء
ہنچو ایر بہ کن ات کہ ہے گورم ایشی ء لگت بہ دنت ء بہ کُشیت۔ اے مرد پدا
شت انت۔ ایشاں زہگ زرت ء دیم اش پہ کور ء نیمگ ء دات۔ آہاں زانتگ ات
کہ چہ کور ء کش ء دو جمپانی تنکیں دکے ء گورم پہ کور ء آپ ء کیت۔ آہاں زہگ ء را
ہے گورم ء راہ ء سرا ایر کت ء شت ء بادشاہ ء راحال دات کہ نوں ایشی ء رکگ
مشکل انت۔

وہدیکہ بیگاہ ء گورم ء رُمب بستگ ات پہ آپ ء، گورم ء بلاہیں سانڈ ساری

آت۔ اے سمانڈ کہ پہ زہگ ۽ رس ات، پادے مہہ کت انت ۽ اوشات۔ آدگہ
 گوک سمانڈ ۽ اے دیم ۽ آدمیم ۽ گوست انت۔ گوآل یادہقان کار ۽ چارات کہ اے
 سمانڈ پرچہ اوشتوک انت ۽ پہ آپ ۽ نہ روت، آہاں دیست کہ ایشی ۽ دست ۽ پادانی
 نیام ۽ زہگے وپنگ ۽ ایش پہ زہگ ۽ پانگپائی ۽ حفاظت ۽ اوشاتنگ۔ آہاں چہ سمانڈ ۽
 پادانی نیام ۽ زہگ چست کت۔

زرتشت آرست ۽ بارست بوت، مزن بوت۔ یک روچے بلاہیں رٹھنے
 زرتشت ۽ دیم ۽ کپت ۽ زرتشت ۽ وتی ہمراہی ۽ بُرت۔ اے رٹھن زرتشت ۽
 ہنچیں چیریں ۽ بندیں جاگہے ۽ بارت کہ آئی ۽ چاریں نیگاں درچک ۽ کوات انت۔
 زرتشت کہ سر بیت گندیت کہ دگہ شش ہنچیں رٹھن انت کہ بُر ۽ تڑ ۽ ماں ترکنگ
 ۽ انت۔ اے رٹھن زرتشت ۽ گوش انت کہ توچہ وتی جسمانی وجود ۽ پہ ادار کی در بیا
 چیا کہ پہ تو چکاس ضروری انت۔ اول و توچہ روکیں آس ۽ بہ گوڑ کہ ترامہ
 سوچیت۔ زرتشت چہ آس ۽ گوست۔ دومی آہاں گرم کتگیں آہن یا ہنچیں
 موادے آئی ۽ سینگ ۽ پر ریتک۔ زرتشت ۽ اے گرمی برداشت کت۔ پدا آہاں
 مرد ۽ لاپ پچ کت ۽ آئی ۽ را انسانی اعضا ہانی چیریں راز گوشت انت ۽ پدا لاپ پچ
 ات ۽ بند کت۔⁵

چہ زرتشت ۽ ۽ ساری آسودگی ۽ شادمانی پہ میر ۽ امیر ۽ شاہان ات ۽ اے
 آسودگی مرگ ۽ رند ہم ہمیشانی نصیب ات بلے زرتشت ۽ مرگ ۽ رند پہ انسان ۽
 یک دائمی زندمانی ۽ تزان کت ۽ گوشت کہ آسودگیں ۽ دائمی زند کہ مرگ ۽ رند
 انت اگس کسے ۽ نصیب ۽ بہ بیت، آپہ ہر کس ۽ انت۔ پد منتگیں ٹگاں ۽ مردماں،
 مذہبی راہ دربراں، یا راجی سروکان بہ گر تا امیر ۽ شاہاں، ہر کس یک وڑ ۽ چارگ

بیت، ہر کس ءچہ ڈک ء گوزگی انت ء اودا ہے چارگ بیت کہ آروح ء وتی زندمانی
ء دؤراں چے شتریں کتگ۔ آ اہورا مزداء پلہ مرز بوتگ یا اہریمان ء۔ اے تزان
پہ میر ء امیر ء شاہاں نہ و شیں جبرے ات۔ آہاں بد بُرت۔ دومی ایش کہ آدگ ء
مردماں باور نہ بُوت کہ چر اہاں یک ملا ہے یا ملا تہیں مردے پادکیت ء گو شیت کہ
من حد اوند ء قاصداں۔ من ء اہورا مزدا پہ رزنی دیم ء کپتگ ء من ء گوشتگ کہ
من پہ نیکی ء پلہ مرزی ء سزین بند بہ باں ء ہر کس ء سر پد بہ کناں کہ اہورا مزدا نیکی
انت ء اہریمان بدی انت۔ پر اہاں اے باوری جبرے نہ ات۔ پمیشا آدگ ء
مردماں زرتشت ء پلہ مرزی نہ کت۔ مرد دل پر ووش بُوت ء چہ وتی ہلک ء ملک ء
درا تک ء دِراں ڈیہہ بُوت۔ دگہ ٹک ء قبیلہانی دگ ء شت۔ اودے مخلوق ء آئی
ء را بیاء بہ نندکت، عزت دات ء دیر نہ بُوت کہ زرتشت ء را شاہ بانگ ہو تو سا
(Hutaosa) ء آئی ء مرد شاہ و شتسپا (Vishtaspa) ء دربار ء پیش کنگ
بُوت۔ شاہ ء شاہ بانگ زرتشت ء مرید ء پلہ مرز بوت انت، بلے بادشاہ ء زرتشت ء
مذہب ء منگ ء پلہ مرزی ہمسایگیں بادشاہ ء حاکماں دوست نہ بوت۔ آنا رضا بوت
انت ء آہاں و شتسپا ء سر اُرش کت، جنگ بُوت ء جنگ ء و شتسپا سو بین بوت۔ چد
ء بعد آدگ ء مخلوق زرتشتی ء پلہ مرز بوت انت۔

زرتشت ء شتریں ء گندگی ء بستار گیشینتگ۔ پرانی ء شتریں اندری انت،
انسان ء وجود انت، آئی ء نیکی ء مارشت انت بلے آئی ء نیکی یا مہر گوں انسان یا
حیوان ء فرضی یا خیال نہ انت، عملی انت۔ آئی ء فکری مارشت گوں آئی ء عمل ء
بندوک انت۔ دوئیں یک انت، جتانہ انت۔ زرتشت گو شیت کہ انسان ء آسندگ
یا آئی ء آسندگی قائمی گوں آئی ء جند ء کردار ء وابستہ انت، دگہ ہچ ڈنی قوت ء
طاقت ء منت وار نہ انت، نا اہورا مزداء ء نا اہریمان ء، ہر کس وتی منت وار ء

ذمہ واروت انت۔ زرتشت ء دل ء مذہبی رسم ء دودانی پیلو کنگ یا نہ کنگ ہج
ارزشے نہ داریت، شرّ ہما پاکی یا نیکی ء آئی ء مارگ انت کہ گوں انسان ء گوں
انت، آئی ء اندری مارشائ مان انت۔

زرتشت ایران ء درستیں دمگاں گشتنگ ء سیبیلون ء ہم شنگ ء وتی مذہب
ء پچار ء توصیف ء کنگ بلے دیر نہ گوشتگ کہ اود ء ملاہانی زہر ء کنت ء نہ وشی ء
سوب ء زرتشت چہ سیبیلون ء دراتنگ ء ایران ء وا تر بوتگ۔

زرتشت ء پلہ مرزگوش انت کہ زرتشت زمینی انسان ء نہ بوتگ۔ چہ
زمینی پیدائنت ء ہزاراں سال ساری آئی ء ارواح ودی بوتگ ء آگوں حد اوند ء
نیک ء پاکاں ہم گنگل ء ہم راہ بوتگ۔ زرتشت ء پیدائنت ماں آزماناں (آزمان ء)
بوتگ ء گوں پیدائنت ء حد اوند ء وت آئی ء را علم ء زانت ء سبق داتگ ء زمین
ء زمان ء ہر شے ء ہر راز آئی ء راداتگ انت۔

نیکی یا بدی ایوک نہ انت، ایثانی پلہ مرز ء پیروکار انت۔ نیکی گوں وتی
فرشتہ صفتیں یا فرشتہیں ہمراہاں گوں بدی ء دیم پہ دیم انت ء بدی گوں وتی بدیں
بلاہاں نیکی ء دیم ء سزین بند انت۔ اے دوئیں ہستی ء آئی ء ہمراہ فکری انت، آروح
انت۔ آہاں جسم نیست، ہستی ء ظاہریں ء پدراہیں جسم ء جان نیست ء نابدی جسمانی
انت، آہم فکری ء خیالی انت۔

زمین ء زمان ء ء اہور مزدا ء اہریمان ء باروا زرتشت ء فکر ء لیکہ ء
گوشتن چہ آئی ء شعری پر بنداں کہ گاتھا گوشتگ بنت، پدرا انت بلے چریشاں
بازیں شعر ء بازیں شعرانی بازیں بندگار انت۔

زرتشت ء گوشتن کہ یکجا کنگ ء نوشتہ کنگ بوتگ انت، آچت ء چدینک
انت۔ کوہنیں حالت ء کوہنیں اوستائی ء نہ انت ء نار دء بند ء یک انت۔ ہر کس یا

ہر کساں کہ اوستا کیجا کنگ، آہاں آ زبان شڑی ء نہ زاننگ ء آہانی نوشتہ جوان، سرجم
 ء لبز انکی نہ انت۔ بازیں قصہ ء آیات آوڑ ء نہ انت کہ ابتداء بوتگ انت بلکیں آہاں
 زیادہیں پرک ء پیر مہ بیت بلے مذہبی سِتک ء یقین ء باوست ء درگت ء کسانیں
 فرقے ہم معنائے داریت، معناہاں بدل کنت یا کم ء گیش کنت۔

زر تشت ء گوشتناں بازیں یونانی الیگز نڈر ء بازیں عرباں ء بازیں منگول
 بادشاہ گزن ء سوتلگ انت ء بازیں و ہد ء حالتانی ہر جان بوتگ یا کم ء گیش کنگ
 بوتگ انت ہمیشا زر تشت ء گوشتن سرجم نہ انت ء چرے گوشتن ء پر بنداں
 بازینانی معناء مطلباں کس سرپد نہ بیت چیا کہ اے پر بندانی وانوک ء سرپد بوؤک
 کم انت۔ یک پر بندے ء زر تشت گوشت کہ ”ابتداء دو روح ء وجود بوتگ۔ (دو
 روح، دو روحانی ہستی بوتگ) گوشے کہ چو اب یا دو خیال بوتگ، دو لبز ء دو عمل
 بوتگ۔ یکے شڑ ء یکے گندگ“ (Y. 30,3)⁶۔ دگہ یک جاگہ زر تشت اہور مزدا
 ء مقابل ء دگہ یک مخالفیں قوتے ء ذکر ء کنت ء چہ اہور مزدا ء دل بڈی ء کمک
 لوٹیت تاں کہ ”ماتئی (توئے اہور مزدا ء) دژ من ء ایر جیگ کت بہ کنیں“ (Y.
 28,6)⁷۔ اے پر بندے مطلب ہمیش انت کہ دو قوت انت، اہور مزدا ء اہریمان
 ء، نیکی ء بدی ء ء دوئیں ہم دست، پُر واک ء زور اور انت۔

زر تشتی آں گوشتنگ کہ یک و ہدے تاں دیراں زر تشت بہ حالت ء
 بے ہوشی ء (یا گہے وت ء گہے بے وت) بوتگ ء ہمے دوران ء زر تشت ء چہ
 اہوراز مزدا ء پے وت ء (ء پے ہر کس ء) نمیرانی لوٹینگ بلے اہوراز مزدا ء نمیرانی نہ
 داگ۔ البت ہمے دوران ء آئی ء را انسان ء عاقبت ء جہان ء آسندگ ء سرجمیں

⁶ Michael Stausberg, Op.cit. P: 18

⁷ Ibid. P: 17

احوال دیگر بوتگ انت⁸۔

زرتشت ء موت ء باروا گوش انت که وهدیکه توران ء شاه ارجت اسپا
(Arjat-aspa) بلخ ء سر اُرش کنت ء بلخ ء گیپت ، هما وهداں زرتشت بلخ ء
بیت ء آ بادشاه زرتشت ء کشمیت۔ باز گوش انت که زرتشت 77 سال ء عمر ء
کُشگ بیت۔ آئی ء رایک غیر زرتشتی ملائے کشمیت۔

⁸ Ibid. P: 52

ب: زر تشتی

وہدیکہ زر تشت 30 سال ء عمر ء بوتگ، یک روچے صباہ ء مہلا زر تشت کور ء شتگ ء ارادہ ء کتگ کہ آپ کاریت۔ آئی ء کور ء مان داتگ۔ ہمے دؤران ء آئی ء ماں آپ ء جان شُشتگ کہ گوں ہمے جان شودگ ء آچہ گناہاں یا چہ ناپاکی ء لیگاراں صاف بوتگ ء وہدیکہ چہ آپ ء دراتگ ء آپ ء لمب ء نشتگ، آئی ء یک روژنائیں ہستی ء دیستگ یا آئی ء ہنچیں ہستی ء گمان ء بوتگ۔ گوں ہمے ہستی ء آئی ء تزان کتگ ء ہمے ہستی وُہو مناہ (Vohu Manah) بوتگ۔ ہمے وُہو مناہ نیکیں مقصد بوتگ (نیکی بوتگ)۔ ہمے وُہو مناہ ء زر تشت ء را پہ اہورا مزداء سر کتگ ء گوں اہورا مزداء آئی ء دگہ پنچ ہما ہستی دیستگ انت کہ آہم درُپشینا کیں بوتگ انت۔ ہنچیں درُپشینا کیں کہ آئی ء آہانی دیم ء وتی ساہگ ہم نہ دیستگ۔ اے ہما دمان بوتگ انت کہ زر تشت ء روحانی شُبینگ ء بوتگ ء گوں ہمے شُبینگ ء مرد نیکی ء راہ ء کپتگ۔⁹

ماں بلوچاں ”پنچ تن پاک“ ء لیکہ زر تشت ء شون داتگیں ہمے پنچیں نیکیں ء روژنائیں ہستی انت۔ بلوچ ایشاں نیک ء پاک گوش انت ء ایشانی عزت ء کن انت۔

ماں زر تشتی ء ابتداء اہورا مزداء دو کمک کار انت ء گوشے کہ ہم جوڑ ء ہم قوت انت بلے رند ترا زر تشت اہورا مزداء را مستریں قوتے ء واجہ گوشتیت۔ آہما انت کہ گس ء جوڑ نہ کتگ۔ آہما انت کہ ہست انت کہ ہست انت، ہما انت کہ آئی ء وتی کمک کار ہم جوڑ کتگ انت۔¹⁰

⁹ Mary Boyce, Op.cit. Pp 18,19

¹⁰ Ibid. Pp 19,20

آشا حد اوند ۽ صفت انت۔ آشاء معن انصاف ۽ راستی انت۔ ہے آشا انصاف ۽ راستی ۽ قانون یا دود انت ہم ۽ جہان ۽ بنیاد انت ہم۔ و ہومناہ ہم حدائی صفت انت۔ شتریں دل ۽ دماغ ۽ شتریں فکر انت، حد اوند انت۔ حد اوند آشا انت ۽ آشا ہم شتریں ذہن ۽ فکر انت۔ حد اوند راستی انت، آشا راستی ۽ درشان انت¹¹۔

ہے آشا ماں ہندوآن دھرما (Dharma) ۽ بدھ آل دھما (Dhamma) انت۔ دوئیں یگیں انت۔ ”دھر“ ۽ معنابر قرار دارگ۔ دھرما ہندومت ۽ بدھ مت ۽ اخلاقی ۽ معاشرتی فکر ۽ بنیاد انت، ہماہانی برجا دارگ انت۔ آشا بدل نہ بیت ۽ ہے آشا انت کہ زمین ۽ زمان ۽ داشتگ۔ زمین ۽ زمان ۽ را یک ہنچیں ربلے یا دشتے داتگ ۽ اے داشت برقرار انت، قابل ۽ بدلی نہ انت، البت انسان ہے ربلے ۽ بہرے، بلے آگس آچہ آشاء قانوند ۽ در بہ بیت گڑا آئی ۽ در بونگ ۽ ہر کرد ۽ شتری یا حرابی، آئی ۽ فیصلہ ۽ کنت۔ بدھ ۽ کرما (Karma) ہے آشا انت۔ آئی ۽ کرد ۽ آئی ۽ کرد ۽ آسر انت، ثمر انت۔ زرتشتی ۽ ہر کرد ۽ ثمر مقرر انت، ہست انت بلے انسان ۽ کرد ۽ کنگ یا نہ کنگ ۽ فیصلہ ساری ۽ مقرر نہ انت۔ انسان وتی فیصلہ ۽ آزاد انت، ہرچی کنت، بہ کنت بلے آگس چہ آشاء در انت گڑا آئی ۽ ہما کرد آئی ۽ آسندگ ۽ اثر مند کنت¹²۔

آشا راستی انت ۽ ہے راستی ۽ چکاس انت۔ آشا محدود نہ انت، آئی ۽ حد ۽ قد نیست چیا کہ اے حدائی ارادہ انت، راستی انت ۽ راستی قدرت انت، حد اوند انت۔ پہ راستی ۽ انسان ۽ ذہن ۽ فکر یکجائی دیم ۽ روانت ۽ انسانی فکر ۽ ذہن ۽ کرد

¹¹ Farhang Mehr, The Zoroastrian Tradition: An Introduction to Ancient Wisdom of Zarathushtra, Mazda Publishers, Inc. California, 2003 P: 71

¹² Ibid. P: 72

گوں راستی ء ہم گزینچ بیت¹³۔

حد اوند ء وتی فکر (وہو مناہ) ء زانشت ء ارادہ ء جہاں جوڑ کتگ۔ حد اوند ء
اے زمین ء زمان ء راگوں وتی فکر ء دماغ ء یک راہ بندے، دائینا (Daena) داتگ
ء پیدائشت ء کارشون داتگ ء ہے جہاں ء را آشاء راہ بنداں برقرار داشتگ۔ ہمیشا
حد اوند آشنا انت ء آشنا حدائی فکر ء ارادہ ء درشان انت، گوشے ہمانت¹⁴۔

اہورا مزد ء زمین ء زمان جوڑ کتگ بلے اولی کار آئی ء اے کتگ کہ ارواح
جوڑ کتگ ء دومی کار ہے بوتگ کہ آئی ء وہد (Time) جوڑ کتگ۔

آئی ء ماں آزمان ء ارواح ء ماہ ء استار جوڑ کتگ انت ء چمے استاراں
کلکشان اڑ داتگ۔ آئی ء روچ ء شپ جوڑ کتگ انت۔

اہورا ء چہ روشنی ء خلقت جوڑ کتگ بلے اہریمان ء چہ تہاری ء بدیں
خلقت جوڑ کتگ۔

زرتشت گوشتیت ابتدا ء یک ہستی بوتگ، یک حد اوندے بوتگ کہ آہورا
مزد انت۔ آزانکار، فہمندگ، عاقل ء دانا انت۔ آدگہ دزستیں ہستی ہمانی ء ودی
کتگ انت۔ زرتشت ایوک ء پہ جوڑ کتگ ء ایمن نہ انت۔ آگوشتیت اہورا مزد یا
آئی ء ہستی نیکی انت، شری انت بلے آئی ء را پرے ہستی ء نیکی ء دیم پانی ء برجا
دارگ ء مخالفیں قوتے ہست، آقوت بدی انت۔ آہم کس ء جوڑ نہ کتگ۔ آہم چہ
ابتدا ء ہست انت۔ آچو نیکی ء، چو راستی ء، چو اہورا مزد ء ہست انت کہ ہست
انت ء آ کہ بدی ء پلہ مرزانت آبدی انت، بدیں روح انت کہ گوں نیکیں روح ء
مقابل انت بلے آزانکار انت، آچو شیں علم ء واہند نہ انت کہ اہورا مزد ء گون
انت۔ آقوت ء نام انگر امینیا یا اہریمان انت۔ آ”مخالفیں روح“ انت۔ اہورا

¹³ Ibid. PP: 72-73

¹⁴ Ibid. P: 71

مزداء اہریمان کیے دومیء مقابل انت۔

اہورا مزدا ماں آزماناں جہہ منند بوتگ۔ روژنائیء دؤراں بوتگ۔ اہورا
 چہ وہد (Time) ء ساری انت۔ اہریمان ماں تہاریاں بوتگ۔ روژنائیء تہاری،
 دوئیں چہ حدء قدء در بوتگ انت، بے کساس بوتگ انت۔ روژنائیء تہاری ء در
 نیام خالی بوتگ، ہیچ نہ بوتگ۔

نیکی ء بدی ء ہستی ء نیستی مدام ہست انت۔ اہورا مزدا نیکی انت ء نیکی
 ء ودی کنگ۔ اہریمان بدی انت ء بدی ء قوتے ودی کنگ انت۔ ایشانی جنگ ء
 بدبری مدامی انت، دائی انت بلے اہورا مزدا چو کہ عالم، زاننکار ء کواں انت،
 آئی ء زانتگ کہ آگس آجہان ء جوڑ کنت ء اے جہان ء نظامے دنت آئی ء جوڑ
 کنگین ء مقابل ء ہما قوت کنت کہ بدی انت۔ آئیکی ء دیم ء داریت چیا کہ آئیکی ء
 برداشت نہ کنت۔ پمیشا اے جہان ء نیکی ء بدی ء قوتانی نیام ء یک مدامی جنگ ء
 بدبری ء ابتدا بوتگ بلے آخر ء باقی نیکی فتح مند بیت، حد اوند سو بین بیت ء آبدی ء
 قوت (قوتتاں) پر ووش دنت ء ماں جہان ء نیکی ء پرتوانیں ہستی ء برجہ داریت ء
 نیکی ء اے ہستی قائم ء دائم مانیت۔¹⁵

زرتشتی ء بدییانی در گذر کنگ یا معانی دیگ ء فلسفہ نیست۔ ہر کس وتی کرد
 ء جواب دہ انت، گنی بینی انت، ہر کس وتی ضامن وت انت۔ نہ چوشیں ذکرے
 است کہ نیک ء بد ء حساب دارگ بیت، نا ”کرامن کاتین“ ء نا دگہ گواہ ء
 شاہدے۔ بلے بدی ء دیم ء نیکی اوشتیت، ہما انت کہ آئی ء دیم ء داشت کنت۔ بدی
 آگس نمیرانی لوٹیت آئی ء توجیل نیکی انت، بدی ء راہ ء یلہ بہ دنت ء نیکی ء ہمراہ داری
 ء بہ کنت۔ دزوگ ء پلہ مرزی ء یلہ بہ دنت ء راستی ء راہ ء بہ روت۔

زرتشت گوشت کہ نیکی ۽ مقابل ۽ بدی و دی کنگ اهوراء شری آں کیے
 چیا کہ اگس بدی مه بیت، نیکی چون بیت، تہاری مه بیت، روزنائی معنائے نہ داریت
 ۽ دوئم ۽ دگر پہ ساہدار یا پہ انسان ۽ چکاس ۽ بدی ضروری انت کہ آپہ وت ۽ چے
 گچین کنت، آیا آ نیکی ۽ بدل ۽ بدی ۽ زوریت، اگس آپہ وت ۽ بدی ۽ دوست
 کنت، آئی ۽ تب انت گڑا آوتی مان زمان وت انت۔

اهورا مزدا پیدا ک کنوک انت بلے آبدی ۽ ہم پیدا ک کنوک انت
 ہمیشا آ نیکی ۽ بدی ۽ پیدا ک کنوک ۽ ہمائی ۽ دروشم انت۔ اسپنتا مینوی نیکی انت۔ ہما
 روح انت کہ شری انت بلے دومی انگر امینوی انت، آبدی انت، بدیں روح انت
 بلے ہم چہ اهوراء انت، آئی ۽ دروشم انت یا ہمائی ۽ پیدا ک کتگین انت۔ زرتشت
 گوشت کہ اے دوئیں روح، شری ۽ بدی ۽، دوئیں اهورا انت، چمانی ۽ انت۔
 نیکی یا اهورا مزدا وت سر نہ انت، آہر شئے کہ لوٹیت یا ہر شئے کہ واہگ
 ۽ داریت آ آئی ۽ تب ۽ بوت نہ کنت چیا کہ ہمائی ۽ آور تگیں بدی ہما واہگ ۽ دیم ۽
 داریت، آئی ۽ دیم ۽ روگ ۽ نیلیت۔ ادا نیکی بدی ۽ منت وار انت ۽ بدی ہم نیکی ۽
 میار انت۔ بلے زرتشت ۽ گوشتگ ایش انت کہ کیت یک و ہدے کہ بدی لاچار
 بیت، نزور بیت ۽ کشتگ بیت، مریت ۽ گار بیت۔ آ کجام و ہد انت؟ ہما و ہد انت کہ
 اهورا مزدا ۽ وت مقرر کتگ، آ و ہد آخری انت، پہ ہر ساہ دار ۽ آخری انت۔ ادا ہم
 نیکی ۽ بدی جتائیں رنگ ۽ دروشم ۽ زور ۽ قوت ۽ انت۔ بدی اهورا ۽ پہ یگی وجود ۽ بہر
 نہ انت، جتانت چیا کہ اهورا مانیت ۽ اہریمان مریت بلے چو کہ زرتشت بدی ۽
 باروا سدک انت کہ آپروش وارت ۽ نیکی سوب مند بیت ہمیشا آ دو حداء منوگر نہ
 انت چیا کہ اگس آئی ۽ دوئیں حد اوند، نیکی ۽ بدی ہم مٹ انت گڑا دومی حد اوند،
 اہریمان، اهورا مزدا ۽ آئی ۽ نیکیں ہمراہانی دستاں پزوش نہ وارت۔

نیکی ء بدی یکے دومی ء را ایر جیگ کت نہ کن انت، پزوش دات نہ کن انت، تاں ہما و ہداں کہ اہورا مزدا ء مقرر کنگ۔ ہمیشا بازیں مذہبی کو اس ہمے گوش انت کہ زرتشت دو حد اوندانی یا دو طاقتی حد اوندانی مٹوک انت چیا کہ زرتشت ء ہمے حد اوندیا اہوراء دو دزو شتم پیش داشتگ۔ یکے اہورا مزدا ء دومی اہریمان کہ بدی انت، ہم زرتشت ء فکر ء برورد انت۔ اہورا مزدا ء عکس انت، چہ اہورا مزدا ء جتانہ انت، آئی ء دومی شکل انت۔ چو کہ حد اوند مہروان انت، کسے بدی ء نہ لوہیت ء ناحرابی ء نابدی ء واہگ دار انت بلے چو کہ اہورا مزدا ء بدی ءے آؤرتگ، آئی ء را اہریمان ء نام داتگ، طاقتور ء ظالم گوشنگ ہمیشا زرتشت دو بینانی مٹوگر انت۔

زرتشت ء بیرانی ء صداں سال ء رند لہتیں زرتشتی ملاء دراتگ انت ء گوشت اش کہ ”وہد“ دائمی انت، نمیران انت ء ہمے وہد اہورا انت۔ آہاں گوشت کہ بدی ء پیدا ک کنوک ہمے حد اوند انت۔ ملاءاں اے ہم گوشت کہ چو کہ بدی وت چہ نیکی ء دراتگ ہمیشا زوراؤر انت۔ ہنچو کہ اہورا یا نیکی پیدا ک کنت ہمے وڑ ء بدی ہم پیدا ک کنگ ء قوت ء توان ء داریت، آہم پیدا ک کنت بلے آپہ بدی ء پلہ مرزی ء ہما کردار ودی کنت کہ آبدی بہ بنت۔ بازیں مذہبی زانکار گوش انت کہ ہمے فکر زرتشت ء بارت ء ہما جاگہ ء سر کنت کہ آیکے ء نادو حدائی ء مٹوگر بیت۔

بلے بازیں ملاء عالم گوش انت کہ زرتشت اہوراء را روح ءے لیکیت۔ پرانی ء حد اوند ارواحے کہ آگوں تیوگیں کائنات ء ہم دپ ء ہم گزنج انت، آہما قوت انت کہ چہ قدرت ء ہم ہما دیم انت، آچہ قدرت (Nature) ء نہ انت بلکیں قدرت چرائی ء انت۔ آہر جاہ ء ہر کجا موجود انت، چہ درستیں کائناتی قوتتاں دیما تر انت۔ ہمیشا زرتشتی ء دو حدائی قوتانی گنجائش نیست۔ ہر شے ہما انت، اہورا انت، حد اوند انت، نیکی انت، روژنائی انت۔ بدی انگران انت، گون انت بلے سردست

نہ انت، چرائیء طاقتور تر نہ انت ء دوام ءے نیست، میران انت۔

زرتشت گوشت کہ ہستی ء را ابتداء انتہا نیست۔ چو کہ اے ہستی ء ابتدا نیست ہمیشہ نیستی ء تصور غلط انت۔ چو کہ بہ گوشے کہ اہورامزدا ءے ساری کئے بوتگ یا کئے انت، اگس تو پہ ہستی ءے ساری ءے نیستی ءے جبر ءے کئے گڑا ہستی ءے را ابتداء ءے چو کہ ساری ءے ہیچ نہ بوتگ ءے نوں ہست انت۔

زرتشت حد اوند ءے را آئی ءے توصیفی یا صفتی ہستی ءے پجہ کاریت۔ پرائی ءے وجودے در نہ گنجیت۔ آئی ءے ہستی روحانی ءے فکری انت، فہم ءے زانت، ہوش، زانتکاری، دانشمندی انت۔ ہے حد اوند ءے صفت انت ہم، آئی ءے وجود انت ہم۔ حد اوند ابتداء انتہا انت، آقا تم ءے دائم انت، آسرجم انت۔ آ روحانی روح انت، ہستی ءے نیستی ءے حد اوند انت۔ آہستی انت، ہستی ءے وجود انت، پیدا کنوک، داروک ءے سپاروک انت۔ آ شتری انت، شتری ءے وجود، شتری ءے سرچنگ انت۔ آ زانت، عقل ءے فہم ءے بُن زہ انت، آئی ءے وجود انت۔ آ زانندگ انت۔ آ راستی، راستی ءے مئیل، راستی ءے وجود انت۔ آ شتری انت ءے شتری ءے بے شماریں قوت انت۔ آ دائمی قانون ءے انصاف انت۔ آ ناقابل ءے تبدیلی ءے دائمی حقیقت انت۔ آ رژن انت، روژنانی رژن انت۔ آ زند ءے زندمانی ءے حد اوند انت۔ آ شتریں فکر ءے ابتدا انت۔ آ دائمی راستی ءے حق ءے جوڑ کنوک ءے سپاروک انت۔ آ زند ءے زندمانی ءے چاروک ءے چکاسوک انت¹⁶۔

زرتشت ءے حد اوند چہ زمین ءے زمان ءے مستر ءے سر بر انت۔ زمین ءے زمان ہمانی ءے ایر دست انت۔ آ لامقام، لازمان ءے لامکان انت۔ آ ہر جاہ ءے ہر کجا انت۔ آ ہر جاگہ ہست انت، ہر شئے ءے موجود انت بلے چہ ہر شئے ءے جتا انت ءے چرائی ءے ڈن انت۔ آ وہد (Time) انت۔ وہد چرائی ءے انت بلے آوت چہ وہد ءے در انت،

چہ و ہدء ہما دیم انت¹⁷۔

ہر ودی بو تگیں شئے ہمانی ء جودء آئی ء وجودء گواہ انت۔ زمین ء زمان، حد اوندء جوڑ کنگ ء قوت ء در شان ء نشانی انت۔ حد اوند کائنات نہ انت، چہ کائنات ء بُر تر، مستر ء بالاتر انت۔ چو حد اوندء ایدگہ جوڑ کنگیں ہستیاں کائنات وت وجودے، وت روح ئے۔

حد اوندء را شکل ء شباہت نیست۔ آئی ء ہستی، ہستی انت بلے ہے ہستی جسمانی ء وجودی نہ انت۔ آئی ء ہستی تو صیفی انت۔ آ وجودء وجود انت۔ آ مہر انت، مہروانی انت، عقل ء فہم انت۔ اہور مزدا ء لبزی معنا ہم تو صیفی انت۔ ”آہ“ معنا ہستی ء مزدا ء مطلب ”معنا“ بزاں عقل، زانت ء فہم¹⁸۔

ایشا اسپنتا شش ارواح انت بلے ذرہ اہورامزدا ء توصیف انت۔ ایش چہ اہورامزدا ء جتانہ انت، اہورامزدا انت، بلے ہر یکے گوشے اہوراء یک شتری، صفتے۔ چو کہ وہشتا منا (Vahishta Mana) عقل ء فہم انت، اہورامزدا ء توصیفی نام انت۔ دومی آشا وہشتا (Asha Vahishta) ایش شتری انت، ہم اہورامزدا انت۔ سیمی خشا ترا (Khshatra) شتری، پاکی، توان ء معناء دنت، ہم اہورامزدا ء توصیف انت۔ چارمی اسپنتا ارمیتی (Spenta Armaty) انت، مہر انت، مہروانی انت، اے ہم اہورامزدا انت۔ پنجمی سرجمی، سرجم انت ء ششمی نمیرانی انت، قائمی انت۔ اے ذرہ اہورامزدا ء توصیفی نام انت۔ گاتھا دو جاگہہ اے ششیں صفت یا نام پہ اہورامزدا ء کار مرز بوتگ انت۔ اے صفت حد اوند نیگ انت، چرائی ء جتانہ انت، یک انت، ہمانی ء صفت انت۔ ششیں صفتاں ابید ہفتمی صفت ء ذکر انت، آ صفت گوں اے ششیں صفتاں یکجا اہورامزدا انت، ہماوت انت، دُرست چمائی ء

¹⁷ Ibid. PP: 29-30

¹⁸ Ibid. PP: 30-31

انت، ہمانت۔ حد اوندء دگہ سئے صفت انت۔ آانت: سروشا (Sraosha)، آتر (Atar) ء آشی (Ashi) اے چہ ایثا اسپنتا آل جتانہ انت۔ اے ہم حد اوندء صفت انت۔ اسپنتا چہ اہوراء جتانیں ہستی ءے نہ انت۔ ایثان ء گوں ارواح ء تشبیہ دیگ بوتگ بلے آوت اہورامزدا انت۔ گوٹھے ہمائی ء شتری انت کہ ایثان ء گیشینگ بوتگ¹⁹۔

اسپنتا مینیو (Spenta Mainyu) چہ آششیں روحاں ابید انت۔ اے ہم اہورامزدا ء صفتاں یکے۔ ایش پیدائنت ء جوڑ کنگ یا جوڑ کنگ ء تو ان انت۔ اسپنتا ء مطلب رُوم یا پرورگ انت ء مینیو ء مطلب روح انت ء اے دوئیں لبز کہ یکجا انت، آئی ء مطلب جوڑ دیگ، جوڑ کنگ یا جوڑ کنوکیں روح انت۔ ایش اہورامزدا ء جوڑ کنگ ء فکری تو ان انت، چرائی ء جتانہ انت۔ اے ہمانت کہ وت ء وت پُر تو ان انت ء ہمے قوت انت کہ آئی ء اے زمین ء زمان جوڑ کنگ ء تو ان داشتگ ء اے تو ان جاری انت، مدام ہست انت، ہمیشا اسپنتا مینیو چہ حد اوند ء جتانہ انت²⁰۔

حد اوند دائمی روژنائی، راستی ء پہک ء پلکاری ء نشان انت۔ آئی ء توصیف گوں رسم ء دود ء دارگ ء نہ انت، گوں دلوت ء قربانی ء نہ انت، گوں مہر ء انت، گوں پہک ء صافیں دل ء دماغ ء انت۔ دلوت ء کُشگ ء قربان کنگ شتر نہ انت۔ زرتشت ء پہ حد اوند ء وش کنگ ء دلوت ء کُشگ ء قربان کنگ ء مہ کن کنگ²¹۔ جوڑ کنگ حد اوند ء صفتاں یکے۔ اے گوں آئی ء گوں انت، ہماوت انت۔ اہورامزدا ہر شتریں شئے ء جوڑ کنوک انت۔ آجوڑ کنگ ء قوت ء واہند انت۔ تباہی ء

¹⁹ Ibid. PP: 32-33

²⁰ Ibid. P : 34

²¹ Ibid. P: 35

پزشت ء پزوش چرائی ء نہ انت، حرابی چرائی ء نہ انت²²۔

چہ زرتشت ء ساری ایران ء ایران ء کر ء گور ء دمگاں مخلوق ء حد اوندی کے نہ بوتگ۔ کوہنیں دمب ء پزشتگیں ء بر بادیں میدیگانی درگیجوک ء چاروکاں ایران ء ایرانی دمگاں ء جہان ء بازیں علاقہاں راج ء قومانی مذہبی ربیدگانی بارواہے گوشتگ کہ دہ ہزار سال ساری اے دمگانی مخلوق ء آزمانی ء زمینی حد اوندی مسیتگ انت۔ ایشاں وتی مڑتگیں پیرینانی توصیف کتگ ء آہان ء حد اوندی عزت ء شرف داتگ ء ہے مخلوق ء آپ ء آس ء را ہم عزت داتگ۔

میانی ایشیا، ایران ء آئی ء قبلی ء رودراتکی دمگاں بازیں مذہبی رپک ء راہ ء ربیدگ بوتگ انت کہ ہے علاقہ ء مخلوق آہانی مٹوگر بوتگ۔ بازیں فکر ء باوست ہے مذہباں زرتشتی ء راداتگ ء رندتری دؤراں زرتشتی ء آدگہ مذہب لگت مال کتگ انت ء دگے گیش تریں قوم ء راجاں زرتشتی دوست کتگ۔

زرتشتی اولی ء آخری مذہب نہ بوتگ بلے چوشیں دل سریں تاریخی گواہی ءے نیست کہ آباریگاں کجام کجام مذہبی دود بوتگ انت۔ مخلوق ء حد اوندی چونیں بوتگ انت ء حدائی کار ء کرد، آہانی زور ء قوت چے بوتگ پمیشا اے تاریخی تڑ ء مان تڑ ء سر پہ زرتشت ء آئی ء شون داتگیں مذہب ء کپیت بلے دمب چار ء زمین گرداں ایرانی دمگاں چہ آریبا آئی آہگ ء ساری ہنچیں مذہبی رسم ء دودانی نشون داتگ کہ آ زرتشتی نہ انت۔ اے درگت ء مترا (Mithra) نامیں حد اوندے ء نشان درگیجگ بوتگ انت۔ گمان ہمیش انت کہ زرتشتی ء بازیں مذہبی دود چے ہے کوہنیں مترائی مذہب ء زورگ بوتگ انت۔ شاہ کوروش (529-546 پیش ء مسیح) ء دؤراں ہم ہے مترائی دودانی نشان ہست انت۔ کوروش ء ادیرہ ء سرا

ہمو ماہ یک اسپیتیں اسپے کُشگ ء قربان کنگ بلکیں مترائی دودے بہ بیت، زر تشتی ء نہ انت۔²³ بازیں تاریخ نویس داریوس - I (486-550 پیش ء مسیح)، ارتازسبز (424-465 پیش مسیح) ء داریوس - III (-33-380 پیش مسیح) ء دؤراں زر تشتی ء ابید مترائی مذہب ء نام ء گرانٹ کہ اے بادشاہ مترائی مذہب ء ہم مٹوگر بوتگ انت۔ یونانی زینوفون (Xenophon) (354-430 پیش مسیح) ء ہم گوشتگ کہ ایرانی شاہاں متراء سمرء سوگند وارنگ ء عہد ء پیمان کہ کنگ، آہاں متراء گوند و داتگ ء قول کنگ۔²⁴

ایران ء بازیں دمگاں بازیں قوم ء راج ہنچیں بوتگ انت کہ آہانی میر ء امیر مترائی بوتگ انت کہ آہاں بہ ضد ء کُنت گوں ایران ء شاہ ء دڑوہ کنگ ء جنگ ء عربانی مدت کنگ۔²⁵ بلے گمان ہمیش انت کہ اے مترائی جتائیں دین ء نہ بوتگ، اے ہم زر تشتی ء شاح ء بہ شاحے چیا کہ ماں اوستا ء مہر یا مہریشٹ (Mehr Yašt) ء ذکر انت ء ہمیش انت کہ رند ترایشی ء راحدائی یا حدائی صفتے لیکگ بوتگ۔

گیشتریں عالم ء ملا ہے گوش انت کہ زر تشت ء یکمیں ناپدیں ہما حد اوند انت کہ روحانی انت۔ آکائنات انت یا کائنات ء ارواح انت، کائنات ء فکر یا زانت یا فہم انت۔ آ روژنایانی رژن انت، آ کائنات یا زمین ء زمان ء ہستی انت²⁶۔ آئی ء ہستی، آئی ء وجود مدامی انت، فکری انت۔ اے ہما زانت ء فہم انت کہ ہے توان ء داریت۔

²³ Richard Foltz, Religions of Iran: From Pre-History to the Present, One World, London, 2013, PP: 21-22

²⁴ Ibid. P: 22

²⁵ Ibid. P: 23

²⁶ Farhang Mehr, Op.cit P: 35

زمین ء زمان ء دائمی نظام یا آئی ء ہستی ء دائمی یا دائم برجا بونگ ء تو انانگا ہی نہ انت، اے پہ ارادہ انت ء آ ارادہ، فہم، زانت، اہورامز دانت۔ ہمائی ء تو ان انت، ہمائی ء فکری رژن انت۔ اے ہمائی ء محکمیں ء پُر تو انیں ارادہ انت کہ اے زمین ء زمان برجا انت۔

حد اوند گوں زر تشت ء تزان کنت بلے اے تزان دو زندگیں وجودانی نیام ء نہ انت، دو زندگیں فکرے ء نیام ء انت، دو روحانی نیام ء انت۔ حد اوند ء آواز کئیت بلے چہ آئی ء جسمانی وجودے ء نئیت۔ آ آواز ء اشکنت۔ آ آواز حد اوند نیگ انت ء اشکنوک زر تشت ء روحانی دماگ یا زانت انت۔ آئی ء جسمانی گوش نہ انت، آئی ء روحانی گوش انت۔ پیغام ہم ء پیغام ء اشکنگ ء حقیقت ہم، ذرہ روحانی انت، جسمانی نہ انت۔ زر تشت حد اوند ء گندیت بلے آئی ء گندگ جسمانی وجودے ء گندگ نہ بیت۔ آئی ء ہمے دید فکری انت، زانتی انت۔ آ گوں وتی فکری وجودے چہ حد اوند ء اشکنت ء گوں حد اوند ء تزان کنت۔ آئی ء فکری زانت حد اوند ء ماریت ء گوں آئی ء زانتی زانت ء تزان کنت۔ حد اوند ء زانت زمین ء زمانی انت۔ محدود نہ انت۔ زر تشت گوں ہما زانت ء ہم کلام انت ء ہما فکری زانت زر تشت ء علم ء زانت ء بُن چنگ انت۔

جوڑشت (Creation) حقیقت انت، پُر مدار انت، قائم ء دائم انت۔ گڑا چوشیں پُر مداریں جوڑشت ادار کی نہ انت، دائمی انت ء ایسی ء جوڑکنوک ہما روحانی ہستی انت کہ زر تشت ء آئی ء را زمین ء زمانی زانت (Intelligence) قرار داتگ۔ ہمے پُر دوامیں زانت انت کہ ہر شے ء جوڑکتگ۔ ہمے زانت ء ہر شے انکران کتگ ء گوں وت ء گوں وتی زانت ء ہمگر نچ کتگ۔ اے زانت، علم

انت، ہستی انت، فکر انت، اے زانت نیکی انت، بدی نہ انت۔ اے نیکی پُر مڑا
 انت۔ اے زانت ظلم و جبر نہ انت، راستی نیگ انت، راست انت، شر انت۔
 زرتشت و شون داتگیں ششیں یا ہفتیں ہستی کہ قائم و دائم انت، وڑہ فکری
 و روحانی انت۔ آچو حد اوند و انت، ہمائی و صفت انت، ہمائی و صفتی شُبین انت۔

گوں زرتشت و انسان و درجہ بندی نیست۔ چوش نہ انت کہ انسانی یک
 گروہ وے چہ دومی و شر تر یا حراب تر انت۔ ہر کس برابر انت، ہر کس باعزت انت،
 کس چہ کس و پہ اگدہ، پہ کار، پہ نسل، پہ رنگ شر تر یا حراب تر نہ انت۔ غلامی گواہ
 نہ کنت۔ غلامی و فکر و عمل قابل و گرفت انت، انسان و بے عزتی انت۔ ظلم و
 نا انصافی قابل و برداشت نہ انت۔ ظالمیں حاکم و فرمان برداری و ہمراہ داری روانہ
 انت۔ زرتشت و سوگہ کتگ کہ ظلم و نا انصافی و خلاف و سزین بند بہ بت و چوشیں
 حاکمانی پلہ مرزی و مہ کن ات کہ آچہ حد اوند و حق و راستی و راہ و در انت۔

حد اوند و ابتدا نیست۔ آہست انت کہ ہست انت۔ آئی و انتہا ہم
 نیست۔ البت ابتدا و تزان گوں حد اوند و ہما کرد و انت کہ آئی و انسان جوڑ کتگ
 بلے پیدائنت و اے تزان مدام گوں انسان یا ساہدارانی پیدائنت و بوتن و باروا
 بوتگ، حد اوند و جند و باروانہ بوتگ²⁷۔ نیکی و ابتدا نیست۔ نیکی چو کہ حدائی صفتے،
 ایش مدام ہست انت، چو حد اوند، چو قدرت و ایشی و را ہم انتہا نیست بلے بدی و
 ابتدا ہست و انتہا ہم۔ بدی تباہی و قوت انت، پڑواک انت بلے ایشی و دوام نیست۔
 آخر و باقی گار بیت پمیشا آئی و ابتدا و انتہا ہست²⁸۔

پیدائنت و کار گوں انسان و پیدائنت و شروع نہ انت۔ پیدائنت و باروا
 ہر لبزے کہ گاتھا و نوشتہ انت، آہانی معنا قالب و پڑینگ، شکل و وڑوشم یا وجودے

²⁷ Ibid. P: 92

²⁸ Ibid.

ء دیگ انت یا چوش انت کہ ہمے پیدائنت ۽ جسمانی ردوم، بدلی ۽ آئی ۽ دیروی انت۔ چرے لبزان ۽ آہانی معناہاں ہمے گمان بیت کہ انسان ہمے پیدائنت ۽ ردوم گرگ ۽ دوران ۽ اے حد ۽ قد ۽ سر بوتگ ۽ حد اوند ۽ ہنچیش لوٹیک یا ہمے آئی ۽ واہگ بوتگ²⁹۔

وت حد اوند ہما انت کہ ہما انت، ہما ہستی انت، ہما ابتدا انت کہ بے ابتدا انت۔ حد اوند ابتدائے، بے ابتداء۔ ابتدا ہما انت کہ چہ نیستی ۽ بیت، آ کہ نیست انت ۽ ہست بہ بیت بزاں آئی ۽ ابتدا بوت، آہست بوت ۽ ہمیش انت پیدائنت۔ بے آ کہ ہست انت کہ ہست انت، آ ابتدائے نہ لوٹیت، آوت ابتدا انت³⁰۔ ہمیشا ماں گاتھا ۽ پیدائنت ۽ لبز حد اوند ۽ باروانہ انت۔ آئی ۽ جوڑ کتگیں خلقت ۽ باروانت۔ زرتشتی ۽ ہچ شے بے ابتدا نہ انت بید ۽ اہورامزدا ۽

شری ایوک نہ انت۔ گوں آئی ۽ حرابی ہم پلوانت۔ البت ایشانی آسر عملی انت، خیالی نہ انت، صفت انت بے صفت وجودی نہ انت۔

اسپنتا مینیو حدائی صفتے۔ آ حدائی روح بے وت جتائیں حدائے نہ انت، اے حد اوند ۽ پیدا کنگ ۽ ارادہ انت، اے حدائی توان ۽ شری ۽ درشان انت۔ ایشی ۽ ابتداء انتہا نیست، اے مدام ہست انت۔ اسپنتا ۽ معنا ”جوڑ کنگ، شر ۽ پیدا کنگ انت“، ایشی ۽ معنا قابل ۽ احترام انت، مدام دائم ۽ قائم انت۔ مینیو ۽ مطلب روح یا دماغ انت۔ دماغ روح ۽ کرد انت۔ روح ۽ ارادہ انت۔ اسپنتا مینیو شریں فکر ۽ ارادہ، شریں تزان ۽ شریں ارادہ ۽ معنا ۽ کار مرز بیت ۽ ہما ہر کس کہ پہ ارادہ ۽ کرد اسپنتا مینیو ۽ مخالف انت، آ انگر مینیو انت۔ چہ حد اوند ۽ ارادہ ۽ آئی ۽ راہ ۽ درانت۔

²⁹ Ibid. PP: 92-93

³⁰ Ibid. P: 93

زر تشت مخائف قوتمانی تزان ء کنت۔ چو کہ تہاری ء روژنائی بلے اے
 تہاری شپ ء تہاری یاروژنائی روج ء روژنائی نہ انت، اے اشارگ انت۔ تہاری کم
 علمی ء نزانکاری ء شبین انت ء روژنائی علم ء زانت انت۔ ہنچو کہ علم ء زانت بلے
 پایان ء بلے اُشمار انت ہے وڈ ء نا علمی ء کم دانستی بلے اُشمار انت۔ اے پہ پڑاہ ء
 شاہیگانی، پہ ہم دستی ء توان کیے دومی ء مٹ انت۔

اے گوشتگ کہ زر تشت ء آس روک کتگ ء ہمائی ء دیم ء اوشتاگ ء
 عبادت کتگ، ردانت۔ آئی ء آس ء را بابرکت قرار داتگ بلے پہ اشارگ ہے
 بستار داتگ۔ آئی ء رامقدس ء نیک قرار نہ داتگ۔ بلے آس ء عزت چہ زر تشت
 ء ساری چہ ہے دگ ء مذہبی دوداں کیے بوتگ۔ زر تشت ء ایشی ء را بر جاداشتگ
 بلے پہ عبادت ء نا، پہ عزت ء احترام ء۔ یہو دیبانی حداکہ آہانی پیغمبر موسیٰ ء ماں
 کوہ ء طور ء دیستگ یا مصر ء سینائی ء دیستگ، آروک ء بوتگ ء آروک دز چک یا
 بوتگ ء بوتگ ء چسے روک ء موسیٰ ء را آئی ء آواز سر بوتگ۔ ایش ہم پہ
 اشارگ کارمرز بوتگ ء آہاں اے نہ گوشتگ کہ آہانی حد آس ء یا بوتگے۔
 ہے رنگ ء زر تشت ء آس ء را پہ اشارگی کارمرز کتگ ء آئی ء ایشی ء عبادت ء
 سکین نہ داتگ۔

زر تشتی آل گوشتگ کہ اہوراء شش ہنچیں رژن یا ہمراہ انت کہ اہورا ء
 دست کمک انت۔ پرائی ء کارکن انت یا آئی ء کاراں آسان کن انت۔ آہاں ایشان
 ء ”پڑمڑاہیں نمیران“ ء اہوراء دژوشم گوشتگ یاہما کہ چہ اہوراء انت یا ماں اہورا
 ء انت۔ اے ہم دائمی انت ء اہوراء تب ء گوں ہمائی ء ازن ء کارکن انت۔ آہان
 ء ایشا اسپنتا بزاں دژپشوکیں نمیران اش گوشتگ۔

بازیں زر تشتی ملاہاں گوشتگ کہ اہوراء پیدائشت ء کاراں ایشا اسپنتا آل

آئی ء کمک کنگ۔ اے ہمانت کہ زمین ء زمان یا ساہد ارانی پیدا ائشت ء ساری گوں
 اہوراء گوں بوتگ انت یا ہمانی ء گورا بوتگ انت۔ آہانی گوشگ انت کہ آوہاں کہ
 روحانی پیدا ائشت بوتگ، وجودی یا جسمانی پیدا ائشت نہ بوتگ البت روحانی پیدا ائشت
 گندگ نہ بوتگ، مارگ بوتگ³¹۔

گوں حد اوندان کمک کار ء ہم کارانی ذکر اید کہ مذہباں ہم است۔ چو کہ
 یہودیت ء اسلام ء پریشنگ انت۔ اسلام ء فرشتہ اللہ ء پہ وتی پیغمبراں قاصد انت ہم
 ء اللہ ء بازیں کارانی کنوک ء پیشونک انت ہم۔ اسلام ء اے فرشتہاں ء نام داتگ۔
 جبرائیل قاصد انت، روء آئے مردانت۔ ازرائیل کشتوک انت۔ آ انسان ء ساہ ء
 گیپت۔ میکائیل داد ء دہش ء شون کار انت۔ اسرافیل ہمانت کہ اللہ ء حکم ء صوریا
 تشر ء دپ ء کنت ء جنت کہ چھے تشر ء ہیبت ناکیں ء تورینا کیں آوازے در کیت ء
 گوں ہے آوازے زمین ء زمان، انس ء جنس تباہ ء برباد بنت۔

یہودیہانی حد اوند جیہووا (Jehovah) ء گوشگ ”بیایات“ انسان ء اڑ
 دئیں، بزاں پہ انسان ء اڑ دیگ ء آئی ء را کمک کنگ بوتگ۔ یہودی ء عربانی یاوتح ء
 اللہ ہمانت کہ چہ ہر کس ء نہ انت، کس ء جوڑ نہ کنگ انت، آہمانت کہ ہمانت۔
 نہ چک ء نہ چلانگ، ناپت نامات، ناگوہار نا بزات۔ ہے فکری زانت زرتشت ینگ
 انت۔ آئی ء نیکی، رژن یا اہورا ہمانت کہ ہمانت۔ جوڑ کنوک انت، آئی ء کس
 مٹی گری ء کت نہ کنت۔ بید ہما بدی ء کہ آئی ء وتی دزوشم انت یا چرائی ء وت
 انت۔ یاوتح ء اللہ ء مٹی گری ء آہانی شیطان انت کہ ہم ہے حد اہانی وتی پروردگ
 انت۔ آہان وت پیدا ک کنگ، وت طاقتور کنگ ء تاں جہاں ہست انت آ ہم
 ہست انت۔ آ ہم چو یاوتح ء اللہ ء نمیران انت۔ یہودیت ء اسلام ء یاوتح ء اللہ چہ

³¹ John W. Waterhouse, Op.cit, P: 88

زرتشت ء اہوراء پہ دژوشم، پہ قوت، پہ زانت ء یک انت بلے فرق ہمیش انت کہ
 زرتشت ء اہورا نیکی انت، آکسی بدی ء نہ کنت، مہروان انت، پُر مہر انت ہمیشا باز
 رنداں زرتشتی مہر ء مہروانی ء اہورا مزدا لیک انت ء گوش انت کہ اہورا مزدا مہر
 انت ء مہر اہورا مزدا انت۔ دوئیں ہم معانت، دوئیں یک انت۔ بلے یہودی ء
 عربانی حد اوند ظالم انت، قہار انت، کُشوک انت، زیان کنوک انت۔ چوشیں کار
 زرتشت ء حد اوند نہ کنت۔ پہ حد اہانی بیاناں انچو زانگ بیت کہ یہودیاں ء عرباں
 زرتشت ء فلسفہ زرتگ بلے وتی خداوندان ء ظالم ء بے رحم ہم قرار داتگ۔

زرتشت ء رژن ء راستی حد اوند ء ہما نصلت انت کہ گوشے حد اوند
 انت۔ رژن مخصوص نہ انت، یکجا نہ انت، ہر جاہ ء ہر کجا انت۔ ہر شے، زمین ء
 زمان رژن ء پچیتگ۔ اے نیکی انت، ہستی انت۔ راستی سدک انت ہم، یقین انت
 ہم ء ہما انت کہ اہورا انت۔ رژن ء راستی نمیران انت، اہورا انت۔ رژن زمین ء
 زمان ء یک پُر تو انیں نظامے بخشائیت، ہما کہ اہوراء واہگ انت۔

بازیں کو اس گوش انت کہ نیکی ء بدی، اہورا نہ انت، چرائی ء نہ انت،
 بلکیں اے یک فلسفیانہ فکرے۔ نیکی ء بدی دوئیں نمیران انت ء یکے دومی ء ایر
 جیگ کت نہ کن انت۔ ہمیشا اہورا مزدا یا اہریمان یا شری ء گندگی حیا لے۔ چد ء
 گیشتر یا چد ء کم تر نہ انت۔

زرتشت انسانی جسمانی وجود ء روحانی وجود ء جتا لیکیت۔ انسانی فکر، ذہن یا
 دانش ہم چہ آئی ء جسم ء نہ انت، آئی ء ارواح ء انت۔ زندگی یا زندگ بوئگ ء واہگ
 چہ جسم ء نہ انت چہ روح ء انت، بزاں انسان ء وجود زندمانی ء ہدوک انت۔ پریشی ء
 انسانی وجود ء آئی ء روح گوشے کہ ہم گرنچ ء ہم وجود انت۔ انسانی زندمان ء ہستی ء

معنا ہم روح انت یا گوں روح ءِ وابستگس دانش یا دانش مندی یا زانت انت، ہما زانت کہ پداہم گوں ارواح ءِ بندوک انت، گوں ہمائی ءِ ہم معناء ہم گرنچ انت۔

انسانی وجود یا آئی ءِ روح یا آئی ءِ زانت دایننا (Daena) انت۔ ہمے دایننا انسانی وجود یا روح ءِ ہم گرنچ انت ہم ءِ انسانی عاقبت ءِ ضامن انت ہم، بلے باز رنداں ہمے دایننا روح نہ انت چه روح ءِ جتا انت۔ آہ انسانی جسم نہ انت، چرائی ءِ جتا انت ہم ءِ دور انت ہم۔ زرتشتی ءِ ہمے دایننا ءِ روح ما نکشیتگس فکر انت، برے ہم گرنچ انت ءِ برے جتا انت۔

دایننا چه انسان ءِ پیدائش ءِ ساری ءِ آئی ءِ زندمانی ءِ دوران ءِ زندمانی ءِ رند، انسان ءِ طالع ءِ فیصلہ ءِ کنت بلے اے روح نہ انت، چه روح ءِ جتا انت۔ اگس انسان ءِ دایننا شر انت گڑا پہ پیدائش، پہ زندمانی ءِ پہ مرگ ءِ رند ءِ عاقبت ءِ انسان لہرزگ نہ بیت۔ آئی ءِ کار حراب نہ بنت ءِ دایننا مرگ ءِ رند گوں انسان ءِ ہما دزاجیں ءِ راستی ءِ راہ ءِ ہمراہ داری کنت ءِ دایننا چونو بصورتیں ءِ شر رنگیں جنک ءِ گوں انسان ءِ روح ءِ گوں بیت ءِ آئی ءِ راچہ انصاف ءِ ہما پُہل ءِ گوزگ ءِ راہ دربری ءِ کنت۔

اوستا ءِ بیست ءِ دومی آیات ءِ انسان ءِ مرگ ءِ رند آئی ءِ ہمے دزاجیں راہے سفر ءِ پُہل ءِ گوزگ ءِ خیال بیان کنگ بوتگ کہ اے ہمے دایننا ءِ روح ءِ آئی ءِ سفر ءِ ہمراہ داری ءِ شریں ءِ پُر معنائیں بیانے کہ انسان ءِ وجود، روح، گوشے گوات ءِ گوں انت ءِ بال انت ءِ یک جنکے گوشے عرشی پری ءِ، ہنچو تازہ ءِ خوبصورت کہ وہد پہ گوزگ ءِ آئی ءِ نزیک ءِ نہ گوستگ۔ ”من جُست کُت کہ من چوشیں شر رنگیں جنک ماں سرزمین ءِ نہ دیستگ، بہ گوش تو کئے؟ گوشتے من تو آں، من تئی

وجوداں، من تئی فکر اں، من تئی لبز اں، من پتئی راہ در بری ء ہمراہ داری ء گوں
تو گوناں تاکہ ترا تاں تر سینا کیں پُہل ء (بہ گوازیں) ہمراہ داری بہ کنناں³²۔

اسلام ء پُہل ء صراط ء چرائی ء سرا گوزگ ء مشکل چہ چمے زر تشتی فکر ء
انت البت ہے مسلمانانی پُہل ء صراط ء گوزگ ء دُوران ء یاساری دگہ چکاس ء
جُست ء پُرس نیست ء گوں آئی ء دگہ کس ہمراہ نہ انت۔

زر تشتی ء انسان ء طالع، آئی ء عاقبت، مرگ ء رند آئی ء روح ء سفر ء دائمی
آرام ء سر بونگ ء مطلب ایش انت کہ انسان ماں زندمان ء ہر کردے ء واجہ انت،
شری یا گندگی ءے، ہے کرد آئی ء آسندگ ء ضامن ء آئی ء عاقبت ء فیصلہ ء کنت۔
انسان پہ وتی عاقبت ء شری یا گندگی چہ وتی شریں یا حراہیں کرد ء وت کنت۔ آوتی
عاقبت ء مستر وت انت۔ یہودی چہ زر تشت ء اے فکر ء بے بہر نہ انت ء اسلام ء
بہشت ء دوزہ ء سر بونگ یا نہ بونگ ء ضامن ہم انسان ء وتی کرد انت۔

زر تشت گوشت کہ انسانی جسمانی وجود گوں آئی ء مرگ ء آسربیت، آئی
جسم تباہ بیت، ہڈ ء ہوڑ بیت بلے آئی ء ارواح دائم ء قائم انت۔ آگار نہ بیت، نہ
مریت۔ آنمیران انت، ناقابل ء تباہی انت۔ روح ء دائمی بقاء فکر یہودیاں زرتگ ء
چہ یہودیاں اسلام ء بلے اسلام ء فکر تضادی انت چیا کہ اللہ کہ قیامت ء روح ء انسان
ء زندگ کنت، گوں آئی ء حساب ء کتاب کنت ء گناہ کاراں کہ دوزہ ء روان دنت،
آگوں وتی جسمانی ء روحانی وجود ء دوزہ ء رؤت۔ البت انسان چہ ہے عذاب ء نہ
مریت، آدوزہ ء آس ء سُچیت کہ سُچیت ء چو کہ انسانی جسمانی وجود ء روح ہم گوں
انت، گڑاروح ہم سُچیت کہ سُچیت۔ ہے وڑا ء بہشت ء وٹشی آل انسان ء جسمانی
وجود ء روحی وجود دوئیں یکجا انت، دوئیں بہر و مند انت۔ پُہل ء صراط ء گوزگ ء ہم

جسمانی و روحانی وجود یکجا انت و آگس انسان گوشت مہ کنت و بہ کپیت ہم پہ عذاب و رؤت و اودا ہم آئی و ہستی روحانی و جسمانی انت، بلے زر تشتی فکر ایش انت کہ اے سفر روحانی انت، جسمانی نہ انت۔

چہ زر تشتی بازیں آیات و قصہاں، لہتیں زاننکاراں ہے معنادر گیتنگ کہ گوں ہر انسان و پیدائنت و آئی و را یک ہمراہ و گوں بیت کہ تیوگیں زند و آئی و راہ در بری و کنت و اے ہمراہ جسمانی وجودے نہ داریت، اے روحانی وجودے۔ بازیں کواساں آئی و را فراوشی و نام داتگ۔ ایشی و معنایہم یازانت اش کتگ۔ آیا ہے زانت یا مارشت چہ انسان و وجودیا آئی و فکری دانش و جتانت یا ہے یکمین انت، ایشی و باروا فکری ہم بستگی نیست بلے آگس ہے زانت و فہم چہ ابتداء انسان و گوں انت، آئی و را شر و گندگ و مارشت و دنت، گڑا آیا ایش فکری انت یا شر و گندگ و مارشت انت؟ انسان بے مارشت و زانت و نہ بیت و گس نا آ انسان نہ بیت، آ چو ایدگہ بازیں خلقت و بیت یا چو دلوت و حیوان و بیت کہ چو انسان و فکری وجودے نہ داریت۔

زر تشتی و ہے فکر یہودیت و وتی کتگ بلے چہ یہودیت و عرباں زرتگ و جتائیں رنگے داتگ۔ آہانی مذہب و ہر انسان و را دو پریشنگ گوں کہ آہان و ”کرامن کاتبین“ گوش انت۔ بلے ایشانی کار چو زر تشتی و فراوشی و انسان و راہ در بری و ہمراہ داری نہ انت و نا آئی و را شر و گندگ و احساس دیگی انت۔ آہانی کار انسان و ہر کرد و نوشتہ کتگ و ایر کتگ انت کہ قیامت و روح و اللہ و دیم و آہانی ہے نوشتہ کتگیں کاگد و حبرہ ثبوت و شاہدی کار دینت۔ بلے چہ دویناں ہر یکے و کار جتا انت۔ راستیں کوپگ و کاتب، انسان و شرےں کرد و حالاں نوشتہ کنت و چپیں کوپگ و نوشتہ کار انسان و حراہیں کرداں نوشتہ کنت۔

ماں گاتھاء دو ہنچیس نام انت کہ آہانی باروا معلوم داری نیست بلے آہم
 حدائی مردم بوتگ انت۔ آہاں حدائی توصیف کتگ ء اہورا مزدا ء فکری ء روحانی
 قانوندانی باروا گوں مہلونک ء تزان کتگ۔ کیگے ء نام انت گایا مریتن (Gaya
 Maretan) ء دومی ء نام انت یمہ (Yima) یا یاما۔ بازیں مذہبی کو اس ہے
 گمان کن انت کہ گایا مریتن ہے مردانت کہ اسرائیلی آں ء عرباں آئی ء را آدم
 گوشتگ۔ ہے گایا مریتن ایران ء اولی بادشاہ بوتگ۔ دومی مرد، یمانت۔ اے ہم
 ایران ء بادشاہ بوتگ۔ حد اوند ہے یمہء حال دنت کہ تئی ملک ء سئے سال ء پدماں
 پد ء ہنچیس آپ بندیں سردی ئے کدیت کہ ساہدار ء جناور ء انسان مرانت۔ گڑا
 ہے مرد، یمہ، کو ہتگی دگ ء یک بلاہیں گارے بریت ء ڈر چک ء دار ء جناور ء
 سہدارانی توم ء بارت ء ہے گار ء ایر کنت۔ باز گوش انت کہ اے ہے یمانت
 کہ یہودیہاں ایشی ء را نوح ء نام داتگ ء وتی کتگ³³۔ ہے یمہء باروا گاتھاء
 نوشتہ انت کہ اے مرد رند ترانا فرمان ء حدائی راہ ء در بوتگ³⁴۔

زر نشت گوشت کہ ”روحانی جہان“ یا آئی ء ہستی چہ ”دنیاوی جہان“ ء
 کوہن ترانت۔ آ روحانی جہان ء پد ڈر ستیں کائنات ء تشبیہ دنت۔

اہورا گوں اہریمان ء ہم عمر نہ انت یا دوئیں یکجانہ بوتگ انت کیگے دومی
 ء حال ء ہم سہمی نہ بوتگ بلے و ہدیکہ اہوراء روژنائی پیدا کتگ، نوں اہریمان
 سر پد بوتگ، ہژم گپتگ ء آئی ء ڈر منی ئے بناکت۔ بلے ہے اہریمان ء چاربتگ
 کہ گوں اہوراء مقابل بوتگ آسان نہ انت پمیشا آئی ء پد وتی کمک ء مدت ء وتی
 وڑیں بدیں روح ودی کتگ ء اہوراء مقابل ء اوشاتگ³⁵۔

³³ Farhang Mehr, Op.cit. P: 66

³⁴ Ibid. P: 67

³⁵ John W. Waterhouse, Op.cit. P: 88

اہوراءِ اہریمان ء جنگ یک روچی ء نہ انت، مدامی انت۔ اہوراءِ
 رثن ء زانت ء پلہ مرزی ء بازیں نیکیں روح کا انت ء آ زرتشت ء پلہ مرزی ء
 اہوراءِ مٹوگر بنت ء آخر ء باقی اہوراءِ اہریمان ء آئی ء پلہ مرز ء مُریداں پر ووش
 دنت، آہاں دور ماں تہاری ء جہلا نکیاں شاپیت ء چمار وچ ء رثن ء روژنائی تالان
 بیت ء انسان گوں اہورامزدا ء دائی رثن ء جہہ منند بیت³⁶۔

اہورامزدا اے دنیا جہان ء جوڑ کنوک انت۔ آنیکیں فکر ء بُن حشت
 انت (Y. 31,8)۔ آ راستی پیدا کنوک انت، راستی انت³⁷۔ اے پر بند ء راستی
 ء را زمین ء زمان گو شک بوگ ء آگ راستی اہورامزدا انت گڑا آ زمین ء زمان انت
 یا ہمائی ء پرواکی ء مزنی انت۔ یک پر بندے ء بدی یا بدی ء توم ء آئی ء ہمراہانی ذکر
 انت (Y. 32,5) کہ آگوں انسان ء دزوه کن انت ء شریں زندمانی ء آئی ء
 نمیرانی ء واہگ یا کاراں دغا بنت³⁸۔

ہر کس کہ مریت آئی ء روح بال کنت۔ چو کہ گوں انسان ء پاکیں شے
 ہے ارواح انت، آ کہ در کیت جسم یا مردگ ناپاک انت۔ ہمیشا آئی ء کل کنگ یا
 دست جنگ شرنہ انت۔ آئی ء شودگ ء آپ ناپاک بیت، کل کنگ ء زمین ء بُن
 دیگ ء آس۔ ہمیشا بازیں زر تشتی وتی مردگاں یک پہیمانیں جاگے ء درنجیت تاں
 کہ آہانی جسم ء جان کم کم ء بہ سڑیت، بہ بُریت ء بہ رچیت یا ڈھونڈوار ء شگالے بہ
 ورا انت بلے وت زرتشت ء چوشیں رسے شون نہ داتگ۔ اے دود آئی ء پلہ مرزیں
 ملاہاں چہ آئی ء مرگ ء صداں سال رند پڑینگ۔

گوں انسان ء مرگ ء آئی ء روح در کیت ء زمین ء آ زمان ء نیام ء جوڑ

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid. P: 19

³⁸ Ibid.

بوتلیں یک پہل ۛ ۛ گوزیت یازمین ۛ آزمان ۛ نیام ۛ دراجیں سفرے بناکنت۔
 پہل فکری انت، خیالی انت بلے بازیں زر تشتی گوش انت کہ اے دراجیں سفرے
 ابتداء دویکی انت کہ روح ۛ زندمانی ۛ دؤران ۛ کنتگیں نیکی یابدی آل شمار کن انت۔
 اے ڈک یا پہل مرت ۛ مار یا شمار کنگ ۛ پہل انت۔ شمار کنوک یکے متر
 (Methra) انت کہ بدی آل شمار کنت دومی رشنو (Rashnu) انت کہ نیکی آل
 شمار کنت۔ اگس نیکی گیش بوت انت گڑاروح چہ اے ڈک یا پہل ۛ آدیم بیت وگس نا
 آ ارواح تزپونزیت ۛ جہل ۛ کپیت ۛ تباہی ۛ عزاب آئی ۛ قسمت ۛ بیت۔ بلے آ کہ
 نیکی ۛ گیش انت آگوزیت ۛ دائمی آرام ۛ روشنائی ۛ آزمانی جاہ ۛ دوار ۛ سر بیت۔
 زرتشت ۛ سزاء جزاء بارواسر جمیں ۛ پرمانیں تران نہ کتگ بلے آئی ۛ
 پنناں ہے ظاہر بیت کہ بدی ۛ حاصل عذاب انت۔ آگوشیت کہ بدی ہنچو قابل ۛ
 نفرت ۛ قابل ۛ گرفت انت کہ اہورا پرانی ۛ رحم دلی یادر گذر پیش نہ داریت۔
 زرتشت چوشیں سزاء دائمی قرار دنت بلے آ اے سزاء نرمی یا سختی ۛ بارواہچ نہ
 گوشیت کہ چونیں سزاحداوند پہ بدی ۛ مقرر کنت۔ زرتشت چوشیں سزاء عوض یا
 بدل قرار دنت بلے چونہ گوشیت کہ چو کہ بدی ۛ اے کردبوتگ پمیشا حد اوند ۛ پہ
 آئی ۛ اے سزاء مقرر کتگ۔ زرتشت ۛ دل ۛ بدی ۛ سزاء ہمیش انت کہ آولگونج بیت
 ۛ پرشانیں نیکی چاریں نیمگاں تالان بیت بلے چرائی ۛ گوشنناں اے ہم پدر بیت
 کہ آئی ۛ دل ۛ چہ بدال بازیں ہما انت کہ آ اے لائق نہ بنت کہ دائمی آرام ۛ
 آسودگی ۛ جاہ ۛ بہ کرز انت۔ آئی ۛ دل ۛ دائمی آسودگی ۛ قرار ۛ جاہ ۛ ابید دگ
 ہنچیں جاہے کہ اودا دائمی یا ادار کی عذاب انت نیست ۛ زرتشت دائمی یا ادار کی
 عذاب ۛ حد ۛ قد ۛ نہ کیشینیت۔ البت چہ آئی ۛ پنناں اے پدر انت کہ ہنچو کہ
 آئی ۛ نیکی ۛ بدی یا اہورا ۛ اہریمان ۛ فلسفہ ۛ فکر انت ہے وڑ ۛ آئی ۛ دائمی آسودگی ۛ

دل جمی ۽ کرا ۽ جاہے نشان داتگ پہ نیکی یا پہ اہورا ۽ پلہ مرزا ۽ ایشی ۽ مقابل ۽ بزاں پہ بدی ۽ یا پہ بد اں دگہ جاہے ۽ اشارگ کتگ کہ اودا وٹی ۽ آسودگی ۽ بدل ۽ نا آسودگی انت۔ ہمیشا زرتشتی گوش انت کہ زرتشت نیکی ۽ نمیرانی ۽ تزان ۽ کنت ۽ آخر ۽ باقی ہے نیکی بدی ۽ پرش دنت ۽ جہاں چہ بدی ۽ کرداراں آسودگ بیت۔ ہمیش انت بدی ۽ سزا کہ جنگ ۽ گار کنگ بیت، دگہ سزانیست البت رندی ملاہانی گوشتناں ہے پدر بیت کہ زرتشت پہ بدی ۽ ہے گوشت کہ بدی جنگ ۽ گار کنگ بیت بلے پہ بد اں یا بدی ۽ پلہ مرزاں آسزائے تزان ۽ کنت بلے ہے سزائے حد ۽ قدان نہ گیشینیت۔ زرتشت ۽ دائمی آرام ۽ آسودگی ۽ جاہے حد ۽ قد ہم نیست کہ آسودگی چے وڑ ۽ پیمیں آسودگی ۽ بیت۔ آجسم ۽ گپ ۽ نہ کنت، آروح ۽ تزان ۽ کنت کہ آئی ۽ نیکی گوشنگ۔ آہائی ۽ تزان ۽ کنت ۽ ظاہر انت کہ بدی کہ چونیکی ۽ پرتوان انت، آہم روح ۽ داریت بلے کہ بدیں روحے، بلے روحے۔ آئی ۽ عذاب یا مشکل ۽ وڑ ۽ پیم جی انت، اے باروا سرجمیں تزان ۽ نیست۔

زرتشت ۽ بدی ۽ نیکی ۽ فلسفہ ۽ سزائے جزاء تزان ۽ اے پدر بیت کہ زرتشت ۽ دائمی آرام ۽ آسودگی ۽ جاہے یا آئی ۽ عذاب ۽ جاہ، فکری انت۔ چوش نہ انت کہ یک جاہے چو یہودی ۽ عربانی بہشت ۽ موجود انت کہ اودا نیکیس یا نیکی ۽ پلہ مرز برگ ۽ دارگ بنت یا یک دوزہ ہے کہ آس ۽ بنجاہ ۽ عذاب ۽ جاگہ انت، بد یا بدی (شیطان ۽) ۽ پلہ مرز برگ ۽ دور دیگ بنت۔

زرتشت ۽ جاہے آسودگی یا جاہے نا آسودگی وجودی جاہے دوارے نہ انت۔ آئی ۽ گورا چوشیں دوزہ نیست کہ آسوجیت ۽ سوچیت ۽ ناچوشیں بہشت ہست کہ ورگ ۽ چرگ ۽ گوں حور ۽ گلماناں ہم زانی ۽ وپت ۽ واپ انت۔ زرتشت ۽ بہشت نیکیس ۽ شتریں خیالات ۽ جاہ انت، وٹیں ساز ۽ سارتی ۽ جاہ انت، اہورا مزدا ۽ جاہ

انت۔ خداوند ۽ جاہ انت۔ دائمی ۽ قائمی ۽ جاہ انت ۽ آئی ۽ دوزہ دزوک ۽ جاہ انت،
بدیں خیالاتانی جاہ انت۔

زرتشتی ملاہاں ہما پُہل ۽ را نامے داتگ ۽ ”فیصلہ ۽ پُہل“ گوشتگ کہ
ہے پُہل پہ نیکی یا نیکو کاراں پزراہ ۽ شاہیگان انت کہ آ آرام ۽ گوزانت بلے پہ بدی
یا بدیناں تنگ ۽ بزیناک انت ۽ آچھے پُہل ۽ گوست نہ کن انت ۽ جہل ۽ ماں نا
آسودگی ۽ کپ انت۔ بلے آہاں اے ہم گوشتگ کہ زرتشت ہما داناں وت کیت ۽
ہے پُہل ۽ سرا اوشتیت ۽ ہما کہ آ گوست مہ کن انت ہما ہانی دل بڈی ۽ کنت۔
ملاہاں گوشتگ کہ آسودگی ۽ کرار ۽ جاہ ۽ رسگ ۽ چار منزل یا چار کائنات گوازیگ
لوٹیت۔ ہر کس کہ ہے پُہل ۽ گوست مہ کنت آ جہل ۽ کپیت ۽ ماں جاہ ۽ نا
آسودگی ۽ روت۔ آہانی اے ہم گوشتگ انت کہ ہما جاگہ ۽ کہ بدی یا آئی ۽ پلہ مرز
کپ انت آ جاگہ تہنائی ۽ جاگہ انت۔ اودا آیکے دومی ۽ نزدیک بنت بلے آ نہ
زانت کہ آچوگوں یکے دومی ۽ نزدیک پہ نزدیک انت۔

زرتشت گوشتیت وھدیکہ خداوند ۽ پہ اے زمین ۽ مقرر کتگلیں آخری روچ
۽ پاس کیت گڑا مردگ زندگ بنت۔ کوہ پزوش انت، نگر نگر بنت ۽ پہ بدی آل
تباہی ۽ بربادی کار انت بلے نیکی آل پرواہ نہ بیت۔ نوں روحانی طاقت ۽ قوت جنگ
کن انت۔ اہورا مزدا ۽ آئی ۽ نیکیوں روح اہریمان ۽ آئی ۽ بدال پزوش دینت گڑا
موت جنگ ۽ گار کنگ بیت ۽ دائمی زندے ۽ ابتدا بیت۔

زرتشت ۽ رند، ارمزد ۽ نام دیم ۽ آتلگ کہ آہے اہورا مزدا انت۔ ارمزد
جزم انت کہ اہریمان پُرواک انت پمیشا باید انت آئی ۽ گر ۽ دار بہ بیت گڑا ”وہد“
کہ چرہاں مستر انت، زورا اور انت، آے دوینانی نیام ۽ ضامن انت۔ ارمزد وتی ۽
اہریمان ۽ نیام ۽ دژ منی ۽ بدبری ۽ سے بہر ۽ کنگ لوٹیت ۽ ہر بہرے سے ہزار سال

نیگ انت ء اہریمان اے بہر ء بانگ ء مئیت۔ نوں اُر مزد پیدائشت ء کار ء پناکنت۔
 آ زمین ء زمان، آس ء آپ، دژ چک ء دار، ساہ دار ء دلویت ء انسان ء جوڑ کنت۔
 اولی سے ہزار سال پیدائشت نیگ انت۔ نوں اُر مزد چاریت کہ آئی ء جوڑ کتگیں
 اے شے اگس ساکم انت، سُر ات نہ کن انت، گڑا بے مقصد انت۔ نوں آئی ء گوں
 قدر ء وہد ء حد اوند، زروان ء مدت ء کمک ء ساہدار ء ایندگہ شے جوڑ کت انت کہ
 آہاں سُر ات کت، تترات کت³⁹ بلے اہریمان ء جوڑ کتگیں ساہداراں ہم سُرگ ء
 توان بوت ء دوئیں مخالفیں قوت اُر مزد ء اہریمان ء نیام ء ساری ء فیصلہ بر جادارگ
 نہ بوت۔ اہریمان ماں اُر مزد ء جوڑ کتگیں ہستی ء ساہداراں پُرتت ء آہان ء ناپاک ء
 ناپلگار کت۔ آئی ء ہر نیمگ ء بدی ء دوت تالان کت ء بدی ء قوم دور دات ء آسر
 ہے بوت کہ اے زمین ء زمان نیکی ء بدی ء نیام ء بہر بوت ء ہے دوئینانی نیام ء دائمی
 کش ء ماں کش ء جاری بوت بلے آخر ء باقی وہد ء آخر ء یاہما آخری سے ہزار سالانی
 گڈ سر ء زرتشت ء بچے پادکیت ء چرائی ء آسودگی ء مزن شانی ء دُورے ء ابتدا
 بیت⁴⁰۔

بازیں زر تئشتی ملا گوش انت کہ اہریمان خیالی انت، فکری انت۔ ایشی ء
 روحانی وجود نیست۔ اہریمان انسان ء ہر س، لالچ، حسد، کینگ ء گرسنت انت۔
 ہمیش انت اہریمان، ہمیش انت بدیں روح⁴¹۔

ایران ء ساسانی شاہ بہرام I (6-273 بعدء مسیح) ء پاک ء نیکیں ملاجم
 کت انت کہ چراہاں یک ملائے گچین کنگ بوت کہ آدگہ ملاہاں گوشت کہ ہے
 ویراز (ارداویراف) نیکیں مردے، چہ آدگہ دزستیں ملاہاں پاک ء زانکار تر

³⁹ Ibid. P: 47

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid. P: 48

انت۔ اے مردء را شودگ ء صاف کنگ بوت، بوہ ء بس کنگ بوت ء یک ہنچیں
 درمانے گین ء دات (یا ہنچیں درمانے آپ کنگ ء دیگ بوت) کہ مردتاں ہفت
 شپ ء ہفت روج ء واب کپت۔ وہدیکہ آئی ء چہ واب ء بست کت، مردء را شودگ
 ء تیمارگ بوت، ورگ دیگ بوت ء احوال گرگ بوت۔ بادشاہ ء آئی ء میر ء امیر ء
 ملاہانی پڑیں دیوان ء مردء وتی ہفت شپ ء ہفت روج ء دؤران ء قصہ بیان کت
 انت۔ آئی ء گوشت کہ اے دؤران ء آئی ء زرتشت ء چار دگہ پاکیں روح دیستگ ء
 آئی ء یک روژنائی ءے مارینگ ء حد اوندیں اہورا مزدا ء آواز ہم اشکتگ۔

ملاویراز ء بیان کتگ کہ وہدیکہ آداب کپتگ آئی ء ارواح چہ آئی ء جسم
 ء درتگ ء دیم پہ ہما پھل ء شتگ ء ہمودا آئی ء دینا دیستگ۔ اے روحانی سفر ء
 دؤران ء سروشا (Saroasha) ء آڈر (Ādur) ہم ملاویراز ء ہم سفر ء ہم راہ
 بوتگ انت۔ اول سرء آ جاہ ء آسودگی ء شتگ، اودا ویراز ء روح ء راگوں شتریں ء
 زیبائیں لباساں ہما روح پیش دارگ بوتگ انت کہ آہاں وتی زندمانی ء شتریں کار
 کتگ⁴²۔ سروشا ء آڈر ویراز ء یک ہنچیں کورے پیش دارانت کہ لہتیں پاکیں
 روح انت کہ چمے کورے آپ ء گوست نہ کن انت۔ ویراز بیان کنت کہ اے کور
 چما ارسانی آپ ء پڑ انت کہ زندگیناں پہ وتی مریگینانی سراگزینگ ء ارس ریتگ
 ء ہمے سبب ء آہانی عزیزانی روح چمے ارسی میں کور ء گوست نہ کن انت چیا کہ
 مردگ ء سراگزینگ ء ارس ریچگ زرتشت ء مکن کتگ۔ چد ء بعد ویراز جاہ ء
 عذاب ء رؤت۔ اودا آ چاریت کہ آجاگہ چو برف ء سردانت ء اودے روح ماں
 ہنچیں نا آسودگی ء انت کہ چہ آہانی سگ ء برداشت ء ڈن انت ء ہمے ارواح یکیں
 جاگہ ء انت بلے یکے دومی ء نہ گندانت، آ ایوک انت، تہنانت⁴³۔ اے مردء

⁴² Ibid. P: 52

⁴³ Ibid. P: 53

گوشتن ء و اب دیست یاچم دیست ” اردا ویراف ناگ “ 275 بعد ء مسیح ء نوشته بوتگ انت۔ بلے بازیں تاریخ نویس گوش انت کہ اے کتاب ء نوشته آنہ انت کہ شروع ء بوتگ انت۔ ایسی ء نوشته مُلاہاں رد ء گچین کتگ انت چیا کہ ہے کتاب ء ہنچیں نام گیش کنگ بوتگ کہ آدوراں چوشیں نام نہ بوتگ ء گوں ہے ناماں بندوکیں واقعہ ہم رندی انت۔ زر تشتی ملا کردار ہم ماں و اب ء ہنچیں روحانی سفرے ء رؤت۔ آہم جاہ ء آسودگی ء جاہ ء نا آسودگی ء گندیت۔ ہے وڑیں واقعہ ء گوں مسلمانانی پیغمبر ء ہم بوتگ۔

اسلام ء پیغمبر ء ماں آزمان ء روگ، گوں اللہ ء ء گوں آئی ء پیغام براں گند ء نند ء ذکر قرآن ء (سورۃ الاسراء، 1) مان انت۔ اسلامی قصہاں ہے گوشگ بوتگ کہ یک شپے اللہ ء پریشنگ جبرائیل گوں یک اسپے ء (براک) کیت، پیغمبر ء سوار کنت۔ (پیغمبر ء جبرائیل ہے اسپے ء دوپشتگ بنت) اسپہما دؤراں جنت ء ہما تیزیں رفتار ء رؤت کہ چہ بیان ء در انت۔ اول سر ء مرد جیرو شلم رؤت ء چود ماں آزماناں سر بیت۔ اودا نیکیں ء بدیں روحاں گندیت۔ پیغمبر ء اے تر ء تاب ء ” معراج “ گوش انت ء آشپ ء ” شپے ء معراج “۔ آئی ء ماں آزماناں گردگ ء و اتر کنگ ء دؤراں ہنچو کم بیت کہ و ہدیکہ و اتر کنت، گندیت کہ لوگ ء دروازگ ء کڑی انگت سُرگ ء انت۔ بزاں چم ء سری کوس گوں چیری ء نہ ڈکیتگ کہ مرد ء آزمانانی تر ء گرد کتگ ء اتگ۔ اے سفر مزنیں فکری ء مذہبی دلیل ء بنیاد انت کہ تاں روچ ء مروچی ملاہانی نیام ء اے سفر ء قصہ ء بازیں و ابے لیک انت یا اے سفر ء روحانی یا جسمانی بوتگ، بُراک ء جسمانی وجود ء آئی ء تیز رفتاری ء فرشتہ جبرائیل ء گوں پیغمبر ء ہم سفری ء تزان ء کش ء مانکش جاری انت۔

ملاہیں ویرازے پہ گناہانی شودگ یا چہ اہورامز داء گناہ ۽ بدیں کارانی بخشش ۽
 تزان کتگ ۽ گوشتگ کہ انسان باند انت کہ توبہ ۽ برگشت بہ کنت ، بہ ملیت ۽ بہ
 گوشتیت کہ اے گناہ من کتگ بلے من پدا چوشین کار نہ کناں⁴⁴۔ بازیں زانندگ
 گوش انت کہ چوشین بخشش ۽ برگشت ۽ توبہ ۽ تران ابتدائی زرتشتی آئی گور ۽ نہ
 بوتگ ، بلکیں اے دود رندی دؤراں چہ یہودی ۽ عیسائیاں زورگ بوتگ۔

زرتشت ۽ پہ عبادت ۽ دعاء دروت ۽ روچے سے وهد مقرر کتگ۔ روچ
 درائی ۽ نیمروچ ۽ روچ برکت ۽۔ البت زرتشت ۽ شپ ۽ اول پاس ۽ شپ ۽ نیم ۽
 رند ہم پہ عبادت ۽ نثریں وهدے قرار داتگ۔ اے وڑ ۽ زرتشتی ۽ پہ عبادت ۽ پنچ
 وهد ۽ پاس بوتگ انت۔ شپ ۽ دوع ۽ روچ ۽ سے۔ بازیں نبشتہ کاراں پہ زرتشتیاں
 روچ ۽ ہفت رند ۽ عبادت ۽ ذکر ہم کتگ۔ عربانی حاکم عمر ابن خطاب ۽ پہ
 مسلماناں روچ ۽ پنچ وهد ۽ نماز ۽ حکم کنگ زرتشتی مذہب ۽ اثر ۽ بوتگ چیا کہ عمر
 ابن خطاب ۽ ساری نماز ۽ وهد ۽ کساس نہ بوتگ۔ ہر کس ۽ وتی تب ۽ روچ ۽ شپ
 یک رندے یادہ رنداں یا چد ۽ گیش نماز کتگ۔

روچ ۽ شپ ۽ عبادت ۽ ابید سالے ہفت رند ۽ زرتشتی آئی چٹی ۽ میڑی
 بوتگ کہ آہاں اجتماعی عبادت ۽ دعاء دروت کتگ۔ روچ (روچاں) ۽ صباہاں اجتماعی
 دعا کتگ۔ حد اوند ۽ توصیف ۽ صوت ۽ نازینک جتگ ۽ چد ۽ بعد ورگ ۽ چرگ ۽
 دیوان ۽ مراگاہ بوتگ انت۔ اے دؤران ۽ میر ۽ امیر ، سیرین ۽ وارین ، ملا ۽ بے ملا
 ہر کس گوں بوتگ۔ اے مر آگشانی دؤران ۽ پہ یکے دومی ۽ دوستی ۽ مہر درشان کنگ
 بوتگ ۽ یکے دومی ۽ چہ وتی ہماکار ۽ کردانی معانی ۽ درگذر لوٹینگ کہ یکے ۽ پہ دومی ۽
 کتگ انت۔ حق ۽ پہلی کتگ۔ اے حق ۽ پہلی ۽ دود تا روچ ۽ مروچی ماں بلوچاں

ہست انت، بلے آئی ء انوگیس شکل آ رنگ ء نہ انت کہ زرتشت ء باری ء بوتگ۔
 اے زمانگ ء بلوچ سال ء سرا مذہبی مچی میٹری نہ کن انت البت اسلامی عئیدانی
 روچاں حق ء پہلی کن انت بلے اے حق ء پہلی چما زرتشتی اجتماعی عبادت ء دوران ء
 حق ء پہلی ء در نہ انت۔ در قوماں چو کہ عرب انت یا یہودی انت، گوں آہاں حق ء
 پہلی ء چوشین دود نیست۔

زرتشتی مذہب ء ہفتیس اجتماعی عبادتاں مستریں ء پاکیں عبادت ”نوروز“
 ء مچی انت۔ اے زمستان ء ہلاسی ء بہار گاہ ء ابتداء انت۔ مارچ ء 21 تاریخ انت،
 ایش ایرانی سال ء ابتداء انت۔ نیکی ء پلہ مرزی ء بدی ء شکست ء ابتداء انت۔ اے
 وشحالی ء نیکی ء دوران ء ابتداء انت۔

زرتشت ء پہ اہورامزدا ء عبادت ء منوگری ء عبادت جاہ یا مسیت نہ
 بستگ۔ چوشین ہچ گواہے نیست کہ زرتشتی پلہ مرزاں یا شاہ ء بادشاہ کہ زرتشتی
 بوتگ انت آہاں عبادت جاہ بستگ۔ البت کوروش ء ایران ء گورہ پچان ء ماں زیلا
 (Zela) ء یک عبادت جاہے گیشینتگ بلے آماڑی ء نہ بوتگ بلکیں یک
 میدان ء چپ ء چاگرد ء سنگ سر پہ سرکتگ ء دیوال ء بستگ ء ہے جاگہ ء
 عبادت بوتگ۔ آہانی ہے عقیدہ بوتگ کہ اہورامزدا ہر جاہ ء ہر کجا موجود ء قائم
 ء دائم انت، پرائی ء عبادت ء یک جاہے گیشینتگ نہ بیت ء ناچوشین جاہے اڑ
 کنگ بیت کہ آئی ء راہما جاگہ ء پابند کنگ بہ بیت۔ یونانی تاریخ نویس ہیر وڈوٹس
 ہم ہے نوشتہ کنت کہ زرتشتی آں پہ عبادت ء ہچ ماڑی ء عبادت جاہ نہ گیشینتگ
 ء نہ بستگ۔⁴⁵

اجتماعی درود ء دایا و پچیں میدانے ء بوتگ انت یا مذہبی رہشون یا میر ء

امیرے ۽ گس ۽ بوتگ انت۔ اے دود ملاہاں کتگ انت کہ پرے کار ۽ آہیل دار بوتگ انت، چیا کہ ہے ملاہانی پت ۽ پیرک ہم ملا بوتگ انت۔ پیدائشت ۽ بہ گرتاں سور ۽ مرگانی دود ملاہانی ذمہ بوتگ انت۔ چریشاں بازیں رسم ملاہانی لوگ ۽ برجم دارگ بوتگ انت ۽ بازیں ہما مردمانی لوگ ۽ کہ اودا چھکے پیدا اک بوتگ، موت ۽ بوتگ یا سور ۽ سر برے بوتگ۔

ماں بلوچاں پہ حد اوند ۽ توصیف ۽ تعریف ۽ یا پہ دعا ۽ پریات ۽ عبادت جاہ نہ بوتگ۔ ایشانی دعا اجتماعی بوتگ انت ۽ انفرادی ہم۔ بلوچ دمگاں چوشیں جاہ ۽ ہندے ۽ گواہ نیست کہ اودا پہ عبادت ۽ جاہے گیشینگ بوتگ۔

ابید چہ اسلام ۽ یہودیت ۽ ہندو ازم ۽ بازیں مذہباں پہ حد اوند ۽ جاہ ۽ دوار نہ گیشینگ۔ بازیں مذہباں اے نہ گوشنگ کہ انسان دیم ۽ کجام دیم ۽ بہ کنت ۽ حدائے توصیف ۽ ستاہ یا عبادت ۽ بہ کنت۔ نازر تشتی، ناہندو ازم، نا بدھ ازم نا جین ازم نا کنفیو سین ازم نا مصری مذہب ۽ نا افریکی ۽ امریکی مذہباں چوشیں جانے پہ حد انداں نشان داتگ۔ اسلام ۽ اولی نیگ جیر و شلم ۽ دومی ۽ آخری مکہ مقرر کتگ ۽ مسلمان دیم ۽ پہ عربستان ۽ مکہ ۽ دینت ۽ عبادت کن انت۔ مکہ ۽ عربانی قدیمیں مسیتے پیتگ کہ اودا یک چار کُنڈیں منگ ۽ پیتگ۔ اے مسیت اللہ ۽ گس زانگ پیتگ ۽ چاریں کُنڈیں منگ ۽ سوب ۽ ایشی ۽ کعبتہ اللہ گوشگ بیت۔

سیلیون ۽ عبادت جاہ ۽ کہ آئی ۽ ہشت تبک بوتگ انت ماں آخری پڑاہ ۽ شاہیگانیں تبک ۽ یک مزنیں تحتے بوتگ ۽ ہے تحت ۽ گورا سہر ۽ یک ٹیلے جنوک بوتگ۔ آجاگہ ۽ بید ہما جنک ۽ کہ حد اوند ۽ وت چہ ملک ۽ جنکاں گچین کتگ، دگہ کس نہ شتگ۔ ہما جنک شتگ ۽ گوں حدائے شپ ۽ روچ کتگ⁴⁶۔

ہنچیں قصہء آیاتے پہ یہودیانی حداء ہم آست کہ اسرائیلی پہ وتی حداء دار
 ۽ لوگے جوڑ کن انت۔ ہمے لوگ ۽ تحت ۽ نپاد کن انت، شتریں سامان ۽ مان کن
 انت۔ اے حداء لوگ بیت ۽ ہر جاگے روانت حداء ۽ اب جاہ ۽ ننگ جاہ ۽ گوں
 وت برانت۔ بلے بازیں تاریخ نویس گوش انت کہ فلسطین ۽ بازیں ٹکاں وھدیکہ لڈ ۽
 بارکتگ ۽ چہ یک جاہے ۽ دومی جاگہ ۽ شتگ انت آہاں وتی حدایا حداہانی بُت ۽
 شبیبہ گوں وت ۽ بُرتگ انت ۽ پرے بُتاں دارے پیتی یا جاگہ ۽ اڑ داتگ ۽ ہمے
 پیتی اسپ یا اُشرے ۽ لڈیتگ ۽ گوں وت بُرتگ انت، پمیشاگس اسرائیلیاں پہ وتی
 حداوند ۽ دار ۽ لوگے اڑ داتگ، اے فلسطین ۽ مذہبی دود ۽ بہرے بوتگ۔

ماں بلوچاں چوشیں ملاءہی ادارہ ۽ گواہی نیست کہ آچہ بلوچ ۽ میر ۽ امیریا
 سردار ۽ گیش تریں بستار ۽ واہند بہ بیت۔ ملاء نا چے جبر بوتگ ۽ نا ملاء لاق ۽ ستانش
 بوتگ۔ البت مذہبی دود ملاءاں کنگ انت بلے ملاء کرد مدام پہ چپوہ ۽ کلاگ گیر
 آرگ بوتگ انت۔

بلوچی ۽ ملاء مطلب وانندگ ۽ زانندگ انت بلے ایشی ۽ دومی معانچ، بے
 ایمان، دزوگ بند، دزوہ باز ۽ ہیلہ ساز انت۔

ملاء لبیس چہ ایدگہ خلقت ۽ لبیس ۽ جتا بوتگ ۽ اے دود چہ زر تشتی ملاءاں
 اتلگ۔ زر تشتی ملاءاں لبیس چہ ایندگہ مردماں جتا بوتگ انت۔ عہدی بلوچانی
 عبادت ۽ طریقہ زر تشتی آنی انت بلے پہ عبادت ۽ چوشیں باقائدگیں راہ ۽ دود نہ
 بوتگ۔ عبادت انفرادی بوتگ ہم ۽ اجتماعی بوتگ ہم۔

مُرنگینانی قبر ادیرہ نہ بوتگ انت بلے زانگ نہ بیت کہ بلوچاں وتی
 مُردگ کل کنگ انت یا چو بازیں زر تشتی فرقاں آہانی جون سڑیتنگ ۽ ہڈ ۽ ہوڑ
 کل کنگ انت بلے چوشیں ہچ گواہی ۽ نیست کہ بلوچاں وتی مُردگ کل نہ کنگ

انت چیا کہ بلوچ وتی پیرینانی عزت ء کن انت، سردار یا وتی پت ء پیر وکانی سرء
 سوگندء ورا انت، آہانی نام ء عہد ء پیمان کن انت، آہانی دل ء آہانی مُر تگمین قابل ء
 احترام انت، لائق ء سوچگ یا سڑینگ نہ انت۔

ت۔ زر تشتی ملاء فرقہ

ماگی

یونانی تاریخ نویسوں نے ایرانیاں کو شستن و تزانان سے نوشتہ کتگ کہ میدی حاکمانی زمانگ و یک ٹکے یا گروہے ہنچیں ملاہانی بوگ کہ آہان و ماگو (Mago) یا ماگی (Magi) اش گوشتگ و ڈرستیں مذہبی رسم و دود ہماہاں کتگ انت۔⁴⁷

زر تشتی ماگی آں ترات و گوشت کہ آزر تشت و مذہب و معنا کتگ و یک و ٹک انت۔ بلے حقیقت و ایشاں ماں زر تشتی و بازیں نوکیں بدعت و رسم و راہ مان گت۔ آہاں چہ زر تشت و ساری چہ ہے علاقہ و قبائلی و مذہبی رسم و دوداں بازیں زر تشتی مذہب و پلو و بست و گوشت کہ زر تشت و ہے گوشتگ کہ ماگوشتگ و ایں۔ ایشانی بازیں پنت چہ زر تشت و فکر و خیالاتاں درات انت۔ ایشاں زر تشتی سر و دم گت و چہ اصلی رنگ و بدینت۔

زر تشت و رند ماگی آں ماں یسنا نامیں کتابے و اے جرمان کتگ کہ ”من و زر تشت پشومانان کہ من مذہبی پیشونکانی خلاف و تزان کتگ، پرے گناہ و من بخشش لوٹاں“۔ زانوگر گوش انت کہ ہے جبر ماگیاں زر تشت و مرگ و رند وتی نوشتہ کتگیں کتاب وندی داد (Vendidad) و مان کتگ کہ ایش راست نہ انت۔⁴⁸

لبز ”ماگی“ و معنادت کار، ہما مدت کار کہ جن و بلاہ و بدیں روحاں

⁴⁷ Ibid. P 48

⁴⁸ Farhang Mehr, Op.cit. P:8

تاجینیت یا ہما مردم کہ جن ءجاتوانی پگتلیں مردماں دڑاہ کنت۔ ایش یک و ہدے پہ ہنچیں ملاء سیہر ء شمارات انت کہ جن درکن انت یا جاتوگری ٹک ء ٹاک کن انت۔ بازیں تاریخ نویس گوش انت کہ گاتماگوس (Gautama Magus) ہما مردانت کہ شاہ کمبیسیز II (دورء بادشاہی 522 - 529 پیش ء مسیح) کہ کُشگ بوت آئی ء وت ء را آئی ء بزات گوشت ء ایران ء بادشاہ بوت، چھے ماگی ٹک ء بوتگ۔ بلے ایشی ء مداری گری دیم ء نہ شُت ء داریوس (دورء بادشاہی 522 - 486 پیش ء مسیح) ء اے مرد ء را کُشت ء ایران ء تحت گپت۔ چد ء بعد تاں دیراں ماگیانی سیاسی اثر کم بوت بلے رند ترا ایشاں گوں وتی مذہبی رپک ء راہاں گوں حکومتی کارداراں نزدیک کُت۔ ایشانی زیادہ اثر ماں بلخ ء آت ء ہمودا ایشاں پیری مُریدی ء کارکُت۔ بلے ارتازر سیز ء زمانگ ء ماگی ہنچومان اتک انت کہ بادشاہ ء حکم کُت کہ پہ ہر مذہبی دود ء ریدگ ء ماگیان ء جُست کنگ بہ بیت ء گوں ہماہانی رضامندی ء مذہبی رسم ء دود دیم ء برگ بہ بنت۔ اے دور ء ماگی حکومت ء مذہب ء پُر اثر ء زور مندات انت۔ آہاں یک رسمے پَرینت ء ہم زر نشتی ء دامن ء بست۔ آ ایشاں کہ مردم گوں وتی گوہار یا اے دگہ نزدیک تریں عزیزاں سور ء عاروس کُت کنت۔ آس ء عبادت ہم ماگیاں دیم ء آؤرت۔

زَروان

ساسانی دورء زرتشتی فرقیہاں کیے زروانی انت۔ زروان ء معنا زمان، و ہد انت۔ ہے زروان قدرت انت کہ اہورامزدا ء اہریمان ءے پیدا اک کتگ انت، ہے دوئیں آئی ء بچ بوٹگ انت ء ماں زرتشتی ء نیکی ء بدی، اہورامزدا ء اہریمان، دوئیں قدرت انت کہ و ہد ء ودی کتگ انت۔⁴⁹

زروان یک بچے ء واہگ دار بوٹگ ء ہرمزد (Ohrmuzd) آئی ء لاپ ء کپتگ یا زروان ء یک بچے جوڑ کتگ بلے پیرزگ بوٹگ کہ آیا آئی ء پیدا اک کتگیں اے بچ آئی ء دل ء تب ء انت، پکا انت؟ آئی ء ہے پیرزگی ء سبب ء آئی ء اہریمان پیدا اک کتگ۔ گوں ہرمزد ء پیدائش ء زروان ء وتی دزستیں علم ء زانت ء زور ء قوت ہرمزد ء را بخشا تگ انت۔⁵⁰

زروانی گوش انت کہ زروان چہ اے زمین ء زمان ء پیدائش ء ساری انت۔ آئی ء وجود ساری ء ہست بوٹگ۔ ہے زروان ء دو بچ بوٹگ انت (یا آئی ء دو ہستی پیدا اک کتگ)۔ یکے ہرمزد ء دومی اہریمان۔ ہے ہرمزد ء زمین ء زمان پیدا اک کتگ انت ء ہر شتریں کار ء ہر شے چہ ہمائی ء انت بلے اہریمان ء بدی، حرابی، عزابی، نادراہی ء موت آوڑتگ (یا ودی کتگ)۔⁵¹

زروانیانی مذہبی زانت چہ زرتشتی ء جتا انت ء ایسی ء رگ ء ریشگ

⁴⁹ Richard Foltz, Op.cit, P: 52

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ John W. Waterhouse, Op.cit. P: 122

میسیدپوٹیا ۽ یونانی مذہبی دودان سر بنت ۽ ایش دوزادہ صدی پیش ۽ مسیح ۽ مذہبی دوداں ہم دپ انت چیا کہ ہنچیں نامے ماں اکا دیبائی نوشتانک ۽ کتہہاں مان انت۔⁵²

رندی دؤران ۽ وہدیکہ ملامانی (276-216 بعد ۽ مسیح) پراتک، آئی ۽ ہم ہے زروان ۽ نام گپت۔ آئی ۽ ہر مزد نہ من ات بلے زروان ۽ من ات۔
 زروانی فرقہ وہد ۽ زمان ۽ باختیار لیکیت۔ وہد (زمان) پیدا ک کنوک
 انت۔ وہد ۽ حد ۽ قد نیست، نہ برزے است ۽ نا جہل۔ اے ہمیش انت کہ ہمیش
 انت، ہست انت، دائم ۽ قائم انت۔

ہر مزد ۽ را پہ ہر شے ۽ ہر شے ۽ پیدا ک کنگ ۽، ودی کنگ ۽ وہد ۽
 مدت کنگ۔ آئی ۽ را وہد ۽ پلہ مرزی گون بوتگ۔

ملا مانی

(276-216 بعدء مسیح)

ایران ء ساسانی بادشاہانی دؤراں بلاہیں ملّائے پُر اُتک کہ آئی ء نام مانی ات۔ مانی ء فرقہ پرائی ء نام ء آشکار بوت۔ مرد ء گوشت کہ منی مذہب چہ زرتشت ء دین ء جتانہ انت بلے چوش نہ ات۔ اے مرد ء جتائیں راہ ء راہ بند نشان دات انت۔ ایران ء شاہ بہرام ء ہے مانی گپت ء کُشت۔

حسب ء نسب ء مانی پار تھی ء ات بلے اے پکا نہ انت کہ مانی کجام دگ ء ء کدی پیدا ک بوتگ بلے گوش انت کہ اے مرد ماں بیبیلون ء رُستگ ء مزن بوتگ ء آئی ء سامی زبان زانتگ۔

درکسانی ء مانی ء میسیو ٹیمیا ئی ، یہودی ء عیسائی مذہبانی بارواونگ ء زانتگ۔ دوازدہ سال ء عمر ء مرد ء را یک رژن ء دیما کپتگ ء 24 سال ء عمر ء آئی ء را دگہ ہنچیں رژن ء دیم ء کپتگ ء آئی ء را آئی ء روحانی قدر ء قوت ء نشون داتگ ء ہے رژن ء برکت ء مرد دراتلگ ء وتی زانت ء علم ء پچا رے بنا کتگ۔ 240 بعدء مسیح ء مانی سندھ ء سر بوتگ۔ سندھ ء آئی ء ہمود ء بدھ حا کے وتی راہ ء آورگ۔ آئی ء ہے حاکم ء را گوشگ کہ آ مہا تہا بدھ ء شہبہ انت ء ہمانی ء مٹو گر انت۔

مانی وانندگیں ء دانشمندیں کو اسے بوتگ۔ آئی ء باز ہنر ء حیلہ زانتگ۔ آئی ء پہ منتر ء جنتر بازیں نادراہ وش کتگ، ہمیشا مخلوق ء آئی ء را حدائی مرد مے ء بزرگے لیکیتگ ء آئی ء رند گیری کتگ۔⁵³

مانی ء پت مذہب ء الچا سٹیٹی ء (Elchasaites) بوتگ۔ مانی ء وتی پت ء دین زرتگ۔ ہے دین گوں زر تشتی ء نزیک بوتگ ء زر تشتی بازیں فکری ء زانشتی جبر مانی ء زرتگ انت۔ آئی ء یہودی، عیسائی ء ہندوستان ء بدھ ء فلسفہ ہم وتی مذہب ء ہوار کتگ انت۔ آئی ء فکری بنیاد زر تشتی انت بلے آئی ء بازیں گوشتن گوں زر تشتی فکر ء دپ نہ ور انت۔

مانی ء حد اوند ء سرا، اہریمان ء سرا ء جاہ ء آسودگی ء جاہ ء نا آسودگی ء سرا ایمان بوتگ۔ آئی ء اہریمان ء آخر ء باقی پرورش ورگ ء تران کتگ۔ مانی ء آخری انصاف ء زند ء رند ء دائمی آسودگی ء تران کتگ کہ اے آسودگی پہ نیکیں روحان بنت کہ ماں آزمان ء انت کہ اودا پہ آہانی آسودگی ء ذمہ واریں مہمان دار ء خدمت کار بنت۔

مانی گوشیت کہ اے جہان ء ہنچیں آس ء کپیت کہ تیوگیں سر زمین ء سوچیت۔ اے آس تاں پانزدہ صد سال ء روک بیت۔ ہرچی سچیت ء پُر بیت بلے اے آس بدی ء سوتک نہ کنت ء بدی مانیت۔ آس ء سوچگ ء چوشیں ذکر فکری انت، خیالی انت، وجودی نہ انت۔

مانی زندمان ء شر نہ لیکیت۔ آ گوشیت کہ انسان زندمانی ء حرابیاں بزانت ء چریشی ء وت ء زوت بہ چٹینیت تاں کہ آ مرگ ء رند ماں آزماناں بہ روت ء آسودگ بہ بیت ء ماں سر زمین ء زندمان ء عزاہاں بوتگ، عزابانی آرگ ء برجہ دارگ ء بہر و مند مہ بیت۔ ایش گوں زر تشتی فکر ء دپ نہ وارت۔ زر تشت انساننی زند ء راحراب نہ گوشیت، آ شر ء گندگ ء پَرک ء پیر ء کنت بلے ملاً مانی انساننی زندمان ء حراب لیکیت۔ آ گوشیت کہ من ء دین ء اصلی حالت ء برجہ دارگ ء ذمہ واری دیگ بوتگ، من ہمیشہ اتلگ آں۔ آئی ء وتی دین ء را زر تشتی گوشتگ ء

زر تشتی ء رنگ ء پیش کتگ، بلے زر تشتی آل آئی ء را زر تشت ء پلہ مرزنہ لیکیتگ
پمیشا زر تشتی ملاہاں بد بُرتگ ء مانی ء را برگشتگ قرار داتگ۔ آئی ء گوشننان ء
زندک گوشتگ ء مانی ء را زندکی لیکیتگ بزاں ہما کہ برگشتگ ء زر تشت ء گوشننان
دگہ معنادنت۔

242 بعدء مسیح ء مانی ایران ء ماں شاہ شاہپور۔ 1 (دور ء بادشاہی) 240

270 بعدء مسیح) ء دربار ء سر بوتگ۔ ہے شاہپور مانی ء مُرید بوتگ۔ مانی ء وتی
پنت ء سوجانی کتابے نوشتہ کتگ ء شاہ ء را داتگ کہ آ کتاب ء نام انت
”شابورگاں“۔ مانی ء شاہ ء را گوشتگ کہ آئی ء گوشنن چہ زر تشت ء پنت ء
سوجاں درنہ انت بلے دیرنہ گوشتگ کہ 273 بعدء مسیح ء وہرام (بہرام)۔ 1
(6-273 بعدء مسیح) حاکم بوتگ ء ہے شاہ ء دوراں کردر نائیں ملاہے نام
کپتگ۔ آئی ء شاہ ء را گوشتگ کہ اے ملا مانی ء بچ کرامات گون نیست۔

گوش انت کہ شاہ ء بچ نادرہ بوتگ کہ آ ملا مانی ء دراہ کت نہ کتگ ء ملا
کردر ء سوب ء داتگ۔ آئی ء بادشاہ ء را گوشتگ کہ اے ملا مانی دروگ بند ء حیلہ
سازیں مردے، اے حدائی مردے نہ انت۔

276 بعدء مسیح ء ملا مانی گرگ بوتگ۔ آئی ء راجتگ ء آپہ عزابی ء بے

عزتی کُشتگ۔⁵⁴ بادشاہ ء مانی ء مُرید ء پلہ مرز ہم کُشتگ انت۔ بازینے تنگ ء دور
ء ذرا جیں ملک ء ولایتاں شتگ ء لہتیں ماں چین ء سر بوتگ۔ چینی حاکماں ہم اے
مذہب ء را دزوگیں مذہبے قرار داتگ۔ چہ مانی ء پلہ مرزاں لہتیں گوریچانی
افریکہ ء سر بوتگ ء چودا ماں رومنانی علاقہ ء دمگاں شتگ انت۔ 302 بعدء مسیح ء
رومن حاکم ء جار پُرتگ کہ مانی ء مذہب ایرانیانی یک دزوگیں مذہبے ء ایران مے

دژمن انت، پمیشارومن باید انت اے مذہب ۽ پلہ مرزی ۽ مہ کن انت۔⁵⁵

مانی سر آگاہیں ملائے بوتگ۔ آئی ۽ ہیچ مذہب ایر نہ جتگ۔ آئی ۽ دژستیں مذہبانی شتریں تزان نشون داتگ انت۔ آئی ۽ دین ۽ یہودیت، عیسائی، زرتشتی، بدھ ازم ۽ ہندوازم ۽ شتریں ۽ پختہ نیں تزان مان بوتگ انت۔ انسانی روح ۽ روگ ۽ دوار دگہ شکلے ۽ زندگ بوتگ ۽ تزان ہم مانی ۽ مسہنتگ۔

مانی ۽ زرتشتی ملا، ماگیان ۽ شتر نہ گوشتگ ۽ آ ایر جتگ انت بلے آئی ۽ زرتشت ۽ راساژاتگ ۽ گوشتگ کہ من ہمائی ۽ مرید ۽ منوگراں۔

مانی ہر دگے ۽ کہ شتگ آئی ۽ علاقہ ۽ مذہبی دودان ۽ حراب نہ گوشتگ بلکین آہانی پلہ مرزی کتگ۔ آئی ۽ گروہی یا فرقی دود ہیچ بر حراب نہ گوشتگ انت چیا کہ آئی ۽ زانگ کہ اگس یک فرقہ یا علاقہ ۽ مذہبی دوداں حراب بہ گوشے، آ مخلوق نہ وش بیت ۽ آئی ۽ فکر ۽ دانشت ۽ دیم ۽ روگ گران بیت۔

مانی ۽ یازدہ کتاب نوشتہ کتگ۔ آئی ۽ نوشتہ کتگیں دہ کتاباں آئی ۽ وتی راہ بندے جوڑ کتگ بلے ہے راہ بند سیریک (Syriac) رسم الخط ۽ شبن انت۔

البت شابورگان ۽ خط دگرے۔ مانی ۽ یک کتابے، ارژنگ (Aržang) ہمانت کہ آئی ۽ پہ عکس وتی پنت شون داتگ انت چیا کہ آئی ۽ چارینگ کہ مخلوق ۽ گیش تری بہر

وانگ نہ زانت پمیشا آئی ۽ وتی پیغام ۽ کلہو پہ عکس ۽ نقش پہ مخلوق ۽ سرکتگ انت۔ مانی آزمانگ ۽ ہنچیں زانکاریں ۽ نامی نیں عکس کش ۽ بوتگ کہ آئی ۽ عکسانی مٹ نہ

بوتگ۔ آئی ۽ عکس پہ راہ بند ۽ نجین بوتگ انت۔ گوشے آئی ۽ پہ حساب ۽ زانت اے عکس کشتگ انت چیا کہ آچہ نقش کٹی ۽ حد ۽ قد ۽ در نہ انت۔⁵⁶

لہتیں جاہاں زرتشت ۽ مانی ۽ لیکہ ڈک نہ ورا انت چو کہ زرتشت گوشت

⁵⁵ Ibid. P: 139

⁵⁶ Ibid. P: 141

کہ انسان آہورامزدا پیداک کتگ پمیشا شتر انت، کامل انت بلے مانی گو شیت کہ انسان چہ بدی ء و دی بوتگ ء بدی انت۔ زرتشت گو شیت کہ جہان ء شتریں روحانی ہستی موجود انت کہ انسان ء کمک ء کن انت بلے مانی ایشاں نہ ملیت۔

ملا مانی ء روچ ء را حدائی قوتے لیکیتگ ء گوں ”مہر“ ء ہم دپ ء ہم معنا کتگ ء گو شتگ کہ مہر زندگیں روچے، زندگیں ہستی ء ہمے مہر انت کہ ماں روچ ء انت ء ہمیش انت کہ حدائیں مترا انت۔ ماں اوستا ء مترا چہ روچ ء ساری انت یا آئی ء چہ روچ ء ء ساری روژنائی ءے داتگ۔⁵⁷

مانی ء شون دا تگیں حداء نام زروان انت۔ آمستریں حد انت ء آئی ء پنج ء نام انت ارمزد۔ مانی ء وتی ملا ء مرید پار تھیا ء ہم روان داتگ انت بلے آ ہنداں آہاں وتی زروانیں حد اوند ء نام نہ گپتگ چیا کہ پار تھیائی زرتشتی بوتگ انت، پے تڑس ء کہ زرتشتی ملا ء مرید بزانز مہ گر انت ء چہ آہانی بدبری ء مانی ء مریداں نقصان مہ رسیت۔ آئی ء وتی حد اوند، زروان ء را توصیفی نامے داتگ ء گو شتگ کہ آئی ء حد امزنی یا مزنانی مزن انت، مزنی ء پت انت۔

ملا کردار

ساسانی شاہ ہرمزد-1 (3-272 بعدء مسیح) ء زمانگ ء یک زرتشتی ملائے ء نام کثیت، آ کردار انت۔ ہرمزد ء رند آئی ء بزات بہرام-I (6-273 بعدء مسیح) بادشاہ بیت ء اے دوران ء ہے ملا کردار مزنیں عزت ء شریپے ء واجہ بیت ء گوش انت کہ ہے کردار ء گوشتن ء سکین ء شاہ بہرام-I ء مانی کشتگ ء ہے مرد ء سکین ء بہرام ء آئی ء پشت پدء بازیں مردمے کش انت کہ آ بقول ء ہے ملا کردار برگشتگ انت، ہمانت کہ زرتشتی دین ء منوگر نہ انت۔

ہے ملاہیں کردار ہنچوش ناماور بیت کہ آئی ء تزان ء گوشتن حرف ء آخر بنت۔ اے مرد ء یک رژن ء دیم ء کپیت ء ہے رژن ء برکت ء مرد مرگ ء ء رند ء زند ء گندیت۔ ماں واب ء آ یک روحانی سفرے ء روت۔ ہے سفر ء دوران ء آوقی شبیہ ء گندیت۔ آ ہے دوران ء یک جنین ء ہم گندیت کہ ہے جنین ہما پھیل یا ڈک ء آتگلیں رواں وش آتک کنت۔ آ جاہ ء آسودگی ء جاہ ء نا آسودگی ء ہم گندیت بلے جاہ ء نا آسودگی چہ حراہیں ء بدیں شئے آں پڑ بیت۔ آ گندیت کہ آئی ء آخری جاہ ء آسودگی انت۔

ساسانی بادشاہ شاہ پور ء کتبہ ء ابید ملا کردار ء کتبہ ہم ہست۔ چریشی ء اے ظاہر بیت کہ ملا کردار ء آ دور ء بادشاہی زور جنگ۔

ملا مزدک

ساسانی دوران، پنچھی صدی عیسوی ء بام دار نامیں مردے نچ، مزدک پادکیت ء پیغمبری ء نیک نامی ء دعویٰ دار بیت۔ چہ مزدک ء پنت ء نصیحتاں ہے ظاہر بیت کہ اے مرد ساری تر ء یک مذہبی پیشونکے ء مرید بوتگ ء مزدک ء مذہب چہ مانی ء پنت ء گوشتناں اثر مند انت۔

آئی ء گوشت کہ آ زرتشت ء مرید انت ء ہمائی ء دین ء دیم ء برگ ء واہگ دار انت۔ اے مرد ء گوشت کہ ملک ء معدن، آمدن، زمین ء آئی ء پیدا نشت کیے ء نہ انت، ناباد شایگ انت نا آئی ء میر ء امیر ء کماند ارانی انت ء نا ملا ء پیرانی انت، اے مخلوق نیگ انت۔ چریشاں ملک ء ہر کس بہر و مند بہ بیت۔ آئی ء گوشت کہ بادشاہ یا میر ء امیر، نام آوریں ملا ء پیر بازیں جنین پہ سُریتی گوں وت دار انت ء بازیں زال گر انت کہ اے ناجائز انت۔ ہر کس باید انت یک جن ءے بہ گیپت۔ اے جبر پہ بادشاہ ء میر ء امیراں نہ و شیں جبر ات انت۔ دیر نہ بوت مزدک گوں وتی مرید ء ہرہاں کشگ بوت۔

اے ہما دور ات کہ ملا ء عالم، میر ء امیر، شاہ ء بادشاہاں غریب ء ناتوانیں مردمانی جنین یا سُر نگیں جنک پہ زور یا پہ لب ء لالچ بُرت ء سُریت کت انت یا پہ زور گوں وت ء داشت انت ء گوں آہاں و پت ء واب کت۔ ہر کس چرے کرداں بیزاری ات۔ آزمانگ ء جنین پت یا بزات ء مڈی لیکگ بوت، اے ہماہانی تب ء رضات کہ وتی جنین چکاں پہ مردی گری کیا را دینت یا نہ دینت۔ مزدک ء گوشت کہ جنین ء آزادی بہ رسیت۔ ملا، میر ء امیر ء شاہ ء بادشاہ صداں جنین مہ بر انت ء وتی لوگاں مہ دار انت ء سُریت مہ کن انت۔

گوں چو شیش پنت ۽ گوشتناں مزدک ماں غریب ۽ بڑگاں نام کپت۔ ہر کس ۽ مرد ۽ پنت ۽ تزان دوست بوت انت بلے میر ۽ امیر گوں آئی ۽ نہ وش ات انت۔ آہاں مَرَت کہ مزدک ۽ شون ۽ زانت پر اہاں خیرے نیار انت۔ آہاں چارت کہ مزدک غریبان ۽ سکین دیگ ۽ انت، آہان ۽ سرکشی ۽ بدبری ۽ راہ ۽ پرینگ ۽ انت۔

شاہ کواد-I (دوران ۴۸۸-۴۹۶ بعد مسیح) شاہ پیروز ۽ پتچ ات ۽ پیروز ۽ مرگ ۽ رند (۴۸۸ بعد مسیح) مرد ایران ۽ شاہ بوت۔ مزدک ۽ ہے شاہ ۽ ابتدائی دور ۽ گین ۽ کس ات، چو کہ شاہ کواد، مزدک ۽ پلہ مرزات پمیشا مزدک ۽ ہر جاگے ۽ ہر دگے ۽ تر ۽ گردکت۔ مخلوق ہم مزدک ۽ پنت ۽ نصیحتاں ہدوک ات انت بلے دیر نہ بوت کہ میر ۽ امیراں شاہ کواد گلینت ۽ بادشاہی پتچ گپت ۽ آئی ۽ بزات زماسپ بادشاہ کت۔ شاہ کواد تنگ ۽ دیم پہ ہفتلاہیت ترکاں شت۔ آہاں شاہ ۽ مدت کت ۽ بادشاہی پتچ گپت ۽ دات بلے شاہ کواد ۽ راسر پدکنگ بوت کہ توگنوک مہ بوء ۽ ملا مزدک ۽ بولاں مہ کپ۔ آئی ۽ پلہ مرزی ۽ مہ کن کہ ایران ۽ میر ۽ امیراں جبر ۽ نہ من انت۔ شاہ کواد ۽ مزدک ۽ مریدی یلہ دات۔ آئی ۽ مستریں پتچ کاؤس ات، بلے ہے کاؤس مزدکی ۽ ات۔ کواد ۽ آئی ۽ بدل ۽ وتی سیمی پتچ خسرو (انوشروان) وتی ولی عہد ۽ تحت ۽ تاج ۽ وارث نامینت۔⁵⁸

شاہ کواد ۽ مزدک ۽ رالوٹینگ ۽ آورت ۽ جُست کنگ ات کہ تی بزرگی ۽ پیغمبری کرامات چی انت؟ آئی ۽ گوشت کہ من توے بادشاہ ۽ راپیش دارگ لوٹاں کہ من راستاں ۽ پہ تھاں۔ مزدک بادشاہ ۽ ہمراہی ۽ یک عبادت جاہ ۽ شت کہ اودا آس روک ات۔ پہ رپک ۽ ہنر ۽ گوں وتی پلہ مرزانی مدت ۽ گوشے

کہ چہ ہے آس ء آواز اُنک کہ مزدک حدائی پیغمبر ء بزرگے۔ بادشاہ مزدک ء مُرید بوت۔ مخلوق ء چارات کہ بادشاہ آئی ء مرید ء پلہ مرزانت، الم ء صاحب ء کرامات انت۔ آہاں درنج بست ء مزدک ء دین ء پلہ مرزبوت انت۔

مزدک ء شاہ کواد ء راگوشتگ ات کہ پنچ ہنچیں چیز انت کہ انسان ء بدیں راہ ء پرین انت۔ اولی حسد انت، دومی بیرگیری انت، سیمی گرسنت، چارمی واہشت ء پنچمی ہرس انت۔ زمین، جنین ء زرا انسان ء را رنگ راہاں برانت۔ اگس انسان لوٹیت کہ اے پنچیں حرابیاں بہ داریت گڑا زرا ء جنین ء زمین پہ ہر کس ء بہ بیت، ہر کس بہر و مند بہ بیت۔ یکے ء مہ بنت، ہر کسی بہ بنت۔

مزدک ء گرگ ء کُشتگ ء بارواگپ یکے نہ انت۔ لہتیں تاریخ نویس گوشتیت کہ بادشاہ ء مرد ء راگوں وتی مُریداں ورگ ء دعوت داتگ ء ہے دعوت ء دوران ء گپتگ ء گوں آئی ء مُریداں کُشتگ بلے اے ہم گوش انت کہ شاہ ء درستیں مذہبی فرقہبانی ملاً لوٹینگ ء آورنگ انت ء گوشتگ کہ شما مذہبی سرحالاں بحث ء تزان بہ کن ات تاکہ خلقت بہ زانت کہ چے راست انت ء چے دروگ انت۔ ملاً مزدک ء دوازده ہزار پلہ مرزہے دیوان ء ساڑی بوتگ انت بلے باز گوشتیت کہ اے دیوان ء یک لکھ مزدکی بوتگ انت۔

ملاً مزدک ء ماگی ملاًہانی نیام ء تکرار بوتگ۔ ماگیاں گوشتگ کہ توئے ملاً مزدک چہ زرتشتی ء درے، تو زندیک ءے۔ چہ دین ء برگشتگے۔ ماگی آں گوشتگ کہ توئے مزدک گوشے کہ ہر زالے کہ بہ لوٹیت گوں ہر کس ء بہ رؤت، ہر وہداں بہ لوٹیت گوں وتی دوست کنگلیں مردیا زال ء وپت ء واب بہ کنت ء گوں ہمانی ء بہ بیت ء وہدیکہ دل ء ہل کُت، گوں دگرے ء بہ رؤت یا ہر کس کہ بہ لوٹیت گوں ہر زالے ء وپت ء واب بہ کنت۔ چوشیں پنت انسانی معاشرت ء بُود ء باش ء برباد

کنت۔ چک نہ زانت کہ منی پیت چه منی مات ء کجام مرد ء انت ء پیت نہ زانت کہ منی چک کجام انت۔ توئے مزدک گوشے کہ زر ء مال ء زمین ء ہر کس ء ناکس برابر ء شریدار ء بہر و مند بہ بیت۔ تی اے پنت ہم انسانی معاشرت ء بُود ء باش ء سر ء چیر کنت۔ کس کسی کار ء نیت، مستری ء کستری ء بام دنت۔ توئے مزدک گوں چوشیں پنت ء سو جاں زر تشتی ء دروگیں معنادیے، تو شدت ء فساد پیدا ک کن ء۔

ہے دیوان ء خسرو تی سپاہ ء عسکری آل حکم کنت، مزدکی پلہ مرزاں گیپت، بارت ء کشیت ء ہنچو کل اش کنت کہ پاداش چه قبر ء در بنت ء سراسھ پہ جہلادی قبران بنت۔ مزدک ء گر انت، درنج انت، گش انت (528 بعدء مسیح) ء ہم پہ سر جہلادی کل کن انت۔⁵⁹

ہر کسی جن ہر کسی انت یا جنین ء مردین پہ رضاء رگبت ہم بستری گت کن انت، چوشیں دودے ماں عہدی باریگاں ماں ایران ء شاہ زہ ہک (Zah hak) ء دؤراں بوتگ۔ ایش چه آریبا آنی آہگ ء ء ساری ء دؤران انت۔ آ زمانگ ء سالے یک رندے علاقہ ء جنین ء مردین یکجا بوتگ انت، مچی بوتگ، ورگ ء چرگ بوتگ، شاتکامی بوتگ ء مرداں گوں زالاں وپت ء واب کنگ۔ پرے وپت ء واب ء ہما زال یا مرد ء رضامندی ضروری بوتگ بلے اے نہ چارینگ کہ آزال دگرے ء زال انت، بے سوریں جنکے یا جنوزا میں جنینے۔ مزدک ء جنین ء مردینے ہم بستری ء ہر کسی جن یا جنک ہر کسی انت ء نشان چه ہما کو ہنیں دوداں شون دیگ بیت۔⁶⁰ بلے گمان ہمیش انت کہ پہ کنت ء ضد ء مزدک آئی ء تران ہنچوش پیش کنگ بوتگ کہ مزدک لائق ء کشتنی بوتگ، چه دود ء راہاں در لیکگ بوتگ، چه زر تشتی ء در ء برگشتگ قرار دیگ بوتگ۔

⁵⁹ Richard Foltz, Op.cit, PP: 157

⁶⁰ Ibid. PP: 158-159

ماں بلوچاں ہر کس برابر ات۔ ہر کس آزاد ءوت واک ات۔ بلوچ ء سردار ء لوگ جاہ ء پناہ ات۔ بلوچ ء ہر قبیلہ ء دگ ہما قبیلہ ء مردمانی مڈی ات۔ بلوچ ء آئی ء سردار کستی ظلم ء زور ء متوک نہ ات انت۔ ہیج شاہ ء بادشاہ ء اے ہمت نہ بوت کہ آ بلوچ ء جنگ یا آئی ء جنیناں بہ بارت ء پھ سرتی بہ داریت، پمیشا و ہدیکہ مزدک ء انصاف، رواداری، برابری ء مہر ء دوستی ء تزان کت بلوچاں دوست بوت ء آئی ء پلہ مرز بوت انت۔

مزدک ء آئی ء ملآ ء ہماہانی کٹنگ ء رند ایران ء ہے شاہ خسرو کہ آئی ء ایرانی انوشروان ء عادل (دور ء بادشاہی 578-531 بعد ء مسیح) گوش انت پہ بلوچاں قہرے بوت ء آہانی سراکت۔ پہ بلوچاں اے مرد انوشروان ء ظالم ات۔ اے شاہ ء گوں بلوچاں جنگ دات، بلوچ کشت انت۔ ماں شاہ نامہ فردوسی ء شاہ خسرو ء بلوچانی جنگ ء شعری داستان چوش انت: ⁶¹

”شاہ ء را حال دیگ بوت کہ بلوچانی کشت ء گوش ء لٹ ء پل ء علاقہ (جہانے) ویرندان ء تاوان بارکتگ۔ بلوچاں تیوگیں علاقہ ماں پاد لپاشاں زرتگ بلے گلاناں ہم ظلم ء تباہی کتگ۔ (گوں اے حالاں) شاہ ء دل ء دورکت، آ کمگین ء پدرد بوت۔ غم ء امید (ء ناامیدی) ء ہے دماناں شاہ ء ایرانیان ء گوشت کہ چہ مئے بیم ء دہشت ء (مئے سگارانی دہشت ء) الان ء ہند ترس ء گار انت، آ چو پگئی ء نرم ترتیگ انت (نرم انت) بلے نون مئے وتی دگ مئے خلاف انت۔ (مئے علاقہ ء مخلوق مئے خلاف ء سزین بند انت) آیا ما اے میشاں (لغوراں) یلہ بہ دسین ء شیرانی شکار ء بہ روکین؟ چہ ایرانیان یلے ء درآینت کہ او منی بادشاہ! ماں باغاں گلاب ء پل

⁶¹ ابو القاسم فردوسی طوسی (AD 940-1026) ء شاہنامہ ء ایران ء 3874 سال ء تاریخی واقعہ، شاہ ء بادشاہ ء بامردانی ذکر انت۔ شاہنامہ سینزده سال (AD 997-1010) ء دوران ء سرجم کنگ بوٹگ۔

ہچ بر بے کُننگ نہ انت پمیشا اے مہیم (الگار) بے مشکل ء بے تاوان نہ انت۔
(اے الگار مشکل انت ہم ء پہ خزانہ ء تاوان انت ہم)

چد ء ساری بلوچانی خلاف ء پُرشانیں ارداشیر ء آئی ء کمانداراں وتی وس
کُت بے آئی ء تما میں فوجی حکمت، آئی ء توپک ء سلاہ، آئی ء زور ء قوت ء کار نہ
کت۔ (آبلوچانی خلاف ء جنگ ء سو بین نہ بوت انت) بے آئی ء دگہ کس ء را اے
ناکامی ء ذمہ وار نہ کُت، آئی ء سو بین نہ بو نگے ذمہ واروت ء را قرار دات۔ گوں
چوشیں ناکامی ء شاہ ء دل قہرات۔

گوں اے حال ء اشنگ ء شاہ انوشروان زہر گپت۔ آوت (گوں اُرداں)
دیم پہ برزیں کوہ ء حصاراں (اگاراں) رہادگ بوت۔ آئی ء راہ گپت انت ء کوہ ہنچو
چپ ء چاگردکت انت کہ مور ء گواتے ء ہم سر جت نہ کُت (آجاگہاں شُت نہ بوت
انت)۔ شاہ ء اُرداں چومور ء مدگ ء مان شانت۔ کوہ، دشت ء صحرا گپت انت۔ شاہ
ء جار پرنیت کہ بلوچ کم انت یا زیادہ، اگس کوہ ء اگاراں انت یادشت ء میداناں، سلاہ
بند انت یادست ء گوش انت (اگاں بے سلاہ انت) آہانی ورگ ء راہ ء در بند بہ بنت
ء چرہاں کیگے ہم در مئیت ء مہ رؤت (مہ تچیت ء مہ رؤت)۔

لشکری چہ شاہ ء غم ء گرسٹ ء ناسہی نہ ات انت۔ آہاں پہ بلوچاں در آہگ
ء روگ ء راہ بندکت انت۔ چہ بلوچاں کس اش پشت نہ گیتک (چہ بلوچاں ہچ پشت نہ
کپت) نہ جنین، نہ چک ء نہ جنگی بامرد، درہ گُننگ بوت انت (بلوچ چک چین بوت
انت) ء چرہاں بدیں کرداں ہر کس ء کیسے کس ات ء ہر کس آرام ء دل بوت (جہان
صاف ء سارت بوت)۔ کوہانی سر طلاں بہ گرتاں دشت ء گیاہاں دراء، رمگاں
(دلو تاں) شو انگ ء گذرنہ بوت۔ کس ء ساری ء بد بحتی ء تاوان دل ء نیاورت۔
آہاں نوں کوہ ء اگارتی لیک ات انت۔ گرک ء چوشیں دنتان نہ رودینت کہ میش

ءِ دَرْتِ ءِ وَاَرْتِ بَہ کُنْت۔ تِیو گِیَسِ عِلَاقَہِ ءِ (کُوہِ ءِ گِیَا بَا ن، شَہَرِ ءِ مِی تَگ) مَخْلُوقِ کَہِ
 بِلُو چَا نِی جَنَگِ ءِ شَدَّتِ ءِ سَبَبِ ءِ غَمِ ءِ گِرَا نِ ءِ اِتِ اِنْتِ، آہَا سَا رِ تِی سَ گِیَے کُشِ اِتِ
 (مَاں جَہَا نِ ءِ اَمَنِ ءِ اِی مَی نِی بُو ت)۔ اِنُو شِ رِ وَا نِ ءِ بَر کُتِ ءِ اَز مَآ نِ (قَد رتِ) ءِ تَبِ بَدَلِ
 بُو تِ (ءِ پَہِ مَخْلُوقِ ءِ وُشِیِ ءِ شَا د مَآ نِیِ ءِ دُو رِے بِنَا بُو ت)۔“

اے مرد ءِ بادشاہی ءِ پور ہیں سال ءِ ماہاں اے مرد ءِ پہ مزد کی آنی کُشگ ءِ
 دل نہ رنجیت۔ ہمیشہ آئی ءِ را زرتشتی ملاہاں دوست بُو ت ءِ ایرانیاں آئی ءِ را
 اِنُو شِ رِ وَا نِ ءِ لَقَبِ دَا تِ۔ اِنُو شِ رِ وَا نِ ءِ مَعْنَا نَمِی رَا نِ۔ گُوں ”اِنُو شِ رِ وَا نِی“ ءِ اے
 ”عَا دِل“ بَزَا لِ مَنصَفِ ءِ اِنصَا فِ دَہنَدَہِ ہَمِ قَرَا رِ دِی گِ بُو تِ۔

اے مرد ایران ءِ مستریں ءِ تُر سِی نَا کِ تریں ہما بادشاہ ات کہ آئی ءِ مذہب
 ءِ نَا مِ ءِ کُش تِ ءِ کُوشِ کُتِ۔ مذہبی تَگِ نَظَرِیِ ءِ اے مَر دِ وُتِیِ مَٹِ وُتِ اِتِ۔ پَہِ
 پِلِی نڈِیِ ءِ دُو تِلِ ءِ دُو پُو سْتِیِ ءِ دُو زبَا نِیِ ءِ ہَمِ اے بے مَٹِ اِتِ۔ چَہِ مَلا مَز دِکِ ءِ کُش گِ ءِ
 بَہِ گِر تَاں وُتِیِ زَنَدِے اَخْرِیِ دَما نَاں آئی ءِ مَز دِکِ ءِ پِلَہِ مَر زِ ءِ مُرِی دِ پِشْتِ نَہِ گِی تَکِ اِنْتِ،
 کُش تِ اِنْتِ یَا گِلِی نْتِ ءِ دَرَاں ڈِی ہَہِ کُتِ اِنْتِ۔

ز ر تِشْتِیِ آں مَآں تَا رِخِ ءِ سَے بِلَا ہِی نَقِصِ وَا رِ تَگِ۔ اَو لِیِ اِیْشِ کَہِ
 یُو نَا نِیَاں اِی رَا نِ جِتِ ءِ اِی رَا نِ ءِ تَا رِخِیِ ءِ مذہبی کُتَابِ سُو تِکِ اِنْتِ۔ دُو مِیِ عَر بَاں
 کَہِ اِی رَا نِ گِپِی تِ، ز ر تِشْتِیِ جِتِ اِنْتِ ءِ آہَا نِیِ کُتَابِ ہَمِ سُو تِکِ اِنْتِ۔ سِی مِیِ بِلَا ہِی ن
 تَا وَا نِ مَنگُو لَاں دَا تِ۔ اِیْشَا لِ اِی رَا نِ جِتِ ءِ گِپِی تِ ءِ وِہ دِی کَہِ چَنگِی زِ خَا نِ ءِ نَما سَگِ
 گَز نِ (1271-1304 بَعْدِ مَسِی حِ) ءِ عَر بَا نِیِ دِی نِ زُر تِ ءِ مُسْلِمَا نِ بُو تِ ءِ 9 سَا لِ
 ءِ (1295-1304 بَعْدِ مَسِی حِ) مَآں خَرَا سَا نِ ءِ بَخَا رَا ءِ حَکُو مَتِ کُتِ، اِیْشِیِ ءِ
 ز ر تِشْتِیِ ءِ مَٹُو کِ ءِ پِلَہِ مَر زِ کُش تِ اِنْتِ۔ اِیْشِیِ ءِ حَکْمِ کُتِ کَہِ ہَر کَسِ کَہِ عَر بَا نِیِ دِی نِ
 ءِ نَہِ اِنْتِ آئی ءِ بَہِ جِنِ اِتِ۔

عرباں پہ بیر گیری ء مال ء دولت ء حرص ء ایران جت۔ گوں ایران ء
 شاہ یزگرد III ء قادیسیاء جنگ ء ابید دودگہ جنگ بوت بلے یزگرد ء پروش وارت
 ء بمک۔ آ 652 بعدء مسیح ء ماں مرو (Merv) ء مُرت۔ ایران ء تاں صداں
 سال ء عرب جتنگ ء پُلینگ ات انت۔ عربستان ایرانی شہابی ایر دست بوتنگ
 ات۔ گوں واجہیں محمد (632 – 570 بعدء مسیح) ء پیغمبری (610 بعدء مسیح) ء
 اسلام ء عرباں گیسے کس ات، تما میں عرب قبیلہ یکجا بوت انت۔ لشکر کت،
 فلسطین، شام ء عراق گپت انت ء دیم پہ ایران ء دات۔ ایران مالدار ء سیر ات،
 عرب وار ء بڑگ ات انت، بلے عرب چو یونانیاں نہ ات انت۔ عرباں اللہ ء آئی
 ء نبی ء گپت، تو پی ء حکم گوں ات۔ اسلام ء ہمے حکم ات کہ گوں ہماہاں (گوں ہر ہما
 کس ء) جنگ بہ کن انت کہ آ اللہ ء نہ من انت، قیامت ء روج ء نہ من انت، ہما
 کاراں مکن نہ کن انت کہ اللہ ء آئی ء پیغام بر ء مکن کنگ انت۔ چو شیں مردم
 حقیس ء راستی مذہب ء مٹوگر نہ انت بلے کہ آوتی مذہبی کتابانی واجہ انت، گوں
 آہاں جنگ بہ کن ات تاں ہما و ہداں کہ آسنگ بہ دینت ء زیر دست بہ بنت۔
 (Surah 9.29)۔

عرباں پہ غیر مسلماناں وٹیں و ہد گوں نیست ات۔ غیر مسلماناں چہ سئے ء
 یکے دوست بہ کتیں۔ کوش، اسلام ء منگ ء قول کنگ یا مذہبی سنگ دیگ ء ایر دستی
 منگ۔ ہر کس ء کہ ایر دستی ء کم تری من ات عرباں آہاں ء ذمی گوشت بلے آ
 معاشرتی ء سیاسی لحاظ ء کم تر لیکگ بوت انت۔ چہ ذمی آں سنگ گرگ ء طریقہ چوش
 ات کہ یک روچے نام گپت ات کہ ہماروچ ء ذمی کا انت ء حاکم یا امیر یا سنگ گروک
 ء دیم ء اوشت انت ء سنگ ء زراں ہنچوش دینت کہ حاکم ء دست بُرز ء بیت ء ذمی یا
 سنگ دیوک ء دست جہل ء بیت۔ ہنچوش کہ آئی ء زرا ء سنگ دات آئی ء راتیلانک

دیگہ چہ آجاگہ ءدور کنگ بوت۔ سُنک ءگرگ ءدیگہ ہما جاگہ ءبوت کہ ہر کس ء بہ دیستیں ءعبرت بہ گپتیں کہ آکہ مسلمان نہ انت چون پہ بڑگی ءبے عزتی سُنک ءملام دیگہ ءانت۔⁶²

عرباں وتی مذہب ایرانی سراسر مُشت۔ زر تشتی عبادت جاہ پزوشت ء مسیت بست۔ ہر کس ءکہ زر تشتی یلہ دات ءمسلمان بُوت حاکماں آہان ءزر ءمال کت۔ عربانی کماندار قتیباء ماں بخاراء زر تشتی آن ءجت ءمسلمان کت بلے لب ء لالچ ہم دات، آہان ءگوشت کہ ہر کس کہ جمعہ ءروچے نماز ءمسیت ءبیت، آئی ء را دو در ہم دیگہ بیت۔⁶³

ایرانی کہ جنگ ءدوران ءگرگ ءغلام کنگ بُوت انت ءاگس غلامی ء دوران ءمسلمان بوت انت گڑا آزاد کنگ بُوت انت ءآچہ غیر مسلمانی سُنک ء رکت ات انت۔ چو کہ پہ دل مسلمان نہ بونگ یا مسلمان بونگ ءپدا مسلمانی ءیلہ دیگہ اسلام ءرُو ءجائز نہ ات، ہما کس قابل ءکوش ات ہمیشا ایرانیان ءاے جبر گوشگ بُوت ءآہاں بر گشتگی تراس ات۔

امیہ خلیفہ عمر II (720-717 بعد مسیح) ءسے سالی حاکمی ءدوران ءہے خلیفہ ءعراق ءگورنر ءرا حکم کت کہ ایران ءزر تشتی عبادت جاہ ءآس روک جاہاں بہ پزوشیت۔ گورنر ءیک کماندار ءرا پرے کار ءمقرر کت بلے زر تشتی ملا ءمخلوقاں ہے مرد ءرا زر ءمال کت، رشوت ءلب دات ءآئی ءزر تشتی بازیں عبادت جاہ نہ پزوشت انت۔ گوش انت کہ ہما وداں عربانی ہے کماندار ءپہ لالچ ء رشوت چل ملین در ہم پہ وت جم کت۔⁶⁴

⁶² Mary Boyce, Op.cit. Pp. 145-146

⁶³ Ibid. P. 147

⁶⁴ Ibid. P. 150

یونان ء الیگزینڈر ء پہ بیر گیری، پہ مزن نامی ء ملک گیری ء پہ مال ء متاہ
ء حرص ء لالچ ء ماں تیوگیں علاقہ ء جنگ ء پادکُت۔ آئی ء 331 پیش ء مسیح ء
ایران ء سر اُرش کت ء ایران ء تیوگیں علاقہ گپت انت۔ اے مرد ء پہ ایران
ء پنج نیست، ماڑی ء کلات پروشت انت، دارا الحکومت ء بلاہیں کتاب جاہ بُن
دات، زر تثنی عبادت جاہانی نشان دُور کت انت ء ملا کُشت انت۔ گوں ایشانی
کُشک ء بازیں مذہبی دود ء ر بیدگ گوں ہے ملاہاں شُت ء گار بوت انت۔
زر تثنی ملاہاں الیگزینڈر ء را اہریمان ء لقب دات، آئی ء را ظالم، بے حداء
حریص ء لالچی لیک ات۔ زر تثنی ء آئی ء ملاہان ء ہنچو تاوان کہ یونانیاں دات،
تاریخ ء عرباں ء منگول بادشاہ گزن ء ابیدگہ کس ء نہ دات۔ یونانیانی بادشاہی
ء ایران ء دود ء ر بیدگ، مذہب ء معاشرت ء بلاہیں کُش ء مان کُشے اتک۔
ایران ء مزن مردی ء پُرشانی حاکاں کپت ء زر تثنی ء مذہب، آئی ء دین ء
ایمان تاوان بار بُوت۔

4- پیدائش

اہورامزدا میں حد اوندے چہ وتی پاکیں روح یا پاکیں ہستی ء اسپنا مینیا، (Spenta Mainya) بزاں شش دگہ پاکیں ہستی جوڑ کنگ۔ گوں اے ششیں ہستی آل اہورامزدا گوں آہاں درستی ہفت انت بلے آششیں آئی ء مٹ نہ انت، چرائی ء انت، آئی ء جوڑ کنگین انت۔ اہورامزدا آہانی مستر انت یا گوشے آششیں چمائی ء انت۔ چریشاں سے کہ نام گپت ء نام زد انت۔ آ ایش انت: (1) سراؤشا (Sraosha) (2) آشی (آشا) (Ashi) (3) گیوش ارن (Geush Urran)

ایشانی کار اہورامزدا ء کمک کنگ انت۔ اے آئی ء مدت کار انت، آئی ء ایر دست انت ء پہ نیکی ء پلہ مرزی ء بدی ء دیم ء دارگ ء تیار انت۔ اسپنا ء معنا قوت یا توان یا قوت ء توان ء واہند یا ہما قوت ء توان کہ نیکی ء پلہ مرز انت۔ اے ششیں ہستی حد اوندے شبیہ انت۔ اے ششیں نیکی ء شری ء کاراں دیم ء بر انت۔ کار ء کار پدے حساب ء گوشے ذراہ یک انت۔ فکر ء یک انت، آواز ء یک انت۔ پہ شریں کار ء، پہ شریں تران ء یک انت۔ اے حد اوندے جوڑ کنگینانی نگہ پان ء پاسدار انت۔ ایش شریں کرد، شریں ء راستیں شے ء پانگیا انت۔ ایش ہستی ء نشان ء چیدگ انت، اے روح انت۔ گندگ نہ بنت بلے ہر نیکی ء راستی چمیشان انت یا اے وت نیکی ء راستی انت۔

اہورامزدا ء جوڑ کنگینانی اولی منوگ (Menog) انت۔ ایش روحانی انت۔ بدنی یا جسمانی نہ انت۔ دومی جسمانی وجود انت۔ اے دو بینان ء زر نشتی

آں بُندہٴ ہشن (Bundahishn) گوشتنگ۔ گوں ہے جسمانی وجودہ جوڑ کنگہ
 نوں ہما جنگ یا بدبری بنا بیت کہ راستی ۽ دروگ یا نیکی ۽ بدی ۽ جنگ انت۔ گوں
 جسمانی وجودہ حد اوندہ ۽ مخالفیں قوت انگر مینیا جنگ بنا کنت ۽ اے جنگ مدام
 جاری انت۔ اگس پیدا نشت ایوک ۽ روحانی بوتیں، جسمانی مہ بوتیں گڑہ چوشیں
 جنگے پاد نیا تلگ ات چیا کہ روحانی ہستیا نی وت ماں وت ۽ جنگ ۽ بدبری ۽ ذکر
 نیست۔ پھیشا روح جنگ ۽ بدبری ۽ سبب نہ انت۔ جسمانی وجود دژ منی ۽ جنگ ۽
 سبب انت۔ گوں ہمیشی ۽ جوڑ کنگہ ۽ اہر بیانی قوت (بدی ۽ قوت) پہ دژ منی ۽
 جنگ ۽ سزین بند بنت ۽ بدی ۽ دیم ۽ دارگ ۽ تو جیل ہمیش انت کہ انسان اہورا
 مزداء آئی ۽ ششیں نیکیس روحاں یاد بہ کنت ۽ ماں وتی دل ۽ دماغ ۽ ہما ہانی عرت
 ۽ بہ کنت۔ گوں اہورا مزداء یات ۽ بدی ۽ بدیں کردانی دیم دارگ بیت ۽ بدی ۽
 دزوگ ۽ دا تگیس ٹپ دراہ بنت۔ اے ہما و ہد بیت کہ بدی پروش دیگ بیت ۽ اہورا
 مزدا گوں وتی نیکیس روحاں ۽ گوں وتی نیکی ۽ پلہ مرزاں، وش ۽ آسودگی ۽ دؤران
 بیت چیا کہ آدؤراں بدی نہ گواہیت، ہر جاہ ۽ ہر کجا نیکی بیت۔

اہورا ۽ جوڑ کنگہ یا جوڑینگ فکری انت۔ زرتشت وتی پیغام ۽ نصیحتاں ہے
 جوڑینوک ۽ را یا آئی ۽ وجودہ را تصوراتی یا فکری وجودہ درجہ ۽ دنت۔ آئی ۽ دل ۽
 حد اوندہ منصف ۽ پُر عدل انت۔ آہر انت ۽ مہر ۽ راستی ۽ دوست داریت۔ آنا راستی،
 دزوگ، ظلم ۽ ناروائی ۽ بدی لیکیت ۽ راستی کہ اہورا انت آئی ۽ مقابل ۽ اوشتا رینیت۔
 ہے وڑ ۽ ہر شے کہ بدی شون دنت آبدی انت بلے آئی ۽ مٹ نیکی انت۔ تہاری ۽
 دیم ۽ روزنائی داریت۔ نیستی ۽ دیم ۽ ہستی انت۔ ناشری ۽ دیم ۽ شری انت۔ یکے
 بدی ۽ خصلت انت ۽ دومی حدائی خصلت انت۔

ملاہاں پہ زرتشت ء نام ء یا آئی ء کلو ء آیاتانی نام ء بازیں قصہ ماں آئی ء مذہب ء مان کتگ۔ لہتیناں گوشتگ کہ انسان چہ پیدا کنوکیں حد اوند ء وٹس بوہیں یا سارت بوہیں ہیداں ودی کنگ بوتگ یا ایش کہ اہریمان ء حد اوند کشتگ ء ہمائی ء توم ء یک مرد ء جنے پیدا ک بوتگ ء چمائی ء انسانی نسل ء ردوم گپتگ ء دیم ء شتگ۔ مرد ء نام میشایا (Mashya) ء زال ء نام میشوئی (Mashyoi) بوتگ¹۔

زرتشت ء بازیں گوشتناں ہمے درابیت کہ اے مرد ء دل ء حد اوند ء آئی ء راہ مقصدے ودی کتگ ء مقصد ہماکار انت کہ آئے کنگ ء انت۔ اہوراء باروا گوشت کہ ”اوحد اوند (اہورامزدا) من ترا پجہ کاراں کہ تو نیکی ء“²۔ زرتشت ء دل ء ہمے نیکی ء پچار ء آئی ء پچار آئی ء ودی کنگ ء مقصد انت۔

زرتشت ء اہورامزدا طاقتور انت، پیدا ک کنوک انت، نیکی انت بلے گوشے اے مرد آئی ء راخیالی، اخلاقی یا فکری نیکی ء لیکیت ء وہدیکہ گوں آئی ء تزان کنت یا چرائی ء مدت لوٹیت، ہنچو تزان کنت گوشے دوستے گوں دوستے ء یا عزیزے گوں عزیزے تزان ء انت بلے بازنداں ہنچو مارگ بیت کہ زرتشت پرانی ء جتائیں وجودے ء تصور ء نہ کنت³۔

زرتشت ء انسانی زند ء را دوام نہ داتگ، دائمی نہ گوشتگ، ادارکی لیکیتگ۔ اے ادارکی زند ء راشر ء گندگ یا نیکی ء بدی ء میار کتگ ء نیکی ء بدی ء جنگ ء را دائمی قرار داتگ بلے زند ء را گوں نیستی ء ہم گزنج کتگ۔ اے زند کمدتیت، ہلتیت، ہلاس بیت بلے مرگ انسانی روحانی وجود ء ختم کت نہ کنت۔ ارواح مانیت ء پہ روح ء آئی ء یک دائمی دوار جاہے اڈ داتگ کہ اودا آرام ء

¹ John W. Waterhouse, Op.cit. P: 89

² Gathas, quoted by John W. Waterhouse, Ibid, P:30

³ Ibid. P: 31

آسودگی انت۔ دوام انت، ہے دوام کہ آئی ءراماں زندمانی ءدوران ءنصیب ء
نہ انت۔

زرتشت جہان ءپیدائشت ءسے دؤر حساب کنت۔ اولی روحانی انت، دومی
روحانی ءجسمانی دوئین انت۔ سیمی ہما انت کہ جسم ءروح جتا بنت ءروح آسودگی ء
نیکی ءدوامیں ہستی یا زندمان ءنیمگ ءرؤت۔

زرتشت زندگی ءرا یک باعزتیں مقصدے دنت ءزند ءمشکلانی سبب ء
گوشتیت ءہے سوبانی توجیل ءسازیت ءآئی ءرادل بڈی ءسدکی دنت کہ حد اوندیں
اہورامزدا گوں نیکی ءہم سفر انت، گوں انسان ءگون انت ہما انسان ءکہ گوں بدی ء
ہم کوپگ نہ انت، ہما کہ نیکی ءراستی ءپلہ مرزانت۔

5۔ زر نشستیء اندگہ دینء مذہب

انسان ء ساہدار کیا جوڑ کتگ انت ء پرچہ جوڑ کتگ انت؟ انسان پرچہ نمیران نہ انت؟ شترئی ء گندگی یانیکی ء بدی پرچہ کیے دومی ء دژمن انت؟ آگس نیکی نمیران انت گڑ ابدی پرچہ چونیکی ء نمیران انت؟ آگس بدی اہورامز داء جوڑ کتگ گڑ آئی ء دست ء وت پہ وت ء ء پہ وتی جوڑ کتگیں ساہداراں پرچہ دژمنے، اہریمان، پیدا کتگ؟ انسان ء عاقبت چچی انت؟ ہستی ء نیستی ء حد ء قدّ چچی انت؟ چرے جُستاں بازینانی پسوماں زر نشستی ء نیست۔ یہودیت ء اسلام ء گوشتگ کہ آہانی یاوتح ء اللہ ء اے زمین ء زمان جوڑ کتگ انت۔ پریشنگ جوڑ کتگ انت، دوزہ ء بہشت جوڑ کتگ انت ء بنی آدم جوڑ کتگ۔ پرند ء چرند، ناہار ء دلوت، مور ء ماہی، دزچک ء دار جوڑ کتگ انت البت آہاں گوشتگ کہ بنی آدم ء فرشتہ آہانی حد اوندان پہ وتی خدمت گذاری ء عبادت ء جوڑ کتگ انت بلے اے زمین ء زمان ء جوڑ کتگ ء مقصد بیان کنگ نہ بوتگ۔

اے زمین ء زمان، استار، ماہ ء روج ء کلکشان ء ودی بوتگ یا جوڑ کتگ ء انسان ء اڑ دیگ، انسان ء حدایا حد اوندانی گوں آہاں رشتہ ء تعلق ء باروا بیبیلونی ء اسیریانی لیکہ چہ کیے دومی ء جتانہ انت، زیادہیں پرک ء پیرے نیست، یک انت۔ ہے لیکہ چہ بیبیلونیاں یہودیانی دست ء کپتگ انت کہ آہاں تراشنگ ء پہ وت ء زرتگ انت۔ اے باروا بائیل ء کتاب پیدائش (Genesis) ء اولی لہتیس باب گوشتے چہ بیبیلونیاں زورگ بوتگ۔

ہیبیبیلونیائی و یہودی نا آشنا نہ انت۔ شاہ نبوچد نظر (562 - 605 پیش مسیح) 634 پیش مسیح فلسطین سے اُرش کُت، یہودی بیانی زانوگر، سائنس زانت، استار شناس و مذہبی کوا س و ملا گپت، بندی کُت و ہیبیبیلون و آورت انت و ہموداداشت انت۔ آہاں ہیبیبیلونیائی حد اوندانی باروا، زمین و زمان و جوڑ کنگ و انتظام و قصہ و داستان ایش کُت انت و در بڑت انت۔

ہیبیبیلونیائی حد اوند، آہانی موت و زند و فلسفہ و زانت و مستریں کتاب کہ دست کپتنگ ایک شعری داستانے کہ آئی و نام انت انوما ایش (Enuma Elish)۔ ایشی و معنا بڑز یا ہما کہ بڑز و انت یا بڑز و بلندی انت۔ اے شعری داستان و حد اوندانی وجود و آہانی زمین و زمان و اڑدیگ و ذکر انت۔ بلے شر تریں توصیف و تعریف حد اوندیں مردوک (Marduk) نینگ انت۔ ہے مردوک گوں دگہ حد اوند و آئی و ہما ہاں جنگ دنت، آہاں گار و گسار کنت و مستریں دژمنیں حد اوند، تیامت (Tiamat) و کُشیت۔ البت آدگراں بندی کنت، نہ کُشیت۔ بلے اے داستان و روء و پگتگیں یا ایرجیگ کتگیں حد اہانی کار آدگہ حد اوندانی خدمت گذاری بوتگ بلے آہاں فریاد کتگ و گوشنگ کہ چو شیں زمینی یا بود و باشی چلوپگ آہانی دست و نہ بیت۔ مردوک و دل و دور کتگ، آئی و ایشانی جبر مئیتنگ و آہان و آزاد کتگ و پہ خدمت کاری و انسان اڑداتگ۔

پہ مردوک و بہادری، نہ ترسی و توان و قوت و آدگہ حد ا مردوک و توصیف و تعریف و کن انت و آئی و را در ستیں حد اہانی مستر کن انت۔ پرانی و پنجاہ توصیفی نام گچین کن انت۔ اے شعری داستان مردوک و را حد اہانی مستر کنگ و آئی و زمین و زمان و پیدا ک کنگ و آئی و برجہ دارگ و جبر و کنت۔

اے شعر کدی نوشته بوتگ، اے باروا پکائیں گواہے نیست بلے گوش

انت کہ اے شعر شاہ ہمورابی (1850-1992 پیش مسیح) ءِ دُوران ءِ ءِ ساری
نوشتہ بوٹگ چیا کہ مردوک ءِ حداہانی کماشی ءِ آئی ءِ زمین ءِ زمان ءِ جوڑشت ءِ باروا
ہمورابی ءِ دُور ءِ ہے شعر ی داستان ءِ ذکر انت پمیشا ہے گوٹنگ بیت کہ اے شعر
مروچی ءِ سئے ہزار ءِ ہشت صد ءِ پنجاہ سال ساری ءِ داستانے۔

ہے داستان ءِ نوشتہ انت کہ وہدیکہ مردوک ءِ زمین ءِ زمان جوڑکت
انت گڑا مردوک ءِ گوٹنگ ءِ پدا حدائیں انو (Anu)، انلیل (Enlil) ءِ ایا
(Ea) ءِ وتی اگدہ ءِ جاہ گپت انت۔ انو آزماناں شُت یا آئی ءِ ماں آزماناں اُرد
کُت۔ انلیل ءِ ماں زمین ءِ سربری بہر ءِ ماں گوات ءِ جاگہ کُت ءِ ایا ءِ ماں وشیں
آپ ءِ سر زمین ءِ جاہ ءِ ہندکت۔

مردوک ءِ مستریں حدائی ءِ منصب ءِ زور ءِ توان چہ ابتداء گون نہ انت۔
حداہاں مچھی ءِ میڑی ءِ جرگہ کتگ ءِ مردوک ءِ را مستریں حدامستنگ۔ آدگہ
حداہاں وتی لقب ءِ وتی زور ءِ توان، وتی بود ءِ برکت، ذرہ مردوک ءِ راداتگ انت ءِ
آئی ءِ زمین ءِ زمان ءِ پیدا کنگ یا انسان ءِ جوڑینگ ءِ ازن ہم چہ حداہاں گپتنگ ءِ
پرے کار ءِ انلیل ءِ ایا ءِ آئی ءِ کمک کتگ یا آئی ءِ دل بڈی ءِ ساہار بوٹگ انت۔
مردوک پہ خلقت ءِ جوڑکنگ ءِ ایوک نہ انت۔ انلیل ءِ ایا آئی ءِ مدت کار انت ہم ءِ
جوڑینوک انت ہم۔ بازیں نوشتانکاں ہے پدّر بیت کہ دگہ دو خداونداں بازیں
خلقت جوڑکتگ یا انسان جوڑکتگ یا آئی ءِ جوڑینگ ءِ مردوک ءِ مدت کتگ بلے
خلقت ءِ جوڑکنگ ءِ اختیار ءِ واک خداونداں ماں وتی دیوان ءِ جرگہ ءِ مردوک ءِ را
داتگ۔ اے خداوند ءِ وتی سراوت ہیچ نہ کتگ۔ اے اختیار دار بوٹگ۔ بلے اسلام ءِ
خداوند اللہ ءِ حدائی قوت چہ دگہ کس ءِ نہ زرتگ، کس ءِ پہ حدائی کاراں آئی ءِ کمک
نہ کتگ، ہرچی کتگ آئی ءِ وت کتگ۔ آئی ءِ ارادہ کتگ ءِ گوٹنگ کہ بہ بویابی بیت،

ہماکار بوتگ۔ آئی ۽ ہمارادہ ہمدان ۽ پیلو بوتگ۔ البت یہودیائی حد اوند یاوتح ۽ پہ زمین ۽ زمان ۽ اژدیگ ۽ کمک ۽ مدت زرتگ چیا کہ بائیل ۽ نوشتہ انت کہ یاوتح ۽ گوشت ”بیات“ انسان ۽ اژدیں بزاں آوتی کمک کاریں دگہ ہنچیں کسے کہ زانت ۽ واہند انت یاہے اژدیگ ۽ کاراں زانکار انت، ہماہاں توار پر جنت۔ البت اہورا مزدا پہ زمین ۽ زمان ۽ اژدیگ یا نیکی ۽ بدی ۽ اژدیگ ۽ کسی کمک ۽ نہ لوٹیت چیا کہ آوت قدرت انت، زمین ۽ زمان انت۔

چہ سیبیون ۽ اسیریاء مذہبی قصہ ۽ داستاناں ہے گمان بیت کہ خداوند یا خداونداں اولی رنداں کہ انسان جوڑکتگ آذرہ ماں بلاہیں طوفان ۽ دؤراں مُرتگ ۽ گار بوتگ انت پمیشا انسان یک رندے پدا جوڑکنگ بوتگ انت¹۔ مردوک ۽ دؤراں بلکیں اے دومی وار بہ بیت کہ انسان جوڑینگ بوتگ۔ انسان ۽ ودی کنگ ۽ سبب اے بیان بوتگ کہ آحد اہانی خدمت ۽ کارگزاری بہ کنت، آئی ۽ بندگی ۽ ایر دستی ۽ طوق ماں گردن ۽ بہ بیت²۔

انسان ۽ پیدائشت ۽ باروا سیبیونی گوش انت کہ حدائی حون گوں حاک ۽ ہوار کنگ ۽ انسان جوڑکتگ۔ ہے فلسفہ یہودیاں زرتگ، ہے عیسائیاں ۽ عرباں زرتگ بلے یہودی ۽ عیسائی حد اوند ۽ حدائی حون ماں حاکاں مان نہ کنگ ۽ ناں مسلمانانی اللہ۔ آہاں چہ حاک ۽ گل ۽ انسان ۽ قد ۽ قامت جوڑکتگ ۽ حد اوندی روح یا حکم یا ارادہ آئی ۽ راماں کنگ۔ بلے اہورامزدا ۽ حاک ۽ گل ۽ انسان جوڑ نہ کنگ۔ زرتشتی ۽ انسان ۽ جوڑکنگ ۽ طریقہ آشکار نہ کنگ۔

¹ Alexander Heidel, The Babylonian Genesis, Phoenix Books, Chicago, 1969, P: 66

² Ibid. P: 67

سبیلونی حد ہاں، انو، انلل، ایاء شمش ۽ پیداک یا جوڑینگ ۽ کارکتگ بلے
ہما و ہداں کہ زمین ۽ زمان اڑدیگ بوٹگ انت۔ چد ۽ بعد نون ہے حد اوندان نشتگ
۽ جوڑینگ کہ مابازیں کارکتگ، نون ماچے بہ کنیں، مادگہ چے جوڑ بہ کنیں۔ نون
آہاں گوں انلل ۽ گوشتگ کہ بیات حدائیں لمگا (Lamga) ۽ کشیں ۽ گوں آئی ۽
حوناں انسان جوڑ کنیں ۽ آہان ۽ پہ حدائی خدمت ۽ کارگزاری ۽ مقرر کنیں کہ آ زمین
۽ کشت ۽ کشاری بہ کن انت، رسم ۽ دوداں برجاہ بہ دار انت ۽ حد اوندانی توصیف ۽
بہ کن انت³۔

سبیلون ۽ حداء آہانی کار ۽ کرد، آہانی زمین ۽ زمان ۽ اڑدیگ، ہے دوران ۽
زمین ۽ سرا آپ ۽ آپ ۽ اوشتوک ۽ نہ اوشتوکیں دریا، روشنی ۽ پیداک کنگ،
حد اہانی وت ماں وت ۽ نہ وٹی ۽ بدبری ۽ انسان ۽ جوڑ کنگ ۽ توجیلاں کہ ہرت بہ
چارے ایش گوں یہودیہانی بائبل ۽ قصہ ۽ آیات کہ پیدائش (Genesis) ۽ اولی ۽
دومی باب ۽ (1:1, 2:3) نوشتہ انت، دپ ورا انت۔ گوشے ایشانی بنیادیک انت۔
گوشے ایش ہما انت کہ سبیلون ۽ بادشاہانی زمانگ ۽ آہانی دین ۽ بنیاد بوٹگ انت۔
سبیلون ۽ مذہبی دود ہما شعری دپتر انومالش انت۔ اگس کسے بہ گوشت کہ
سبیلونیاں اے مذہبی رسم ۽ دود ۽ قصہ ۽ آیات چہ یہودیہاں زرتگ انت، چوش نہ
انت چیا کہ آدوراں کہ سبیلون ۽ اسیریہا ۽ حد اوند ۽ بادشاہ زوراور بوٹگ انت، آ
وہداں ماں فلسطین ۽ یہودیہانی چوشیں شاہ ۽ بادشاہی زوراور یا آہانی حد اوندانی
زوراور ۽ احوال نیست ۽ چو کہ ہے یہودی سبیلون ۽ شاہاں جنگ ۽ ایرجگ کتگ

³ Ibid. PP: 69-70

ء ماں سیسیلون ء بندی کنگ انت پمیشا چوش نہ انت کہ مڑاہ داریں زوراوریں حاکم
وتی حد اوندال چہ ایردستیں قومے ء حد اوندیا حد اوندال کم تر بہ لیک انت ء چرہا ہاں
سبق بہ گر انت۔

سیسیلون ء مذہب ء روء اے کائنات دو بہر ء انت۔ یکے جسم ء دومی
ارواح انت ء اے دوئیں گوں یکے دومی ء رضاء براہمدگی ء ہم روان انت۔ ایثی ء
مثال ماں انسانی جسم ء روح انت کہ یکے دومی ء ہمراہ انت پمیشا سرجم انت وگس نا
اگس روح در بنیت ء بہ رؤت، جسم ناکارہ بیت ء ہے مثال تیوگیں زمین ء زمان نیگ
انت۔ اے روح انت کہ کائنات ء داروک انت ء جسم یا جنس ء داروک، سپاروک ء
سرجم ء برجم کنوک انت۔ بلے روح دائمی انت، ناقابل ء شکست یا ناقابل ء زوال
انت۔ آہست انت کہ ہست انت۔

سیسیلونی داستان ہے گوش انت کہ بوتگ ہنچیں وہدے کہ ہنچ نہ بوتگ۔
نیستی بوتگ، بلے ہے دوران ء ہم روح بوتگ بلے آہاں پہ روح ء ہستی ء یا روح
ء جسم ء ہم جہتی ء یکے ء چوشیں وہدے پاسے مقرر نہ کنگ۔ آہاں اے نہ زانتگ کہ آ
کدی ء کجام حالت بوتگ انت کہ ہنچ نہ بوتگ ء اگس نیستی بوتگ ء ہنچ نہ بوتگ گڑا
چے بوتگ؟ آگوش انت کہ ہنچ نہ بوتگ بلے روح بوتگ۔ بیدء روح ء ہنچ نہ بوتگ
گڑا ہے روح چہی ء؟ آیا ہے روح کسے ء جوڑ کنگ یا اے وت ء وت جوڑ بوتگ یا
آیا ہے روح دائمی ء ہنکی جوڑشت ء خاصیت ء داریت؟

بائبل سیسیلون ء اے مذہبی زانت یا فکر ء گوں کسانیں کئی بیشی ء چوش
گوشتیت کہ (Genesis I) چہ نیستی ء ہستی پیدا کنگ بوتگ ء حد اوند ء پڑ

قوتیں یا پرتوتیں ارادہ بوتگ کہ زمین ء زمان ء پیدائشت ء دوران ء یا گوں آئی ء
 ودی کنگ ء ارادہ ء چہ خالی نہیں نیستی ء جسم (Matter) جوڑکنگ بوتگ۔ زمین ء
 زمان ء پیدائشت چہ نیستی ء ہستی ء یک حکمیں ء منظمیں نظامے اڑ بوتگ کہ جاری
 انت۔ بلے بائیل ء ایدگہ کتاباں بائیل گوشے کہ چہ ساری ء گوشتناں بجیت،
 پشتومان بیت ء گوشیت چوش نہ انت کہ حد اوند ء اے کائنات چہ ہستیں ء
 موجودیں شے آں جوڑکتگ۔ ابتدا ء ہچ بوتگ ء حد اے لبز یا گوشتن بوتگ۔ آ
 گوشیت کہ ہر شے چہ حد اے بوتگ ء بید ء آئی ء ہچ چوشیں چیزے نہ بوتگ کہ بہ
 بیت۔ (John, 1:1-3) ہمیشہ زمین ء زمان چہ حد اے لبز ء یا گوشتن ء جوڑ بوتگ
 انت ء ہر شے کہ جوڑ بوتگ چہ چوشیں چیزے ء نہ بوتگ کہ گندگ بہ بیت۔ بائیل
 ء اے باباں حد اے لبز یا گوشتن بلکین پہ حد اے ارادہ ء کار مرز بوتگ ء لبز ء ارادہ
 ادا ہم معنانت ء یک انت۔

پیدائشت ء باروا بیسیلونی گوش انت کہ حد اے یکجا بوتگ انت ء اے جہان ء
 جہان ء انس ء جنس جوڑکتگ انت ء باز جاگہ گوش انت کہ مردوک ء انسان جوڑ
 کتگ ء اے کار ء جنینین حد اے ارورو (Aruru) آئی ء ہم کار بوتگ یا گوں آئی ء
 مدت ء کتگ۔

بائیل گوشیت کہ زمین ء زمان ء جوڑکنگ ء ساری تہاری ء بوتگ۔
 حد اوند ء روژنائی جوڑکتگ، گوشنگے ”روژنائی بہ بیت“ ء روژنائی ودی بوتگ۔ آئی ء
 چہ تہاری ء روژنائی جتا کتگ ء روژنائی ء راروج ء تہاری ء راشپ گوشنگ۔

بیسیلونی داستاناں نوشتہ انت کہ انسان ء ودی کنگ ء دوران ء، لہتیں
 حد اہاں اے کار ء مخالفت کتگ ء حد اے باز رنداں وت ماں وت ء پیڑینگ انت ء باز
 رند ء حد اوند گوں بدیں بلاہ ء آجو جاں اتلگ انت ء جنگ ء بہ جنگ اش کتگ۔

ہے مذہبی فکر بائبل ء ہم ہست انت کہ ماں بائبل ء یاوح ء آئی ء مخالفیں قوتانی ذکر انت۔ چوشیں مخالفیں قوتانی ذکر بائبل ء (ISA. 51:9-10, 27:1), (Job. 9:13-14, 26:12-13)(PS. 89: 9-12, 74: 12-17) آیاتاں مان انت۔

انوماالیش گوشتیت کہ مردوک ء آسمان جوڑکت، وتی دژمنیں قوت، تیامت پڑوش دات، نون زمین ء جوڑکنگ ء راہ پرانی ء هموار بوت۔ آئی ء زمین جوڑکت۔ چد ء بعد آئی ء اندگہ درزمینی یا آزمانی وجود (Celestial bodies) اژدات انت ء وھدپہ وتی رفتار ء برابرکت۔ آئی ء شپ ء روج دات انت۔ آئی ء کائنات (Zodiac) ء نکش اژدات، سال گیشینت ء سال ء دوازده ماہ گیشینت انت۔ آئی ء ماہ روژناہ کت ء ماہ ء شپان ء روژنائی دات۔

بائبل گوشتیت کہ حد اوند ء روج ء ماہ جوڑکت انت ء ماں آزمان ء استار جوڑکت انت ء روج چہ شپ ء جتاکت۔ روج ء را روج ء حاکم کت ء ماہ ء راشپ ء۔ پمیشا بیبیلون ء بائبل ء اے بیان دپ ورا انت ء بید ء زبان ء بیان ء ایشانی معناء مطلبان چوشیں تفاوتے گندگ ء نئیت۔

انوماالیش گوشتیت کہ مردوک ء انسان اژدیگ ء منصوبہ اژداتگ ء ایاء ہے ارادہ ء منصوبہ ء سرا عمل کتگ بلے ایاء را پہ انسان ء جوڑکنگ ء اندگہ حد اہاں ہم مدت کتگ۔ ہے انوماالیش گوشتیت کہ حدائیں کنگو (Kingu) کتگ بوتگ ء آئی ء خون گوں حاک ء یکجا کتگ ء انسان اژداتگ بلے دگہ جاگہ ہے انوماالیش ء نوشتہ انت کہ انسان مردوک ء اژداتگ ء پرے کار ء جنینیں حد اورو ء آئی ء مدت کتگ۔ چرے قصہ ء بیاناں ہے ظاہر انت کہ چہ حد اوند ء خون ء حاک ترکنگ ء

انسان اڑ دیگ بوتگ۔

بائیبیل ء ماں کتاب ء پیدائش (Genesis) ء انسان ء اڑ دیگ ء باروا نوشتہ انت کہ حد اوند ء گوشت ”بیات“ وتی دڑوشم ء وتی تب ء انسان ء اڑ دیگ ء آئی ء را دریاء ماہی، گوات، دلوت ء جانور ء زمین ء سرء پرند ء چرندانی مستر کنیں۔ ”حد ء انسان ء را وتی دڑوشم ء پیداک کت (جوڑکت)“، انسان حدائی دڑوشم ء جوڑ بوت۔ حد اوند ء جنین ء مردین جوڑکت۔

انوماالیش ء رُو ء زمین ء زمان ء اڑ دیگ ء رند ء انسان ء ء ساری اندگہ ساہدار جوڑکنگ بوتگ انت، انسان آئی ء آخری عمل انت۔ بائیبیل ہم ہے گوشتیت کہ حد اوند ء دڑستاں رند انسان جوڑکنگ۔ انوماالیش گوشتیت کہ اے زمین ء زمان خداوند ء پہ حد اہانی خاطر ء جوڑکنگ ء انسان ہم پہ حد اہانی خدمت ء کارگزاری ء اڑ داتگ بلے سر زمین ء کار ء گزار ہم ہائی ء ذمہ ء داتگ انت۔ بائیبیل گوشتیت کہ (PS. 115:116) کائنات حد اینگ انت بلے زمین ء ذمہ واری آئی ء انسان ء را داتگ۔ پیدائش ء باروا بائیبیل گوشتیت کہ (Gen. 2:7) (Eccles. 12:7) حد اوند ء انسان ء را زندمانی ء گین (ساہ) مان کنگ یا زندمانی ء دم جتگ۔ زندمانی چو کہ حدائی خصوصیت انت پمیشا انسان زندگیں ارواے، بزرگ ء پاک انت۔ زندمان نمیران ات بلے انسان ء اے نمیرانی ہماوہداں پچ گرگ بوت کہ آئی ء ماں بہشت ء ہمانیوگ ء ورگ ء گناہ (نافرمانی) کت۔

انسان ء نمیرانی یادائی زند ء باروا سیبیلونی قصہ ہست انت ء آئی ء نمیران نہ بوگے سبب ہم گوشتگ بوتگ انت۔ اداپا (Adapa) ء حدائی خصلت داشت، نیم حدآت بلے نمیران نہ ات۔ آئی ء گناہ کنگ ات۔ آبرگ ء آزمان ء حد اوند انو

(Anu) ءپیش کنگ بُوت۔ آئی ءحکم کت کہ نمیرانی ءورگ ءآپ اداپا ءرا دیگ بہ بیت بلے اداپا ءرا شوٹی ءجت ءنا ورگ وارت ءنا آپ وارت انت۔ آئی ءرا پدا ماں سرزمین ءآرگ ءدور دیگ بُوت ءآہمیدا مُرت ءگار بُوت۔ اگاں آمرد ءدائمی زندمانی ءورگ ءآپ بہ وارتین انت آہم حد بُوت، نمیران بُوت ءانسان ہم نمیران بُوت بلے آئی ءرد وارت ءگوں ہے ردی ءدائمی زندمانی ءسُت ءگوں وت ءماں سرزمین ءبڑگی، نادر اہی ءناسلامتی آؤرت۔ بازیں کو اس گوش انت کہ یہودی ءعربانی آدم ہم اداپا انت بلے آئی ءچہ بہشت ءماں سرزمین ءہتر دیگ ءسوب آئی ءہمانیوگ یا گلہیں دان ءورگ بوتگ۔ وگس نا انسان وشدل، وشحال ءنمیران بوتگ۔

عرب ءیہودی فکر ءمطابق ءآدم اولی مردین انت ءحو اولی جنین انت، اے دوئیں ماں بہشت ءبوتگ انت۔ ہما بہشت ءکہ عیش ءنوش ءجاگہ انت، دائمی زند ءجاگہ انت، ہما جاگہ انت کہ ہر شے نمیران انت۔ بلے ایشاں ”گلہ ءدائنگ“ وارتگ کہ آہان ءپریشی ءورگ ءمہ کن کنگ بوتگ۔ ہے گناہ ءسوب ءاے دوئینان ءچہ بہشت یا دائمی زندمانی ءوشیاں زہر کنگ بوتگ۔ ایشاں ءگرگ ءماں زمین ءہتر دیگ بوتگ۔ ایشاں ماں سرزمین ءزندمانی کنگ، چک ءپسا سندرگ ءکپتگ انت ءمُرتگ انت۔⁴

اے قصہ ءرُو ءاگس ایشاں چوشیں نافرمانی ءمہ کتیں، مروچی انسان اے سرزمین ءنہ بوتگ ات چیا کہ انسان ءنسلی ردوم چہ آدم ءحو ءانت ءاگس آ بہشت ءبوتین انت، گڑا ماں سرزمین ءبنی آدم نہ بوت ءنا اے وٹیں بڑگی، گژن،

⁴ یہودیانی حساب ءرُو ء2022 ءسال ءآدم ءرا 57831 سال انت کہ پیدا ک بوتگ، ہے آدم کہ اولی انسان انت۔

نادراہی ء موت بوت۔ آدم ء حواء ماں بہشت ء آسودگیں زندہ ء دوران ء حد اوند ء
 نافرمانی ء سوب ء آہان ء ماں سر زمین ء گراہگ ء سزایہودی ء عربانی ایمان انت۔
 قرآن ء گلہ ء دانگ ء ورگ ء ماں بائیل ء دڑچکے ء شر ء گندگ ء زانگ ء بر ء ورگ ء
 سزاء کہ حد اوند وتی جوڑ کتگیں دوستی نیں مرد ء زال ء چہ بہشت ء در کنت ء زمین ء
 ہتر دنت، مذہبی فکری شاہیم ء بلکیں سنگ ء پار سنگ مہ لوٹیت بلے ایش حد اوند ء
 سبک سری ء بے باوری ء شون دنت⁵۔

شیطان ء حواء را سکین داتگ کہ شتا را حد اوند ء ٹگتگ۔ گوں اے
 دڑچک ء بر ء ورگ ء شماہست بت، نیران بت، وت حد ابت۔ شماہج بر نہ مررات
 (Gen:3, 5,6)۔ اگس آدم ء حواء شیطان ء سکین ء آ دڑچک ء بر (یا گلہ ء دانگ)
 مہ وارتیں، آماں بہشت ء بے اولاد بوتگ ات انت ء سر زمین ء انسان ء وجود نہ
 بوتگ ات۔ آیا حد اوند ء رپکے سازیتگ کہ آئی ء اے مرد ء زال ماں بہشت ء
 داشتگ انت بلے گوشتگ کہ چے جبر دارے شری ء بدی ء فہم ء زانت دیوکیں
 دڑچک ء براں مہ ورات (17) Gen: 2۔ اگس آہاں مردی ء جنی کنگ ء ردی
 کتگ ء حد اوند ء انسانی نسل ء دیم ء برگ ء ارادہ مہ کتیں گرا آدم ء حواء پیدا ک
 کنگ ء ضرورت چی ات ء پدا آ آدم ء را چیا دل بڈی دنت ء گوشت کہ تئی اولاد باز
 بنت ء زمین ء وارث بنت (28) Gen: 1۔

بائیل ء نوشتہ انت کہ حد اوند ء انسان ء را وتی دڑوشم ء پیدا کتگ یا
 اڑ داتگ بلے بیبیلونییاں ہم وتی حد اہان ء انسانی دڑوشم داتگ۔ بیبیلونی

⁵ بازیں مذہبی کو اس گلہ ء دانگ یا شر ء گندگ ء فہم دیوکیں دڑچک ء بر ء را اشارگے لیک انت ء گوش انت کہ
 آدم ء حواء را دل ء نہ مریتگ ء آہاں ہم بستری کتگ، پمیشا حد اوند نارضا بوتگ چیا کہ گوں مرد ء جنی وپت ء
 واب ء اولاد بیت ء حد اوند نہ لوٹیتگ کہ ایشاں ماں بہشت ء چک ء پساندگ بہ بیت۔

حد اوند اں چو انسان ء ورگ وارنگ، پُچ پو شیتنگ، وپت ء واب کنگ ء نچ ء جنگ پیداک کنگ۔

پہ حداء ماں ”بائیل ء پُرواکیں یا مستریں حداء“ ء لبز کار مرز بوتگ ء گوں آئی ء لبز یا ارادہ ء ہر شے جوڑ بوتگ بلے سیبیلون ء مستریں حداء، مردوک ء ”ارادہ“ آئی ء پُرواکی یا جوڑ کنگ ء قوت نہ انت وگس نا وہدیکہ آگوں تیامت ء جنگ کنت، آئی ء را سلاہ بند بو نگے ضرورت مہ بوتیں۔ آئی ء تیامت ء کنگ یا جنگ ء ارادہ بہ کتین ء بس۔ سیبیلون ء حداء را طاقت بخشوک اندگہ حداء انت کہ آہاں وتی واک ء اختیار مردوک ء را داتگ ء مردوک ء زور ء قوت ء چکاسگ ء رند آئی ء را ہے درجہ داتگ ء آئی ء را روگ ء جنگ ء ازن داتگ بلے یہودیانی حد اوند وت زورا و انت، موجود انت، ہست انت ء ہما ہستی انت کہ چہ نیستی ء ہستی ودی کنت۔ آئی ء ارادہ یا آئی ء لبز پہ ہما چیز ء جوڑ کنگ ء بس انت۔ بائیل (PS. 33:9) گو شیت کہ آئی ء گوشت ء بُوت۔ آئی ء حکم کت ء ہما و بُوت۔ اے ”گوشت ء بُوت“ ء زانت عرباں چہ یہودییاں زرتگ۔ قرآن گو شیت اللہ ء گوشت بہ بو، آ بُوت۔

زمین ء زمان ء انسان ء جوڑ کنگ ء رند مردوک گوں آدگہ حد اہاں نندیت ء آرام کنت چیا کہ آئی ء وتی کار سرجم کنگ۔ بائیل ء رو (Gen. 1:1, 2:3) ء حد اوند شش روچ ء وتی جوڑ کنگ ء کاراں سرجم کنت ء ہفتمی روچ ء آرام کنت۔ سیبیلونی ء یہودی یا انوما لیش ء بائیل ء گوشتناں دیم پہ دیم بہ کنے گڑا حد اوندانی کار ء کرد چوش انت گو شے کہ دوئیں راج ء قومانی ہے یکیں حداء انت ء آہانی مذہبی سدک ء ایمان ء کسانیں فرقی اگس است آ چو پدرا نہ انت۔ پہ مثال انوما لیش گو شیت حدائی روح (Divine spirit) ء جسم (Cosmic matter)

دوئیں چہ کیے دومی ء جتانہ۔ آیکس وجود ء بہرے نہ انت، روح حدائی ہستی ء بہرے۔ دومی ایش کہ ابتدائی بد نظمی یا انتشار (Primeval chaos) ء دوران ء ہر نیمگ ء لنجیس تہاری ء ء مانتاگ۔ بائیل گوشت سر زمین یا زمین ہنچائیں غیر آبادیں دنگے بوتگ کہ آئی ء سرا لنجیس تہاری ء بوتگ۔ سیمی ایش کہ روژنائی چہ حد اہاں اتگ یا حد اہاں روژنائی داتگ۔ بائیل گوشت کہ حد اوند ء روژنائی جوڑکتگ۔ چارمی ایش انت کہ یک انتظام یا بنیاد ء اڑدیگ بوتگ۔ بائیل ہم ہنچوش گوشت۔ پنچمی زمین جوڑکنگ بوتگ۔ بائیل ء انومالیش دوئیں ہمے گوش انت۔ ششمی آ دگہ آزمانی رژن (Luminaries) جوڑکنگ بوتگ انت۔ بائیل ء انومالیش دوئیں ہمیشی ء گوش انت۔ ہفتمی انسان ء جوڑکنگ انت، اے ہمے یکس گپ ء کن انت۔ ہشتمی حد اوند اں آرام کت ء مراگاہ ء جشن کت۔ بائیل گوشت کہ حد ء آرام کت ء ہفتمی روج ء رابا برکت قرار دات (آرام ء روج قرار دات)۔ پمیشا ہرت بہ چارے اے دوئیں مذہب کیے دومی ء نزیک انت ء بائیل ء کتاب ء پیدائش ء (Genesis) نوشتہ کنوک بیبیلونی مذہبی رسم ء دوداں سرپد بوتگ انت ء چر اہاں زرتگ ہم ء داتگ ہم۔

بیبیلونی مذہبی شعر ء آیات کیا نوشتہ کتگ انت، کدی نوشتہ کتگ انت، کیے ء نوشتہ کتگین انت یا چند مردمانی نوشتہ کتگین انت، زانگ نہ بیت۔ چوش بوت کنت کہ انومالیش ء نوشتہ کہ دست ء کپتگ انت کیے ء نوشتہ مہ بنت ء بلکیں اے کم ء گیش بو آن ء اٹوگیں شکل ء دست ء کپتگ انت۔ ہمے وڑ ء بائیل ء اولی باب (Genesis) ء بہ گرتاں بازیں آیات ء کتاباں کس نہ زانت کہ اے کیا نوشتہ کتگ انت، چنت مردمانی دستکار انت۔ کیا کم ء گیش کتگ انت بلے

یہودی گوش انت کہ آہانی بائیل جتا جتائیں دؤر ء باریگاں بازیں وانندگ،
زانندگ ء راجی سروکانی نوشته انت۔

بیبیلونی قصہ ء شعری آیات حد اوندان نوشته نہ کتگ انت ء نا
حد اوندان ء قاصد یا پیغام بر بوتگ۔ ماں بائیل ء قصہ ہی تکرار انت بلے قصہ ہانی
دوران ء حدائی تران نشان انت کہ نوشته بیت کہ ”حداء گوشت یا حد اوند ء
گپت کت“ ہے لبز اں رند حدائی گپت نوشته انت۔ بائیل ء گوشتگ بوتگ کہ
(II Tim. 3:16) حدائی پنت یا گپت چه ہما مرداں دیم ء آتگ انت کہ آ
حدائی دوست بوتگ انت یا آہاں پرے کار ء حدائی ازن گون بوتگ۔ دگہ جاگہ
(I Thess. 2:13, II pet. 1:21) نوشته انت کہ وہدیکہ شما چوشیں پنت یا
ترانے بش کن ات شما شتر بہ زان ات کہ اے گوشوکیں مردے تران نہ انت،
اے راستی انت چیا کہ حداءے گوشتگیں گپ انت۔

بیبیلیون ء مخلوق ء پیدائش ء فکری بنیاد ہے قصہ ء آیات انت کہ آہاں
چہ اسور بنی پال (Assur-bani-Pal) ء نینوا (Neneveh) ء کتاب جاہ ء
دست کپتگ انت۔ اے قصہ گوں آدگہ راجانی بازیں قصہ ہاں ہم دپ انت چو کہ
اے جبر کہ پیدائش ء ساری ہر نیمگ ء بے گوازیں ء بے کسا سیں تہاری بوتگ۔
دگہ بچ نہ بوتگ بید ء آپ ء آپ ء سر جمیں ء بے کسا سیں مقدار ء کہ گوشے ہر
نیمگ ء مان آتگ۔ پے آپ یا آپ ء جہلیں ء بے گوازیں دریا ء تیاوت یا تیمت ء
لبز کار مرز بوتگ۔ بائیل ء پے ہے معناہاں لبز تبوم (Tbom) ء اسیر بیائی زبان ء
تمتو (Tamtu) کار مرز بوتگ۔ تہاری انت ء آپ انت کہ آپ انت۔ نا حد

انت، نازمین انت ۽ نا آزمان۔ ہر نیمگ ۽ بے ربط ۽ بے نظام ۽ بے قابوئیں تہاری ۽ آپ ۽ کہ ہر نیمگ ۽ بچیتگ۔⁶

بیبیلون ۽ قصہ گوش انت کہ ہم تہاری ۽ بے ربطی ۽ دوران ۽ حدا و دی بنت۔ اول سراں لہمو (Lahmu) ۽ لہیم (Lahame) پیدا ک بنت ۽ بازیں کرناں رند آنسر (Ansar) ۽ کسر (Kisar) و دی بنت۔ مذہبی زانکاراں آنسر پہ آزمان ۽ کسر پہ زمین ۽ گمان کتگ ۽ تشبیہ داتگ ۽ گوشتگ کہ اے حرف یا نام اشارگ انت پہ زمین ۽ زمان ۽۔ لہتیں و ہداں رند آزمان ۽ خدا انومان آتگ۔⁷

بائبل ۽ کتاب پیدائش (Genesis) گوشت کہ ہم تہاری ۽ آپ ۽ جہلاکی ۽ حدائی روح یا قوت یا رزن تالان بوتگ۔⁸ اے فکر کہ ہم بے کچتیں جہلاکی ۽ حدائی رزن ۽ روح تالان انت ۽ ہم آپ ۽ جہلاکی ۽ بے کسا سیں تالانی ۽ یاچہ آپ ۽ ہر شے و دی بوتگ یاچہ دریا ۽ ہر وڑیں ساہدار و دی بوتگ ۽ دریائی حدا ۽ تابعداری یا عبادت چہ ہم مذہبی فکر ۽ دیم ۽ آتگ ۽ جمیدا دریائی حدا ایا ۽ نام دیم ۽ آتگ۔⁹

ہم قصہ ۽ یک بہرے چوش انت کہ آپسو (Apsu) ایا ۽ بنیاد انت (مات انت) ۽ ہم مات ۽ زمین ۽ زمان و دی کتگ انت۔ ہم آپسو زمین ۽ ہم حدا انت ۽ آزمان ۽ ہم۔¹⁰

پیدائش ۽ قصہ ۽ دگہ ہم بہرے کہ دمسکولس (Damascius) ۽ بیان کتگ (دمسکولس 480 بعد مسیح ۽ ماں دمشق ۽ پیدا ک بوتگ) آایش انت کہ چہ ڈاکینا

⁶ Berossus quoted by Levis Pence. Op.cit Pp: 70-71

⁷ Ibid. Pp: 71-72

⁸ Ibid. Pp: 72

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid.

(Dawkina) ء ايا ء چڪ ۽ پيداڪ بوتگ ڪه آئي ء نام انت بلوس يا بل مير وڏچ
(Bel Merodach)۔ سبيلونيا ئي گوش انت ڪه هه بل مير وڏچ هه مردو ڪي
حدا انت ڪه زمين ء زمان ۽ جوڙ ڪتگ انت ¹¹۔

اڪا ديواني سئ مسٽري ء زوراوري حدات انت، ڪي تياوت دومي
اڀسو ء سبي مُم مو۔ بلهه به بديليون ء مخلوق ء اء سيدئس حدالاق ء توصيف
ء ثنائت انت۔ آها ايشان ء درآمدي حدالڪ ات ۽ پريشا شري جبر
شائڪ نه ڪت۔ تياوت چه دوئينا ترسيناڪ ترات۔ چه جهلانڪيا ۽ چه جهلمدي
نيل بومي زرا ڪه آئي ء زهري مار ء دريائي زوراو ۽ ترسيناڪي جناور، گانڊو،
دريائي بينگ، زوم ڏنگي جناور، پيداڪ ڪت (جوڙ ڪت)، ڪيچا ڪت ء آهان ء
حدائڪ ڪنگو ء ڪمانداري ء دات ء گوشت ڪه شماندگه حداهه چه اء جهان ء
درڪن ات يا آهان گار به ڪن ات۔ چرے قصهها هه ظاهر بيت ڪه تياوت
تهاري جهلانڪيا ۽ هماهاني جناور ء ساهداراني ڪماشي ء وت زوريت ء آدوئينا،
اڀسو ء مُم مو ء دربازي ڪت۔

حداهاني قصه دور سر ء شاح ڪشيت۔ مزني حدايا آزماناني حداوندهه
بنت۔ اء حال اول سرا ڪه آپ ء حدايا ء سر بيت ء آروء وتي پت انسر ء
حال دنت۔ آهرم گيپت ء وتي نيچ انوء ڪم ڪت ڪه به روء گون آبريت (بلاه)
ء ترا ڪه ڪن ء به گوش ڪه اء ڪاره نه انت ڪه تودست ء پتاگ۔ وهديڪه انوء
گون تياوت ء تزان ڪت، تياوت زهر گيپت ء ڪه آئي ء جنگ ء پرائي ء تيميچ
ڪت۔ انوء چه ترس ء تچيت۔ انوء رند نوديمد (Nudimmud) ديم ء ڪنزيت
بلهه آسو بين نه بيت۔ گرا حداوندهه انت ء گوش انت ڪه نون مير وڏچ

(مردوک) بہ رؤت۔ میر وڈچ ء را در ستیں جہان ء حاکمی ء بادشاہی دیگ بیت ء روان دیگ بیت¹²۔

میر وڈچ (مردوک) پہ حکمت، پہ طاقت، پہ کرامات بے مٹ ات۔ حد اوندال آئی ء را زوراک ء تر سیناک کنگ ات ء گوں تیاوت ء جنگ ء آئی ء را ہنچیں سلاہے داتگ ات کہ گوں ہے سلاہ ء آتیاوت ء کشت بہ کنت۔ آتیر ء کمان ء زوریت، اسپر ء دست کنت ء روشنی ء وتی دیم ء داران کنت ء پہ جنگ ء رہادگ بیت۔ آپہ تیاوت ء گرگ ء مز نیں دامے کوپگ ء کنت۔ پہ تیاوت ء انکران کنگ ء چپ ء چاگرد کنگ ء میر وڈچ ء حکم ء یک تزنندیں گوات ء ہیر وپ ء سر کنت، دریا ء طوفانے کیت ء گزانیں ء تر سیناکیں چول چست بنت۔ میر وڈچ (مردوک) طاقت ء طالع ء ہنچیں اسپر ء سوار بیت کہ آچو ہار ء ملان ء چو ہیر وپ دؤر جنان ء مان شانان ء ماں جہلانکیاں ایر کپیت۔ دیر نہ بیت کہ آتیاوت ء جاگہ ء کہ دیر گوازیں جہلانکیاں بیت، سر بیت۔ آتیاوت ء را ہیٹ ء پیٹ کنت ء پہ آئی ء غداری ء بدیں کرد ء آئی ء را ملامت کنت ء گوشت کہ اگس مردی ء دارے بیا، دیم ء کز، مروچی مرد ء بگا پیداور بیت یا تو بے یا من۔

تیاوت ڈڈ بیت ء چو کہ آبلاہیں سیہر ء جادوگرے بیت آوتی سیہری ء کمال ء پیش داریت بے مردوک ء دیم ء آئی ء سیہری کار نہ کنت۔ مردوک دام ء آئی ء سرا دور دنت، آئی ء گپت ء جنت ء کشتیت، آئی ء بد عملیں دل ء بریت ء در کنت۔ جد ء بعد آتیاوت ء در ستیں تر سیناکیں آجوج ء جناوراں گپت ء ماں دام ء مان کنت۔ مردوک تیاویت ء مردیں حد ء ہم گپت ء تیاوت ء داتگیں علم ء

طالع ۽ داداں چرائی ۽ پچ گپت۔ وھدیکہ مزنیں حد ایا چہ آزماناں میروڈچ (مردوک) ۽ جنگ ۽ گندیت ۽ تیاوت ۽ ناپاکیں خونانی ہرنیمگ ۽ تالانی ۽ گندیت، آ وٹش بیت، آئی ۽ دل گر کے جنت¹³۔

چد ۽ بعد آ تیاوت ۽ جسم ۽ دو گپڑ کنت۔ چہ یکے ۽ ہنچمیں کا پرے بندیت کہ آزمان ۽ دیم دار بہ بیت ۽ چہ جون ۽ دومی بہر ۽ پہ حد اہاں جاگہ ۽ ساہگ جوڑ کنت ۽ چمیشاں ماں آزماناں روژنائی کنت ۽ ہمے روژنائی راہ ۽ رنداں گیشینیت¹⁴۔

مردوک آزماناں روژنائی دنت ۽ ہموداں انو، بل ۽ ایا ۽ راجاگہ دنت۔ چد ۽ رند آپہ حد اہاں کلکشان ۽ جوڑ کنت۔ آپہ وت نبیرو (Nibiru) استار ۽ جوڑ کنت کہ آدز ستیں استاراں روژنا تر بیت۔ آنو کیں ماہے نناو (Nannaru) ۽ جوڑ کنت کہ شپان روژنا بہ کنت¹⁵۔ تیاوت ۽ مردوک ۽ نیام ۽ جنگ ۽ بہ جنگ اصل ۽ نیکی ۽ بدی ۽ نیام ۽ کش ۽ چیل انت ۽ اے فلسفہ زرتشت نیگ انت۔

زمین ۽ زمان ۽ خلقت ۽ انسان ۽ جوڑ بوٹنگ یا جوڑ کنگ ۽ باروا بیروسس ۽ نوشتہ کتگ کہ تھلات (Thalath) نامیں جنینے بازیں خلقتے پیدا کنت بلے مردوک (بل میروڈچ) آئی ۽ سرا اُرش کنت۔ آئی ۽ دو گپڑ ۽ کنت۔ چہ یک گپڑ ۽ زمین ۽ یک گپڑ ۽ آزمان ۽ اڑ دنت۔ میروڈچ ہمے جنین ۽ اڑ دتگیں (پیدا کتگیں) دز ستیں مخلوق ۽ خلقت ۽ کشیت ۽ کار کنت۔ اے قصہ ۽ روء میروڈچ وت ۽ رابے ہائی ۽ بے واک کنت گڑا آدگہ حد اوند چہ میروڈچ ۽ حوناں انسان ۽ جوڑ کن انت۔

¹³ Ibid. Pp: 76-79

¹⁴ Ibid. Pp: 78-79

¹⁵ Ibid. P: 79

بیروسس ء قصہ گوشت کہ میروڈچ تہاری ء بہر کنت ء زمین ء چہ آزماناں
جتا کنت ء آزمانانی راہ بنداں گیشینیت بلے آئی ء پیدا کتگیں جناورانی ساہ آئی ء
ودی کتگیں روشنی ء پر نہ بیت ء آمرانت۔ بیروسس گوشت کہ ہے دُوران ء استار،
روچ ء ماہ ء پنج جہان (Planets) جوڑ کنگ بنت¹⁶۔

سومیریائی گوش انت کہ ابتداء ہچ نہ بوتگ بید ء دریا ء، ہر نیمگ ء دریا
ء آپ بوتگ۔ اے قصہ ء رُو ء تیاوت ء کُشگ ء آئی ء ر گانی بُرگ ء یا آئی ء گوڑہ
گوڑہ کنگ ء رند نوں نیستی پہ ہستی ء بدل بیت ء میروڈچ حد اہاں جوڑ کنت۔
میروڈچ زمینی حدائے اژدنت کہ آئی ء نام بیت اٹونکی (Annunaki) ء پرائی ء
شتریں شہر ء جاگے ہم جوڑ کنت کہ آہمودا جہہ مند بہ بیت۔ چد ء رند گوں
حدائیں ارور ء کمک ء مدت ء مردم جوڑ کنگ بیت۔ مردم ء جوڑ کنگ ء رند نوں
دڑ چک ء دار ء جناور پیدا کنگ بنت۔ چہ سومیریائی قصہ ء اے سہرا بیت کہ
میروڈچ حداء پنج نہ انت بلکیں آ پیدا ک کنوکیں حد انت¹⁷۔

بیبیلون ء اسیریا ء قصہ ء آیاتانی رُو ء انسان چہ حدائیں میروڈچ
(مردوک) ء حوناں و دی بوتگ یا چہ ہے مروڈچ ء جوڑ بوتگ ء مروڈچ آزمانی
حدائے۔ پمیشا آ حداء شبیہ انت یا چہ حداء انت بلے دگہ حدائے کہ نامے ارور
انت آئی ء انسان ء جوڑ کنگ ء مروڈچ ء کمک کتگ بلے ہے قصہاں باز جاگہ
حدائیں ایا ء نام ہم گرگ بیت کہ ہمیشی ء انسان جوڑ کتگ یا جوڑ کنگ ء کاراں
کمک کتگ¹⁸۔

¹⁶ Ibid. P:81

¹⁷ Ibid. Pp: 81-82

¹⁸ Ibid. P: 86

بیبیلون ء قصہاں یکے جوناہ (Jonah) نیگ انت۔ ہمے جوناہ دریاء سفر ء رؤت، چہ بوجی ء ماں دریاء دور کنت ء آئی ء ماہی ءے پلیکیت بلے لہتیں روج ء رند چہ ماہی ء لاپ ء در کیت۔ باز ہمے قصہ ء معناء چوش کنت کہ ماہی تو صیفی لبزے، اصل ء آگر اب ء آپی روان (بوجی ءے) ء بند کنگ بیت کہ آ آپی روان تیاوت ء بیت۔

ماہی ء انسان ء پلیگ ء در شانگ ء دگہ بازیں قصہ انت کہ دگہ بازیں قومانی حدائی قصہاں مان انت۔ چوش کہ ہر کولیز (Hercules) ء ماہی ءے پلیکیت ء سئے روج ء رند در کنت۔ ہندو آنی مہر ء دوستی ء حدا و شنو پرانا (Vishnu Purana) دریاء دور دیگ بیت، آئی ء اہم ماہی ءے پلیکیت ء پدا در کنت¹⁹۔ ہنچیں قصہ قرآن ء ہم مان انت کہ یہودیانی پیغمبر یونس ماہی ءے پلیکیتگ ء پدا در کتگ۔

شاہ کوروش، سائرس (دور بادشاہی 529-546 پیش ء مسیح) کہ بیبلون ء فتح کنت گوں آئی ء ماگی گون بنت کہ آ زر تشتی مذہب ء پچار ء کن انت۔ کوروش یہودیانی سر ء مہر وان بیت ء بیبلون ء یہودیان ء فلسطین ء روگ ء اجازت ء دنت۔ زر تشتی اہورامزدا ء حدائی ء آئی ء زمین ء زمان ء پیدا کنگ ء فلسفہ ء سیکت ماں یہودییاں سر بیت ء یہودی ہم وتی یاوتح ء زر تشتی ء اہورامزدا ء وڑ ء ساڑاہنت ء زمین ء زمان ء پیدا کنگ قرار دینت۔

یہودی کوروش ء تعریف ء توصیف ء کن انت۔ ماں بائبل ء یہودیانی پیغمبر Isaih کوروش ء تعریف ء کنت ء گوشتیت کہ سائرس یاوتح ء فرمان ء انت۔ ہمائی ء اختیار دار انت۔ یاوتح گوشتیت: ”بہ گندات (بہ چارات) منی خدمت کار ء کہ من

آئی ء را برقرار داشتگ۔ دیم ترا ماں بائیل ء یاتح گوشت کہ ”کوروش پہ قوماں انصاف کاریت (گون قوماں انصاف کنت)۔ آ (پرے کارء) بے سوب نہ بیت۔ (ماں سر زمین ء انصاف ء بر جادارگ ء بے سوب نہ بیت)۔“ (Isaiah 42.1,4)

یہودییاں کوروش ء را مسجاء نجات دیوک لیک ات۔ آہاں گوشت کہ آہانی حد اوند جاہوتح / یاتح ء پہ اسرائیلیانی مدت ء کمک ء کوروش ء را حاکی داتگ۔ بائیل ء مان انت کہ ”من کوروش ء را گوشت تو پہ منی مقصدانی دیم ء برگ ء (پلہ مرزی ء) منی شوانگ ء۔ آ گوشت ”جیر و شلم پدا بندگ بیت ء آئی ء عبادت جاہ ء بُن حشت شتریں ء محکمیں جاہے ء (بُن پدے ء) ایر کنگ بیت۔ (عبادت جاہ شتر ء محکمیں وڑے ء بندگ بیت)۔ حد اوند گوں سائرس ء ہے گوشت، ہما سائرس کہ آئی ء (یاتح ء) مسجا جوڑ کنگ ات ء کوپگ داتگ ات کہ آ قوم ء راجاں ایر جیگ بہ کنت (آہانی سرا حاکی بہ کنت)۔ من (من ء یاتح) وت ساری باں ء کوہاں بوریناں (برابر کناں) ء تئی راہ ء پچ کناں تاں کہ تو بہ زانے (تو زانے کہ) کہ من واجہاں (من مستراں، من حد اونداں) کہ من ترا پہ تئی نام ء تو ار کناں (کہ من تئی نام ء گران ء زاناں)۔“ (Isaiah. 44,28,45,3)

ماں بائیل ء ایرانی شاہ، کوروش، داریوس، زرسیز ء آرتھازرسیز ء ذکر انت۔ آہانی گلاہ ء ستانت۔ بائیل ء کتاب توبت (Tobit) ء بدیں روح یا بلاہ ء ذکر انت کہ آئی ء نام اسمودائیوس (Asmodaeus) انت۔ اے زر تشتی شون داتگیں بدیں روح ایشما دئیوا (Aēšma Daēva) انت کہ یہودییاں زرتگ۔ یہودییاں روزء حساب یا روزء انصاف ء فلسفہ ہم چہ زر تشتی آل زرتگ۔ زر تشت ء نیکی ء بدی ء زانت ء فکر ء پہ نیکیناں دائمی آسودگی ء پہ بد اں عذاب یہودییاں زرتگ

ء آسودگی ء را جتت ء نا آسودگی ء را جہندم قرار داتگ۔ ہے فلسفہ عرباں چہ یہودییاں زرتگ ء ایشی ء را بہشت ء دوزہ گوشتگ۔

یہودییاں بدیں روح ء را بازیں نام داتگ چو کہ بلیل (Belial)، مستیما (Mastema)، سٹن (Satan) یا دمیولوس (Diabolos)۔ اے ہمانت کہ حداء دژمن انت۔ بائیل ء حد اوند ء آئی ء دژمنان ء راستیں روح ء بدیں روح قرار داتگ۔ اے فلسفہ یہودییاں چہ زرتشت ء زرتگ ء چہ یہودییاں اسلام ء سر بوتگ۔ چوشیں دو قوتانی پیدائشت ء وجود ء ایشانی جنگ ء بدبری زرتشتی فلسفہ انت، یہودی ء عربانی نہ انت۔

ایران ء بادشاہاں فلسطین، عربستان، سبیلون، اسیریا ء میانی ایشیاء بازیں دمگاں حاکمی کتگ۔ زرتشتی ایران ء حاکمانی مذہب بوتگ۔ یہودی ء عربانی دگہ دمگانی سراچوشیں حاکمی ء نہ بوتگ کہ آہانی مذہب ایردستیں قومانی سرا اثر مند بوتیں انت ہمیشا اے بوت نہ کنت کہ ایرانیان وتی مذہبی فکر ء لیکہ چہ یہودیت ء زرتگ۔

ماں بائیل ء مُردگانی زندگ بوتگ ء چہ دائی عذاب یا دائی (آسودگیں) زند ء سر بوتگ ء فلسفہ زرتشت نیگ انت۔ البت فرق ہمیش انت کہ ماں زرتشتی ء روح زندگ انت، نہ مُرتگ ء وہدیکہ چہ جسم ء جتایت، ذراچیں ء پُر عذابیں سفر ء بنا کنت یا پہ آسودگی ء سر بیت یا پہ دائی نا آسودگی ء، بلے اے نا آسودگی ماں آس ء سوچگ ء نہ انت۔ زرتشت ء جاہ ء نا آسودگی سک سردانت، برف انت، آس نہ انت۔

ماں بائیل (باب 17) ء گوشتگ بوتگ کہ پہ نیکیں انساناں موت (موت ء پریشتگ) شتریں، خوبصورتیں شبیہ یا دژوشم ء کیت بلے پہ بدال بدیں شکل ء

دروشنے ء کیت۔ چد ء ساری چوشیں فکرے ماں یہودیت ء نہ بوتگ ء اے فلسفہ چہ
زر تشت ء دینا (Daēna) ء زورگ بوتگ۔

زر تشتی ء دو ہستی انت، دو وجود انت، ہو رداد ء اُمر داد۔ اسلام ء ایشانی
نام انت، ہاروت ء ماروت۔ ماں قرآن ء اے ہے جاتو یا جادو گر انت کہ آدیہہ ء
بلاہاں جادو گری ہیل دینت (سورۃ، 2,102)۔

مرگ ء رند سزاء ء جزاء لیکہ یہودیہاں چہ زر تشتی آل زرتگ۔ چد ء ساری
یہودیہانی دین ء موت ء رند چوشیں سزاء ء جزاء زانتے گواہ نہ دنت۔

یہودی گوش انت کہ ابتداء ہر نیمگ ء تہاری بوتگ، ہمشانیں آپ ء
بوتگ گڑا آہانی حد اوند ء زمین ء زمان، تہاری ء روژنائی ء انس ء جنس ودی کتگ
انت۔ زر تشت ء چوشیں نیستی ء ذکر نہ کتگ کہ چرائی ء ہستی ء وجود بہ بیت ہمیشا آ
چہ ہستی ء ساری نیستی ء وجود ء نہ منیت۔ آ ہستی ء قائم ء دائم لیکیت۔ آئی ء ہستی
ء ابتدا نیست، آ ہست انت کہ ہست انت، دائم ء قائم انت۔ آ مدام مدان انت،
برقرار انت۔

بازیں کو اس گوش انت کہ زمین ء زمان ء پیدا نشت ء ساری یک بے
ربطیں انتشارے بوتگ، ہر شے غیر ساکت بوتگ، یک بے انانیں روانی ء بوتگ
بلے ہے انتشار دائم ء قائم بوتگ، ہے انتشار ء برجائی ء بوتگ، قائمی ء بوتگ۔
زر تشتی ء جہان ء ایدگہ مذہبی فلسفہ ء فرق ہمیش انت کہ آچہ نیستی ء ہستی
ء جوڑین انت۔ آہانی دل ء آہانی حد اوند ء چہ نیستی ء ہستی ء جوڑینتگ۔ زمین ء
زمان نہ بوتگ انت۔ آئی ء جوڑینتگ انت۔ زر تشت گوشیت کہ ہے ہستی، حد اوند،
مدام ہست بوتگ ء ہست انت ہمیشا پرائی ء ہستی ء ابتداء نیست چیا کہ پرائی ء

نیستی نہ بوتگ۔ ہمے ہستی کائنات انت، زمین ء زمان انت، ہمیش انت اہورا مزدا، ہمیش انت ہستی۔

یہودیائی پیغمبر یہودی مذہبی تاریخ ء اولی رند ء وتی حد اوندیں یاوتح ء را پیدا کنوک قرار دنت۔ چد ء ساری یہودیائی حد اوند چوشیں قوتے ء واہند نہ بوتگ۔ آپیدا کنوک نہ بوتگ۔ یاوتح گوشتیت کہ ”من ء یاوتح ء ہر شے جوڑ کتگ (تما میں شے جوڑ کتگ انت) من زمین ء سر زمین جوڑ کتگ، من انسان جوڑ کتگ بلے کہ آزمان انصاف ء ہو رہ گواریت، من آزمان جوڑ کتگ“۔ (Isaiah 44. 24,25. 8,12)

زر تشت گوشتیت کہ اے جہان ء کیے روح انت ء دومی بے روحیں جہان انت ء اے دوئیں یک نہ انت۔ یہودیت چہ زر تشت ء فکر ء فلسفہ ء سربار انت ء آئی ء نیکی ء بدی ء دیم پہ دیم بوئگ ء فہم یا ارادہ چہ زر تشت ء اتلگ۔ بائیل (1 King) ء نوشتہ انت کہ یہودیائی حد ا جیہووا (Jehovah) ء پہ قصد ء زانت یک دزوگ بندیں روے رواں داتگ کہ آئی ء دپ چہ دزوگ ء پڑ بوتگ۔ ہمے وڈ ء اموس (Amos) گوشتیت اگس اسیریائی اسرائیل ء نیمگ ء تیمیچہ بہ کن انت بزاں آ جیہووا ء رواں داتگ انت۔ بائیل (Isaiah) گوشتیت کہ حد اوند مہربان انت بلے آ دژ من ء سکین دنت چیا کہ بگیر آئی ء رضامندی ء ہیچ بوت نہ کنت۔

اسرائیلی آں چہ درملکی ء در قومی حد اہاں سبق زرتگ۔ ہماہانی حد اہانی جبر ء ظلم یارحم دلی ء مہروانی ء اثر اسرائیل ء حد اہاں کپتگ۔ اسرائیل ء حد اہاں ہم ظلم ء زور ء آس گوارتگ ء پہ مہر، آسودگی، شائستگی، وشحالی ء ہم دل نہ رنجینتگ، قہر کتگ ء رحم کتگ۔ بیبیلون ء اسیریاء بادشاہاں ہماہانی حد اہانی پلہ مرزی ء ایندگہ قومان ء جتگ ء پروشتگ، چک چین کتگ، قید ء بند کتگ ء ایر

دستان ۽ مولد ۽ غلام کنگ۔ یہودیوں ماں بیبیلون ۽ وتی بندی ۽ دوران ۽ بادشاہانی
اے کار ۽ کرد دیستگ انت ۽ وہدیکہ فلسطین ۽ واتر بوتگ انت آہاں ہم دژمنیں
قوانی سرا ظلم ۽ جبر ۽ تیر گورتگ۔

اسرائیلیانی وتی بازیں حد اہانی نہ منگ یا آہانی شبیہ ۽ بُتانی پروشگ ۽ گار
کنگ ۽ سبب ہم بیبیلونینیانی وتی حد اہانی بُت ۽ شبیہہانی عزت ۽ احترام دیگ ۽ آہانی
دیم ۽ سر شکون بوتگ ۽ رسم بوتگ انت۔ اسرائیلیاں ماں بیبیلون ۽ وتی بندی ۽
وہداں اے رسم نہ مسیتگ، بلے آہاں ہے دوران ۽ چماد مگ ۽ علم ۽ زانت ۽ سبق
زرتگ۔ آہانی رسم ۽ دود در بُرتگ انت۔ قانون در بُرتگ انت، اخلاقی زانت ۽
ربیت چاربتگ، در چتگ ۽ زرتگ انت، جنگی رپک ۽ راہ ہیل کپتگ انت، زمین ۽
زمان ۽ باروا بیبیلون ۽ عالم ۽ زاننکارانی گوشتن ۽ علم یاد کپتگ انت۔ اسرائیلیانی
چہ بیبیلون ۽ در آہگ ۽ فلسطین ۽ آہگ ۽ رند اسرائیلی ساری ۽ اسرائیلی نہ بوتگ
انت۔ آہانی نند ۽ نیاد، بود ۽ باش، آہانی جنگی رپک ۽ راہ، آہانی مذہبی سدک، دژستاں
چہ بیبیلون ۽ اثر زرتگ۔ بائیل ۽ بازیں شعر ۽ توصیفی سوت ہم چہ ہما زمانگے
بیبیلونی شعر ۽ سوتانی آگس نقل نہ انت، ہماہانی رنگ ۽ انت ۽ چماہاں اثر مند انت۔
یہودیوں چہ بیبیلون ۽ علم ۽ دانش، رسم ۽ دود، مذہبی زانت ۽ فہم ۽ باز سکیتگ ۽
زرتگ ۽ اے اثر چہ بائیل ۽ پدّر انت ۽ چہ اسرائیلی رسم ۽ ربیت ۽ بود ۽ بادش ۽ ہم
پدّر انت۔

بائیل ۽ بازیں قصہ ۽ آیات گوں بیبیلون ۽ اسیریاء مذہبی قصہ ۽ آیاتاں
ہم دپ انت۔ زمین ۽ زمان ۽ پیدائشت یا بائیل ۽ پیغمبریں نوح ۽ طوفان ۽ قصہ گوں
بیبیلونینیانی قصہاں دپ ورتگ ۽ گوشتے یک انت۔ گل گمش ۽ نمیرانی ۽ شوہاز ۽
نمیرانی ۽ دژچک ۽ زورگ ۽ واتری ۽ قصہ ۽ یا آئی ۽ فلسفہ چہ یہودی ۽ عربانی خضر ۽

قصہء جتنا نہ انت۔ البت اے زانگ نہ بیت کہ اے قصہ چُنت ہزار سال کوہن
انت، کیاچہ کیا زرتگ انت بلے اے قصہ دپ و رانت ءیک انت۔

800 پیش ء مسیح ء رند یونان ء بازیں دمگاں ہما دمگ ء استمان ء علاقائی

حکومت جوڑکت۔ ہر علاقائی حاکمی ءے ء وئی حداء ہر یکے ء وئی رسم ء دود ء
ربیدگ ات انت۔ یک دگے ء حداء گوں دومی علاقہانی حدہاں تعلق نہ
داشت۔ حدہانی بستار ءچہ ہے دمگانی بامردانی کرداراں جتائیں کردار ء ارزشت
ء شون دیگ ہما علاقہانی استمان ءکت۔ بلے اے درگت ء مستریں فکری ء دود ء
ربیدگی کردار شاعریں ہومرنیگ (800-850 پیش ء مسیح) ات کہ آئی ء حداء
بامردانی کردار شون دات ء ہے کرداران ءیک شریں تسلسل ءے دات۔ آئی ء
دود ء ربیدگان ء معنائے دات۔ حداء بامردان ءچہ آہانی کرد ء کار ء ساڑات ء
یونان ء دین ء را راہے شون دات۔

ابتدائی صد اں سال ء یونانی مذہبی ریتک اجتماعی ء عوامی بوتگ، ذاتی نہ

بوتگ۔ اے مذہب یا مذہباں ملا ء پیر ء قلندر نہ بوتگ۔ چو ایدگہ بازیں مذہباں
ملائی ادارہ نہ بوتگ ء ناملاً با اختیار ء زور اور بوتگ انت۔ مذہبی دود ء ربیدگانی رواج
گرگ ء صد اں سال ء رند مردینیں ء جنینیں ملاہانی ذکر موجود انت بلے آہانی کار
ہے عبادت جاہانی انتظام ء صفائی بوتگ۔ ایشاں زیادہیں زور نہ جتگ، بلے باز براں
ایشان ء ہم حد اوند ء انسان ء نیام ء ہم بستگی یا وسیلہ قرار دیگ بوتگ بلے یونانیاں
آہانی چوشیں کرد ہچ بر نہ مسیتگ۔ ابتدائی بازیں سالاں ماں اے دوداں بدلی ء
سدلی نیاتگ۔ نا آہانی کرداراں، نا بامرداں ء نا بامردانی کرداراں بدلی اتگ۔
یونانیاں مذہب چہ یونانی معاشرت ء دود ء ربیدگان جتنا نہ بوتگ، دوئیں یک بوتگ
انت۔ چوش نہ انت کہ مذہب دگرے ء یونانی دود ء ربیدگ یا معاشرت دگرے

بوتگ یا یکے دومیء مقابل بوتگ انت۔ اے یک بوتگ انت، پمیشا یونانی زبان ء پ مذہب ء جتائیں لبز ہم نیست۔

مذہب مردینی فکر ء بوتگ۔ گوشے کہ جنیناں ء غلاماں گوں ایٹی ء کار نہ بوتگ یا چوش بہ گوش کہ، لہتیں رسم ء دوداں ابید جنیناں گوں مذہب ء کار نہ بوتگ ء ناغلاماں بوتگ۔ اے مردینانی کار بوتگ کہ آچو نیں مذہبی سد کے دار انت یا چو نیں مذہبی رسم ء دود وتی کن انت بلے ہرچی بوتگ اجتماعی بوتگ۔

یونانیانی یک حدائے نہ بوتگ۔ دوازده حد ابوتگ انت۔ بلے ہر حداء کار جتا بوتگ۔ آچو ایرانیانی اہورامز داء، چو ہندو آنی بھگواناں، چو یہودیانی یا وتج ء یا چو مسلمانانی اللہ ء چہ اندگہ راجانی حد اوند اں زور اور نہ بوتگ انت، ہر جاء ہر کجا نہ بوتگ انت، چو ایدگہ مذہبانی حد اوند اں تُر سیناک ء دہشتناک ہم نہ بوتگ انت۔ دوزہ ء بہشت ء واہند نہ بوتگ انت، سزاء جزاء واجہ نہ بوتگ انت۔ البت اے حد ا رواداری ء براہمدگی ء دیم پان بوتگ انت۔

یونانی حد اہانی انسانی دروشم ء قد ہم مارگ بیت چوش کہ ہو مر ء شعر اں خدائی خصلت پیش داشتگ بلے حدائی ٹل ء مل ء پُچج ء پوشاک ء ذکر ہم است انت بلکین اے صفتی شعر انت، تعریف ء توصیفی انت کہ حداء را دزاج قد، شتر رنگ، وش بو ء بامر دشون داتگ۔ اے درگت ء بیسیلون حد اہاں باج بُرتگ بلے یہودی، زرتشتی یا اسلام ء خداوند چہ پُچج ء پوشاکاں ز بہر انت۔

بیسیلون ء اسیریاء شاہ وانندگ ء زانکار بوتگ انت۔ آہاں مذہبی رسم ء دود زانتگ انت۔ جنگ ء کمانداری اش زانتگ۔ بادشاہ ء حکم ہر کس ء مینتگ چیا کہ مخلوق ء ہے گوشتگ کہ مئے بادشاہ ء حدائی صفت ء خصلت گوں یا آ حد اہانی

ساہگ ء رُستگ ء بادشاہ انت۔ آشر انت ء آہانی کرد ہم شر انت۔ بادشاہ وت ہم پاک ء پڑ کہہ بوتگ انت، شریں لباساں بوتگ انت۔ شاہی ماڑی آں رُستگ انت۔ پہ جنگ ء پہ امن مدام چاڑیکہ، ہزار ء شیوار بوتگ انت۔ وتی خلقت ء رعیت ء سرا مہروان بوتگ انت بلے پہ بدواہاں تر سیناک بوتگ انت۔ ایشاں ہر ملک ء ولایتے کہ جنگ ء گپتگ اودے مردم چک چین کتگ انت، پراہاں پتھی پشت نہ گپتگ۔ البت یونانی زانکار ء فلاسراں چوشیں حدانہ مسیتگ انت ء گوشتگ کہ مئے سر پر نہ بیت کہ حداہست انت یا نیست انت ء آگس ہست انت پرچہ ء آگس نیست انت، پرچہ۔

حداہانی پتچ ء پوشاک ڈول ء ڈیل وتی جاگہ ء، آچہ انساناں جتا بوتگ انت۔ انسان ء حداء نیام ء دگہ ہستی انت ہم کہ آجنگ جو ء بامردانت۔ گوشے کہ ایشاں ہو مر ء یا یونانی شاعر ء زانکاراں حدائی درجہ نہ داتگ بلے آگس حداہانی ہم مٹ نہ کتگ، آہاناں پُر کر امات ء بامرد لیکیتگ کہ اے وت حدائی صفت انت۔

بامرد انسان ء دیمپان ء ساٹوک بوتگ انت ء تر سیناک ہم، چیا کہ ایشاں بیماری، وباء جان ناسلامتی آؤرتگ۔ ارسٹوفیز (Aristophanes) ء شعرے ء بامرد گوشت کہ ماشر ء گندگ ء دیمپانیں۔ مادڑی ء ڈنگی ء نا انصافی ء خلافتیں ء ماپہ ناشران، پہ دز ء ڈنگاں نادر اہی، گنوکی، تپ ء گلگ کاریں²⁰۔

یونانی دواز دہیں حداہاں مستریں حدازیبوس (Zeus) قرار دیگ بوتگ بلے زیبوس ء راچوشیں حیثیتے دیگ نہ بوتگ کہ مصری، ہندو، یہودی، عرب ء ایرانیال وتی حداوندان ء داتگ۔ یونان ء دگہ دو حداہم بوتگ انت کہ زوراوار بوتگ انت۔ یکے اتھینا (Athena) ء دومی آپالو (Apollo) بوتگ۔

²⁰ Jan N. Bremmer, Greek Religions, The Classical Association, Oxford University Press, 1994, P:13

یونانی حد اہاں سور ء ساگ کنگ۔ زیوس ء اولی زال ء نام دائیون (Dione) بوتگ۔ اے حداء را دگہ زالے یایارے بوتگ کہ آئی ء نام ہرا (Hera) بوتگ۔

یونانی حد اہانی وت ماں وت کش ء ماں کش ء جنگ ء بجنگ ء ہم احوال است چو کہ حدائیں اتھینا ء پوسیدون (Poseidon) ء نیام ء جنگ ء بدبری۔ حدائیں دیمیتر ء پوسیدون ء باز یکے گوشت ء باز گوش انت کہ اے جنینیں حدائے بوتگ²¹۔

یونانی حد ا داؤنیسوس (Dionysus) ء باروا گوش انت کہ اے حدائے مادگے بوتگ بزاں نامردینے بوتگ ء ناجینے۔ اے ورنائے بوتگ ء پیرینے ہم ء اے ہر جا ء ہر کجا بزرگ ء دور موجود بوتگ²²۔ اے صفت ایرانی، یہودی ء عربانی حدائیں اہورامزدا، یاتح ء اللہ ء ہم بوتگ کہ آنہ نرین انت ء ناماد گین۔²³

ہندو آئی، عربانی، یہودی بیانی ء زرتشتی آئی حد اوند ہر جاگہ موجود انت۔ یونانیاں اے فلسفہ ء زانت چہ ہمیشانی مذہب ء زرتگ یا ایش بلکیں یونانی شاعر ء مذہبی کو اسانی وتی فکر ء زانت انت۔ ہمیشا داؤنیسوس ء نر ء مادگی ء خصوصیت بلکیں چہ مذہباں اتلگ۔

بازیں زانکار گوش انت کہ یک دری مخلوقے چہ آزماناں اتلگ، آہاں انسان جوڑیننگ ء بازیں مدتے ء نرندہے آزمانی مخلوق ء ارادہ کنگ کہ آماں آزماناں

²¹ Ibid. P: 18

²² Ibid. P: 19

²³ اہورامزدا نہ نرین ء ناماد گیں، دوئیں انت چیا کہ اہوراء لبز جنینی خصلت نشون دنت ء مزدامردینی۔

واتر بہ کنت، گڑا آہاں فیصلہ کتگ کہ وتی جوڑ کتگیں انسان ء تباہ بہ کنت بلے چر اہاں
 ال یا الل کہ آئی ء آئی ء یک جنکیں چک ءے ء گوں یک دگر مردکے ء (یا آئی ء
 پنج ء) انسان ء جوڑ کنگ ء مدت کتگ، آہانی دل ء نہ سگیتگ ء آہاں مردمانی یک
 کماشے آؤرتگ ء وتی میر ء امیرانی فیصلہ ءے حال داتگ ء گوشتگ کہ تاں چل روچ ء
 یک بلاہیں ہوئے گواریت، بلاہیں طوفانے کیت ء ہرچی تباہ بیت، شمایک بلاہیں
 بوجی ءے جوڑ بہ کن ات ء ہر کس کہ تئی جبر ء مئی ء گوں توکیت، آئی ء گوں وت بہ
 زور ات، وردن ء سامان بہ زور ات ء ایدگہ ساہد ارانی جوڑہ، نر ء مادگ بہ زور ات،
 دزہ ہے بوجی ء بہ بت وگس ناں شے رگ ء دگہ ہچ تو جیل نیست۔

ہے وڑیں قصبے گل گمش نیگ انت۔ اتنپیشتم گل گمش ء را طوفانے ء
 حال ء دنت ء گوشتیت کہ آئی ء رڑنے دیم ء کپیت کہ آئی ء گوشتگ کہ بلاہیں
 طوفانے کیت ء توپہ وتی رکینگ ء بوجی ءے جوڑ بہ کن۔ چار روچ ء بوجی تیار
 بیت۔ پنچھی روچ ء بوجی ماں آپ ء ایردیگ بیت۔ ششمی روچ ء بوجی ء را سامان
 ء اُرد مان کنگ بنت۔ ہفتمی روچ ء گوں ہوئے ابتدا ء ماں بوجی ء مال ء دولت،
 توم، سہر ء زر ء چک ء پسا سندرگ ء مردم سوار بنت۔ شش شپ ء شش روچ جمبر
 ہاری گوار انت ء زمین ء زمان ء تہاری مان شانیت۔ ہر ساہدار ہے ہوئے ہار ء
 وڑالاں رؤت۔ انسان ء حیوانانی موتکی فریاتاں زمین ء زمان لرزانت ء ماں
 آزماناں حد اہم لہر زگ بنت۔ ہفتمی روچ ء ہوئے تم کنت، روچ گندگ بیت۔ چہ
 بوجی ء دری آل سیل کنان ء آگندیت کہ چاریں نیمگاں آپ انت۔ بے کسا سیں
 آپ انت۔ آخر بوجی کوہی نگور دیے ء اوشتیت۔ دوازدہمی روچ ء نوں زمین ء

حشکی گندگ بیت۔

اے دُورانِ ہفتمی روجِ اِتنپیشتم یک بٹیں مُرگے بال دنت بلے بٹ
 و اتر بیت۔ آییپلستانے دیم دنت، آہم و اتر بیت۔ چدے بعد گراگے بال دیگ بیت۔
 اے دُورانِ آپ جہل کپیت ء مُرگ بوجی ء گور ء نندیت۔ نوں اِتنپیشتم گوں
 وتی ہماہان ء سامان ء اُرداں چہ بوجی ء ڈن ء در کیت۔ آس ء روک کنت۔ نوں بیدے
 بل ء (Bel) کہ آئی ء سر زمین ء انس ء جنسانی تباہ کنگ ء تو جیل کتگ، آدگہ حد اُچ
 بنت۔ بل سک دل رنج ء نارضا بیت کہ پرچہ اِتنپیشتم ء آئی ء کٹم چہ آئی ء عذاب ء
 رکیتگ۔ اِتنپیشتم گوشیت کہ رند ترا بل وتی زہراں وارت ء حد اوندوت من ء
 کار انت ء دریائے گور ء جاگہ دینت ء نادین انت۔

اِتنپیشتم ء طوفان ء سبب ء یہودیانی نوح ء طوفان ء سبب حد اہانی
 نارضائی ء ناتبی بوتگ۔ ادا حد ایں بل نارضا انت ء اودا یہودیانی حد، یاوتح چہ
 انسان ء نارضا انت ء ایشاں کُشگ ء گار کنگ لوٹیت۔ یہودیانی حد انا نارضا انت،
 انسان ء نافرمانی ء سبب ء ادا بل ناتب انت، بے سبب ء۔

بائیل ء نوح ء بوجی ء جوڑ کنگ ء وت ء راجہ ہار ء طوفان ء رکیتگ ء
 تو جیل ماں سیبیلون ء حد ایا ء اِتنپیشتم ء حال دیگ کہ حد ایں انلل شمارا کُشیت
 ء گار کنت ء شماچہ طوفان ء رکیتگ ء بوجی ء جوڑ بہ کن ات، اے قصہ ء بائیل ء
 قصہ ء بازیں فرق ء پیرے نیست ء قرآن ء ہم ہمے نوح ء بوجی ء ذکر انت بلے
 قصہ ء ابتدا ء انتہا یکمین انت۔ ہمے وڑے ماں بائیل ء اِشتر ء شون دا تگیں رسم ء دود
 پورم (Purim) گوشے کہ سیبیلونیاںی سکاے (Sacaia) یا زلمک

(Zakmuk) ء وڑیں دودے ء چہ بیبیلونیان اٹلگ۔ بائبل ء زانکارانی ہے گوشگ انت کہ ماں ہے قصہ ء بائبل ء شون دا تگیں مردکئی (Mordecai) ء عبرانی ء ہیچ معنائیت ء اصل ء اے نام مردک (Marduk) یا میر وڈچ انت ء زکمک ء رسم چہ بیبیلون ء ماں یہودیاں سر بوتگ۔

ہے طوفان ء باروا بروسس ء ہم نوشته کتگ۔ اے مرد ء 250 پیش ء مسیح ء دوران ء بیبیلون ء ملائی کتگ۔ ماں یونانی زبان ء بیبیلون ء باروا آئی ء نوشته کتگیں سر جمیں تاریخی قصہ ء احوال دست نہ کپتگ انت۔ اے مرد ء بازیں قصہ ء آیات چہ آدگہ نوشتہانی تاریخی حوالہاں جتانت۔ وتی من ء بروسس ء 36000 (سی ء شش ہزار) سال ء تاریخ نوشته کتگ۔²⁴

بیروسس ء نوشته کتگ کہ ماں بیبیلون ء شاہ سسوتھروس (Sisuthrus) ء بادشاہی ء دوران ء یک بلاہیں طوفانے کیت۔ آئی ء بیان کتگ یک شپے سسوتھروس حد اوندیں کرونوس (Cronus) ء واب ء گندیت۔ ہے حد ا بادشاہ ء را ماں واب ء حال دنت کہ فلاں وہد ء پاساں یک بلاہیں سیلاپے کیت کہ انسان ء درستیں ساہداراں بگینیت ء کثیت۔ آئی ء بادشاہ ء را گوشت کہ تی رگگ ء دگہ ہیچ توجیل نیست بید ء ایشی ء کہ تو یک بلاہیں بوجی ء اڑ بہ دے، وتی خاندان، دوست ء ہماہاں ہے بوجی ء سوار بہ کن ء وہدیکہ ہور ء ہار شروع بیت، تو ہے بوجی ء بہ بو۔ بادشاہ ء حد اوند ء جبر زرت، بوجی ء اڑات۔ ماں بوجی ء وردن ء سامان امبارکت۔ بادشاہ ء درستیں چرند ء پرندانی نر ء مادگ بوجی ء مان کت انت ء وت گوں وتی جنین ء چکاں ء ہمراہ ء دوستاں ہے بوجی ء بوت۔ ذراج کشیں ہور ء سبب ء بلاہیں طوفانے اٹک۔ بلے بادشاہ سسوتھروس ہے بوجی ء ات ء بوجی آپ ء

چول واران ات۔ وھدیکہ ہوئے تم گت، بادشاہ ء دو بالی مُرگ بال دات کہ بہ چاریت کہ زمین انگت زیر ء آپ انت یا حشکی است۔ اے مُرگ سُت انت بلے و اتر بوت انت۔ بادشاہ ء زانت کہ تنی وھدی سیلاپ است انت۔ لہتیں روچ ء رند بادشاہ ء دگہ دو مُرگ بال دات بلے وھدیکہ و اتر بوت انت بادشاہ ء دیست کہ آہانی پانچلاں گل لچیتگ۔ بادشاہ ء زانت کہ آپ حشیتگ ء زمین ء لچ ء نمب منتگ۔ لہتیں روچ ء رند بادشاہ ء پدا دو مُرگ بال دات بلے اے مُرگ و اتر نہ بوت انت۔ نوں بادشاہ جزم بوت کہ زمین حشک انت ء طوفان وتی راہ ء شینگ۔ بادشاہ ء بوجی ء دری ء پچ گت ء چارات۔ آئی ء دیست کہ سیلاپ گوستگ بلے آئی ء بوجی کوہے ء داماں ء ایر انت۔ بادشاہ چہ بوجی ء در کیت۔ حدائے شکر ء گپت ء حدائے نام ء یک قربان جاہے پہ نشانی ء بندیت بلے گوں ہے کاراں شاہ سسو تھروس ء آئی ء ہمراہ کہ چہ بوجی ء در اتلگ ات انت، پوشیدہ ء گار بنت۔ کس ء نہ زانت کہ جہل سُت انت یا بال شت انت۔ بوجی ء پشت کپتگیں مردم ء چرند ء پرند در اتک انت بلے کس اش نہ دیست۔ مردماں موتک گت، فریادکت، بادشاہ ء نام گپت ء تو ار گت بلے بادشاہ ء آہانی ء ہمراہانی گواہ نیست ات البت چہ آزماناں بادشاہ ء آواز مدام آہانی گوشاں کپت کہ آئی ء گوشت کہ حد اہانی عبادت ء بہ کن ات۔ آئی ء گوشت بہ چارات کہ اے حد اہانی مہر بوتگ، آہاں منی سر ء بڑگ بوتگ کہ من ء منی جن ء چک ء بوجی ء نا خدا آورنگ ء گوں وت (گوں حد اہاں) داشتگ انت۔

باخیل ء ہے طوفان ء ذکر انت کہ نوح ء دؤر انت۔ نوح ہم بوجی ء اڑ کنت، پرند ء چرند ء مان کنت، وتی کس ء عازیزاں مان کنت۔ طوفان ء کیت ء طوفان ء رند نوح ہم چہ بوجی ء مُرگ بال دنت کہ ہے حال ء بیار انت کہ طوفان ء

آپ کپتنگ ء زمین حشک انت کہ نہ انت۔ ہمے قصہ گوں کتے رد ء بدل ء قرآن ء ہم مان انت۔ اگس ہرت بہ چارے اے سینیں یکیں قصہ انت ء کردار ء واقعات یکیں وڑ ء انت۔ معناء مطلب ایش یک انت۔ بیروسس ء قصہ بلکیں 2000 BC ء ساری نیگ انت، ہمے وڑ ء یہودیائی ء عربانی نوح ء قصہ ہم کوہن انت۔ بلے ایشانی دؤراں زیادہیں تفاوتے نیست۔

قہر ء جبر ء رحم حد اہانی صفت انت۔ ہمے صفت یہودیائی یا تو ح یکیں حد اینگ انت ء ہمے صفت مسلمانانی اللہ نیگ انت ہم ء ہمے صفت ہندو آئی ء سیسیلیونیائی حد اہانی تب انت ہم کہ قہر کن انت بلے رحم ہم کن انت، گروک انت ہم ء بخشوک انت ہم۔ چو کہ یہودیائی بازیں مذہبی فکر ء سدک چہ سیسیلون ء اسیریائی مذہباں زرتنگ ء ہمے دمگانی مذہبی کواساں بازیں مذہبی فکر ء فلسفہ چہ زرتشت ء دین ء زرتنگ ہمیشا اے سینیں مذہب ہم دروشم ء ہم مٹ انت۔ یہودیت، عیسائیت ء مسلمانانی حد اوند ء مٹ شیطان انت، بلے ہمے شیطان ء آہانی حد اوند وت جوڑ کنت، وت طاقتور ء گبر و کنت ء زرتشت ء ہمے بدی ہم چو آئی ء حد اوند زوراور ء گبر وانت ء آئی ء دومی دروشم انت۔

یہودی ء مسلمان ء یا تو ح ء اللہ ء بہشت ہست ء دوزہ ہم ہست، آہانی حد اوند ء حکم ء اے زمین ء زمان تباہ بنت، قیامت بیت ء ہر ساہدار دوہر زندگ کنگ بیت، چر اہاں شتری ء گندگی آئی حساب گرگ بیت۔ ہر کس ء کہ وتی زندمانی ء دؤران ء شتری کنگ آہشت ء روت ء دائمی زند ء دائمی آرام ء دائمی عیش ء نوش ء نصیب ء بیت۔ اللہ ء بہشت ء ہر کس ء شر ر نکلیں جنک، حور، پہ دل و تپی ء ہم بستری ء ریت ء نوک ورناء شر ر نکلیں بچک ہم پہ دل و تپی ء خدمت ء ریت۔

زرتشت ء حد اوند ہم حساب گپت۔ مردم کہ مریت آئی ء روح سماں ء

ماہانی ذرا جیں سفرے ء رؤت۔ اگس انسان ء روح ہے دراجیں ء پُر خطریں راہ ء
گوست، آپہ دائمی آرام ء سر بیت بلے آکہ آئی ء بدی کتگ، آئی ء دل ء اے سفر
ء راہ ننگ انت کہ آ تپرنزوران ء تتران بیت ء آخر ء باقی جہل ء کپیت، زیان
بیت یا پہ عذاب ء سر بیت۔ ہے فکر مسلمانانی مذہب ء زرتگ کہ آئی ء پُہل ء
صراط گوش انت۔ آچو مود ء بارگ ء زہم ء زہ ء تیز انت۔

زرتشت ء مذہب ء ایران، ہندوستان، میان ایشیا، اسیریا، سبیلون ء
فلسطین ء مذہباں ء باز دانگ۔ زرتشتی حد اوند ء را یہودی، عیسائی ء رند ترا مسلماناں
یاوتح یا اللہ گوشنگ ء اہریمان ء را شیطان۔ انسان ء جسمانی مرگ ء رند آئی ء روح ء
دراجیں سفر ء پُہل ءے گوزگ ء دائمی آرام ء جاہ ء سر بوتگ ء نہ گوزگ ء جہل ء
کپک ء ماں نا آسودگی ء روگ ء فلسفہ زرتشت نیگ انت۔ اہورامزدا ء کائنات ء
جوڑشت ء آئی ء بازیں نیکیں کاراں کمک زورگ ء فکر ہم یہودیت، عیسائیت ء
اسلام ء زرتگ ء پہ وتی یاوتح ء اللہ ء فرشتہ سازینگ ء آہانی فرشتہاں ہما کار کتگ
انت کہ اہورامزدا ء ہماہاں کتگ انت۔ یہودی ء مسلمانانی یاوتح ء اللہ ء دانگیں
عذاب دائمی انت۔ اہورامزدا ء دائمی آرام جاہ ء حور ء گلماں نیست، یہودی ء عربانی
ء ہست۔ اہوراء آرام جاہ ء ورگ ء چرگ، عیش ء نوش یا جن ء مردی نیست،
یہودی ء عربانی بہشت عیش ء نوش ء جاگہ انت، گوں حور ء گلماںاں لیب ء لبائی ء
جاگہ انت، ہم بستری ء جاگہ انت۔ اہورامزدا ء بہشت ء روح انت، یہودی ء عربانی
ء جسم ء روح انت، مردم وتی اصلی بلے خوبصورتیں شکل ء موجود انت۔

اسلام ء روء انسان گزانیں ء مود ء ٹال ء بارگ ء چہ زحم ء زہ ء تیزیں راہ
ء، پُہل ء صراط ء گوزیت ء نوں پہ حد اے دربار ء سر بیت ء گوں آئی ء حساب
ء کتاب بیت۔ زرتشت ء دو میں ہستی کہ نیکی ء بدی ء شمار ء کن انت آپُہل ء گوزگ

۽ وھداں حساب ۽ ڪتاب ڪن انت بلے مسلمانانی ھے دوئیں پریشتنگ انسان ۽ زندمان
۽ دؤران ۽ آئی ۽ ڪتگیں نیکی ۽ بدی ۽ کاراں شمار ڪن انت ۽ نوشته ڪن انت ۽ ایر ڪن
انت ۽ قیامت ۽ روج ۽ حساب ۽ ڪتاب ۽ قیامت ۽ روج ۽ آھاں آشکار ۽ پڌر ڪن
انت۔ اے فرشتہانی نام ڪرا من ڪاتبین انت۔

یھودی ، عیسائی ۽ مسلمانانی اھریمان، شیطان انت بلے شیطان روحانی
وجود ۽ داریت۔ آیاتح یا اللہ ۽ ڇہ نور ۽ جوڑ ڪتگیں نافرمانیں پریشتنگ ۽ ڪہ ڇہ
آئی ۽ پنتاں در بوتگ۔ اللہ ۽ شیطان ۽ اختلاف گوں آدم ۽ ڇہ ڪاک ۽ جوڑ ڪنگ ۽
پریشتگان ۽ آئی ۽ دیم ۽ سر ۽ شڪون بوتگ ۽ حکم ۽ نافرمانی ۽ سبب ۽ بوتگ بلے شیطان
یکے نہ انت ڇیا کہ آئی ۽ ڇہ وت ۽ ھمراہ ۽ پلہ مرز جوڑ ڪنگ۔ شیطان بازیں شکل ۽
صورتاں پڌرائی ڪنت ۽ زانگ نہ بیت کہ آ شیطان انت۔

شیطان تاں قیامت ۽ روج ۽ ڇہ وتی شیطانیاں دست ۽ نہ داریت۔ آبنی
آدم ۽ ریپینیت ۽ بدیں ڪار ۽ سکین ۽ دنت۔ آئی ۽ را تاں روز ۽ قیامت اللہ جت ۽
پروشت نہ ڪنت۔ شیطان ھم پرتوان، طاقتور ۽ پرواک انت۔ آئی ۽ ھمراہ ۽ مرید
دوزه ۽ ۽ حدائی دوست بہشت ۽ روانت۔ زرتشت ۽ اھریمان جاہ ۽ آسودگی ۽ نہ
رؤت، آیک مقرر ڪتگیں وھد ۽ پاس ۽ رند جنگ ۽ پروشگ بیت ۽ اھورامزدا
نیکیں روحانی آسودگی ۽ شادمانی ۽ دؤر ۽ بندات ۽ ڪنت کہ آ دائمی انت۔ زرتشت ۽
۽ بدیں روحاں جاہ ۽ عذاب ھم دائمی انت۔

زرتشت ۽ گور ۽ ڇو ھندو آں یا ڇو عرباں بتانی عبادت ۽ بندگی نیست۔ ھندو
وتی حدابانی شبیہ ۽ ایر ڪن انت ۽ ھماہانی دیم ۽ اوشت انت ۽ ڇہ ھماہاں ھزگاری وشی ۽
شرپ داری ۽ جان دزاہی لوٹ انت۔ ماں مکہ ۽ کعبہ ۽ ھم حداوندانی شبیہ ۽ بت ایر
بوتگ انت ۽ ھر قبیلہ ۽ کٹم ۽ ۽ ھر دمگ ۽ جتائیں حد بوتگ انت ۽ ھما قبیلہ ۽ مردماں

چہ سنگاں تزا شتگلیں بُبانی دیم ء اوشاتنگ ء دعاء پریات کتگ۔ چوشیں حدائیں بُبانی دیم پانی ء عبادت ء پلہ مرزی زر تشتی ء نیست۔

زُر تشت ء دین فلسطین ء چوں سر بوتگ، ایشی ء پگائیں تاریخی گواہدی نیست بلے بازیں نوشاتنگ ہنچیں دراتنگ انت کہ آہے ظاہر کن انت کہ وھدیکہ سیبیلون ء شاہ نبوچد نذر ء (دور بادشاہی 605-562 پیش ء مسیح) ء جیر و شلم گپتگ گڑاگوں آئی ء کماندار ء شہزادگاں رب ماگ (Rab-mag) گون بوتگ کہ ایشی ء را ماگی آنی کماش لیکگ بوتگ ء ہے ماگی زر تشتی پیشونک ء آئی ء دین ء معنا کنوک بوتگ انت۔ ایشی ء ہے مطلب زورگ بوتگ کہ سیبیلون ء زر تشتی سر بوتگ کہ شاہ نبوچد نذر ء ہمراہ ماگی ملاہانی یا ماگی فرقہ ء کماش وت بوتگ۔

دراں ڈیہی ء دوران ء اسرائیلی راہ دربر جری میا (Jeremiah) ء ہم ماں بائیبیل ء رُو ء زر تشت ء نام گپتگ ء گیر آؤرتگ۔ سیبیلون کوروش ء فتح کت، یہودی ہمودات انت، بندی ات انت۔ سیبیلون ء حاکم ء آہان ء دیم پہ فلسطین ء روگ ء نیستنگ ات۔ یہودی واننگ ء زانکار، انجینئر ء مذہبی کواں ات انت، آوہداں آہانی باز حد ات انت، یکے نہ ات۔ ابتداء یہودیہانی حد اوند، جیہوا نہ انت، الوہم (Elohim) انت بلے بائیبیل ء رندی کتاباں ایشی ء نام جیہوا ء یاوتح انت۔ یہودی گوش انت کہ حد دو نہ انت، یکے ء آئی ء یکگیں نام انت کہ زبان ء املاء سبب ء ہے الوہم رند ترا جیہوا ء یاوتح نوشتہ بوتگ بلے زانکاریں یہودی گوش انت کہ اے نایکگیں نام انت ء نایکگیں حد اوند انت، اے دو حد انت کہ رند ترا سر اش پہ یکے ء جنگ۔²⁵

وھدیکہ کوروش ماں سیبیلونیا ء سوب مند بُوت گڑا آئی ء یہودیہان ء بیاء

منند کت، آہان ء عزّت دات۔ گوں کوروش ء ایرانی مذہب ء مذہبی دود ء
 ریدگ ہم ماں بیسیلون ء سر بوت انت۔ گوں کوروش ء بیاء منند ء یہودی سک
 وش بوت انت ء زرتشتی ء اثر ء سوب ء ماں یہودی مذہب ء پڑاہ ء شاہیگانی اتک۔
 یہودییاں ماں بائیل ء شاہ کوروش ساڑات۔ یہودییاں کماش ء پیغمبر جیری میآت،
 بائیل ء (2 chronicles) نوشتہ انت کہ یہودییاں بحت پاد اتک کہ آہانی حداء
 ایران ء شاہ کوروش ء دل ء گیتک ء کوروش ء جارے پرنیت ء گوشت کہ آزمانی
 حد اوند ء اے سر زمین ء بادشاہی من ء داتگ ء من ء اے ذمہ واری ہم داتگ کہ
 من ماں جدا (Judah) ء دنگ ء ماں جیر و شلم ء پھ حد اوند ء یک ماڑی ء تیار بہ
 کناں۔ بائیل ء اے نوشتانک ء ابید کوروش ء زمانگے ء نوشتانک ہم ہے گوش
 انت۔ یک جاگے نوشتہ انت کہ اہورا مزدا کہ وتی استمان ء دیمنان، دوست ء
 خیر خواہ انت گوں کوروش ء ہمراہی ء ماں بیسیلون ء شنگ۔ ماں بائیل ء (Isa. XLV, 1,13)
 نوشتہ انت کہ آہانی حد اوند گوشت کہ من کوروش ء راستیں
 کوپگ بوتگاں، آئی ء رانیکیں راہ ء آورتگ۔ آمنی شہر ء بندیت (جوڑ کنت) منی
 بندی آل یلہ دنت۔ کوروش منی شپانک انت، ہماکار ء کنت کہ منی تب ء انت۔
 جیر و شلم ء جوڑ کنت ء اودا عبادت جاہ ء بندیت۔ (XL 111,28) (XLV,)
 (I, XLVI-II)

کوروش ء نوشتانک ماں بیسیلون ء سرا اُرش ء آئی ء گرگ ء باروا گوش
 انت کہ من ء منی فوج آرام ء بے مشکل (بے جنگ ء) ء ماں بیسیلون ء ایر کپتگ
 انت۔ حد اوندیں اہورا مزدا ء بیسیلونیاں دل موم ترینتگ ء منی نیمگ ء کنگ چیا کہ
 من چہ وتی حد اوند ء غافل ء بے حال نہ بوتگاں۔ من ہمانی ء فرماں برداری کنگ²⁶۔

کورش-یہودیوں آزاد کنت ۽ آہان ۽ فلسطین ۽ روگ ۽ ازن ۽ دنت ۽ آہان ۽ فلسطین ۽ سر کنت۔ کورش ۽ یک نوشٹانکے گوشتیت کہ ہما حد اوند کہ من آہانی مخلوق ۽ را ہماہانی شہر ۽ دمگاں سر کنگ آحدائیں بل ۽ نبو ۽ دیم ۽ پہ منی عمر ۽ دراجی ۽ دعا ۽ بہ لوٹ انت ۽ حد اوندیں اہورامزدا ۽ بہ گوش انت کہ کورش ۽ آئی ۽ بچ کبوزی (Kambuzi) ۽ بہ پہریزیت²⁷۔ ایرانی شاہ ارتازر سیز ۽ ہم یہودیوں ۽ گوشتگ کہ آوتی آزمانی حد اوند ۽ نام ۽ حیرات بہ کن انت، شر کنی بہر بہ کن انت تاں کہ آ من ۽ منی بچ ۽ بہ پہریزیت²⁸۔

کورش ۽ حاکی ۽ دوران ۽ یہودیت ۽ زر تئشتی فکر ۽ سٹک سٹک نزیک بوتگ انت ۽ چہ آئی ۽ رند داریوس ۽ ہم کورش ۽ گام گنج زرت انت ۽ یہودیوں ۽ عزت دات۔ یہودی گوش انت کہ کورش ۽ وتی حد اوند ۽ نام الوہی ہاشامیم (Elohe Hashamayim) کنگ ۽ یہودیوں دراں ڈیہی ۽ دوران ۽ پہ وتی حد اوند ۽ ہم نام ۽ ذکر ہم کنگ۔ شاہ داریوس (دور حاکی 486-522 پیش ۽ مسیح) گوشتیت کہ اہوراء ۽ پہ انسان ۽ اے بود ۽ باش جوڑ کنگ ۽ من ۽ داریوس ۽ رابادشاہ کنگ ۽ اے سر زمین داتگ ۽ اے ہائی ۽ برکت ۽ توان انت کہ من اے سر زمین ۽ راداشنگ ۽ پہ حاکی ۽ بود ۽ باش ۽ راہ بند ٹہینتگ۔ ہنچو کہ داریوس وتی حد اوند ۽ توصیف ۽ پہ بالادستی ۽ پہ حکمت کنت، ہمے وڑ ۽ ہما زمانگ ۽ ماں بائبل ۽ نوشته چوش گوشتیت کہ ”زمین ۽ بادشاہیان ۽ حد اوند ۽ من ۽ داتگ“ (2 chronicle. XXXVI, 23)۔ ماں بائبل ۽ اسرائیلی حد اوجیہووا ۽ توصیف ۽ تعریف یا گوں آئی ۽ وابستہ نیں توان ۽ حکمت ہنچو بیان کنگ بوتگ انت ہنچو کہ زر تئشتی ۽ اہورامزدا کنگ بوتگ۔ اہورامزدا ۽ روشنی ودی

²⁷ Ibid.

²⁸ Ibid.

کتگ، تہاری ودی کتگ، انسان اڑ داتگ۔ ہے وڑ ۽ آ زمانگے اسرائیلی حد اوند ۽ ہے خصوصیت بوتگ انت چو کہ بائبل گو شیت ”من ۽ جیہووا ۽ توئے کوروش ۽ را ہنچیس خزانہ ۽ داتگ کہ تہاری ۽ بوتگ، تنی چٹاں اندر بوتگ، من ترا پھمیانیں جاگہانی ہماراز داتگ انت کہ اودا خزانہ ۽ مڈی بوتگ انت۔ من کہ ترا تنی نام ۽ توار کناں یا (من ترا تنی نام داتگ) من اسرائیل ۽ حد اونداں۔ (Isa. XLV, 3) ۽ دیم ترا گو شیت کہ من روزنائی پیدا کتگ، تہاری پیدا کتگ، من امن ۽ ایمنی کناں ۽ گندگی ۽ حرابی ہم کناں۔ من ہما حد اہاں کہ ہر شے کت کناں۔ (Isa. XLV, 7) گوں ایرانی مذہب ۽ دوچار کپگ ۽ پیسری دؤر ۽ باریگاں پہ اسرائیلی حد ۽ چوشیں زور ۽ قوت ۽ توان ۽ ذکر نیست یا اگس ہست ہم آ ظاہر ۽ پدرا نہ انت، پھمیان انت۔ پمیشا بائبل ۽ نوشٹانک گو شے کوروش ۽ داریوس ۽ نوشٹانکانی نقل انت، ہما کہ آہانی اہورا مزدا میں حد ۽ طاقت ۽ حکمت ۽ آئی ۽ پیدا کتگ ۽ قوت ۽ واک ۽ باروا انت۔

بائبل ۽ بازیں نوشٹانک چہ یہودیانی ماں سیبیلون ۽ آرگ ۽ دارگ ۽ ساری انت ۽ باز چہ اودا دراہگ ۽ فلسطین ۽ آہگ ۽ رند نیگ انت بلے بازیں ہنچیس فکری باوست انت کہ ماں سیبیلون ۽ دراں ڈیہی ۽ ساری گوں اسرائیلی آں نہ بوتگ انت۔ مثال ۽ جبر ۽ یہودیانی دین ۽ اے مان نہ بوتگ کہ مردم کہ مریت آید اگوں وتی پورہیں فہم ۽ زانت ۽ زندگ بیت۔ مرگ ۽ رند ۽ جاگہ پہ یہودی مُرتکمین ۽ سیاہ ۽ تہاریں ہنچیس جاگہ بوتگ کہ اودا حد ۽ حدائی نہ بوتگ بلے دراں ڈیہی ۽ دؤراں ۽ چرائی ۽ رند، موت ۽ بعد ۽ زند ۽ فکر ۽ زانت دیگ بوتگ۔ مُردگ ۽ زندگ بوتگ ۽ حساب ۽ کتاب ۽ تزان بوتگ۔ اے فلسفہ چہ زرتشتی ۽ زورگ بوتگ۔ ہے دراں ڈیہی ۽ دؤران دوزہ ۽ بہشت ۽ زانت دیم ۽

اتلگ کہ اے گوں ابتدائی دُورِ اسرائیلیاں گوں نہ انت، اے زرتشت نیگ انت۔ اسرائیلیانی گُورا بہشت ء تصور کہ یک باغ نیگ انت چو کہ آئی ء باغ ء ادن گوش انت۔

زرتشتی گوش انت کہ مرگ ء رند انسان ء روح آئی ء راتاں سے روج ء یلہ نہ دنت، ہما مُردگ ء کش ء گور ء مانیت ء چاڑمی روج ء آئی ء یلہ دنت ء روت۔ ہے فکر یہودییاں وتی کتگ ء ایش ماں بیسیلون یا بیسیلون ء در آہگ ء روگ ء رند انت۔ چہ یہودییاں اے فکر عیسائی آں زرتگ۔

زرتشتی گوش انت کہ چہ جہان ء بدی ء و لگوچ کنگ ء آخر ء باقی یک راہ دربر ء پیشونکے کیت ء چہ زرتشت ء کیت یا گوں ہمائی ء رژن ء برکت ء کیت۔ یہودییاں ہے فکر وتی کتگ بلے آگوش انت کہ آہانی نجات دہندہ چہ داؤد (ڈیوڈ) ء خاندان ء کیت چیا کہ حد اوند ء گوں آئی ء ہے قول کتگ۔ زمین ء تباہی ء بربادی ء زرتشتی فلسفہ یہودییانی Isaiah ء یہودییاں زرتگ (Isa. XL, 4-5)۔

بیسیلون ء بادشاہ نبوچدند ء واب ءے دیست۔ آئی ء سیہر، استار شناس ء زانکاران ء گوشت کہ منی واب ء معنا بہ کن ات۔ آہاں گوشت کہ توئے بادشاہ وتی واب ء بیان بہ کن تاں کہ ما آئی ء معنا بہ کنیں۔ بادشاہ ء درّ ائینت کہ اگس شما زانکارا ت، شماوت بہ زان ات کہ من چونیں وابے دیستگ۔ اگس شما واب نہ زانت گڑا شما پر چہ زانکاری ء مڑا ء کن ات۔ شما پہ ڈروگ وت ء راہ کو اسی ء زانکاری آشکار کتگ۔ بادشاہ ء گوشت اگس شما مہ زان ات کہ من چے وابے دیستگ ء آئی ء معنا مہ گوش ات، من شمارا دُور ء کشتاں۔²⁹

نہ کنے کہ چہ یہودی بندیاں دانیل (Daniel) ء راشپ ء رژن ء واب ء

آتک ء آئی ء را بادشاہ ء واب ء باروا حال دات۔ دانیل ء قاصدے روان دات ء بادشاہ ء را گوشت کہ توئے بادشاہ وتی استار شناس، نجومی، دست چار ء واب ء زانوگراں مه کُش کہ من زاناں کہ توئے بادشاہ ء چے واب ء دیستگ ء آئی ء معنا جی انت۔ بادشاہ ء دانیل لوٹ ات ء آورت۔ دانیل ء گوشت کہ توئے بادشاہ ء واب ء یک بلاہیں ء ٹر سیناکیں جنسے دیستگ کہ آئی ء سر سہر ء بوتگ، آئی ء سینگ ء بازو بزنج ء ء جسم ء آدگہ بہر پیتل ء ء لنگ آسن ء بوتگ انت بلے آئی ء پادانی نیم آسن ء ء نیم گل ء بوتگ۔ دانیل ء گوشت کہ ہے پاداں بندوکیں یک سنگے بوتگ کہ پرشتگ ء ہرت ء آرت بوتگ ء ہمیشی ء نگر یا زرہ گوات ء بُرتگ انت بلے ہے سنگ رستگ ء ہنچیں بلاہیں کوہ ء بوتگ کہ سبھیں زمین ء پچینگ³⁰۔

بادشاہ حیران ء ہبکہ ات کہ من وتی واب ء ذکر گوں کس ء نہ کتگ، اے مردچوں سہی انت۔ بادشاہ ء زانت کہ دانیل پُر کرامات ء زانتکار انت۔

بادشاہ ء واب ء معنا جُست کت۔ دانیل ء گوشت کہ اے واب ء سہر ء سر یا سہر توئے بادشاہ وت ء بلے بزنج ء معنا ایش انت کہ توئے بادشاہ ء بیرانی ء رندیک کمزوریں بادشاہی ء کیت ء پیتل ہے معاندت کہ توئے بادشاہ ء رند، سہی بادشاہی سک مضبوط ء زور اور بیت۔ بلے چارمی بادشاہی نہ زیادہ کمزور بیت ء نا زیادہ طاقتور۔ گوں اے معناہانی اشکنگ ء بادشاہ ء دانیل ء را گوشت کہ تو لائق ء حاکمی ء ء ء توصیف ء حقدار ہما حد انت کہ ترا چوشیں زانت ء فہمے بخشا تگ۔ من ترا بیسیلون ء حاکمی ء اگدہ ء دیان ء ترا چہ وتی بادشاہی ء آدگہ دمگانی حاکماں مستر لیکاں³¹۔

دانیل ء سنے ہمار ء ہمبل ات انت۔ یکے شدرچ (Shadrach)، دومی

³⁰ Ibid. PP. 37-38

³¹ Ibid.

میشاچ (Meshach) ء سیمی ابد نیگو (Abednego) ات۔ نوجو نذر ء یک سہر ء
 بُت ء اڑ دا تگ ات ء حکم کنگ ات کہ اے حدائے شپہ انت، ایشی ء دیم ء سر
 شکون بہ بت بلے یہودیانی اے سیں بامرداں نہ من ات ء گوشت کہ اے بت
 لائق ء عبادت نہ انت۔ مئے خدا ہما انت کہ زندگ انت، ہست انت، ہمانت کہ
 دائم ء قائم انت، اے حدائے نہ انت، اے بت ء۔ بادشاہ زہر گپت ء حکم ء
 کت کہ یک گارے بڑگ، دار مان کنگ ء روک کنگ بہ بیت ء ہے سیں مردان
 ء ہمیں جبوریں آس ء گار ء دور دیگ بہ بیت کہ من بہ چاراں کہ اے مردانی
 خداوند ایشاں چوں چہ آس ء رکنیت۔ اے سیں گرگ، بندگ ء ہے آس ء
 دور دیگ بوت انت بلے آس ء ایشاں ء نہ سوتک۔ اے مرد پہ مڑا ہے آس ء در
 کپت انت۔ بادشاہ، آئی ء میر ء امیر، ملا ء زانکار حیران ء ہبکہ ات انت کہ اے مرد
 چونیں کراماتے ء واہند انت کہ ایشاں ء آس ہم نہ سوچیت۔ بادشاہ ء اے مردان ء
 عزت ء مرتبت دات ء گوشت کہ شے خداوند لائق توصیف ء شانانت³²۔

یہودیت ء اسلام ء آہاں وتی یاوتح یا اللہ ء جسمانی ساختے ء گمان بیت۔
 اللہ ہر جاگہ گون انت ہم ء مقرر یں حد ء حدود ء انت ہم۔ ہے کرد ء قوت یاوتح
 نیگ انت بلے اہورامزدا ء جسمانی ساخت یا دروشم نیست۔ آروحانی ہستی ء،
 ہے وڑ ء شری ء بدی ء را شکل ء صورت ء جسمانی وجود نیست۔ اے فکری ء
 صفتی وجود انت۔

زر تشتی ء روژنائی ء تہاری صفت انت۔ چوش نہ انت کہ تہاری ء مطلب
 بدی یا حرابی انت۔ اے صفتی وجود انت۔ قدرت سرجم انت، نیکی انت۔ بدی

³² Ibid. PP. 38-39

چرائی نہ انت۔ بدی آئی ۽ پیدائش نہ انت۔ آئی ۽ انسان ۽ را وجودے داتگ،
 روحے داتگ، دل ۽ دماغ ۽ آئی ۽ را ازن انت کہ ہرچی کنت، بہ کنت۔
 آئی ۽ حدائی بند ۽ بوج پر نیست بلے آگس آبدی کنت، آئی ۽ پہ بدی ۽ حد اوند ۽
 فرمان گون نہ انت، آچہ وت ۽ کنت۔ پمیشا بدی چہ حد اوند ۽ نہ انت۔ آگس
 حد اوند ۽ انسان ۽ را آزات مہ کنتیں، آئی ۽ کرد ۽ عمل پابند بہ کنتیں گڑا گوشگ
 بوتگ ات کہ اے حد اوند انت کہ بدی ۽ پلہ مرزانت ۽ انسان کہ بدی کنت، بے
 حد اوند ۽ گفت ۽ ارادہ ۽ نہ کنت۔

اسلام ۽ دزچکانی تاک ہم اللہ ۽ رضاء ابید سُررات نہ کن انت۔ اے
 جہان ۽ ہر شے ہمائی نیگ انت ۽ ہمائی ۽ تب ۽ کار کنت، پمیشا انسان آگس بدی ۽
 کنت، گون ہمائی ۽ رضامندی ۽ کنت بلے اللہ پہ زانت آئی ۽ را مکن نہ کنت، آئی
 ۽ دستاں داشت کنت بلے نہ کنت، آچاریت ۽ چکاسیت کہ انسان آئی ۽ شون
 داتگیں را ستگیں راہ ۽ روت یاچہ راہ ۽ گسہر بیت ۽ بدی ۽ نیمگ ۽ تاب کنت ۽ آگس
 بدی ۽ نیمگ ۽ شت، اللہ ہما بدی آل پہ واست ۽ کرا من کاتبین نوشتہ کنت ۽ ایر
 کنت ۽ قیامت ۽ روج ۽ گون انسان ۽ سوال ۽ جواب ۽ دؤران ۽ ہمے بدی ۽ نیکی دیم
 ۽ آرگ بنت ۽ انسان ۽ را ہمائی ۽ بدی ۽ نیکی آئی عوض کنگ بیت۔ نیکی آئی عوض
 بہشت انت ۽ بدی بانی دوزہ انت۔

شیطان (بد یا بدی) اللہ ۽ جوڑ کتگ۔ ہمے شیطان پریشنگانی کماش بوتگ
 بلے نافرمانی ۽ کتگ، پمیشا اللہ زہر گپتگ ۽ آئی ۽ را چہ آئی ۽ پریشنگی آگدہ ۽
 دَرے کتگ بلے آہنچو پُر توان انت کہ اللہ آئی ۽ را کُشت ۽ گار کُت نہ کنت،
 مکن کُت نہ کنت، آگس بہ لوٹیت کُت کنت بلے نہ کنت۔ تا قیامت ہمے شیطان
 انسان ۽ خلاف ۽ کار کنت، آئی ۽ بدین ۽ سکین ۽ دنت۔ شیطان یکے نہ انت، باز

انت۔ ہما کہ آئی ء پلہ مرزانت آ ہم شیطان انت۔ شیطان وتی شکل ء دروشم ء بدل کُت کنت۔ برے کچکے، برے پٹھوئے، برے جنینے، برے مردینے۔ بلے شیطان ء کار ء کرد ہنچمین انت کہ گوشے آ جسمانی وجودے ہم داریت۔

اہریمان صفتے، بے وجود انت۔ آیوک ء انسان ء مخالف نہ انت، ہر شترئی ء کہ جہان ء ہست، آئی ء مخالفیں قوت انت کہ فکری انت، خیالی انت۔ اسلام ء شیطان ء شیطانی قوت فکری ء خیالی نہ انت، وجودے ء واجہ انت۔

اللہ ء آدم چہ حاک ء جوڑکُت۔ حاک ء مختلفیں قسم یکجا کُت، تزکُت، مردم ء قالب ء پرینت ء جوڑکُت بلے شیطان چہ حاک ء نہ انت، آچہ انسان ء ساری انت، آپریشنگے، نورے۔ آبدی ء صفت نہ انت، بدی انت، پُر وجودیں بدی ء بلے اہریمان بے وجود انت، بدی ء دروشم ء صفتے، فکری ء خیالی وجودے۔

اللہ ء آدم ء حوا بہشت ء کُت انت ء ہمے شیطان ہم بہشت ء سر بیت ء آدم ء حوا ء ریپینیت، گڑا اللہ زہر گیپت ء دوینان ء ماں زمین ء کورائیت۔ بلے اللہ سہی نہ بیت کہ شیطان ماں بہشت ء سر بوتگ ء آدم ء حوا ء رد دیگ ء انت۔ اے شیطان ء پُر توانی ء دلیل انت کہ آ بے جُست ء پُرس ء بہشت ء پُتریت ء آدم ء حوا ء وتی نیمگ ء تزینیت۔ یہودی گوش انت کہ شیطان ء وت ء ر مارے کتگ ء بہشت ء پُترتگ۔

اگس شیطان ء اللہ ء نافرمانی مہ کُتیں، اللہ ء حکم ءے بہ مہیتیں ء آدم ء دیم ء سر بہ شکون بہ بوتیں، شیطان شیطان نہ بُوت پریشنگے ات ء پریشنگے بُوت ء جہان بے شیطان بُوت، بے حرابی ء بے بدی بُوت ء اگس شیطان ء آدم ء حوا مہ ریپیتین انت، آچہ بہشت ء در کنگ نہ بُوت انت۔ آدائی بہشت ء بُوت انت بلے انسانی نسل دیم ء نہ شُت چیا کہ بہشت ء اللہ ء ہما پُر لڈتیں ”نیوگ“ ء یا ہما ”گلہ ء دان“ ء

ورگ ء اجازت نہ داتگ ات۔ ہمے ”نیوگ“ یا ”گلہ ء دانگ“ عقل ء فہم ء نیوگ ات، ہمے دائمی سلامتی ء قرار ء نیوگ ات، ہمے وش لذتیں ”نیوگ“ انسانی نسل ء پیدا نشت ء ردوم ء نیوگ ات۔ آدم ء حواء ء نیوگ ء نہ ورگ ء نقص ایش ات کہ آہان ء اولاد نہ بُوت ء فاندگ ایش ات کہ آدائی آرام ء دائمی زند ء ماں بہشت ء آسودگی ء وشی آں بوت انت۔

انسان اہورامزدا ء فکری زانت انت بلے چہ حاک ء گل ء نہ انت بلکیں انسان آئی ء پیدا نشت ء توان ء لکھاں سالانی برورد ء آسرا انت بلے ہنچو معلوم بیت کہ انسان ء را پے اے حالت ء رسگ ء بازیں مدتے لگیتگ۔ چون ء چے پیم ء انسان ء ردوم بوتگ، چوشیں دل سریں گوا ہے نیست بلے چوش ہم نہ انت کہ چویہودی ء عرباں کہ آہانی یاوتح ء اللہ نشتگ ء انسان ایش سازیگ۔ انسان ء اے دگہ دزستیں پیدا نشت اہورامزدا ء ارادہ انت، آئی ء واہگ انت بلے اے پیدا نشت ء دؤران مقرر نہ انت۔ چنت و ہد ء زمانگ نیگ انت زانگ نہ بیت بلے اے پدرا انت کہ آئی ء انسان یا آدگہ ساہد ارانی قد ء قالب نہ گیشینتگ ء نا آہانی جوڑشت یک دمان ء بوتگ۔ اے یک دؤران ءے ء گوستگ ء اے حد ء سر بوتگ انت۔

چینی گوش انت کہ اے جہان یک قرار ء نہ اوشتاگ۔ ساہ دار ہم یک قرار ء نہ انت۔ زمین ء زمان ء بدلی، تر ء مان تر دڑہ یک پڑواکیں نظامے ء روء بنت۔ اے نظام ء فنا نیست، اے دائم ء قائم انت، مدامی انت بلے اے نظام کسی دست ء نہ انت، آئی ء انتظام کار نیست۔ اے وت چر انت۔ ایشی ء گوں ہچ شے ء، ہچ سہداراں تعلق ء رشتہ نیست³³۔ کائنات، پڑواک ء پڑنور انت۔ آزمان سر زمین ء اثر انداز انت۔ زمین ء چست ء ایر آزمان ء تب ء بنت۔ انسان ء بستار

³³ Jeaneane and Merv Fowler, Chinese Religions: Belief and Practices. Sussex, UK, 2008, P: 43

کدّے کسانیں شےء گیش تر نہ انت³⁴۔

زر تشتی فلسفہء روء اے جہان ء ہر شےء بر جانت چیا کہ ہر شےء آشر ء گندگ، ہستی ء نیستی ء چماں چاریت بلے چینی گوش انت کہ سیاہ ء اسپیت، روژنائی ء تہاری یا ہر ہنچیں شےء کہ آئی ء دومی شکل یا وجودے ہست، آیکے دومی ء مخالف نہ انت، یکے دومی ء براہندگ ء کمک کار انت۔ شر رنگی یا شری پمیشا شر رنگ یا شر انت یا آئی ء شری پمیشا مارگ بیت چیا کہ بدرنگی ہست۔ نیکی پمیشا مارگ بیت چیا کہ بدی ء ہست۔ پمیشا ہستی ء نیستی دومیں بچی ء (یک جاہی) رُ دانت³⁵۔

چینی بدی ء را چونیکی ء ابدمان نہ لیک انت۔ آگوش انت بدی ادار کی حقیقتے کہ نیکی ء مٹ نہ انت یا گوں آئی ء دیم پہ دیم ء مخالف نہ انت۔ چوش کہ شپ انت ادار کی انت کہ روشنی ء دیم ء دمانے یا کسانیں مدتے آہیزگ انت یا آئی ء را ساہگ کنت بلے ابدمان روشنی انت، روچ انت، شپ نہ انت³⁶۔

لاؤزو (لاؤزی) (Lao-tzu/ Laozi) (531 – 601 پیش ء مسیح)

گو شیت ہچ شےء یکے دومی ء ضد نہ انت، یکے دومی ء ہمراہ ء ہم کار انت۔ پہ مثال ہر شےء کہ پڑاہ بہ بیت، گڑا تک بوت کنت۔ کسے نزور ء کم واک ہما و ہداں بیت کہ ساری ء زوراک بہ بیت۔ ہما شےء کہ برز انت آ جہل بوت کنت، جہل جہل نہ بیت۔ چہ کسے ء ہما و ہداں چیزے پلگ بوت کنت کہ آئی ء ہما شےء بہ بیت³⁷۔

چینی گوش انت کہ زمین ء زمان یک قوت ء طاقتے ء جوڑ نہ کتگ انت ء نا ایشانی بر جادارگ ء ذمہ زرتگ۔ کنفو سیس (479-551 پیش ء مسیح) ء گو شنتناں چوشیں ہچ تزانے نیست کہ آئی ء نا دیدیں طاقتے ء ذکر کتگ کہ آحدایا بھگوان بہ

³⁴ Ibid. P: 44

³⁵ Ibid. P: 52

³⁶ Ibid.

³⁷ Ibid. P: 54

بیت چو کہ ایدگہ مذہباں پہ وت ۽ خداوند داشتگ، آہانی زور ۽ قوت گیشینتگ ۽ نشان داتگ انت ۽ آہان ۽ زمین ۽ زمان یا انس ۽ جنس ۽ پیدائشت ۽ ذمہ وار کتگ۔

چینی آنی دل ۽ انسان ۽ قدرت ۽ وجود بے ربط نہ انت، حادثاتی نہ انت بلے ایشانی برجادرگ یا ایشانی ہستی یک وت واکیں ۽ وت چرّیس نظامے ۽ رُو ۽ دیم ۽ رُوّت۔ اے نظام مہر انت، ہم گنگلی ۽ ہمراہ داری انت، دوستی ۽ دوستی ۽ زانت انت۔ کنفوسیس ۽ چوشین حدائے ۽ تزان نہ کتگ کہ آ انسان ۽ ارواح ۽ داروک یادپوک، بروک ۽ ساٹوک بہ بیت۔ آئی ۽ چہ انسان ۽ درہچ چوشین ہستی ۽ ذکر نہ کتگ کہ انسان پرانی بہ رُوّت ۽ وتی شرّی ۽ لوٹوک بہ بیت ۽ چرائی ۽ مکک ۽ وت ۽ پھریز کت یا کنائینت کت بہ کنت۔ چینیاں چوشین حدائے نیست کہ ہر شے ۽ مالک انت۔

چینی آنی دل ۽ مذہب وفا، زانت ۽ فہم انت۔ وفاداری ۽ زانت مذہب انت، آئی ۽ وجود انت ۽ ہمیش انت انسان ۽ ہستی۔ ایش چہ کیے دومی ۽ جتا بُوّت نہ کن انت۔ وفاداری ۽ مہر وجود ۽ اظہار انت ۽ انسان ۽ گوں قدرت ۽ ہم مٹ کنت، آئی ۽ برابر ۽ کاریت، ہمیش انت کہ انسان ۽ را زمین ۽ زمان ۽ درجہ ۽ دنت۔ زمان پزاه ۽ شاہیگان انت، بلند ۽ بالا انت، روژنا انت، ہر جاہ ۽ ہر کجا انت، برقرار ۽ دائم انت۔

چینیاں وتی پیرینان ۽ عزّت ۽ مرتبت داتگ۔ وتی عزیزے ۽ مرگ ۽ آئی ۽ کس ۽ عازیزاں تاں دیراں وت ۽ را چہ مخلوق ۽ دُور داشتگ، لوگاں نشتگ ۽ پُرسی بُوّتگ انت۔ موتک گر آؤرتگ ۽ موتک کتگ۔ موتک ۽ رسم کجام زمانگ ۽ شروع بُوّتگ، زانگ نہ بیت بلے چینی پہ وتی مُرتگیناں غمی ۽ پردد بُوّتگ انت۔ آہاں پہ مُردگ ۽ مُہریں درپ ۽ پیتی جوڑ کتگ ۽ مُردگ ۽ را شرّیں گد پتا تگ ۽ قبر سک جُہل جتگ۔

ژو (Zhou) بادشاہت ۽ گڈی دؤراں باز براں مُردگ ۽ سُہر ۽ سِپیکہ، غلام، کاردار، اسپ ۽ جناور کُشگ ۽ گوں مُردگ ۽ قبر کنگ بو تگ انت۔ چینیاں ہے ہمیتگ کہ مرگ ۽ رند انسان پدا زندگ بیت ۽ آئی ۽ پہ ہے چیز ۽ از باباں کار بیت۔ آہانی دل ۽ مُردگ ۽ روح پہ وتی زندگیناں تشکیت ۽ مدام وتی خاندان ۽ مردمانی پلہ مرزی ۽ کمک ۽ آہانی سر ۽ ہیز ۽ بیت۔

چینی آئی حدائی قوت بلند ۽ بالا انت، آزمان انت چیا کہ چینی وھدیکہ آزدگ بو تگ انت آہاں دیم گوں آزمان ۽ کنگ ۽ ظلم ۽ زور ۽ ول گونج کنگ ۽ دزوہی داتگ ۽ گوشتگ کہ او قدرت! من کجام گناہ کنگ کہ من ۽ چوشیں سزا دیگ بو تگ ۽ انت؟ ایشی ۽ مطلب ہمیش انت کہ چینیاں قدرت یا آزمانان ۽ طاقتور لیکنتگ بلے آہاں قدرت ۽ را ظالم ۽ بے رحم نہ گوشتگ۔ قدرت ۽ را مدام مہروان، رحم دل ۽ منصف زانتگ۔ البت اے گوشتگ بو تگ کہ قدرت کہ مہروان بیت پہ انسان ۽ شری کنت ۽ پراہاں شری ۽ واہگ دار بیت۔ باز براں پہ بدامنی، گرانیں ہوپ ۽ نادراہی، کُشت ۽ کُوش، زمین جب ۽ ڈُکال ۽ گرانیں وھداں اے گوشتگ بو تگ کہ اے قدرت ۽ نامہروانی انت بلے پہ شری ۽ آسودگی ۽ ہم ہے گوشتگ بو تگ کہ اے قدرت ۽ مہروانی انت۔ چینیاں قدرت ۽ را طاقتور، دانا ۽ زانتکار لیکنتگ بلے قدرت قابل ۽ اعتبار نہ انت چیا کہ آئی ۽ قانوداں دوام نیست، آدام بدل بنت³⁸۔

ین (Yin) بادشاہت ۽ دؤران (1154-1766 پیش ۽ مسیح) کہ اے بادشاہت ۽ ہسیا (Hsia) ۽ بادشاہی پزوش دات گرانوکیں بادشاہ تگ (Tang) ۽ جارے پرتینت ۽ گوشت کہ ساری ۽ بادشاہ ۽ ظلم کنگ۔ قدرت (زمین ۽ زمان) ۽

³⁸ Diasetz Teitaro Suzuki: A Brief History of Early Chinese Philosophy, Probsthain, Russell St. London, 1914, PP: 125-126

قانون نہ مینتگ انت پمیشا قدرت ۽ پرائی ۽ تباہی ۽ بربادی آؤرتگ ۽ آئی ۽ بدل ۽
من ۽ اختیار داتگ۔ ہمے جار ۽ قدرت ۽ قدرت ۽ زانت ۽ ذکر انت³⁹۔

چینیانی حدایا قدرت چو یہودیہیانی ۽ مسلمانانی حدایا نہ انت۔ آ آس،
آپ، جمبر ۽ گزنداں گون نہ انت۔ چینی آں وتی قدرت نہ دیستگ۔ آئی ۽ گون
کس ۽ تعلقے نہ بو تگ۔⁴⁰

چینی قدرت آزمانان انت، بزر ۽ بلند انت، آ گندگ نہ بیت، پوشیدہ
انت بلے روژنان انت۔ آئی ۽ نا آواز ہست ۽ نا رنگ ۽ دژوشم۔ چہ انساناں کس نہ
زانت کہ قدرت ۽ منشاچی انت۔ آچے کار ۽ وٹش ۽ چے کار ۽ نہ وش بیت⁴¹۔

قدرت گون انسان ۽ چوشیں تعلق یا مہرے نہ داریت چو کہ اندگہ مذہبانی
اہورامزدا، بھگوان، یاوتح یا اللہ داریت۔ چینیانی قدرت ہچ بریک جاگہ نہ
انت۔ کس ۽ نہ دیستگ ۽ کس آئی ۽ دژوشم نہ کنت۔ آہانی قدرت ۽ پہ انسان ۽ پیغام
بر روان نہ داتگ چیا کہ آچہ انسان ۽ لا تعلق انت، بے پرواہ انت، چہ آہانی عبادت ۽
گلا ۽ ستاہ ۽ بزر ۽ بالا تر انت۔ قدرت ۽ پہ اے سر زمین ۽ ہچ نظامے مقرر نہ کتگ ۽ نا
حد ۽ قدے گیشینتگ۔ اے کائنات ۽ نظامے ہست بلے چوش نہ انت کہ اے نظام
یک پڑواکیں ہستی ۽ تب ۽ برجانت ۽ نا آ پڑواکیں قوت گو شیت کہ انسان چوش بہ
کنت یا چوش مہ کنت۔ نظام بر جاہ انت بلے اے برجائی ۽ قدرت ۽ دست مان نہ
انت، نا بر جا دارگ ۽ نا بر جا نہ دارگ ۽۔ چہ چینی زانکاراں موترے (Mu-
tze) ۽ دل ۽ بلکیں یک ہنچیں مستریں ہستی ۽ ہست کہ آ اے زمین ۽ زمان ۽
نظام ۽ دیم ۽ برگ ۽ بر جا دارگ ۽ ذمہ وار انت۔ اے مرد ۽ ابید دگہ ہچ چینی

³⁹ Ibid. P: 127- 128

⁴⁰ Ibid. P: 130

⁴¹ Ibid. P: 137

زانکاراں چو شیش بلاہیں قوتے ۽ ذکر نہ کتگ ۽ نا پہ آ قوت ۽ چو شیش کردے در شان کتگ۔ موتزے ۽ ہما قوت ۽ را فہمندگ ۽ زانندگ قرار داگ⁴²۔

ہندو آئی ”براہمن“ نمیر انیں حقیقت انت، قدرت انت، روح انت بلے ہمے روح پیدا ک کتگینے نہ انت۔ کس ۽ جوڑ نہ کتگ، اے ہست انت، نمیر ان انت ۽ ہر جاہ ۽ ہر کجا انت۔ براہمن وجودے داریت، ہستی ۽ داریت ۽ ہمے ہستی یا وجود تیوگیں زمین ۽ زمان ۽ وجود یا آئی ۽ حقیقت انت ۽ ہمیش انت کہ انسان یا ہر ساہ دارے ۽ ہستی انت، آئی ۽ روح انت، آتمن (Atman) انت ۽ ہمے براہمن یا روح ۽ برکت ۽ ہر ساہ دار پروریت⁴³۔

ودا حدائی گفتانی بابرکت ۽ پُر معنائیں کتاب انت۔ اے گوشتن و ہد ۽ پاس ۽ قیدی نہ انت۔ و ہد ۽ ایشان ۽ انگر ان نہ کتگ، اے بے اُ شماریں علم ۽ زانت انت۔

نیکی ۽ بدی ۽ جنگ ۽ قصہ ۽ شعری داستان ۽ رام، نیکی ۽ شرّی انت ۽ آئی ۽ مقابلی (دیم پہ دیمی) گوں راوانا (Ravana) ۽ انت کہ آئی ۽ بدانی یا بلاہانی لشکرے گون انت۔ اے داستان ۽ رام باز سریں بلاہ راوانا ۽ پزوش دنت ۽ آئی ۽ سراں گڈیت⁴⁴۔

مہابھارتا (Mahabharata) دو بادشاہتانی نیام ۽ یک لکھ شعری بندانی جنگی داستان انت کہ انسانی زندمان، آئی ۽ گوں وا بستنگیں دڑ ستیں مارشت ۽ شرّ ۽ شرّ ۽ ذکر انت۔ ہمے داستان ۽ تاریخ، سیاست، قانون، مذہب، دود ۽ ربیدگ،

⁴² Ibid. P: 148

⁴³ C. Scott Littleton, Editor, Eastern Wisdom: Hinduism, Buddhism, Confucianism, Daoism, Shinto. Duncan Baird Publishers, London, 1996, P: 18

⁴⁴ Ibid. P: 23

فلسفہ ء شترى ء گندگى ء زمين ء زمان ء بيان انت۔ انسان ء ديہہ ء بلاہانى ذکر انت۔ اے داستان ء بامرد يا ايشى ء بلاہ ء ناشريں قوتانى نيام ء جنگ ء مستريں سبق ہميش انت کہ جہان ء زندمانى بے مقصد ء بے سیت انت ء اصل ہما حدائے يا حدائى صفتانى نميرانى ہستی انت۔⁴⁵ اے قصہ چوش انت کہ بادشاہ ء دو نچ پندوا (Pandava) ء کوروا (Kaurava) پہ بادشاہى تحت ء تاج ء گول کيے دوى ء جنگ کن انت۔ مہابھارتا ء داستان ء شترترىں ء پُر اثرىں بگھوت گيتا (Bhagavad Gita) انت۔ ہميشى ء نوشتہ انت کہ کرشنا جار جنت کہ من حد اوداں۔ ہے شعری بنداں انسانى ہستی ء زمين ء زمان ء باروا ہندوا آنى زانت ء فہم شون ديگ بوتگ۔ ہے بگھوت گيتا ء نوشتہ انت کہ کرشنا ء گوشتگ کہ انسان ء ہستی آئی ء جسمانى وجود نہ انت چيا کہ ہے جسم مریت ء گار بیت بلكيں اصلى وجود آتمن (Atman) انت، ارووح انت، ہميش انت کہ اصل وجود انت، ہميش انت نميرانى ہستی کہ انسان ء جسمانى مرگ ء رند، دگہ جسمانى وجوداں رؤت ء آخر ء باقى نميران بیت۔⁴⁶

بگھوت گيتا (ہفتمى باب) ء کرشنا گوشتيت کہ من اے زمين ء زمان ء جوڑ کنگ ء نہ کنگ ء توان ء داراں۔ بيدء من بچى ء وجود نيست، ہر شئے منى زانت ء مارشت ء ہست انت ء مناں کہ من ہر شئے داشتگ۔⁴⁷

مہابھارتا جنگى ہنچائىں قصہ ء نہ انت، اے علم ء زانت ء نشون انت۔ اے مرگ ء زند ء فلسفہ انت۔ اے بھگوان ء بھگوانى ء آئی ء بے کسا سىں عقل ء فہم ء قصہ انت۔ اے انسان ء بھگوان ء دائى رشتہ ء مہر ء قصہ انت۔ جنگ ء ميدان انت۔ دويں

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ J. Donald Watters, The Promise of Immortality: The True Teaching of the Bible and Bhagavad Gita. Sterling Paperbacks, New Delhi, 2003, PP: 21-22.

نیمگاں سلاہ بندیں لشکر پہ کُشت ءِ کوش ءِ ساڑی انت۔ جنگ کنوک انسان انت، ہما انسان کہ بھگوان ءِ روح ماں ہماہان انت۔ کرشناء کماندار ار جونا گو شیت کہ اے چو نہیں جنگے کہ من گوں وتی جند ءِ وجودے بہرے ءِ جنگ ءِ آل۔ اگس جنّاں بزاں وت ءِ را جنّاں، اگس کُشاں وت ءِ را کُشاں چیا کہ من بھگوان ءِ وجوداں، من بھگوان ءِ ارادہ ءِ مارِشاں، بلے دوئی نیمگ ءِ در آمد نہ انت، من وتاں چیا کہ ہے روح کہ بھگوان ءِ من ءِ داتگ، ہے روح ہما جسمّاں انت ہم کہ گوں من دیم پہ دیم انت۔ ار جونا گو شیت کہ من گوں ہماہاں جنگا آل کہ بد انت بلے آ ہم من وتاں۔ اگس من آہاں کُشاں بزاں من وت ءِ را کُشتگ۔ آچہ من انت ءِ من چماہاں۔ اگس من سوہیں بوتّاں گُرا اے چو نہیں سوب مندی بیت کہ من وت ءِ را بہ کُشاں⁴⁸۔

ادا روح ءِ لازوالیں احساس انت ءِ روح بھگوان ءِ بخشا تگیں انت۔ گوں روحانی وجود ءِ ہر انسان بھگوان ءِ وجود انت، ہما انت۔ گوں کرشناء ار جونا ءِ اے تزان مہر ءِ دوستی ءِ اظہار انت۔ گوں انسان ءِ روحانی رشتہ ءِ درشان انت۔ ہمیشہ انت کہ انسان ءِ بھگوان ءِ یک کنت، ہم گر نچ کنت۔

بھگوت گیتا ءِ بھگوان ار جونا ءِ گو شیت کہ من ءِ پچہ بیار، من کئے آل۔ من انسان ءِ تواناں، من آس ءِ بزانز ءِ قوتّاں۔ منّاں کہ در ستیں ہستی ءِ ساٹو کاں۔ من ہر شئے ءِ سرچنگ ءِ بِن تو ماں۔ من زانت ءِ زانتاں، من مزناں، من مزنی آل۔ من پُرشناں، من پُرشانی آل۔

زمین ءِ زمان ءِ پیدا نشت ءِ باروا ہندو آنی مذہبی فکر ءِ لیکہ یک نہ انت۔ باز مذہبی گفتناں ہے گو شتگ بو تگ کہ اے زمین ءِ زمان بازیں پر شت ءِ پر وش ءِ رندا اے حد ءِ قد ءِ سر بو تگ بلے اے کانتا ءِ جوڑینوک کئے انت یا کئے

انت، اے کدی جوڑ بوتگ ء ایشی ء آسرچی انت، اے جُستانی پَسو ء ہندو آنی زانندگ ء کواساں گوشتنگ کہ اے براہما ء پیداک کتگ انت بلے بازیں کواساں اے جُستانی پَسو نہ داتگ۔

ہندو زاننکار گوش انت کہ کہ بھگوان، دیہہ ء انسانی کرداے جہان ء پُر سوہیں برقراری ء مان زمان انت۔ امن ء آسودگی گوں انسان ء کرد ء بندوک انت ء انسان ء نمیرانیں روح ء پہ آسودگی ء دائمی ہستی ء سر بوتگ ء روح اے جہان ء تز ء گرد کنت۔ بازیں شکلاں مانیت۔ جسمانی مرگ ء رند ارواح نوکیں زندمانی ء ابتدا کنت۔ بازیں جسمانی وجوداں پُتریت ء مانیت تاں کہ کیت و ہدے کہ آپہ آسودگی ء دائمی ء برجمی ء ہما جاہ ء سر بیت کہ اودا نمیرانی انت، ہستی انت، وٹشی ء شادہ انت۔

ارواحانی آسودگی گوں علم ء زانت ء بندوک انت ء علم انسان ء وتی ذات ء پجبار، آئی ء وجود ء علم ء زانت ء راہ انت۔ علم انسان ء را چہ نازانتی ء قید ء آزاد کنت ء دیم پہ آسودگی ء شری ء بارت ء ہمے زانت انت کہ انسان وتی ہستی ء ء وتی روح ء نمیرانی ء سر پد بیت ء ہمیش انت کہ روح ء گوں قدرت ء، گوں زمین ء زمان ء ہستی ء ہم گزنج کنت۔

قدرت بابرکت، پُر مڑاہ ء پُر توان انت۔ بھگوان باختیار ء پُر واک انت۔ رگ ودا چہ ایشانی تو صیفی شعر ء پر بنداں پُر انت۔ بھگوان حسابی نہ انت، دڑہ پُر واک انت ء انسانی کار ء کرداں چار انت۔ ہندو حدائی ہستی ء چہ زمین ء زمان ء جتائیں شے ء نہ لیک انت۔ بھگوان ء حدائی ء زمین ء زمان یک انت⁴⁹۔

رگ ودا زمین ء زمان ء پیدائنت ء باروا گوشت کہ ”(شروعات ء) بچ

نہ بوتگ ناہستی ناہستی ء نا کہ زمین ء زمان۔ بلے زمین ء زمان کجا بوتگ انت، کئی
 انان ء بوتگ انت، کئے زانت کہ پیدا نشت (ہستی) چوں بوتگ۔⁵⁰
 زرتشت ء گاتھایا آئی ء حد اوندی توصیف ء صوتاں اگس گوں ہندو آئی
 رگ و داء دیم پہ دیم بہ کئے ء ہرت بہ چارے، آہاں بازیں پرک ء پیرے نیست،
 گوشتے کہ مذہبی ء فکری پنت یک انت، آہانی بنیاد ء رگ ء ریشگ یک انت، گوشتے
 یگیں و ہد ء زمانگ ینگ انت۔

آپ با برکت انت۔ دریا ء کور با برکت انت۔ آپ جان ء پہک کنت،
 لیگاراں دُور کنت ء زندمانی ء مانزمان انت بلے کیت یک و ہدے کہ اے جہان سُچیت
 ء تباہ بیت ء تیوگیں جہان آپ بیت ء یک وارے پدا پیدا نشت ء ابتدا بیت⁵¹۔
 بھگوانی بُت یا شبیہ عجب رنگ انت۔ باز سرگ ء باز دست ء بازو ء واہند
 انت۔ چوشیں بُت آہانی طاقت ء توان ء شون دینت ء آہاں چہ ساہ دار ء انساناں
 جتا کن انت۔

براہما، وشنو ء شیوا مستریں بھگوان انت۔ براہما ء بُت ء چار سرگ انت۔
 اے بھگوان پیدا نشت ء ذمہ وار انت۔ وشنو ء چار دست انت۔ آبدی ء ذمہ وار
 انت۔ وشنو پہ زمین ء نظام ء بر جادارگ ء سر زمین ء روت ء کیت بلے اے بھگوان
 ہما انت کہ جتا ئیں شکل ء درو شم ء انت، برے انسان ء برے حیوان ء⁵²۔ شیوا تباہ
 ء برباد کنگ ء بھگوان انت بلے آئی ء یگیں آزا (نپس) ہمے شون دنت کہ ہمے
 بھگوان پیدا نشت در پیدا نشت ء ذمہ وار انت⁵³۔ بھگوان آزمانان انت بلے پہ آہانی

⁵⁰ Rigveda, quoted by Romila Thapar, A History of India, Vol I, Penguin Books, London, 1977, P: 45

⁵¹ C. Scott Littleton, Op.cit P: 33

⁵² Ibid. PP: 33-34

⁵³ Ibid.

عبادت ۽ توصیف ۽ ثناء عبادت جاہ ہست ۽ اے عبادت جاہ گوشے ہمے بھگوانانی سر زمینی دوار جاہ انت۔

سدھاتا، بدھا، بادشاہی بچے ۽ آت۔ مرد لمبیبینی نیپال ۽ پیدا اک بوت، رُست ۽ مزن بوت۔ ہر تماہ ۽ پورہ آت بلے آدل ۽ مدام تکاں سُرآت، آ لپرزگ آت۔ کئے، کنیا، جی، چیا ۽ پرچہ ۽ آئی ۽ را لپرزگ کتگ آت۔ پت ۽ سُور داتگ ات۔ مرد ۽ چکے آست ات۔ 29 سال ۽ عمر ۽ مرد ۽ شاہی ماڑی یلہ دات، چک ۽ جنین یلہ دات انت، ڈہار پہ ڈہار بوت، وتی شوہاز ۽، گم ۽ گرتی ۽ لپرزگی ۽ شوہاز ۽، موت ۽ شوہاز ۽، زندمانی ۽ شوہاز ۽، نمیرانی ۽ شوہاز ۽۔ تاں 6 سال ۽ آ سرگردان آت۔ 35 سال ۽ عمر ۽ مرد دشت ۽ زرخہ کور ۽ کر ۽ دز چکے ۽ چیر ۽ نشت۔ سے شپ ۽ سے روج ۽ مرد چھے دز چک ۽ چیر ۽ پاد نیاتک، مرد ۽ فکر کت۔ آئی ۽ مر ت کہ زندمان ۽ درد ۽ دور ۽ نا آسودگی ۽ بنیادی سبب انسان ۽ دنیائی چیزانی بدوکی ۽ آہانی گرگ ۽ ایر جنگ ۽ واہگانی سبب ۽ انت بلے چرے واہگاں آزاد بونگ ۽ تو جیل ہم است ۽ تو جیل سبتک ۽ یقین، ایمان، سوچ دیگ ۽ عمل، زندگ مانگ، ارادہ، خیال ۽ ذکر ۽ فکر انت۔

بدھا گوشت کہ ہر شے ناپائیدار ۽ ناسرجم انت۔ وٹی دائمی نہ انت البت غم ۽ رنج، مرگ ۽ میران دائمی انت بلے مرگ آرام ۽ آسودگی ۽ وسیلہ نہ انت۔ زمین ۽ زمان چہ انسانی فکر ۽ خیال ۽ حد اں در انت۔ اے بے اُشمار انت، پزراہ ۽ شاہیگان انت۔ انسان ۽ وتی زندمان ۽ کتگیں شتر یا گندگ آئی ۽ دائمی وٹی ۽ آسودگی ۽ مان زمان انت۔ سر زمین ۽ شے یک پُر واکیں نظامے ۽ چپ ۽ چاگرد ۽ گردانت۔

دومی پیدائش گمک نہ انت، باز انت۔ وت آئی ۽ سرجم ۽ برجم بونگ ۽ آئی ۽ ہستی یاروح لکھ رند ۽ زندگیں وجوداں مننگ۔ ادا ہفت پیدائش یاروح ۽ ہفت

زندمانی ء حبر نہ انت، بے اشٹاریں ء بے حسابیں جسمانی وجود انت۔ جسمانی مرگ ء رند ساہ یا روح مانیت بلے دوبار پیدائنت ء لیکہ گوشے پہ ہر کس ء نہ انت۔ ہما کہ زانندگ انت، ہما کہ آہاں اولی زندمان ء شڑی کتگ ء ہما کہ آ آسودگی ء حدّاں سر بوتگ انت، آہانی ارواح یا ہستی بلکیں دومی وجوداں مہ روانت ء آ آسودگ بہ بنت بلے روح گوں بازیں پیدائنت ء یک دیرمانیں ء دیرپندیں سفرے ء روت کہ ہے دُوران ء بھگوان انسان بوت کن انت ء انسان بھگوان۔ جناور انسانی شکل ء صورت بنت ء انسان حیوانی دروشم ء شکل ء، بلے پہ پاکیں ء سر جمیں ارواحاں دووار پیدائنت نہ بیت چیا کہ آسر جم ء برجم انت⁵⁴۔

بدھا گوشتیت کہ جہان ء برجائی ء بازیں کش ء مان کش انت۔ ہمنچوک انت کہ حساب نہ بنت۔ ہنچوش کہ ریکی باڈمانی ریک چہ حساب ء در انت۔ آ گوشتیت کہ جہان ء زمان ء زندمانی ء نظام سنے بہر ء بہر انت ء ہر یکے ء وتی راہ بند انت۔ اولی مارشت انت، احساس انت۔ دومی پہک ء پلگاریں ہستی انت کہ ایٹی ء مارشت ناپید انت، نیست، بلے دڑستاں شڑ تر ء بالا تر ہما ہستی انت کہ غیر محسوس انت۔ فکری ء خیالی انت، وجودی نہ انت⁵⁵۔ ہر شے ء جسمانی وجود حقیقت انت ء ہے وجودیک مدتے ء قرارے داریت، ہے وڑ ء روحانی وجود ہم یک نظامے ء رو ء برجانت، بے ربط نہ انت، ہنچوپہ دیم نہ انت⁵⁶۔ انسانی کرد، شڑ ء گندگ، آئی ء زندمانی ء اثر انداز انت بلے ایوک ء زندمانی نہ انت، ہے کرد دومی یا سیسی پیدائنت ء اثر انداز بنت ء ہے کرد، شڑیں پیدائنت یا حراہیں پیدائنت ء مان زمان انت⁵⁷۔

⁵⁴ Ibid. P: 72

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid. P: 73

6- ارواح، روزء محشر، جاہء عذاب، جاہء آسودگی

زر تشتی ء انسانی زند کہ روحانی ء جسمانی انت، چرائی ء رند پہ وشیانی
 جہان ء سر بو نگ ء آئی ء راجہ ڈکت ء (Bridge of Separator) ء گوزگ
 لو طیت ء چرائی ء گوزگ آسان نہ انت۔ ہما گو ست کن انت کہ آہاں وتی
 زندمانی ء نیکی یاراستی ء پلہ مرزی کتگ۔ ہے پُہل ء گوزگ ء ساری سے روحانی
 ہستی انت کہ ہر کسی زندمانی ء دُوران ء کار پداں یا کتنگیناں چار انت۔ اے
 چکّاس ء مترا (Mithra) ء کماشی ء سراؤشا (Sraosha) ء رشنو
 (Rashnu) کن انت۔ آے چار انت کہ اے روح لائق ء آسودگی انت کہ
 چرے پُہل ء آدیم بہ بیت یا آدیم کنگ بہ بیت۔ اے چارگ ہم بیت کہ
 زندمانی ء آئی ء نیکی ء پلہ مرزی کتگ یا بدی ء۔ اگس اے چکّاس ء سو بین
 بوت گڑا یک خوبصورتیں روح ء آئی ء راجہ پُہل ء آدیم ء بارت ء بُرز ماں
 آزمان ء سر کنت۔ پُہل ہما انت کہ بدیں کارانی یا بدی ء پلہ مرز چرا پُہل ء
 گو ست نہ کن انت، کپ انت ء ہما جاگہ ء سر بنت کہ حراب ترین ء سنگین ترین
 جاگہ۔ آ ہما جاگہ انت کہ پہ دماں عذاب انت، آ جاگہ ء تہاری انت۔ بڑگی ء
 دزا جیں مدّتے آہے جاگہ ء گوا زین انت۔ چوشیں پُر عزا ہیں جاگہ زر تشت ء
 فکری زانت انت ء ایش آئی ء انصاف یا کُنی بینی ء فکر ء دیم ء کاریت۔

زر تشتی مُلاہاں یک ہنچیں جاگہ ء نشان داتگ کہ آنہ آسودگی انت ء نا
 عذاب انت۔ اے جاگہ مسوان گیتو (Misvan Gatu) انت۔ اودا ہما کہ
 آسودگی ء لائق نہ انت بلے آہانی بدیں یا بدی ء پلہ مرزی چو گیش نہ انت، آہے

جاگہ ءِ رُو اُنْتِ ءِ جاگہ کن انت۔ اے فکر یہودیہاں وتی کنگ ءِ رند ءِ عرباں زُر تگ۔
اسلام ءِ رُو ءِ اے جاگہ کہ نہ بہشت انت ءِ نہ دوزہ، اے اعراف انت۔ عیسائیانی لمبو
(Limbo) ءِ مطلب ہم ہمیش انت۔

زرتشت گوشتیت کہ کیت یک و ہدے کہ نیکی ءِ بدی ءِ نیام ءِ بلاہیں جَنگے
پادکیت کہ اے جنگ ءِ نیکی سو بین بیت ءِ بدی جنگ ءِ ول گوج کنگ بیت ءِ جہان
چہ بدی ءِ آئی ءِ پلہ مرزاں پہک ءِ صاف کنگ بیت۔ اے ہمے دُوران انت کہ
حد اوندیں اہورا مزدا گوں وتی آیشا اسپنا آں و ش ءِ شادان بیت۔ زرتشت ءِ
ملاہاں چہ زرتشت ءِ پنت ءِ سو جاں ہمے معنا در گیتنگ کہ ہمے دُوراں ءِ حد اوند
یک ہنچیں شرتے یا آپے یا درمانے تیار کنت ءِ نیکیں ءِ پاکیں روجاں کہ چہ
چکاس ءِ گوشتگ انت، آہان ءِ وارینیت ءِ ہمے سبب ءِ آ ارواح نمیران بنت،
ہست ءِ شادان بنت۔ زرتشت ءِ فکری آسودگی یاروحانی آسودگی ءِ باروا اے معنا
ہم در گیجگ بوتگ کہ ہما پاکیں روح یا ہستی کہ اہورا مزدا ءِ جوڑ کنگ انت یا چرائی
ءِ جوڑ بوتگ انت آہانی ہستی ختم کنگ نہ بیت۔ آ وتی ہستی ءِ ہست بنت، آگوں
اہورا مزدا ءِ یک نہ بنت بلے آہانی جتاہیں روجانی وجودے مانیت۔¹

زرتشت اولی مذہبی راہ در بر انت کہ آئی ءِ پے دومی زند ءِ و شئی ءِ نہ و شئی ءِ
فلسفہ داتگ۔ پے نیکی ءِ پلہ مرزاں دائمی آسودگی ءِ پے بدی ءِ پلہ مرزاں نا آسودگی
نشون داتگ ءِ ہمے فکر ءِ زانت ایدگہ قومانی مذہباں زُر تگ انت۔

زرتشت ءِ فلسفہ ءِ بنیادی نکتہاں یکے ایش انت کہ پے ارواحانی آسودگی
ءِ جاہ ءِ رسگ ءِ ہماروح ءِ زندمانی ءِ دُوران ءِ کار ءِ کرد ءِ آئی ءِ فکر چارگ ءِ تپاسگ
بیت۔ گوں آئی ءِ کار ءِ کرد ءِ شری یا گندگی ءِ نا اہورا مزدا ءِ نا دگہ پاکیں ہستی

ئے آئی ء دست گیر بیت۔ ہمیشہ زرتشت ء چکاس یا روزء انصاف خوفناک انت ہم ء شتر انت ہم چیا کہ ہر روح یا ہر کس وتی کتگینانی میار انت۔ زرتشتی اے فلسفہ یہودیہاں سر بوتگ ء چہ یہودیہاں عرباں زرتگ بلے ماں عرباں قیامت یا روزء محشر ء اللہ نندیت، زندگ کتگیں خلقت جمع بیت، حساب ء کتاب بیت ء انسان ء شتری ء گندگی حساب بنت ء ہما کہ آئی ء زندمانی ء دؤران ء نیکی ء شتری زیادہ بہ بنت آ بہشت ء رؤت ء آ کہ گناہ اش باز انت، آدوہ ء دور دیگ بیت بلے عرباں پہ وت ء دست گیری ء منت واری ء درے پچ کتگ، آیش انت کہ آہانی پیغمبر وتی گناہ کاریں پلہ مرز ء مٹوکانی دست زوری ء کنت ء اللہ آئی ء حبر ء نا حبر نہ بیت۔

اسلام ء روء شہید ہما انت کہ اللہ ء دین ء پہریزگ ء تالان کنگ ء گوں اللہ ء نہ مٹوک ء بے دین ء کافراں جنگانی دؤران ء کتگ بہ بیت ء شہید نمیران انت۔ آچہ انسان ء چماں اندر انت بلے آمردگ گوشگ نہ بیت، زندگ انت۔ قرآن ء گوشگ انت کہ (سورۃ آل عمران، 169، 170) ”آہاں مُردگ مہ گوش، آ زندگ انت ء آہان ء چہ وتی رب ء نیمگ ء رزق رسیت۔ آ اللہ ء داتگیں گنج ء نعمتاں شادان انت۔“

مردم کہ مریت آئی ء روح پہ ہمائی ء وائر بیت کہ آئی ء پیدا کتگ۔ انا اللہ وانا الیہ راجعون ء ہے معنانت کہ روح پد گردیت، وائر بیت پہ ہمائی ء کہ ہما انت یا پہ ہمائی ء کہ آئی ء روح پیدا کتگ (روح مان کتگ)۔ قرآن گوشیت کہ (سورۃ الزمر، 42) ”اللہ مرگ ء ساعتاں روحاں قبض کنت (روحاں داریت / بارت) ء آ کہ نہ مُرتگ انت آہانی روحاں وپتگیں واب ء قبض کنت ء ہما کہ آہانی

گوشگ یا موت ء حکم بوتگ آہاں داریت ء اندگہ روحاں تاں یک مقرر کتگیں و ہدے ء (کلیت) یلہ دنت۔“

ارواح تاں کہ انسانی جسم ء انت، انسان زندگ انت بلے و ہدیکہ چہ انسانی جسم ء درکیت، جسم مُردگ بیت، لاشے بیت۔ اللہ کہ ارواح ء درکنت ء بارت، آئی ء کجا بارت، آئی ء کجا داریت؟ آگس روح زندگ انت، آ کجا انت؟ و ہدیکہ پریشنگگیں اسرافیل صور ء دمیت ء گوں صور ء دگ ء اے زمین ء زندمان ء آئی ء ہر شے فنا بیت، مریت، گار بیت گڑا آ و ہداں روحانی شورچی انت؟ روح بنی آدم ء جسم ء انت۔ ہے روح ایدگہ ساہ داراں ہم مان۔ ساہ دارانی ء انسانی روح کجا روانت؟

قرآن ء (سورة الرحمن، 26، 27) (سورة القصص، 88) گوشگ کہ ہر شے کہ زمین ء ہست آ فنا بیت، تباہ بیت۔ ابید ء پر جلال ء باعڑتیں رب ء ذات ء کہ پشت کپیت۔ آگس رب ء ذو جلال زمین ء بوتیں گڑا آئی ء تباہی ء گپ ء باوستے است ات بلے آ آزمانان انت ء چو کہ ہر شے ء تباہ کنگ ء حکم ہمائی نیگ انت آ وتی تباہی ء چوں مئیت۔ آ نمیران انت۔

ہر شے کہ تباہ بیت، اے ہر شے ء فرق ء پیرے کنگ نہ بوتگ۔ ہر شے ء معنا ہر شے۔ آیا ہے ہر شے ء فنائی ء حکم ء روح ہم مرانت ء گار بنت؟ آگس گوں صور ء دگ ء ہر ساہدار تباہ بیت ء گوں ساہداراں آہانی روح ہم تباہ بنت گڑا آ روح کہ چہ صور ء دگ ء صداں، ہزاراں ء لکھاں سال ساری چہ ساہداراں دراتلگ یا درکنگ ء برگ بوتگ انت، آ کجا انت؟ آیا چہ جساماں درکنگ ء رند آ گار ء گمسار کنگ بوتگ انت یا دارگ ء جاگے ء چہ منند کنگ بوتگ انت؟ چیا کہ قرآن ء روء مرگ ء رند روح پد گردیت ء پہ ہمائی ء روت کہ آئی ء ہے روح پیدا کتگ۔ آگس صور ء دگ ء ساعتاں آ ماں دگہ جہانے ء یا اللہ ء گور ء

جاگہ دیگہ دارگہ بوتگہ انت، گوں صورہ دگہ آہم مر انتہ گار بنت یا نا؟ پرچہ کہ چوش بوت نہ کنت کہ روحانی یک لائے کہ لکھاں سالہ دورانہ چہ ساہداراں در کنگہ بوتگہ انت، آ زندگہ دارگہ بہ بنتہ آ روح کہ صورہ دگہ دورانہ در کنگہ بنت، آ کُشگہ بہ بنتہ در کنگہ دارگہ مہ بنت۔ چوشیں فرقہ پیر پہ اللہہ آئیہ قدرتاں بڑاہ داریں توجیلے زانگہ نہ بیت۔

پریشتگہ نور انت، چہ نورہ ودی کنگہ بوتگہ انت۔ آہاں جسمانی ساختہ نیست ہمیشا آ نمیران انت بلہ اللہہ فرمانہ گُشتن ہمیشہ انت کہ ہر چیز تباہ بیت، مریت گڑاہے پریشتگہ مرانت یا نہ مرانت؟ قرآنہ حکم انت (سورۃ الزمر، 68) ”(وہدیکہ) صورہ دگہ بیت گڑا زمینہ زمانہ ہر شئے مریت بلہ آ نہ مرانت کہ اللہ آہانہ کُشگہ مہ لوٹیت“۔ البت اے آیات گوں بازیں دگہ آیاتانی معناء مطلبہاں دپ نہ وارت چیا کہ بازیں آیاتاں ہر شئے تباہیہ ذکر انتہ دگہ ہچ شرطہ شرطہ نیست بلہ اے آیاتہ ہمے گُشگہ بوتگہ کہ ہر شئے تباہ بیت بلہ ”آنہ کہ اللہ آہاں زندگہ دارگہ بہ لوٹیت“۔ اے آیاتہ معنا چوش کنگہ بوتگہ کہ مسلمانانی مذہبہ شونہ دا تگیں چاریں مزنیں پریشتگہ چو کہ جبرائیل، اسرافیل، میکائیلہ عزرائیل فنا نہ بنتہ ایشاں ابید بہشتہ حورہ روح ہم زندگہ براجا مان انت۔

قرآن (سورۃ الانعام، 93) گُشیت کہ ”دریگتیں تو بہ دیستیں وہدیکہ ظالم سکراتہ بیتہ فرشتہ آئیہ نیمگہ دستہ دراج کن انتہ گُوش انت کہ وتی روحہ در کن“۔ اے آیاتہ رُوعہ روحہ قبض کنگہ پریشتگہ پہ ساہدارہ رو انت (رؤت)۔ قرآن (سورۃ الشمس، 7، 8)ہ نوشتہ انت کہ ”منہ سوگندہ انت روحہ روحہ بڑاہ دارکنوک (شرکنوک)ہ (ہمائیہ) کہ آئیہ ایشیہ دلہ

شترى ۽ حرابى مان کنگ (همائى ۽ که آئى ۽ ايشى ۽ راشترى ۽ حرابى ۽ زانت داتگ)۔
 ملا گوش انت که روح ۽ نام ۽ سوگند ورگ ۽ روح ۽ را شترى ۽ حرابى ۽ زانت ديگ
 ۽ تزان روح ۽ نميرانى ۽ ثبوت انت ۽ همے جبر ۽ درشان کنت که انسان ۽ را اللہ ۽
 وتى روح داتگ پميشا چو که اللہ نميران انت، آئى ۽ داتگيں روح يا انسان ۽ را
 داتگيں روحانى وجود ہم نميران انت۔

مصر ۽ فرعونانى روحانى بارو قرآن (سورة غافر، 46) گو شيت که صباه ۽ شام
 آ آس ۽ کنگ بنت (آصحب ۽ بيگاه ۽ سوچک بنت) ايشى ۽ مطلب ايش انت که روح
 نميران انت ۽ آهان ۽ سزادىگ بيت ۽ آهاني سزاچه قيامت ۽ سارى ۽ بيت که اے
 آيات ۽ قيامت ۽ ذکر نہ انت، دوزہ ۽ ذکر نہ انت۔ آس ۽ ذکر انت که صبح ۽ بيگاه
 فرعونانى روح مان دارگ بنت۔ دوزہ ۽ ذکر پميشانہ انت که دوزہ ۽ صباه ۽ بيگاه نيست۔
 اودا وهد ۽ مدار انت، آجاگہ ۽ هر دمان، هر ساعت، سزا انت۔ دوزہ ۽ آس روک
 انت که روک انت، اودا شپ ۽ روج يا صبح ۽ بيگاه ۽ فاصلہ ۽ حد نيست۔

اگس روح سزادىگى انت يا انسان مان قبر ۽ سزادىگى انت گڑا وهديکه
 انسان ۽ روح در کنگ ۽ برگ بيت، چه جسم ۽ جتا کنگ بيت ۽ جسم قبر کنگ بيت گڑا
 سزا بے روحيں جسم ۽ چون ديگ بيت يا و روح مان قبر ۽ آرگ بيت يا روح ۽ را
 چه قبر ۽ در سزادىگى بيت بلے چو که ”عزاب ۽ قبر“ موجود انت گڑا اے قبر ۽
 عزاب يا انسان ۽ لاش ۽ راگوں گرزماں مان بندگ، بے معانت چيا که لاش بے
 ساه انت، بے مارشت انت، بے احساس انت، بے روح، بے جان ۽ بے وجود
 انت، آئى ۽ راجنگ ۽ جست کنگ بھچ معنائے نہ داريت چيا که لاش جواب دات نہ
 کنت۔ دومى ايش که آکھ قبر اش نصيب ۽ نہ بيت، درياهاں کپ انت ۽ گار بنت
 يا سچ انت ۽ پُر بنت يا سوچک بنت يا آهاني جسم ۽ جان ۽ جناور ورا انت، آهاني سزا

دیگہ رپکہ راہ کجام بنت؟ ایشانی باروا دل سریں تو حیلے شون دیگہ نہ بوتگ۔
 شرّیں روحاں سزانہ بیت، آ بہشت ء روانت بلے بدیں روح بہشت ء
 پُترت نہ کن انت۔ قرآن ء (سورة الاعراف، 40) نوشته انت کہ ”پراہاں
 آزمان ء دروازگ چچ نہ بنت ء آ بہشت ء شُت نہ کن انت تا و ہدیکہ سوچن ء ٹنگ
 ء اشترے مہ پُتریت“۔ بزاں آہانی ماں جنّت ء داخل بوٹگ ناممکن انت ہنچو کہ
 سوچن ء ٹنگ ء اشترے پُترگ یا گوزگ ممکن نہ انت۔

روحانی درکنگ ء باروا قرآن ء دگہ یک آیاتے (سورة السجده، 11)
 چوش گو شیت کہ ”(آہاں) بہ گوش کہ موت ء پریشنگ (ملک الموت) شے
 روحاں قبض کنت کہ پہ ہے کار ء شے سر امقر رکنگ بوٹگ ء شتا ذراہ وتی رب ء
 گور ء کات (واتر بیت)“۔

اسلام ء رُو ء دگنیا ء آئی ء زندمانی انسان ء اولی منزل انت۔ دومی برزخ
 انت کہ نازمین انت ء نا آزمان انت، نا بہشت انت ء نادوزہ۔ سیمی منزل آخرت
 انت کہ انسانی یا ساہد ارانی زند ء آخری منزل انت کہ ہے آخرت ء سزاء جزا
 انت، بہشت ء دوزہ انت۔ بہشت پہ بہشتی آل دائمی ایمنی ء قرار انت، نوکیں
 زندے ء وٹھی انت۔ دوزہ انت کہ بدین ء ناپاکیں روح ء گناہ کاریں مردمانی دائمی
 جاگہ انت۔ دوزہ زوراکیں آس انت کہ گناہ کار ہے آس ء سُچ انت بلے آہاں
 موت پر نیست، ہنچو کہ بہشت ء دائمی زندانت کہ پہ آسودگی گوزیت، دوزہ ہم
 دائمی زندانت کہ پہ عذاب گوزیت۔

برزخ روحانی ادارکی دوار جاہ انت۔ زندمانی ء دُوران ء روح ماں انسانی
 جسم ء انت بلے پوشیدہ انت، گندگ نہ بیت ء جسم ظاہر انت بلے برزخ ء روح

پوشیدہ نہ انت، برزخ ادار کی انت، آدوار جاہے ہما کسانى کہ آچدء بعد وتى اصلى
ء دائمى جاہء روانت کہ آجاگہ دوزہ انت یا بہشت انت۔

اے جہان ء شئے اللہء توصیف ء تعريف ء کن انت۔ قرآن گوشت کہ
(سورة الاسراء، 44) ہفت تبک آزمان ء آئی ء ہر شئے اللہء پاکی ء مزن مردى ء
صفت ء کن انت ء (سورة حج، 18) آزمان ء زمين، روى، ماہء استال، کوہ، دز چک ء
دار، ساہ دار ء خلقت اللہء ديم ء سر شکلون انت۔

انسان کہ مریت ء قبر ء رؤت، منکر نکیریں پریشنگ کا انت، آمردگ ء
را آئی ء دین ء باروا، آئی ء کنگیں شر ء گند گانی باروا جست کن انت۔ ہے منکر نکیر
کافران ء پہ گرز جن انت۔ قبر ء اے عذاب یا جنگ ء جست کنگ دائمى انت یا
ادار کی، زانگ نہ بیت۔ آیا تاں و ہدیکہ قیامت بر جانہ بیت، اے منکر نکیر ماں قبر
ء ہے بے ساہیں مردگ ء جن انت ء جست کن انت یا اے جست ء پُرس آئی ء
روح ء کنگ بیت ء چو کہ ساہ کندن ء روح چہ جسم ء در کنگ ء برگ بیت، اگس بدیں
روح آئی ء سزا دیگ بیت یا آئی ء ہما جسم ء را کہ قبر کنگ بیت؟ چو کہ جسم ماں قبر ء
یکیں حالت ء نہ مانیت، سڑیت، بُریت، ہڈ ہم سڑ انت ء ہما قوم ء راج کہ وتى
مردگاں قبر نہ کن انت، سوچ انت ء پُرس کن انت یا ڈن ء ایر کن انت یا درنج انت
کہ بہ سڑیت ء بہ بُریت آیا چو شیں جست ء پُرس تا قیامت چہ ہے ہڈ ء ہوڑاں ء
پُراں بیت یا روح ء بیت کہ آ قبر ء نہ انت یا آیا اے جنگ ء جست کنگ ء
عذاب دیگ ء دوران ء ارواح پدا ماں قبر ء آرگ بیت ء گوں پُراں ہوار کنگ
بیت یا نا؟ چو کہ عذاب گوں گناہ ء بندوک انت، گڑا قبر ء سزا چہ وڑیں سزائے۔
کسانیں سزائے، مُشت ء شہماتى سزائے یا مز نہیں سزائے؟ اے باروا ملا، ہر یکے
وتى تب ء قرآنى آیات، حدیث ء قصہماں معنا کن انت۔

روحانی جاگہ ء دوار کجا انت؟ اے باروا دل سریں دیلے نیست۔ قرآن گوشتیت کہ (سورة الانبیا، 105) اللہ ء نیکیں بندگ زمین ء وارث انت، ہے زمین کہ اودا تا قیامت ء مومنانی روح جمع انت۔

بازیں ملا ہے گوش انت کہ مرگ ء رند ارواح چہ جسم ء در کیت بلے تاں ہفت روح ء مردگ ء یلہ نہ دنت، آئی ء لاش یا قبر ء کر ء گور ء تڑیت یا مانیت²۔ روح ء مُردگ ء را تاں لہنتیں روچاں یلہ نہ دیگ ء فکر ء زانت زر تشتی انت، عرب یا یہودییاں چہ زر تشتی آل زرتگ۔

پہ مُردگانی ثواب ء یا پہ مُردگاں فاتحہ ء باروا فکری تضاد قرآنی آیات ء قضہانی معنآء مطلب ء پیغمبر یا آئی ء نزکیں مردمانی گوشتنانی پرک ء پیرانی سبب ء انت۔ بازیں آیات ء قضہاں گوشگ بوتگ کہ پہ مُرتگینانی آسودگی ء زندگینانی حیرات یا نیک دعائی کار ء نیا انت۔ ہر انسان ماں وتی زندمانی ء دؤر ء پاسانی عمل ء نیکیں یا بدیں کردانی ذمہ وار انت ء بعد ء زند آئی ء را وتی کتگینانی جسٹ بیت۔ قرآن ء (سورة النجم، 39) (سورة یسین، 30) (سورة البقرہ، 286) گوشگ کہ انسان ء ہما کردانی عوض بیت ء پہ ہر روح ء ہما عمل یا کرد کار ء کا انت کہ آئی ء وتی زند ء کتگ انت۔

زمین ء زمان اللہ ء پیدا ک کتگ انت، ہما ایشانی برجا دارگ یا ایشانی برجا نہ دارگ ء توان ء واجہ انت۔ ہر شے، ہر ساہدار آئی ء حکم ء تب ء بغیر سُر ات نہ کنت، گشت نہ کنت، کارگت نہ کنت، ارادہ کت نہ کنت۔ دڑچکانی تاک ہم بغیر آئی ء رضاء سُر ات نہ کن انت ء (سورة التغابن، 11) ہر مشکل یا جنجال ءے کہ کیت آچہ

²۔ علامہ ابن قیم الجوزی، کتاب الروح، مترجم: مولانا محمد عبدالواحد قادری، ممتاز اکیڈمی، اردو بازار، لاہور،

اللہ حکم و کیت، بیدہ آئی و اذن و نیت۔

بہشت و پڑاہی و ذرا جی و باروا قرآن گوشتیت کہ (سورۃ آل عمران، 133) (سورۃ الحدید، 21) بہشت و پڑاہی و ذرا جی زمین و آزمان و ذرا جی و پڑاہی و برابر و انت۔

ارواح و وجود چہ انسان و پیدائش و ساری انت یارند انت، اے باروا گوش انت کہ اللہ کہ آدم جوڑکت گڑا آئی و را و تی روح وے مان کت۔ ایشی و معنا ہے کنگ بوتگ کہ روح چہ انسان و پیدائش و ساری انت۔ اے گوشگ نہ بوتگ کہ انسان جوڑکتگ و روح ہم جوڑکتگ و نون روح و را انسان و جسم و مان کتگ۔ روح چہ بنی آدم و ساری ہست بوتگ۔ قرآن و اللہ گوشتیت کہ (سورۃ مریم، 9) ”او ذکریا! من ترا ساری و پیداک کتگ ہما و ہداں کہ تو چچے نہ بوتگے (تئی وجود نہ بوتگے)“۔ اے آیات و ہے معنا کنگ بوتگ کہ روح و وجود چہ بنی آدم و ساری انت۔

اللہ چو کہ زمین و زمان و مالک انت و روح ہے زمین و زمان و انت پمیشا اللہ روحانی ہم حاکم انت و روح ہمائی و فرمان بردار انت۔

بنی آدم و باروا قرآن گوشتیت کہ (سورۃ الحاشیہ، 13) اللہ و زمین و زمان انسان و اختیار و داتگ۔

پریشنگ بے جسمیں مخلوقے، آچہ حاک و نہ انت، چہ نور و انت و نور اللہ و ذات انت، آئی و جند انت۔ فرشتہ و روحانی باروا قرآن گوشتیت (سورۃ النبا، 38) ہماروچ و کہ فرشتہ و روح یک قطار و اوشت انت۔ اللہ گوشتیت کہ (سورۃ القدر، 4) شب و قدر و فرشتہ و روح اللہ حکم و زمین و ایرکا انت۔ روح (سورۃ بنی اسرائیل، 85) اللہ و فرمان انت یا اللہ و امر انت۔ قرآن و روحان و نیکیں (سورۃ فجر، 27) یا

بدین یا لائق ملامتیں روح (سورۃ القیامہ، 2) گوشنگ۔

آدم ء را ارواح مان کنگ ء ذکر (سورۃ الفجر، 29) چوش انت کہ من
(من ء اللہ ء) آئی ء را وتی روح مان کنت (من وتی روح ماں آئی ء تہا ہپ کت)۔
چہ بنی آدم ء روح ء گرگ ء کار ء اللہ وت نہ کنت۔ آئی ء گفت ء موت ء
پریشنگ روح ء گپیت (در کنت) ء پداہے روح (سورۃ آل عمران، 83) اللہ ء
واتر کنت (دیم پہ اللہ کیت)۔

مرگ ء رند روح آزمان ء رؤت بلے ہما کہ بدیں روح انت ء اللہ ء متو گرنہ
انت، (سورۃ الاعراف، 40) پراہاں آزمان ء دروازگ تچنہ بنت۔

اللہ پُر تو ان انت، زانکار انت، زمین ء زمان ء حاکم انت۔ (سورۃ آل
عمران، 28, 109, 189) اللہ ظاہر ء باطن بیگاں زانت۔ آ زانت کہ زمین ء زمان ء
چے ہست ء چے نیست۔ اللہ زانت چیا کہ ہر شے آئی ء دست رس ء انت۔ ہر شے
ہما ئی ء فرمان ء انت، ہر شے آئی ء ایر دست انت۔

اسلام ء روع برزخ (سورۃ المومنون، 100) مرگ ء رند ء دوار زندگ
کنگ ء ساری روحانی جاگہ انت۔ برزخ بنی آدم ء روح ء پردہ انت۔ بلے جنّت
آسودگی ء دل ایمنی ء جاگہ انت۔ بنی آدم ء ماں زندمانی ء کتگیں نیکیں کارانی عوض ء
آہان ء ماں جنّت ء جاگہ دیگہ بیت۔ قرآن ء (سورۃ آل عمران، 185) گوشنگ کہ
ہر ساہدار ء موت پر ء قیامت ء روج ء ہر کس ء وتی کتگینانی، شرّی یا گند گیانی، عوض
بیت۔ اللہ انصاف کنت۔ قیامت ء روج ء (سورۃ النجم، 39) ہر کس ء را ہما ئی ء
کتگینانی عوض ء کنت۔ ہر کس ء زندمانی ء دؤراں ہرچی کتگ، شرّی یا گندگ، آئی ء را
ہما ہانی عوض بیت۔

عذاب ء قبر یا ماں قبر ء دا تگلیں عذاب چہ بنی آدم ء مرگ ء رند آئی ء کل کنگ ء بہ گرتا ہما دماناں کہ صور د مگ بیت ء قیامت برجا دارگ بیت، جاری مانیت۔ قرآن (سورۃ المومن، 46) ء گوٹنگ بوتگ کہ تاں وھدیکہ قیامت برجا دارگ نہ بیت مُردگ یا مُر تگلیں کافر صحب ء بریگاہ ء آس ء مان دارگ بنت (آس ء پیش کنگ بنت)۔

قیامت ء روج ء اللہ ء نہ مٹوکان ء (سورۃ طہ، 127-124) چہ قبر اں پاد کنگ ء زندگ کنگ بیت، آکور بنت، دیست نہ کن انت۔ اللہ اش کور ء نابین کنت۔

شپ ء واب ء راگوں موت یا بے ہوشی ء تشبیہ دیگ بوتگ۔ (سورۃ الانعام، 60) (سورۃ الزمر، 42) اللہ بنی آدم ء کُشیت، کیے آئی ء ساہ ء قبض کنگ ء وھداں ء دومی ہما وھداں کہ آزندگ انت بلے واب کپیت، واب ء دُوران ء۔

پریشنگ ہم اللہ ء توصیف ء تعریف ء کن انت۔ (سورۃ المومن، 7) ہما فرشتہ کہ آہاں عرش داشتنگ ء عرش ء نزیک ء جاہ منند انت، اے ہما انت کہ اللہ ء توصیف ء کن انت۔

قیامت ء خوفناکی چو گزانیں ء تزندیں زلزلہ ء بیت (سورۃ الحج، 1) آ سختیں عذاب ء روج بیت۔ ہر کس بے وس بیت (سورۃ الاعراف، 18)۔ قرآن گوٹیت (سورۃ الزمر، 68) (سورۃ یسین، 51) (سورۃ النازعات، 6، 7) کہ وھدیکہ صور د مگ بیت، خلقت چہ قبر اں در کیت ء قیامت برجا دارگ بیت۔

قیامت ء (سورۃ الرحمن، 37) (سورۃ المعارج، 8) روج دور کیت (روج پتاگ بیت) ء آزمان کُکُر کُکُر بیت، پزوشیت ء اے ہما روج انت کہ آزمان چو آس

ء سہر تڑپت۔ آروچ ء (سورة الحاقه، 14، 13) (سورة الفجر، 21) زمين ء زمان
 بدل بنت ء دزستين مردم اللہ ء ديم ء پيش بنت۔ قيامت ء روج ء آزمان چو کتاب
 ء تا کاں پتا بگ بيت ء زمين ہم وار ء برابر بيت۔ وهدیکه صور د مگ بيت، دزستين
 کوه ء زمين ککړ ککړ بنت (پُرزه پُرزه بنت)۔ قيامت ء روج ء (سورة الزلزال،
 1، 2) (سورة المزمل، 14) (سورة طه، 108-105) (سورة النبا، 20) (سورة
 القارعه، 5-1) (سورة الانشقاق، 4) (سورة الحج، 1) (سورة الکھف، 47) (سورة
 النمل، 88) زمين لرزيت، کوه لرزانت ء پزوش انت ء چو ریک ء هورت بنت۔
 کوه گوشه ریک ء جُپ انت۔ زمين ء بُر زگ ء جهلگ نہ بيت، برابر بيت۔ زمين
 یک شله نين ميدانے بيت۔ کوه هنجپو بنت چو کہ گوشه جمبر انت کہ ماں آزمان ء
 اے ديم ء آ ديم ء بال انت۔

کافران ء (سورة الاسراء، 97) (سورة الفرقان، 34) قيامت ء روج ء
 ديم په چيرى حالت ء چه قبر اں در کنگ بيت۔ هر کس (سورة الاسراء، 71) وتى
 راه بر ء پيشونکانى همراى ء آرگ بيت (هر راج ء قوم ء پيشونک وتى خلقت ء
 همراه بيت)۔

اللہ (سورة طه، 125-124) کافران ء زندگ کنت ء چه قبر اں در
 کنت، آهاں کور ء نابين کنت ء آ (سورة الاسراء، 97، 72) کہ دگنياء کور بو تگ
 انت، آخرت ء ہم نابين بنت، گنگ ء کَرّ بنت۔ کافر ء نہ منوک ء شيطان ء لشکرى
 (سورة الشعراء، 95، 94) سر په شکون دوزه ء کپ انت (دوزه ء دور ديگ بنت)۔
 قيامت ء روج ء (سورة الحاقه، 18، 16) آزمان تڑگيت (پزوشيت) ء کمزور بيت۔
 گڑا پريشتنگ آزمان ء (کَرّ ء گوراں) کناراں بنت۔ اللہ ء عرش ء را هشت
 پريشتنگ کوپگ دينت (دار انت) قيامت هما روج انت کہ (سورة النبا) جبريل ء

فرشتہ (اللہ ۽ دربار ۽) کتار ۽ اوشتوک بنت۔ قیامت ۽ روج ۽ (سورة الفجر، -22
 23) اللہ پیداوری کنت۔ پریشنگ کا انت، دوزہ آرگ بیت (دوزہ برجم دارگ
 بیت) قیامت ۽ روج ۽ (سورة المعارج، 4) دراجی (روج ۽ مدت) پنجاہ ہزار سال ۽
 برابر ۽ بیت۔ آ روج ۽ کہ صور دگ بیت (سورة المدثر، 10-8) آ آسانیں
 وهدئ نہ بیت۔ پہ کافراں گرانیں روچے بیت۔ قیامت ۽ روج ۽ (سورة
 الانشقاق، 12، 8) ہر کسی عمل نامہ کہ آئی ۽ راستیں دست ۽ دیگ بنت، پراہاں
 حساب ۽ کتاب بیت بلے ہر کسی کہ پشت ۽ کائی یاچپ ۽ کائی (پُشتی نیمگ ۽) دیگ
 بہ بیت بزاں آ دوزہ ہی انت۔ آ روج ۽ (سورة مریم، 70-68) ہر کس جمع بیت
 (مخلوق یکجا بنت) شیطان ہم ۽ شرّیں مردم ہم، اللہ شرّ زانت کہ چراہاں کئے
 دوزہ ہی انت (چراہاں کئے ۽ دوزہ ہی کارکنگ)۔

آ روج ۽ زندمان ۽ دؤران ۽ کتگینانی سوال ۽ جواب بیت۔ (سورة الحج،
 92، 93) (سورة الاسراء، 36) (سورة الانعام، 60) (سورة التغابن، 7) (سورة
 الزلزال، 8، 7) (سورة النکاثر، 8) شرّی ۽ گندگی آنی حساب بیت۔ اللہ ۽ نیامت ۽
 دادنانی جسبت بیت۔ آ روج ۽ (سورة فصلت، 22، 21) بنی آدم ۽ زبان، دست ۽ پاد
 ہم آئی ۽ کتگینانی گواہی ۽ دینت۔

اللہ ۽ دوستیں مردم اللہ ۽ نزیگ ۽ بنت (سورة المطففین، 15) بلے اللہ
 گوں (سورة البقرہ، 17) کافراں تزان نہ کنت۔ اللہ (سورة الانعام، 13) پیغمبران ۽
 ہم آہانی مخلوق (أمتیانی) ۽ باروا جسبت کنت۔ قرآن ۽ (سورة الانبیاء، 47، 74)
 (سورة الاعراف، 9، 8) (سورة القارعة، 7، 6) قیامت ۽ روج ۽ کج ۽ میزان ۽ راچو
 شاہیم ۽ قرار داگ کہ اللہ ہر کسی ثواب ۽ گناہاں توریت۔ کسّی سرا ظلم ۽ ناانصافی نہ
 بیت۔ ہر کس ۽ وتی زندمانی ۽ ہرچی کتگ آدیم ۽ آرگ بنت، پدّر کنگ بنت۔

قیامت ء روج ء (سورة التحريم، 8) (سورة الحديد، 12، 13) اللہ ء نور
 (روژنائی) بہشتی آنی دیم ء ء راستیں نیگ ء روژنا کنان ء روان بیت۔
 پہل ء صراط یک دزاجیں پہلے (دزاجیں راہے) چریشی ء ہر کس ء گوزگی
 انت (سورة مریم، 71، 72)۔ آروج ء سفارش نہ بیت (سورة الانبیاء، 38) (سورة
 البقرہ، 255) (سورة النجم، 6) کس کسی سفارش کنگ ء ہمت ء توان ء نہ داریت۔
 بلے ہما کس سفارش کت کنت کہ اللہ چرائی ء راضی ء وش انت ء اللہ ء رضاء بغیر کس
 کسی پلہ مرزی ء کت نہ کنت۔

بہشت (سورة الذاریات، 22) آزمان ء انت۔ دوزہ ء (سورة الحجر، 44)
 ہفت دروازگ انت ء (سورة الزمر، 71) دوزہی کہ ہے دروازگانی نزیک ء سر
 بنت، دروازگ پچ کنگ بنت۔ دوزہ ء کارندہ (انتظام کار) پریشنگ انت۔ (سورة
 المدثر، 80، 81) دوزہ چہ مار ء زوم ء پُر انت (سورة الصمّ، 1) (سورة مریم، 59)
 (سورة الفرقان، 68) (سورة الملک، 11) (سورة الفلق، 1) (سورة المدثر، 17)۔
 دوزہی آس ء عذاب ء سُج انت۔ ماراش ورا انت ء زوم اش دج انت۔
 دوزہیانی پوشاک چہ دوزہ ء آس ء تیار کنگ بنت (سورة الحج، 19) ء آہانی
 پشک چہ لبز ء جوڑ بنت۔ (سورة ابراہیم، 50) ء آہانی پردیوک (چادر) (سورة
 الاعراف، 41) ہم چہ دوزہی شے آں تیار کنگ بنت۔

ماں دوزہ ء برگ ء وهداں (سورة غافر، 70، 72) دوزہی آن ء گوں
 زنجیراں بند انت، طوق اش بہ گردناں دینت۔ آہان ء گوان کن انت ء بر انت ء
 (سورة الحاقہ، 32-30) ہے زنجیر ء دزاجی ہفتاد گواز بیت۔ پے دوزہی آں (سورة
 المزمل، 12، 13) دردناکیں عذاب انت۔ آہانی ورگ ہما انت کہ گٹ ء گٹ انت ء
 پے آہاں (سورة الحج، 21) آس ء گدینہ تیار انت ء آپ کتگیں سُرپ (سورة الرحمن،

(35) ہم۔ یہ دوزہی آل چاریں نیمگ ء (سورة الواقعة، 43,44) سیاہیں دوت ء ساہگ بیت کہ نہ گرم انت ء ناسر دانت۔ آہانی ورگ ریم ء زواک بنت۔ (سورة الدخان، 43,46) (سورة الغاشية، 5-7) (سورة الواقعة، 51-55) (سورة الصافات، 64-68) (سورة ابراهيم، 16,17) (سورة الكهف، 29) (سورة ص، 57) (سورة محمد، 15)۔ ہے ریم ء زواک چہ ہما ڈر چک ء تاک ء شاحان در کانت کہ ہے ڈر چک دوزہ ء تہاڑ دانت۔ آہانی پلانی کزو مگ چومار ء تچ ء بنت۔ دوزہی کہ نیمگ بنت پہ ورگ ء پراہاں گر میں آپ انت۔

دوزہیان ء (سورة العاشية، 5-7) چمگ ء آپ دیگ بیت ء چہ ڈر چک ء دارانی کڈنگاں جوڑ کتگیں ورگ ہم دیگ بیت بلے آ وَرگ آہانی گژن ء نہ بر انت۔

ماں بہشت ء (سورة الانعام، 132) ہر کس ء را آئی ء کتگیں کارانی حساب ء درجہ یا جاگہ دیگ بیت بلے دوزہی دائمی عذاب ء بنت (سورة النساء، 56) آہانی جان ء پوست کہ سوچیت، آہانی پوست نوک کنگ بیت۔ (آنوکیں پوست رودین انت) موت آہانی (سورة ابراهيم، 17) چاریں نیگاں بیت بلے آ نہ مر انت ء ہے عذاب ء بنت۔

بہشت تبک تبک انت۔ (سورة الرحمن، 46,62) اودا باغ انت۔ (سورة ص، 5) (سورة الكهف، 1) (سورة الواقعة، 89) آسودگی انت، وش بوہی انت۔ بہشت (سورة الانعام، 127) (سورة فصلت، 28) چہ نیامت ء پُر انت، آرام ء سلامتی ء مدامی جاہ انت۔ پہ بہشتیاں (سورة الزمر، 20) بہشت ء لوگانی سرادگہ لوگ انت (تبک انت) کہ آہانی جہل ء نہر تچ انت۔ آہے دومی تبک ء گوں (سورة سبا، 31) آرام ء آسودگی چہہ منند بنت۔ بہشت ء

دڑا جیں ساہگ بنت (سورة النساء، 57) (سورة الانسان، 13) بہشتی روج
 (گرماگ) ء گرمی یازمستان ء سردی ء نہ گند آنت (پراہاں گرمی ء سردی نہ
 بیت)۔ ماں بہشت ء (سورة محمد، 15) (سورة الرحمان، 68) ہر وڑیں نیوگ
 بنت۔ ہو رماگ ء انار ہم بیت۔ آہان ء نیوگانی ورگ ء (سورة الواقعة، 32-
 33) مہ کن پرنیست۔ گوشت ہم (سورة الطور، 22) ہست۔ مرگ ء (سورة
 الواقعة، 20,21) گوشت ہم ہست۔ آگس آہانی دل بہ لوٹیت، آہاں ء (سورة
 مریم، 62) ورگ صحب ء بیگاہ ء رسیت۔

بہشت ء عیش ء نوش انت (سورة الجن، 51) (سورة الانسان، 5,6,17,21)
 (سورة الطور، 23) (سورة الواقعة، 18,19) (سورة النبا، 34) (سورة المطففين،
 22-28)۔ نیوگ ء ابید بہشتیاں شراب ء پڑیں پیالہ رسیت۔ اللہ آہان ء پاکیں ء
 پہکیں شراب وارینیت۔ پیالہ ء کُوب و شیں چہنگانی آہاں پڑ بنت۔ یک ہنچیں چنگ
 ہست کہ مدام پڑ ء آپ انت ء تجیت کہ تجیت۔ بہشتی ہمے چنگ ء آہاں ور آنت۔
 شراب ء ہنچیں پیالہ انت کہ آہانی شراب ادراک ء تام ء کن انت۔ بہشتیاں ء
 شراب ء طہور دیگ بیت۔ ہمے شراب ء طہوروش تام بنت۔ آ بہشت ء جو ء آپ ء
 تام ء کن انت۔

بہشتیانی (سورة الحج، 23) (سورة الكهف، 31) (سورة الانسان، 21)
 سبزیں ریشمی پوشاک انت۔ آہان ء (سورة فاطر، 33) (سورة الانسان، 21) سہر ء
 بزنج ء زیور دینت ء سہر ء مُر وارد (موتی) ء ہار اش ماں گورا بیت۔

بہشتیانی زال (سورة البقر، 25) (سورة الواقعة، 22,23,35,38) (سورة
 الصافات، 48,49) (سورة الرحمن، 56,58,72) (سورة ص، 52) (سورة النبا،
 33) شڑیں ء خوبصورتیں حور انت۔ حور کم عمریں، ورنائیں، پردہ دار ء شڑیں جنک

انت۔ آماں خیمہاں (تمبو آں) بنت۔ حور ہنچو بڑاہ دار بنت گوشتے چہ آقوت ء
 مُروارد ء (یا قوت ء مر جاں) جوڑ کنگ بوتگ انت ء چد ء ساری ہچ جن ء انس ء
 دست نہ جنگ انت۔ پہ بہشتیاں (سورة الانسان، 16، 15) (سورة الزخرف، 71)
 سُہر ء رزان بنت۔ پیالہ ہم سُہر ء بنت۔ پہ دائی خدمت ء (سورة الطور، 24) (سورة
 الانسان، 19) کسانیں ء ورنائیں بچک بنت، ہنچو زبیا کہ گوشتے مُروارد انت کہ شنگ
 ء تالان انت ء گوشتے ہمے مُرواردانی نُشت ء چیر دا تگلیں (سر پتگیں) ورنانت۔

7۔ واجہ ہڈر، حرء جدال، سو شینت، مہدی

واجہ ہڈر

انسانی مرگ ء زند ء ہر زانندگ سرگز ان ء ہبکہ کتگ۔ مرگ ء لگت
 جنگ ء مدام زندگ بونگ ء واہگ انسان ء وش ترس ء شتر ترس واہگاں کیے۔
 مصری، یونانی، رومی آنی آزمانی حد اوند نمیران بوتگ انت بلے آہانی شبیہ یا آہانی
 خوبی ء خصلت ء واہند کہ حدائی درجہ ء سر بوتگ انت، ذرہ مُرتگ ء شتگ انت۔
 آہانی بامر دء ہیر و ہم مُرتگ انت۔ یہودی بیانی یا وتخ نیں حداء، مسلمانانی اللہ، زرتشت
 ء اہورامزدا، چینی آنی قدرت نمیران انت۔ زرتشت ء بدی اہریمان ہم تاں
 انسان ء ہستی ء یا تاں زمین ء زمان ء برقراری ء نمیران انت۔ یہودی بیانی ء مسلمانانی
 شیطان تاں قیامت ء روج ء ہم چو آوانی یا وتخ ء اللہ ء نمیران انت۔ چد ء بعد ہمے
 شیطان پُر تو ان نہ بیت ء وتی ناجائیں کتگینانی وڑالاں روت۔ اہریمان ء شیطان ء
 رند عربانی خضر ء بلوچانی ہڈر انت کہ نمیران ء زندہ پیر انت۔

زرتشتی گوش انت کہ اہورا ”زندمانی داروکیں“ یا نمیرانی ء دڑ چکے کشیت
 ء و ہدیکہ اہریمان سہی بیت ایک آجو جیں یا تر سینا کیں گوجے روان دنت بلے ہمے
 گورم ء اہورا یک ہنچیں ماہی ءے مان کنت کہ آہمے گوج ء نزیک ء نیلیت¹۔

چو شیں قصے گل گمش نیگ انت کہ آزندگ مانگ یا نمیرانی ء دواء
 درگیجگ ء پہا تنپیشتم ء روت ء آئی ء رادڑ چکے ء سوج ء دنت ء ہمے دڑ چک ء

راہ ایک مارے دپ ء کنت ء تجیت ء پوشیدہ بیت ء گل گمش ء نمیرانی ء واہگ پیلو نہ بیت۔

زندہ پیریں ہڈر (خضر) کئے انت؟ کئی اولاد انت؟ آئی ء کس ء عزیز کئے بوتگ انت؟ آکجام عہد نیگ انت؟ کجام د مگ نیگ انت؟ آئی ء کار ء کرد چے بوتگ ء جی انت؟ آپر چے نمیران انت؟ چوں نمیران بوتگ؟ اے باروامذہبی قصہ ء آیاتاں بازیں خیال ء لیکہ درشان کنگ بوتگ۔

عربانی خضر آدم ء اولاد انت، آئی ء چارمی نیچ انت۔ باز گوش انت کہ آدم ء نماسگ انت، قابیل ء نیچ انت کہ نام ء خُضرون (Khuzron) بوتگ بلے باز گوشت کہ اے مرد ابراہیم ء عہد نیگ انت کہ آئی ء نام بلیا ء آئی ء پت ء نام مکان انت۔ آئی ء نسل ہشتمی پشت ء نوح ء سر بیت، آچہ نوح ء نیچ سام ء اولاد ان انت۔ بلے ہمے قصہاں کیے چوش انت کہ اے مردے نام ایلیا بوتگ ء اے عاین ء چک انت ء ایلیا ششمی پشت ء چہ اسحاق ء بز اہم (ابراہیم) ء اولاد انت²۔ بلے گوش انت کہ اے مرد ء نام حلقیا بوتگ ء اے مرد چہ ہارون (1317-1439) پیش ء مسیح) ء اولاد ان انت۔ یہودی قصہاں اے مرد ء نام خضر بن مکان انت ء نوح ء نیچ سام ء اولاد ان انت بلے ہمے قصہاں دگہ جاگہ ء ایشی ء نام خُضرون بن عمائیل انت ء ابراہیم ء نیچ اسحاق ء نماسگ انت۔³

باز گوشت کہ خضر ایران ء شاہ افریدون ء شاہ ذوالقرنین ء زمانگ نیگ انت۔ کسے گوشت ابراہیم ء زمانگ نیگ انت۔ اسلام ء پیغمبر ء گوشتیگ کہ خضر

² ابراہیم چہ آدم ء 1948 سال رند پیداک بوتگ ء آگس خضر ابراہیم ء ہم عمر ء ہم سال انت ء آگس اے زندگ ء حیات انت گڑا آئی ء عمر اے وہداں 3835 سال بیت۔

³ غلام قادر لون، حضرت خضر، تحقیق کی روشنی میں، دارالانوار، اردو بازار لاہور، 2012، تاکدیم 15-13

یہودیانی پیغمبر موسیٰ ؑ زمانگ نیگ انت⁴۔

خضر آئی ء نام نہ انت، نیم نام انت۔ خضر ء معنا سبز۔ مسلمانانی پیغمبر ء
گوشتن ایش انت کہ اے مرد ہر جاگہ ء کہ نشنگ یا ہر جاگہ ء کہ عبادت ء کتگ،
آزمین ء سبزیں کاہ ء کشار رستگ پمیشا آپہ سبزی یا خضری نام کپتگ۔

بازیں عرب گوش انت کہ ہے خضر ء مات رونے بوتگ ء پت ایرانی
ء۔ بلے بازیں عرب اے ہم گوش انت کہ اے مرد پیغمبریں الیاس ء بزات
بوتگ۔ ایشانی پت ملک ء بادشاہ بوتگ بلے ہے خضر نابودیں بودلایے بوتگ۔ گڑا
بزات ء پت ء را گوشنگ کہ تو خضر ء جنے بہ دے۔ جن ء پیچ ء تابان ء کسٹیت
ء شتر کنت۔ مرد ء را سور دیگ بوتگ بلے خضر جن ء مردی نہ بوتگ۔ آئی ء جن
ء را گوشنگ کہ من ء پہ زور سور دیگ بوتگ، منی دل ء نہ بوتگ چیا کہ من جن ء
مردی نہ آل، من جن ء مردی وپت ء واب کت نہ کنناں۔ سور ء سالے گوشنگ۔
بادشاہ ء چارینگ کہ ایشاں پرچہ چک نہ بیت۔ بادشاہ ء خضر ء زال ء را جسٹ
کتگ۔ زال ء آئی ء را اے حال نہ داتگ کہ خضر جن ء مردی نہ انت، آئی ء ہے
گوشنگ کہ پیچ ء جنک حدائی داد انت، چے یک حدائی مردے ء قسمت ء بنت۔
بادشاہ زہر کپتگ ء خضر ء را گوشنگ کہ اگس تی جن ء چک نہ بیت، ایشی ء سہناں
بہ دے من ترا دگہ جنے دیاں۔ خضر ء زال ء سہن داتگ انت۔ بادشاہ ء آئی ء را
دگہ زالے داتگ۔ خضر ء اے زال ء را ہم حال داتگ کہ من جن ء مردی کت نہ
کنناں بلے تو منی پردگ ء پاشک مہ کن۔ سالے ء رند بادشاہ ء زال ء را جسٹ
کتگ کہ شمارا پرچہ چک نہ بیت، گڑا زال ء گوشنگ کہ مرد ء جن کہ ہم بستر بنت،
جن ء مردی کن انت، چک بیت۔ تی پیچ جن ء مردی نہ انت، آئی ء منی معنا

یک انت، مادوئیں جنین ایں، چک چہ کجاکیت؟ گوں اے رازء پاشک کنگ ء خضر ء وتی زال کشتنگ، تنگ ء ڈہار پہ ڈہار بوتگ۔ خضر ہے دؤران ء آب ء حیات ء سر بوتگ ء آپ ءے وارنگ ہمیشا آزندگ انت، نہ مریت۔ عربی قصہاں ہمیش انت کہ ہے خضر انت کہ دجال آئی ء کُشیت ء پد ازندگ کنت⁵۔

باز گوش انت کہ خضر ذوالقرنین ء تزوزتک بوتگ۔⁶ یونانی سکندر ء را ہم ذوالقرنین گوش انت۔ یک ذوالقرنینے ایران ء شاہ کوروش انت ء یک ذوالقرنینے مسیو ٹیمیا ء شاہ نبوچد نظر انت بلے اے سئیں ذوالقرنین جتائیں عہد ء باریگ نیگ انت۔ ہے خضر کجام ذوالقرنین ء عہد نیگ انت، زانگ نہ بیت۔

یک قصہ ہے چوش انت کہ خضر ذوالقرنین ء ہمراہی ء آب ء حیات ء در گیجگ ء روت۔ اے دزاجیں سفر دوازده سال ء سفر بیت۔ بادشاہ گوں وتی ہمراہاں آب ء حیات ء نزدیک ء سر بیت بلے خضر چہ بادشاہ ء ساری ء سر بیت، آپ ء گندیت، آپ ء وارت ء نمیران بیت۔ ہے چنگ ء آپ چوشیر ء اسپیت ء چو شہد ء شیر کن بیت۔ ذوالقرنین ہماچنگ ء نزدیک ء سر بیت بلے چنگ ء نہ گندیت ء وارت بیت۔

خضر ء باروا دگہ قصے ایش انت کہ آدم وتی زہگان ء حال دنت کہ اللہ ماں زمین ء بلاہیں طوفان ء آفتے کاریت ء ہے دؤران ء من مراں بلے منی لاش ء ماں بوجی ءے بہ کن ات ء طوفان ء رند منی لاش ء سر زمین ء شام ء کل بہ کن ات۔ طوفان ء رند نوح وتی بچان ء گوشت کہ آدم ء لاش ء بہ برات ء شام ء کل کن ات بلے بیچ حیلہ ء بہانہ کن انت ء لاش ء کل نہ کن انت۔ نوح گوں بچاں گوشت کہ آدم ء گوں اللہ ء دست بندی کتگ کہ ہر کس کہ منی لاش ء کل کنت آ

⁵ Ibid. P: 20

⁶ Ibid. P: 24

نمیران بہ بیت۔ نوح ء بچاں پت ء جرمان نیورت بلے خضر ء کہ اش کت، آئی ء آدم ء لاش گل کت ء نمیران بُوت۔⁷

یہودی وتی پیغمبر ایلییہ (عربانی الیاس) ء رازندگ پیر گوش انت۔ اے مرد اسرائیلی بادشاہ اخاب بن عمری (875-853 پیش ء مسیح) ء زمانگ ء اسرائیل ء پیغمبر بوتگ۔ یہودی گوش انت کہ ایلییہ انسانی شکل ء پزیشنگ ء بوتگ۔ آئی ء پت ء مات نہ بوتگ۔ مشکلیں و ہداں آئی ء انسان ء راہ دربری ء مدت کتگ۔ آ گوش انت کہ ہر و ہدیکہ کچک پہ گل ء وشی چانگ انت بزاں ایلییہ ء گند آنت۔ ایلیا برے برے وت ء راظاہر کنت۔ اے مرد مدام جنگل ء گیا باناں گردیت۔ یہودی گوش انت کہ کسانیں زہگانی کیر ء سر بر ء ٹپک ء بڑگ ء رسم ء و ہداں ایلییہ موجود بیت ہمیشا یہودی ہے رسم ء دُوران ء پرائی ء یک نندگ ء جاہ ء جوڑ کن انت چیا کہ آہانی دل ء ایلییہ ہے دُوران ء کیت ء ہما جاگہہ ء نندیت ء ہے رسم ء ندرگ ء کنت۔

ایلییہ نوک پیداک بوتگیں زہگ ء پانگپا قرار دیگ بوتگ ہمیشا ایلییہ ء نام یا آئی ء نشان ء ہما لوگ ء ایر کنگ بیت کہ آ لوگ ء زال ء مات ء چک بوتگ تاں کہ جن ء بلاہ آ زہگ ء نقصان دات مہ کن انت۔ یہودی ہر سال ہماروچ ء یات گیری ء مجلس کن انت ء ہما مجلس ء شراب ء گلاس ء یک نیمگے ایر کن انت۔ آہانی دل ء ایلییہ کجام ہم شکلے ء کیت ء ہما گلاس ء شربت ء شراباں وارت ء ہے وشیاں گون بیت۔

یہودیانی ایلییہ ء عربانی الیاس ء خضر ء کرد ء شری یک وڑ انت۔ دوئیں نمیران انت۔ دوئیں ایماندار ء پارسا انت۔ دوئیں انسان ء مدت کار انت۔ دوئیں

بے دہء جنگل ء گیا بان گردانت۔

عربانی قصہ ہانی رُو ء یک مردے کہ نام ءے جدال انت، آگوں حرے ء کیت، خلقت ء گمراہ کنت گڑا ہے دُوران ء نمیرا نیں ہڈر کیت حرء جدال ء جنت ء تاچینیتیت۔

زندگ پیری ء قصہ میسیپوٹیمیا ء مذہبی روایت ء قصہاں ہم مان انت۔
 بلکیں ہے قصہ یہودیہاں سربوتگ انت ء رند ترا عرباں وتی کتگ ء پھوت خضرے
 جوڑ کتگ یا اے قصہ کوروش ء عہد ء باریگ ء چہ میسیپوٹیمیا ء ماں ایران ء اتلگ
 ء بلوچان ء اے دگ ء مردماں اشکتگ ء آہاں وتی مذہبی سداک ء بہرے جوڑ
 کتگ، پگائی ء زانگ نہ بیت۔ بلے بلوچانی واجہ ہڈر نمیراں انت ء چو یہودیہانی
 ایلیمیاہ ء عربانی خضر ء جنگل ء گیا بان گردیت۔ بلوچ گوش انت کہ اگس ہڈر دیم ء
 بہ کپیت مردم ء طالح پادکیت، آئی ء غم ء گرتی کم بنت، آوش حال ء آسودگ
 بیت۔ اگس آ نادرہ ءے، جان دراہ بیت، اگس نیزگارے، ہزگار بیت۔ ہڈر مدت
 کار انت۔ راہ ء گسر کپتگیں مردماں راہ ء پرنیت۔ بلوچانی ہڈر نیکی ءے بلے آہانی
 ہڈر مردہ شامیانی شپاں یاوشیں و ہد ء پاساں نیت ء حیراتی ورگاں نہ وارت ء ناچو
 یہودیہانی ایلیمیاہ ء کسانیں زہگانی پاسپانی ء کنت۔

حرء جدّال

مسلمانانی پیغمبرؐ ۽ گوشتنانی رُو ۽ دجال کہ بلوچ ۽ حرء جدّال گوش انت، یک فتنہ انگیزیں، دروغ بندیں مردے۔ شکل ۽ صورت ۽ مرد کا نثر چمیں، اسپیت چکیں، کساں لنگکس، ڈنڈر پٹیں، سبز چمیں، یک بروانیں، کوتاہ قدیں، پراہ پیشانی نیں مردے کہ راستیں چم ۽ کورانت۔ ایٹی ۽ دوئیں چمانی نیام ۽ پیشانی ۽ جہلی نیمگ ۽ لبز کافر نوشته بیت یا ہنچیں نشانے بیت کہ کافر وانگ بیت۔ واندگ یا بے واندگ ہر کس ہمیشی ۽ پیشانی ۽ نوشتگیں لبز ۽ کافر ۽ ونت کنت۔ دجال ۽ پاد چوٹ چوٹ ۽ کپ انت۔ برز پونزے بیت بلے پونزے سر چوگروس ۽ چُجب ۽ جہل بیت۔ آئی ۽ جسم ۽ ہر نیمگ ۽ پٹ بیت، باز ۽ دراج پٹیں مردے بیت۔

جدّال یہودی ۽ بیت۔ اے مرد چہ وتی ہنر ۽ حیلہاں کوراں چم پیچ ۽ مردگاں زندگ کنت ۽ گوشتیت کہ من حداباں۔⁸

مسلمانانی پیغمبرؐ ۽ گوشتگ کہ آدم ۽ بہ گرتاں روز ۽ قیامت، اے جہان ۽ مستریں فتنہ جدّال ۽ فتنہ انت۔ جدّال چہ وتی کمال ۽ رپک ۽ گوچلی ۽ ہنچیں وراک جوڑ کنت کہ آدم گرم انت ۽ نہ ہل انت۔ آیک جوئے یا نہرے کاریت کہ مدام چہ آپ ۽ پُر انت ۽ ہنچیں کوہے نشان دنت کہ آدم سر سبز انت ۽ نیوگ داریں دز چکے مان⁹۔ دجال ۽ حر ہنچائیں حر ۽ نہ انت۔ جدّال گوں وتی تیز رفتاریں حر ۽ تیوگیں جہان ۽ 40 روچ ۽ گولیت۔ آئی ۽ حر چہ گزائیں گوات ۽

⁸ ڈاکٹر محمد عیسیٰ داؤد الاطال مصری، (ترجمہ مصباح اکرم)، دجالی فتنہ اور آخری جنگ عظیم، مشتاق بک کارنر،

لُوڑے تیز تر رُوئے۔ اے حرے دوئیں گوشانی در میان ۽ فاصلہ چلّ گواز انت ۽ ہے
حرے یک گامے یا قدمے سئے رُوچ ۽ سفر ۽ برابر بیت۔ دجال ۽ ہے حر دریا ۽ دُوَر
گت ۽ آدیم بوت کنت۔

جدّال گوشتیت کہ من زمین ۽ زمان ۽ حد اہاں، من رُوچ ۽ داشت کنناں،
من زور آوراں، من ہرچی گت کنناں۔ ہے دجال مردگاں زندگ کنت۔ مُرتگیں
دلو تاں زندگ کنت۔ آشیطاناں حکم کنت کہ آ مُرتگیں مردمانی شکل ۽ ظاہر بہ
بنت، شیطان دلو تانی شکل ۽ ہم بنت ۽ ہر کس ہے فہمیت کہ مرد حد انت، پر زور ۽
پُر تو ان انت۔ ہے دجال ۽ سر سبز ۽ شادا میں کو ہستگی دگے بیت، آگوشتیت اے منی
بہشت انت۔ ہے بہشت ۽ وردن باز بیت۔ یک دگہ بلا ہیں دگے یا کو ہے بیت کہ
اودامام آس ۽ انگر ۽ دوت ۽ دات بیت، آگوشتیت اے منی اڑکتگیں دوزہ انت۔

عربی ۽ دجال ۽ معنادروگ بند، یلہ چریں تڑوک ۽ گردوک، چیر دیوک،
بروک، دزوہ باز، تُر سینوک، گوناپ دیوک انت۔ دجال زحم ۽ جوہر یا نقش ۽ ہم
گوش انت۔

اسلامی قصہ ہانی رُو ۽ جدال ۽ آہگ ۽ نشانی ایش انت کہ تاں سئے سال ۽
بلا ہیں دُکالے کیت۔ نفسا نفسی ۽ فتنہ انگیزی بیت۔ ہو رنہ بیت پیدا کنت ۽ آبدانی نہ
بیت۔ مخلوق ہنچو بے سُدھ بیت کہ دزوگ بُرپہ راست گوش زانگ بیت۔ دزوہ باز ۽
بے ایمان، امانت دار ۽ پارسا گوشگ بنت ۽ کم جراتیں مردم ہرچی کہ آہانی دل ۽
کیت کن انت۔¹⁰

جدّال گوں وتی دزوگیں کر اماتاں ہرچی گت کنت۔ دجال ہو رکت
کنت، مردم ۽ کشت ۽ زندگ گت کنت۔ آئی ۽ گور ۽ وردن ۽ کئی نہ بیت۔ آدونہر

تاجیت، یکے ۽ آپ تچیت ۽ آپ شیر دزوشم ۽ بیت۔ دومی نہر ۽ آس گواریت
 بزاں دومی آس ۽ نہر بیت۔ زمین ۽ تہے روپوشیں خزانہ در کانت ۽ آئی ۽ رند ۽
 روان بنت۔ دجال ہر جاگے یا ہر ہلک ۽ میتگے ۽ روت ۽ آگس اودے مردم دجال ۽
 منوک ۽ پلہ مرزمہ بنت، دجال آہانی دلو تان کُشیت ۽ آہانی فصلاں تباہ کنت۔
 دجال پہ ہمراہی ۽ کمک ۽ گوں وت ۽ شیطان یا شیطان صفتیں خلقت کاریت۔ مخلوق
 آئی ۽ حدائی ۽ من انت۔ یک و ہدے ہنچیں کیت کہ ہشتاد ہزار مردم آئی ۽ ہمراہ
 بیت۔ آئی ۽ ہمراہانی گیش تریں بہر یہودی بنت ۽ بازیں بد کرداریں، کم جراتیں ۽
 قہبگیس زالانی اولاد بنت۔¹¹

جدال گوں وتی لشکر ۽ مدینہ ۽ روت بلے مدینہ ۽ شہر ۽ پترت نہ کنت چیا کہ
 ماں مدینہ ۽ پترگ ۽ ہفت دروازگ بنت ۽ ہر دروازگ ۽ دپ ۽ دو پریشنگ
 اوشتوک بیت کہ آئی ۽ نیل انت۔ آفرشتہاں ابید جبرائیل ۽ میکائیل ہم کانت ۽
 جدال ۽ دیم ۽ دار انت۔ جدال کہ ایشاں گندیت پریات کنت ۽ تچیت۔ جدال ہر شہر
 ۽ ملک ۽ برباد کنت بلے مکہ ۽ مدینہ ۽ داخل بوت نہ کنت۔¹²

ہے دؤران ۽ عیسائیانی پیغمبر، عیسیٰ چہ آزماناں کیت ۽ مخلوق ۽ راحال دنت کہ
 اے مرد کہ حرے ۽ سوار انت ۽ گوشتیت کہ آحد انت، آحدانہ انت، آفتنہ سازیں
 پلینڈے، آجدال انت۔ جیرو شلم ۽ نژیک ۽ یک جاگے کہ نام ۽ ”لد“ بیت ہماہلک
 ۽ نژیک ۽ عیسیٰ گوں ہے جدال ۽ دوچار وارت ۽ جدال ۽ جنت ۽ کُشیت۔¹³

¹¹ Ibid. Pp: 55-58

¹² Ibid. Pp: 59,271

¹³ Ibid. P : 63

سوشینت

سوشینت (Saoshyant) کئے انت؟ ماں گاتھا اے لبز برے پہ کیے؟
 برے پہ بازاں کار مرز بوتگ۔ اے ہما مرد ماں گوش انت کہ انسان ء راہ ء پرین
 انت۔ بلے رند ترا ہے سوشینت سے انت ء سینیں راہ در بر انت۔ اے زرتشت ء
 چک انت یا چمائی ء نسل ء بنت۔ اے نوکیں پیغام بر نہ انت بلکیں اے ہما انت کہ
 زرتشت ء دین ء پاک ء پلگار کن انت ء دیم ء بر انت۔
 یہودیوں ہے فکر شون داتگ ء عرباں چہ یہودیوں ہے فکر زرتگ۔
 یہودیوں دیم پان چہ ڈیوڈ (داؤد) ء اولادان ء مسلمانانی مہدی چہ پیغمبر ء
 اولادال بیت۔

زرتشت ء گوشنگ کہ اے جہان ء فتنہ ء فساد بیت، کشت ء کوش بیت ء
 جہان ختم بیت بلے جہان ء ختم بوتگ ء ساری یک ہنچیں مردے پیدا ک بیت کہ
 چہ شرین ء ء شر تر بیت۔ آسوشینت انت۔ سوشینت ء لبزی معنا ”ہما کہ پُرسیت
 انت یا ہما کہ سیت ء نپ دنت“۔ اے ہما انت کہ ماں جہان ء بدی ء خلاف ء سزین
 بند بیت ء خلقت ء رہ در بری ء کنت۔ ہے سوشینت چہ زرتشت ء توم ء بیت، چمائی ء
 بیت۔ گوش انت کہ زرتشت ء مردی توم گساویا (Kasaoya) نامیں گورم ء تھا ایر
 انت۔ وہدیکہ آخری دؤر کیت یک سور نہ کتگیں جنین چکے ہے گورم ء کیت ء جان
 شودیت، گوں آئی ء ہے گورم ء جان شودگ ء ہما جنک ء چہ زرتشت ء ہما توم ء
 (مردی ء) چک ءے ماں لاپ ء کپیت ء نوہ ماہ ء نوہ ساعت ء رند ہے چک پیدا ک
 بیت کہ اے چک نیکی ء نیکی ء دروشم بیت۔ جہان ء چہ بدی ء آئی ء پلہ مرزاں

رکینگ ۽ ذمہ ہمہائی ۽ نیگ انت۔ گوں ہے سوشینت ۽ نیکی ۽ پلہ مرزہمراہ داری
کن انت۔ آ راستی ۽ پلہ مرزہنت ۽ ڈروگ ۽ ول گوچ کن انت ۽ تاچین انت۔¹⁴
زر تشتی ملاہاں سوشینت ۽ تشریح ۽ توضیح ۽ بازیں تزان کتگ۔ ہر فرقہ
۽ نوکیں ۽ جتائیں تو جیل سازیگ۔ پہ مثال بُند ہشن (Bundahishn) ۽
نوشتہ انت کہ زرتشت ۽ رندسے راہ دربر یا نجات دہندہ کا آنت ۽ اے جہان ۽
۽ جہان ۽ مخلوق ۽ را نیکیں کرد ۽ نیکی ۽ سکین ۽ دینت ۽ بدی ۽ دیم ۽ دار آنت۔
اے ہما انت کہ نیکیں راہ شون دینت ۽ بدی ۽ گار ۽ گمسار کن انت۔
بُند ہشن ۽ نوشتہ انت کہ آخری راہ بر سوشینت یک ہنچیں درمانے،
امبروسیا تیار کنت ۽ انسان ۽ را دنت کہ آنمیران بیت۔ ہما کہ نیک انت ۽ ہما کہ بد
انت، دوکیں نمیران بنت۔

مہدی

اسلامی قصہء آیاتانی رُوء مہدی ء نام محمد بیت۔ پت ء نام عبد اللہ ء مات ء نام آمنہ بیت۔ پت ء نیمگ ء پیغمبر ء نماسگ حسن ء نسل ء ء مات ء نیمگ ء حسین ء نسل ء بیت۔ مہدی ء جاہ ء پیدائش مدینہ بیت۔ اسپیت چکلیں ء جون ء گوشت ء لاغریں مردے بیت۔ قد ء بالاد ء نہ بُرز بیت ء نہ پٹک۔ بزریشیں، پڑاہ پیشانیسین، بُرز پونزین شملگ دنتانیں مردے بیت۔ دنتان اسپیت ء چک دار بنت۔ چٹانی رنگ سبز یا سُرگیں بنت۔ آئی ء راستیں گُت ء یک سیاہیں نشانے بیت۔ دست ء دلے پڑاہ بنت۔ جبر ء حال ء برے برے لگیت بلے راستیں دست ء کہ وتی چپیں زان ء جنت گڑا جبرے در کابنت۔ ہے مہدی ء را پیغمبر ء پشک، آئی ء زحم ء آئی ء بیرک پہ نشانی گون بنت۔ اے دُوران ء کہ مہدی کیت، آئی ء عمر 40 سال بیت¹⁵۔

مہدی عدل ء انصاف کنت۔ آئی ء دُوراں دُزی ء ڈوگی نہ بیت۔ امن، وشحالی ء آبدانی بیت۔ مہدی سخی نیں مردے بیت۔ ہر جاگہ مال ء دولت بہر کنت۔ ہر کس چرائی ء وش بیت۔ فرشتہ وش بنت، دریاء ماہی وش بنت۔ چرند ء پرند وش بنت۔

کافر ء بد دین گوں مہدی ء جنگ کن انت۔ جنگاں مہدی سو بین بیت۔ تیوگیں جہان مہدی ء زیر دست بیت۔ آہو ء پلس گوں شیراں ہمراہ ء تر آنت بلے شیر آہاں وارت نہ کن انت۔ زہگ گوں زوم ء لیب کن انت بلے زوم اش نہ وارت۔ اللہ ہزار (یا سے ہزار) فرشتہ پہ مہدی ء مدت ء روان دنت کہ آگوں

مہدی ء ہمراہ داری ء کمک کن انت۔ خلقت مہدی ء شیدائی بیت ء گوں آئی ء
ہمراہ بیت¹⁶۔

مہدی ء پیدائش ء نشانی ایش انت کہ آسال ء رمضان ء اولی روچ ء ماہ
ء را مہہ۔ گر گپت ء ہے رمضان ء ماہ ءے یانزدہمی روچ ء روچ ء روچ۔ گر گپت ء
باز قصہ ء حدیثاں گوشگ بوتگ کہ ہے ماہ ء روچ ء را دو رند ء روچ۔ گر گپت۔
ابید چرے نشانیاں مہدی ء پیدائش ء ساری یک استار ءے چہ رودراتک ء در
کیت کہ آہنچہ روژنا بیت، ہنچہ کہ چار دہی ماہ شپاں روژنا کنت¹⁷۔ عربانی مہدی
زر تشت ء سو شینت ء ذرنہ انت۔

1450 بعد ء مسیح ء رند ماں ہندوستان ء جود پور ء ملا ہیں مردے کہ نام
ء محمد ات، پہ ملائی پراتک۔ اے مرد گوں وتی لہنتیں مریداں پہ حج ء مکہ ء
شت۔ حج ء بعد آئی ء گوں وتی ہماہاں گوشت کہ من ء شُبینگ بوتگ کہ من
مہدی آل ء من ء دین ء پہک ء پلکار کنگ ء اگدہ ء ذمہ دیگ بوتگ۔ آئی ء
مریداں گوشت کہ چو کہ توالم ء نیکیں مردے ء، تو ہنچ بر ناراستیں جرنہ کتگ، تو
راست گوشیں بزرگے ء، تو مہدی ءے۔

محمدیں مہدی ہندوستان ء واتر بوت ء وتی مہدی بوتگ ء پچارکت۔ آئی ء
بازیں ملائی بدت ء دودان ء ایرجت ء پہ مہدی گری پنت ء نصیحت کت۔ ہر جاہ ء ہر
کجا ہے مہدی نام کپت۔

ملک ء ملا بزانز گپت انت ء آہاں مہدی ء خلاف ء فتویٰ ء جار پڑینت ء
ایشی ء گوشتنان ء دزوگ قرار دات ء گوشت کہ اول مہدی ء آہگ ء نشانی تنی
وہدی ظاہر نہ انت۔ دوہمی مہدی چہ پیغمبر ء خاندان ء بیت ء اے مرد ء مات ء

¹⁶ Ibid. P: 70

¹⁷ Ibid. P: 77

پت ناعرب انت ء ناعربانی قریش ء ٹک ء ہاشمی انت ہمیشا اے مہدی نہ انت۔
 مہدی ء گوشت کہ من پیغمبرے نہاں، من راہ دربرے آل۔ من ء پیغمبر ء دین ء
 پُر سوب کنگ ء مخلوق ء راہے دین ء بارواسوگہ کنگ ء ذمہ واری دیگ بوتگ بلے
 ملا پہ حا کماں شُت انت ء گوشت کہ محمد نامیں مردے کہ سر ء برابر نہ انت،
 برگشتگ، مذہبی فتنہ پادکنگ ء انت۔ مخلوق ء راریبیگ ء بے دینی ء نیمگ ء برگ
 ء انت، اے مرد گر ء دار بہ بیت۔ حاکم ء کاردار ء سپاہی مہدی ء رند ء کپت
 انت۔ مہدی تنگ ء حیدر آباد ء شُت۔ چودا ہم دراتک ء آخر ء باقی سرے پہ
 اوگانستان ء فرح ء ولایت ء کپت۔ اے بلوچانی علاقہ ات۔ بلوچاں ایشی ء را پہ
 وعظ ء دم ء دروت ء مکن نہ کت۔ مرد ہمید اجہ منند بوت ء ہمید امرت بلے آئی
 ء نماسگ محمد کہ وتی پیرک محمد ء نام ء پر ات، پاد اتک، وتی مہدی نیں پیرک ء
 رند پداں کپت، وت ء را مہدی ء گوشت، مذہبی پچار ء دم ء دروت ء بنا
 کت۔ اے مرد چہ فرح ء سراں سراں ء ایران ء رودراتک ء بلوچانی ہلک ء
 دمگاں سر بوت، ہما دمگاں کہ انوگیں وداں ایران ء ہوار انت، وعظ ء نصیحت بنا
 کت۔ اے مرد پہ مہدی گری کرمان، سیستان، رخشان، سراوان ء مکران ء
 گشت۔ بلوچاں آئی ء را پہ مہدی گری من ات ء آئی ء پلہ مرز بوت انت۔ محمد ء
 گڈی بنجل تربت ء زرباری نیمگ ء یک شیبے ء گور ء یک کسانیں کوہے، آئی ء
 ہے کوہ ء دامان ء جاگہ کت۔ رندا اے کوہ ء نام کوہ ء مراد بوت، بزاں مرادانی
 پیلو بوتگ ء کوہ۔ ہے کوہ ء مراد ء، ہنسکین ء آئی ء وتی وعظ ء ملائی پنت بناکت انت
 ء مخلوق ء آئی ء مہدی گری ء بزرگی من ات۔ رند ترا محمد چمید اے گواہ بوت بلے
 آئی ء مہدوی فرقہ منت۔ فرقہ ء پلا مرزاں ذگری گوش انت پرچا کہ آہاں نماز ء
 بدل ء اللہ ذگر کت۔

مہدی ء اُمّتی تاں دیراں اے علاقہ ء حاکم بوت انت بلے 1756-57
 بعدء مسیح ء وہدیکہ کلات ء حاکم میر نصیر خان (1749-1794 بعدء مسیح) ء اے
 علاقہ گرگ لوٹ ات۔ آئی ء ذکر ء نماز ء فتنہ پیدا کت ء وتی سردار ء میرانان ء
 گوشت کہ ذکر پہ مسلمانان ناجائز انت پمیشا ذکر یانی علاقہ گرگ بہ بنت ء آہانی
 حاکم جنگ ء پروشنگ بہ بنت ء ذکر ء مٹوک ء ذکر کنوک جنگ ء کُشگ بہ بنت۔ اے
 مرد ء لشکر کت ء مکران ء رخشان ء بازیں دمگانی سر اُرش کت۔ مکران ء ذکر ی حاکم
 ملک دینار ء راکُشت، مخلوق ء راجت ء پُل ات ء حکم کت کہ مردم ذکر مہ کن انت،
 نماز بہ کن انت۔ ماں جہلاوان ء کلات ء ہے خان ء را میر نصیر خان نوری گوش انت
 بلے رخشان، مکران ء سیستان ء دمگاں بلوچ ہے خان ء بلوچانی کُشت ء کوش ء گیر کار
 انت ء آئی ء را نصیر خان ناری گوش انت۔ بلے اے جنگ ء کوش ء رند ہم اے
 دگ ء گیش تری بلوچاں میر نصیر خان ء حکم پروشت ء ذکر یلہ نہ دات۔

مہدی ء پیروکار سندھ، ہندوستان ء جو دپور ء حیدرآباد (دکن) ء دمگاں
 است انت۔ ماں بلوچستان ء چہ بیلہ ء مشکئے ء خاران ء نوشکی ء دمگاں بہ گر تا
 سراوان، قبلی ء رودراتکی مکران ء رخشان تاحد ء ہمپشت ء زاہدان ء درا، بلوچاں
 ذکر کتگ ء محمدیں مہدی ء پلہ مرز بوتگ انت ء اے دمگاں مروچی ہم آئی ء مرید ء
 پلہ مرز باز انت۔

بلوچانی مہدی بزرگ ء برتر ء راہ دربر انت، امام انت۔ چہ مسلمانانی پیغمبر ء
 رند مہدی مسترین بستار ء اگدہ ء واجہ انت۔ پہ آئی ء پیروکاراں ایمانداری، راست
 گوش، امانت داری، ہمراہ داری ء براہمدگی، نزور ء کمزورانی پلہ مرزی الہی انت۔ ذکر
 ء فکر ایمان انت، آ انفرادی ء اجتماعی انت۔ انفرادی شپ ء نیم ء ہماوہداں کہ ہر
 کس انسریت ء اجتماعی چوگان انت کہ آئی ء وہد ء پاس سرشپ تاصباہی انت۔

چوگان حد اوند ء مہدی ء توصیف انت، ہماہانی صفت ء ثنائت۔ چوگان چوش انت کہ یک وٹ گٹیں مردے یا جنینے تو صیفی صوت ء شعر پر بندیت ء آدگہ جنین ء مردین جواب دینت۔ مردم چپ ء چاگرد ء اوشت انت ء گوں ہے تو صیفی صوتانی طرز ء پشت ء دیم ء روانت ء کانت ء جواب دینت۔ چوگان ء صوت ء اول بند ء جواب دیگ ء پرترگ یا تلگ انت۔

چوگان ء نمازیبانی باجماعت نماز ء فرق ایش انت کہ ملا بہ آواز ء بلند قرآن ء آیاتاں پر بندیت بلے پشت ء اوشتا تگیں نمازی بہ آواز ء بلند جواب نہ دینت۔ دوہم ء دگر، سنی مسلمان چہ خلیفہ عمر بن خطاب ء زمانگ ء روچے پنج و ہداں نماز کن انت ء شیعہ چہ خلیفہ علی ابن ابی طالب ء خلیفہی ء زمانگ ء روچے سنے رنداں نماز کن انت بلے مہدی ء مرید ء پلہ مرزیک رندے شپ ء نیم ء ذکر کن انت بلے یہ چوگان ء و ہد، روچ ء ماہ مقرر نہ انت۔

8- جنّاء جاتو، سہرہ سامری

سیہری ۽ علم ۽ زانت یا ہنر ۽ حیلہ ایران، وسط ایشیا، کلدییا، سبیلون، عربستان ۽ کنعان، اسیریا، روم، یونان، ہندوستان، مصر، یورپ ۽ میکسیکو ۽ دمگاں بوتگ ۽ جادوگری ۽ سیہری ۽ رپک ۽ راہ یک وڑ ۽ یک پیم ۽ سہرا انت۔

سیہر ۽ ملاء کار ۽ کرد پہ ذاتی نف ۽ سیت ۽ بوتگ ۽ انساناں ۽ چہ سیہری بدیں کرداں رکینگ ۽ ہم دم ۽ دروت ۽ سیہری بوتگ۔

پہ سہر کنگ ۽ و تنگیں لبز ہما و ہداں کار آمد ۽ با اثر بنت کہ آ باز بر ۽ وانگ ۽ گوشگ بہ بنت۔ پہ مثال ابرا کا دبرا (Abraka dabra) ہما لبز انت کہ پہ سہر ۽ کار مرز بنت ۽ اے بے معنائیں لبز ہما و ہداں با اثر بنت کہ آہان ۽ با اثری ۽ قوت بہ بیت ۽ چوشیں قوت ہے لبزانی پد ماں پد ۽ وانگ ۽ گوشگ ۽ پیدا ک بیت ۽ سیہری آزر ات یا منتر ہما جا گہاں وانگ ۽ یات کنگ بنت کہ آ ہنداں شور ۽ شمار مہ بیت۔ آ جاگہ چہ ہلک ۽ میٹگاں گستا بہ بیت، قبرستان ۽ بیت شر، گار ۽ اگارے بیت شر ۽ جنگل ۽ گیا بانے بیت شر ۽ اگس چوشیں لبز پد ماں پد ۽ گوشگ بوت انت گڑا ہما سیہر ۽ جاتو ۽ گوشتگیں ہے لبز با اثر بنت ۽ ہرچی ہما بہ لو طیت، بیت۔

سیہری منتر گوشے بے معنانت، چہ ایدگہ زبانانی زر تگیں چت ۽ چینکیں لبز انت کہ دپ نہ و رانت چو کہ پہ مثال: لکاسا، کود سمندر سے، اُتھر پیپو، ہر بند ہو، پیر گوئی، میحیر خم، ایچ نیچ، لڑے پڑے، تمہاری ذات کا، تمہاری اٹیل، چپیلا چپالا، چرنوکا گروکا، مہدی کاریش، قول ۽ سلیمان بن داؤد زبردست، ہند جروسم، جکانا دیر سم، منوکن، آتاشن، زبادن انبوہ۔

ہما مردم کہ دم ء چوف ء زانکار انت آہانی دم ء چوف گاریں مال ء دولت ء
 چه رستر ء جون واراں رکینت کنت۔ چوشیں دم ء ”ہم پاس“ گوش انت۔ اگس
 گاریں دولت ہم پاس بہ بنت، آہاں گرک ء توگک ء ہتار وارت نہ کن انت۔
 چوشیں منترانی سرا سیتک ماں بلوچاں ہزاراں سال انت کہ گون تزیگ۔
 ایش چه زرتشتی ء انت یا کوہن تریں دودان انت، پگاہیں گواہی ء نیست بلے بلوچ
 گوش انت کہ چوشیں گوند و دا تگیں لبزاں اثر ہست۔ ہے فکر ء پشت ء دعاء پریات
 یا انسانی واہگانی پیلو بونگ ء دعا ہم پُر اثر بنت۔

رگ ودا ء ہم لبزانی پُر اثری ء کرامات ء ذکر انت بلے چوشیں پگاہیں
 شاہدی ء نیست کہ اے وڑیں سیتک ء بنیاد آریائی انت کہ دراوڑی انت۔ اوستا
 (yt. 1, 5-6, 10-11) ء نوشتہ انت کہ اہورامزدا ء نام ء پد ماں پدا گرگ
 ء توصیف کنگ چه ہر بدیں اثر ء رکینیت۔

بازیں دمگال مذہب ء جاتوگری ء فرق ء پیرے نہ بوتگ۔ دوینانی مقصد
 ہم گوشے کہ یک بوتگ انت ء اگس فرق ء پیرے بوتگ گڑا آیش انت کہ مذہبی
 سیہری ء جادوگری ء ایمانداری ء رواداری گیش تر انت ء بے مذہبی جاتوگری ء
 چوشیں رواداری نیست چیا کہ آسیہری تاوان بار کنت۔ پہ یکے ء اگس سیت انت تہ
 دومی ء تاوان انت۔¹

ایران ء دمگال سیہری ء جاتوگری شرک ء پال باز بوتگ۔ بہرام یشث
 (Bahram yašt) ء نوشتہ انت کہ (yt. 14.34-40) اہورامزدا یک

¹ میسیو نیسیا ء شاہ ہمورابی ء زمانگ ء مذہبی سیہرانی دو قسم بوتگ انت۔ لہتیں ہما بوتگ انت کہ دلوتانی جگر ء
 بانی مَرگانی بال اش چاریگ ء پیش گوئی یا پد گوئی کنگ۔ ایشان ء بَرُو (Baru) اش گوشنگ۔ بلے دومی قسم ء
 سیہر کہ دل اش کشیتگ یا تاوان باریں کار اش کنگ، آقابل ء گرفت بوتگ انت، مکن کنگ بوتگ انت۔ آہان
 ء اسیپُو (Asipu) اش گوشنگ۔

مرگے کہ نام ءے وارن جینا (Vārjina) انت، آئی ء باروا زرتشت ء حال دنت کہ اگس ہے مرگ ء آوتی جان ء بہ لگاشیت آچہ بدانی بدیں سہر ء سامری ء آہانی اثر ء رگیت۔ اردا ویراف نامگ ء نوشتہ انت کہ یک زالے کہ آبدیں ء تاوان دہیں سہر ء سامری کنت، مرگ ء رند آجاہ ء آسودگی ء نہ رؤت، آجاہ ء نا آسودگی ء سر بیت۔

جن ء جاتو ء سیہر ء اثر کم کنگ ء بازیں تو جیل بوتگ انت۔ حد اوند یا نیک ء پاکانی نام گرگ ء ہے نام یا نامانی پد ماں پد ء باز رنداں گوشگ ء ہما جن ء جاتو ء سیہر ان ء پرین کنگ ء رسم بوتگ۔ گوں چوشیں رپکاں جن ء جاتو آئی سہر ء موٹ ء اثر گار بوتگ ء ہما سیہر تتلگ ء شتگ انت۔ اگس ہما جاتو ء نام زانگ بوتگ گڑا آہانی اثر ء گار کنگ ء کار گران نہ بوتگ ء اگس ہے سیہر ء سر ء پٹ ءے یا ناگنے دست کپتگ ہم سہر ء موٹ ء اثر کم کنگ یا دور کنگ آسان بوتگ۔

ہما کہ جن ء جاتو ء سیہر انی سبب ء نادراہ بوتگ انت گڑا پہ چوشیں نادراہاں صافیں آپ آورنگ، ہما آپ کہ کس ء دست نہ جنگ انت، ہے آپان ء گڑی تاک، ادرک، لہنتیں بوٹگی شاح ء لمب، واد گوں آپ ء مینتگ ء نادراہ ء جان ء مُشتگ، حد اوند یا حد اہانی نام کپتگ، ونگ ء نادراہ ء جان سلا متی ء دعا کتگ۔

جادو گراں پہ نندگ ء آزر ات کشگ ء چہ ہلک ء دُور ہنچیں جاگے گچین کتگ کہ ہچ چڑ کا مہ بیت۔ جاگہ گیابان ء جنگلے بہ بیت یا کوہی دامانے یا جڑ ء گٹے بہ بیت، میا ء ملا ہمود ء نندیت، حدائی نام ء منتر وانیت ء نیک ء پاکاں دزوہی دنت۔ گڑا ہے میا ء ملا ء حدائی کرامات ماں کیت ء آ انسان ء ہر وڑیں ویل، نادراہی ء ناسلا متی ء درد ء دوراں پہ منتر ء دعا پریات و ش کت کنت ء اگس ملا ء میاہ ء نیت بد

بہ بیت گڑا آوتی کرامات ء پھ بدیں مقصد اں کار مرزگت کنت ء دومی ء را تاوان
دات کنت۔

چٹگ ہمانت کہ سیہر ء جاتو تاں چل روچ ء یک ویرند انیں جاگے ء نند
انت ء وان انت ء حدائی ء نیک ء پاکانی نام ء گر انت۔ ہنچیں چٹگ یا بازیں چلگاں رند
ہما جاتو، سیہر یا جن کش وتی علم ء پختہ بنت ء نادرہ ء را دم کن انت، گوند و دینت ء
جن ء شیطان ء بدیں روحاں تاچین انت۔

بدیں روحاں انساناں ء تاوان بار کتگ، نقص داتگ۔ ایشانی تاچینگ ء
رپک ایش بوتگ کہ ملاء میاہ ء بد روح ء را توپی داتگ کہ تو پرچہ اے کس ء یلہ نہ
دینے۔ ہے دؤران ء آرت ء پتگلیں نانانی نگر ء ڈر چک ء تاک یکجا کتگ، تر کتگ ء
گوک یا حر ء سزمب ء کتگ انت ء پدا یک کسانیں گنڈ کے ماں زمین ء جتگ ء چھے
چیزانی آپ کتگیں درمان ہے گنڈک ء مان کتگ انت۔ ہے دؤران ء ملاء یہو دیبانی
پیغمبر سلیمان بن داؤد ء نام دپ ء کتگ، پدا ماں پد ء وننگ۔ چد ء بعد ہما نادرہیں کس
ء سر ء جان ششتنگ ء آئی ء را صاف کتگ ء گوشتنگ کہ نوں ایشی ء نادرہیں شاراتگ یا
جن ء بد روح ء زال پامر دء را یلہ داتگ۔

جاتو دل کش انت۔ جاتو آنی سواری ہفتار انت۔ جاتو کہ ہفتاراں سواری ہنت
آہانی رفتار چہ نریاناں تیز تر ہنت۔ شپ ء شپ دور ء دراجیں دمگاں سر ہنت۔²
بلوچ گوش انت کہ جن ء جاتو یا سیہر شپاں مدام لوگانی پُشت ء سزاپ
کنان ء گردانت ء ہما کس ء را کہ آئی ء دل کشگی انت یا آئی ء را ویلے یا نادرہیں ء

² ماں اسیریہاں نیکیں روح ہنچیں ہستی ء شمار بوتگ کہ آہاں گوں انسان ء مہر کتگ، وپت ء واب کتگ ء چک
پیدا ک کتگ ء ہے چک مزن بوتگ ء دُزی ایش کتگ، لوگاں دور ایش کتگ ء نہ وٹیں کار ایش کتگ۔ بدیں روح
یا سر گردانیں روح اٹگ انت ء زندگینان ء گلگ کتگ ء تر سیننگ۔

دیگی انت، جاتو آئی نام ۽ گیپت ۽ توار کنت۔ اگس آ کس ۽ توار چچ دات گڑا جاتو
آئی ۽ دل ۽ کشتیت یا آئی ۽ گیپت یا آئی ۽ را ویل ۽ نادر اہی دنت۔ البت جاتو وتی ہلک
۽ مردم یا وتی ہمساہگ ۽ دل ۽ نہ کشتیت۔ زانگ نہ بیت کہ چوشیں وہم ۽ شرکی دود
ماں بلوچاں چہ بلاشگان ۽ گون انت یا چہ زر تشتی آل گوں کپتگ انت۔

بدیں روحانی گرگ ۽ بازیں نشانی انت۔ مردم گوں وت ۽ بے سریں تزان
کنت، بد بارت، بز انز گیپت۔ بازیں نادر اہ زند گین ۽ مُر تگینانی جبراں اش کنت۔
چوشیں نادر اہ کس دیوان ۽ نہ نندیت۔ آسوگند ۽ ورگ ۽ چک ۽ پد نہ بیت۔ دست ۽
پاداں کچینیت یا ہنچو سُرینیت کہ گوشے آئی ۽ را مور پر رتگ انت۔ آ ہنوشو
بیت، پچی ئے سُدھ ۽ سما ہے نہ بیت۔

پہ سرد ۽ کسانیں چکے ۽ مُود ۽ ٹالے زرتگ، دم ۽ چوف کتگ، آزرات
کشتیتگ، حد اوند ۽ نیک ۽ پاکانی گوندو داتگ ۽ ہما کس ۽ سر ۽ بستگ یا گورا داتگ کہ
آئی ۽ سر ۽ درد کتگ۔ اگس کسے ۽ چم ۽ درد کتگ گڑا سیاہ ۽ اسپیتیں بندیک یا مُود
یکجا کتگ، گک داتگ، آہان ۽ دروہی داتگ ۽ ہما مردم ۽ پیشانی ۽ بستگ تاں کہ آئی ۽
چم ذراہ بہ بنت۔

ماں بلوچاں بند ۽ تانید، سردرد، جان درد یا بازیں ویلانی علاج بوتگ۔
بدان ۽ یا جن ۽ بلاہان ۽ حدائی نام ۽، نیک ۽ پاکانی نام ۽ گوندو دیگ ۽ دُور کنگ
مزنیں تو جیل ئے قرار دیگ بوتگ۔ مار ۽ وار تگیں مردم ۽ را دم ۽ چوف کتگ ۽ ملا
۽ میٹاہاں ہے دماں مار ۽ را سلیمان بن داؤد ۽ گوندو داتگ کہ نباکنے اے کس ۽ را
بہ ورے۔ اگس وارت ترا سلیمان بن داؤد گار کنت، برباد کنت۔

سیہر ۽ جاتو آئی کرد شیطانی کردے۔ شیطان ایشانی پُشت انت، ایشان ۽

پہ بدیں کردے سکین دنت ۽ گوں وتی شیطانی علم ۽ ایشاں وتی ہمراہ کنت ۽ آہماکن
انت کہ بدی انت۔

سیہر ۽ جاتو زان انت کہ کجام ہند ۽ جاگہاں سیہری ۽ جاتو گری ۽ علم ۽
زانوگر آست۔ جتائیں دمگانی جاتو ۽ سیہروت ماں وت ۽ نند ۽ گند کن انت، دیوان
کن انت ۽ وتی علم ۽ زانت ۽ گوں کیے دومی ۽ بہر کن انت۔

سہر ۽ موٹ جنگ ۽ بازیں رپک ۽ راہ انت۔ سیہر ۽ جاتو، پٹ، سیم ۽
سوچن ۽ ہنچیں دگہ شے پہ دم ۽ ذروت ۽ سیہری ہماکس ۽ لاپ ۽ دات کن انت کہ
آکس ہچ برنہ چٹیت تاو ہدیکہ دگر سیہرے یا ہماکس کہ سیہری ۽ علم ۽ زانت ہما
کس ۽ چہ سیہری گزاء مہ چٹینیت۔

جن نرین ۽ مادگین انت۔ نریں جن مدام جنیناں گیپت ۽ مادگین جن
مردیناں گیپت۔ جن نیکیں ۽ بدیں انت۔ آ کہ نیکیں جن انت آتاوان نہ
دینت، بدیں جن تاوان دینت۔ نیکیں جانی چم چو انسان ۽ چمان انت ۽ آ کہ
بدیں جن انت آہانی چم چو آس ۽ پتروشگ شان انت۔ جانی پادگانی سر چو حری
سرمب ۽ بنت۔ اگس ملاء میاہ جن ۽ در بہ کن انت، بدیں جن ہما جن کش ۽ را
آرام ۽ نیلیت، آئی ۽ چک ۽ عزیزاں ہم تاوان دنت۔

جن ویرانیں جاگہ ۽ ڈگار ۽ اگار ان، پتگیں ۽ ڈریہنگین بان ۽ جاگہاں ۽
پیریں ۽ بزیں دزچکانی بن ۽ یا سرا دوار کنت۔ جن لوگاں ہم جاگہ کنت ۽ جن ۽
چہ لوگ ۽ درکنگ ۽ تو جیل ایش انت کہ ہمالوگ ۽ گندا کو دوت دینت ۽ جن
گندا کو ۽ بوہ ۽ سگت نہ کنت ۽ در کیت ۽ روت۔

بلوچ گوش انت کہ بزیں لوڈان جن گوں، جن گوں ہے لوڈاں بال انت
چمیشا بلوچ لوڈانی نزیک ۽ نہ روانت۔

پری و ش قدء شر رنگء زبیاں ریحانی هستی انت کہ آبال کت کن انت۔
 آوتء را انسانی شکلء کت کن انت۔ نریں پری گوں جنیناںء مادگیں پری گوں
 مردیناں ہم بستری کن انت۔ بلے پری گوں انسانء بدی نہ کن انت۔ آ سبزء
 اسپیتیں پوشکان انت، سبزء آبادیں کو ہستگی دمگاں جاہ مند انت۔ آوت ماں
 و تاں نانچء صحبت کن انت۔

جنء در کنگء دماناں جن کٹھوکیں مللاء میناہ گوں جنء تران کن
 انت۔ ہما نادرہ یا جٹی و ہدیکہ تران کنت، جن کش ہمے گوشت کہ اے جن
 انت کہ جبرء انت۔ چوشیں تران ہما جٹی پڑشتنگیں بلوچیء کنت یا کڑاہیڑائیں یا
 بے سریں تران کنت۔ مللا جت کنت کہ تو کئے؟ آگوشت من فلاں چٹاں۔ مللا
 جت کنت تو اے زالء پرچہ یلہ نہ دیئے؟ آجواب دنت کہ منء اے زال
 دوست بیت یا گوشت کہ اے زال یا اے زالء کسء عازیزےء منء نقص
 داتگ، منی چکے جتگ، منی لوگ سوتگ یا منء تاوان بار کنگ پمیشا من اے
 زالء یلہ نہ دیاں۔ ہمے دورانء مللا آزارات کشیتء وانیت۔ بلوچی یا اندگہ
 زبانیء دپ ماں دپ داتگیں بے سریں گپ کنتء جنء راسوگند دنتء باز مللا
 ہما جٹیء را پہ سپارک جن انتء گوش انت کہ ما جٹیء یا جٹی زالء جتگء
 نئیں، ما ہما جنء جتگء ایں کہ ہما کسے گپتگ۔

ماں بلوچاں مارء زومء دمء بگرتاں لاپ پری زالےء چکء ماتئیء دعا
 عجب رنگیں بوتگ انت۔ ایشاں سنسکرتی لبزماں بوتگء عربانی ماں بلوچستانء حاکی
 دوران عربی زبانء لبزء قرآنی آیات ہم پہ دمء چوفء کار مرز بوتگ انت۔

ماں بلوچاں سہرء سامریء بازیں وڑء پیم انت۔ ہما کہ سہر کنگی انت آئی
 ناکن یا سرء یا جانء مودی ٹالے زورگ، چیزےء پتاہگ، دم کنگء درنجگ یا

کل کنگ بیت کہ ایشی ء سبب ء ہما مردم نادرہا بیت، کڈتیت ء مریت یا آئی ء عکس، بت یا شبیہ ءے جوڑ کنگ ء ہما شبیہ ء را ہما کس لیکگ ء آئی ء را سہر ء موٹ کنگ ء تاوان دیگ بیت۔ اگس ہے شبیہ یا بت ء را سوچن گوں جنگ بہ بیت یا لٹ ء مُشت کنگ بہ بیت تو ہما مردم کہ آئی ء شبیہ انت، آئی ء توریت ء گوں ہے بت یا شبیہ ء جنگ ء پڑوشگ ء ہما کس آئی ء تورشاں ماریت ء درد دیگ بیت۔

پہ دم ء چوف تیر بند یا تیغ بند کنگ ہمیش انت کہ آکس ء تیر کار نہ کنت۔ تیر بندی تائید ء ماں باسک ء بند انت۔ پہ بند ء تائید ء سہر ء سامری مردی ء مردی قوت ء ختم کن انت تاں کہ آجَن ء مردی کت مہ کنت۔ ہما مردم ء پٹے، ناکنے یا گوں آئی ء وابستہ شے ءے زور انت، دم کن انت ء مردم ء مردینی قوت ء ختم کنگ ء گوندو دینت کہ مرد ء جن ء مردی قوت ختم بہ بیت۔ مرد ء را چک بند ہم کن انت۔ آ مرد گوں زال ء وپت ء واب کت کنت بلے آئی ء مردیاں چک ء پیدا ک کنگ ء قوت نہ بیت۔

پہ دم ء چوف اپوگیں جنینے ء چکلی درداں بند انت کہ آئی ء مات ء چک بوگ ء درد میا انت ء زال چہ چک ء دراہ مہ بیت ء چک لاپ ء تھا بہ مریت۔ چہ مار ء زوم ء رکینگ ء جان ء بند انت۔ ملّاء میاہ ء جوگی ہما کس ء دم کن انت۔ اے دم ہنچائیں لبز انت کہ جوڑیتنگ انت۔ ہے دماں مار ء را یہودیانی راہ دربر سلیمان بن داؤد ء گوندو ء سوگند ء دینت چیا کہ ہے سلیمان مار ء زوم ء جن ء بلاہانی واجہ بوتگ ء ہمائی ء گوندو ء کہ مار ء بہ دیئے آئی ء زہر اثر نہ کنت۔

کسے ء زبان بند کنگ ہما انت کہ ہما کس دومی ء اثر ء بیت، ہرچی کہ ہما بہ لوٹیت زبان بند کتگیں شخص ہما بہ کنت، ہمائی ء تب ء تزان بہ کنت ء عمل بہ کنت۔

مٹاہ ء بگی بند ء دم ء چوف ء کسے مس بند کنگ بیت۔ آچوش کہ ہما کس ء
 مس در میا انت ء آ دردی بہ بیت۔ اے ہما دز ء ٹیکاں ء کنگ بیت کہ آ پجارگ بہ
 بنت ء دز تینگیس مال ء واتر بہ کن انت۔ پہ سہر ء سامری ء دم ء چونی رپک ء راہاں
 واب بند کنگ بیت کہ آ کس ء واب مہ نیت، تکاں سر ء نہ گینگ بہ بیت۔

9- قصہء داستانانی کردار

بلوچء داستاناں دیہہء بلاہء ذکر انت، جن، پریء پریشتنگء ذکر انت، جاتوء
جاتوگریء ذکر انت، نیکیء بدیء ذکر انت۔ سہرء سیہریء ذکر انت۔ گوں چوشیں
داستاناں بلوچانی دینء آہانی زندء مرگء فکری بنیادء زانتء پجاءء راہے پچ بیتء اے جبر
آسان بیت کہ ہزاراں سال ساری بلوچانی مذہب کجام بوتگ یا بلوچاں زندء مرگء بارو
چونیس لیکہ داشتگ۔

قصہء داستانانی کردار دیہہء بلاہ انت یا ہما بامردانت کہ آنیکیء شریء پلہ مرزی
گوں بدیں قوتاں دیم پہ دیم انت۔ اے بدی جنء جاتوبہ بنت یا دیہہء اژدہا یا سیہر
نچیس انسان کہ بدیء خصلت دار انت، ہما انت کہ بدی انت۔

بلوچء داستان آئیء قومی زانتء قومی وجودء بہر انت۔ مروچیء ہزاراں سال ساری
ہما علاقہاں کہ بلوچ بوتگ انت ہما علاقہانی بودء باشء ہما علاقہء بامردیں کردارانی اثر مندیں
قصہ انت۔

اے داستانانی بامرد مدام گوں اژدہا آل، دیہہء بلاہاں جنگ دینتء سو بین بنت۔
ژدہا باز سریں رسترا انت، طاقتور انت، خون واران انت۔

ایرانی قصہاں سمرگء ابیددگہ دو مرگانی ذکر انت۔ یکے تیز بالیں مرگ، کر شپتار
نتء دومی چمروش انت۔ اے دوئیں مرگ شریںء نیکیں مرگ انت کہ تاوان بار نہ کن
نت بلے اے دوئیں مرگ بلوچی قصہاں نیست انت۔ بلوچی قصہاں سمرگء ذکر انت بلے
نسائی مدت کاریء پہ بدیء نا۔

ماں عہدی باریگاں شاہ تموراس (تخمنا اوراپی) کہ آ دیہہء بلاہانی بادشاہ بوتگ، آئیء

نگرامینو (بدی) ء را اسپ ء کنگ، لگام دپ ء داتگ ء تاتگ۔ آئی ء تاں سی سال ء جہان ء
 ے کُنڈ پُر اکنڈ ء ہے بدی ء اسپ تاتگ۔

یہودیائی شاہ سلیمان بن داؤد ہم جن ء جنس، پریشنگ ء مرگ ء مارانی حاکم بوتگ۔
 عربانی حر ء جدال ہم تیز رفتاریں حرے ء سوار بیت ء جہان ء گولیت۔ چو کہ ایران ء پیش
 ہادیس تموراس چہ ایشاں ساری ء کردارے بلکیں ایشی ء بدی ء سواری ء تاچگ ء قصہ مار
 یہودیایاں ء عرباں سر بوتگ۔

راجی قصہ ء داستان ء دود ء ریدگ مذہب ء فکری سرچنگ انت ء مذہبی فکر مدام
 لوں زبان ء لبزانک ء ہم گرنج انت ء ہمیش انت کہ راجی لبزانک ء پُر معنا کن انت۔
 قصہ ء داستانانی ناد یستیمیں قوت یا آہانی ماں انسانانی زندمان ء اثر مندی یا جن
 بلاہانی ذکر کہ انسانانی فہم ء زانت ء کچ ء کیل ء در انت، ایشانی زانت مذہب ء داتگ چیا کہ
 مذہب مدام ناد یستیمیں قوتانی میار انت۔ داستانانی بُن گپ چہ مذہب ء جتانہ انت۔ ایشاں
 فکری مارشانی اظہار کنگ، آہان ء معنا داتگ، ہے داستان انسان ء تاریخ انت، ہمیش انت
 کہ سیاسی، معاشرتی ء ریدگی زانت ء پدر کن انت ء آہان ء گوں مذہب ء ہم گرنج کن انت
 مذہبی فکر ء توانے بخشا انت۔

داستان ء یونانی ء موتوس (Muthos) گوش انت ء ہمیش انت کہ ماں انگریزی
 متھ (Myth) انت ء ہمیش انت کہ بلوچی ء داستان یا قصہ انت۔ متھ یا موتوس ء معنایان
 یا قصہ انت۔ ایش راجی بامردانی، مذہبی راہ دربرانی یا انسانانی یاد یہہ ء بلاہانی داستان انت۔
 ے داستان چہ یک نسل ء دومی نسل ء سر بوتگ انت۔ ہمیش انت کہ راجی زند ء پچار
 کن انت، ہمیش انت کہ استمان ء فکری ء زانشتی لیکہاں درشان کن انت بلے ایش راست
 راست ء شاہیم ء تورگ نہ بنت۔ اے راج ء پچارے دینت، اشکنوکان ء ہمت ء توان ے

دینت۔ اشکنوک وتی تاریخ ء وتی راجی جہداں گوں وتی بامردانی کرداراں ہم گزنجی ء چار
نت ء پھر بند انت۔

داستان زبان ء لہزائک ء خوبصورتیں سنج ء دینت، پُر معنائے کن انت۔ ہمیش
نت کہ مذہبی ء راجی دوداں راہ ء پَرین انت۔ ہمیش انت کہ ر بیدگاں بنیادے دینت۔
یونانی، رومن، مصری، بیسیلونی، یہودی، ایرانی، ہندوستانی، چینی ء دنیا ء ایدگہ راجانی عشقی
جنگلی داستاناں، بامردانی ذکر، آہانی بہادری، مہر یا ظلم ء ناروائی ء ذکر راجی لہزائک ء دود
بیدگ ء شرتیں بہرے انت۔ ایرانی قصہ چہ رستم ء سہراب ء بہ گرتاں سمرگ ء جن
بریبانی داستاناں ذرا، ایران ء دود ء ر بیدگ ء آئی ء لہزائک ء پُر شانیں بہرے انت۔

ماں بلوچاں بازیں داستان انت، عشقی انت، جنگلی انت، دیہہ ء بلاہانی قصہ انت
جن ء جاتو ء سہر ء سیہری ء قصہ انت، پری ء پریشنگانی قصہ انت کہ آہاں بلوچی لہزائک
را پُر معنا کنگ ء بلوچ ء ہزاراں سالوں ہے پھریزینگ انت، آہاں گیر کار انت، گوش دار
نت ء پھر بند انت۔

داستان بلوچ ء فکر ء فلسفہ ء بنیاد انت۔ ایشانی کردار بہادر، نہ ٹرس ء مڑاہ دار انت۔
بزائک ء چہ بلوچ ء ہے قصہ ء داستاناں تو ان زرتگ۔

بازیں سو بمندیں راجاں جنگ ء بہ جنگانی دوران ء ایر دست کتنگیں راجانی جنین
ر ہگ بندی کنگ انت، گوں جنیدناں پہ زور ہم بستری کنگ۔ ہے جنگانی بامردیں حد اہاں
ٹر ر نگیں جبک بُرتگ ء وتی جن کنگ انت۔ جنگی کماندار ء شاہ ء امیراں محکو میں راجانی شرت
نگیں زال وتی سُریت کنگ انت۔ بلوچ تاریخ ء چوشیں مثالی نیست کہ بلوچاں چوشیں
ر دے کتگ۔ دوہم ء دگر بلوچ چو کہ زر تشتی بوتگ انت ء ماں زر تشتی آں چوشیں ہچ کرد
ائق ء توصیف نہ بوتگ ء وت زر تشتی ملا مزدک ء چوشیں ظلم ء ناروائی ء خلاف ء تزان
نگ ء ہے سبب ء کتنگ بوتگ۔ بلوچ کہ مزدکی بوتگ انت، آہان ء ہم ایران ء حاکماں

جنگ و پڑوشنگ، ہمیشہ بلوچ و داستاناں چو شیں بامر د نیست کہ بے لجمیں کار و کردے بہ
 کنت۔ البت اے قصہ ہانی زمانگ دگرے بوتگ، دود و ر بیدگ دگر بوتگ انت، علم
 وانت، شر و گندگ یا نیکی و بدی و بستار دگہ بوتگ انت ہمیشہ باید نہ انت کہ چو شیر
 بامردانی کرد مر و چکیں راہ بنداں چارگ و تورگ بہ بنت۔

دیہہ و بلاہ یا پری و پریشنگانی کردار و آہانی زور اوری و کڑی مدام گوں حدائی قوت
 و ہمگر نچ انت بلے چو کہ حد اوند کیے، اہور امزدا انت و آ نیک و پاک انت ہمیشہ اے
 بامردانی کرد چہ ایدگہ راجی بامردانی کرداں جتا انت۔ بلوچ بامردانی تو صیفی کردار ہمیشہ
 کنت کہ آ ہما کن انت کہ دگہ کس وے گت مہ کنت۔ آ گوں دیہہ و بلاہاں جنگ دینت
 آفتانی دیم و دار انت، گوں زور آوراں پیڑا ہنت و نر و رانی پشت انت۔

جنین باعزت انت، پڑ مڑا انت بلے بازیں قصہاں ہنچیں کردار انت کہ آپیریں
 بُلکے نیگ انت کہ آ فسادی انت، سہر و سامری کن انت، دپ برد و ماں برد کن انت بلے
 ہنچیں بنگ یا ورنہیں زال انت کہ آ بامردانی مدت و کن انت و ماں مُشکلاں گوں آہاں ہم
 و پگ انت۔ بامرد ایوک و مردین نہ انت، شیر زالیں جنین ہم ہما کردار و بانگ انت کہ مر
 کنت۔ بازیں داستانانی بامرد جنین انت، ہنچونہ ترس، بہادر و ہمراہ دار انت۔

بلوچ نچ و جنگاں در کسانی و چہ بُلکاں قصہ گوش داشتگ۔ اے دجگ و قصہ، پشو
 قصہ، روباہ و قصہ یادگہ بازیں ہنچیں قصہ بوتگ انت بلے بلوچی دیوان و مجلساں ہنچیں داستان
 بیان بوتگ انت کہ آپیر و فقیرانی کرامات، دیہہ و بلاہانی گوں انسان و جنگ، جن و پریبانی قصہ
 ہر و دوستی، راجی بامردانی قصہ و داستان بوتگ انت۔ چو شیں قصہ ہانی اثر مندی چہ بلوچ و دل
 ماگاں در نیاتلگ انت و ایشانی کراماتی اثر مندی ماں بلوچاں منگ۔ کس و نہ گوشنگ کہ چو شیر
 کرامات و بے کراماتی و ہم و حرابیں یا شریریں اثر مان انت یا ایش ناراست و دزوگ انت۔

ماہ ماہکان ء قصہ چوش انت کہ کمبوجا ء بادشاہ وتی جنک، بانگ آشاء گوں
 شیرے ء سور دنت چیا کہ آئی ء بچ میر ء امیر پہ وتی بچاں پرانی ء جنک ء سانگ ء رسال
 وان نہ دینت۔ چہ ہمے شیر ء زال ء را بچے بیت۔ بچ آرسٹ ء بارست بیت ء ہمے شیر
 ء کشیت ء پہ شاہ شیر بادشاہ ء نام کپیت۔ ہمے بچ پہ وتی سور ء سانگ ء مگادہ ء بادشا
 منتلاس ء جنک، ماہ ماہکان کہ یک بلاہ ء بندی بیت، پرانی ء سانگ ء سال ء ماہانی
 زرا جیں سفرے بنا کنت ء ہما جاگہ ء سر بیت کہ ماہ ماہکان بلاہ ء بندی انت۔ شاہ شیر بادشا
 بلاہ ء کشیت، گوں ماہ ماہیکان ء آگدہ کنت ء وتی ملک ء واتر بیت۔¹

اے قصہ ء انسان ء گوں رستہ سور دیگ ء چرہاں بچے ء پیدائنت ء ذکر انت۔ دوہم
 دگر شاہ شیر بادشاہ مدام گوں بدی ء دست ء پنجک انت۔ آئی ء وتی پتیں شیر ء کٹک ء شا
 منتلاس ء جنک، ماہ ماہیکان ء چہ بلاہے ء آزاد کنگ بدی ء خلاف ء نیکی ء جنک انت۔

بادشاہ ء وزیر ء فوج ء کماندار، شاہ سروش ء شاہ بانگ ء کُش انت ء بادشاہی ء گر
 انت۔ وزیر بادشاہ بیت ء کماندار وزیر بیت۔ شاہ سروش ء بچ میر کواد ء را جنگل ء گیابان
 ور دینت کہ بہ مریت۔ یک مرگے مدام گوں آئی ء تزان کنت ء گوشت کہ توئے میر
 کواد دل پروش مہ بو، تو بروء وتی بادشاہی ء بہ گر ء وتی دژ مناں پروش بہ دئے۔ ہمے مرگ
 کواد ء وتی بانزلاں بندیت ء دگہ ملک ء ولایتے ء بارت۔ اودے بادشاہ میر کواد ء کمک
 کنت، آئی ء را لشکر دنت ء آئی ء بادشاہی ء چہ دژ مناں بچ گپت ء دنت۔ میر کواد وہدیک
 وتی ملک ء واتر بیت وتی مرگ ء گوں وت ء بارت ء شاہی دیواناں ہمے مرگ مدام گوں آئی
 ء گوں بیت۔²

شے رگام: بادشاہ حد اوندوت ات، بلوچی قصبہانی دپتر، ”ماہ ماہکان“، بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ، 2015، تاکدیم 1-29

شے رگام: بادشاہ حد اوندوت ات، ”شاہ کواد“، تاکدیم 284-289

گل ۽ صنوبر ۽ قصہ ۽ بانگ ماہ پری جار جنت کہ ہر کسے کہ منی یک جُستے ۽ پتو ۽ بہ دنت
 مس گوں ہما مرد ۽ سانگ کناں بلے ہر کس کہ منی جُست ۽ پتو ۽ مہ زانت، من آئی ۽ گردن
 جنتاں۔ ورنہ پتو جُست ۽ پتو دیگ ۽ گوں شاہ ۽ جنک ۽ سانگ ۽ ارادہ ۽ روانت، پتو دات نہ کن
 نت ۽ کُشک بنت۔ سر اندیہ ۽ بادشاہ ۽ شش ورنہاں پنچ کُشک بنت۔ بادشاہ ۽ کستریں پنچ، میر
 میاد پتو ۽ تہی بز اتانی بیر ۽ گرگ ۽ بانگ ۽ جُست ۽ پتو دیگ ۽ ہما ملک ۽ سر بیت۔ جُست ۽ پتو ۽
 زانت بلے پتو ۽ رپک ۽ ہزاری چہ بانگ ماہ پری ۽ کوش ۽ رگیت ۽ ہمے جُست ۽ پتو ۽ زانگ ۽ مرد کو
 کاف ۽ سر بیت۔ اے سفر ۽ سیمرگ آئی ۽ را ۽ تہی بانزلاں بندیت ۽ کوہ ۽ کاف ۽ بارت۔ قصہ
 چوش انت کہ بانگ ماہ پری ۽ گوہار، گل پری گوں کوہ ۽ کاف ۽ بادشاہ صنوبر ۽ سانگ کنت بلے
 ہمے بانگ بد فعلی کنت ۽ صنوبر کہ سہی بیت، وتی زال ۽ زوریت ۽ کوہ ۽ کاف رؤت بلے کس نہ
 زانت کہ صنوبر گوں گل پری ۽ چون کنت۔ بانگ ماہ پری چہ آؤکیں ورنہاں وتی گوہار ۽ حال
 جُست ۽ گپت کہ ”صنوبر ۽ گوں گل ۽ چون کت“ ۽ ہر کس ۽ کہ نہ زانت آئی ۽ کُشت۔ میر
 میاد کوہ ۽ کاف ۽ سر بیت۔ گل پری ۽ حال ۽ گپت۔ ہمے سیمرگ آئی ۽ را چہ شاہ صنوبر ۽ گز
 کینیت ۽ آئی ۽ ملک ۽ سر کنت۔ اے قصہ ۽ سیمرگ انسان ۽ مدت کار انت۔³
 تحت ۽ روان پریانی سواری انت۔ پری خوبصورتیں جنکانی عاشق بنت۔ آہاں گر
 نت کہ آپدا پتو مردی نہ بنت۔ بادشاہ ۽ پنچ اپسلان یک شتر رگلیں جنکے ۽ سر عاشق بیت ۽ ہمے
 جنک ۽ سانگ کنت بلے جنک گوں آئی ۽ وپت ۽ واب ۽ جنی ۽ مردی نہ کنت۔ ہمے دؤران
 میاہے بادشاہ ۽ پنچ ۽ سر آگاہ کنت کہ تہی زال شاہ ۽ پریان ۽ گپتنگ ۽ آہمائی ۽ بندی انت۔
 میاہ آئی ۽ را کتے سرنگ دنت ۽ یک چنگے دنت ۽ گوشتیت کہ گوں اے سر مگ ۽ چٹاں کنگ
 ترا کس نہ گندیت ۽ اے چنگ ۽ توار چہ درستیں چنگاں وش ترانت۔ میاہ ۽ سر ۽ سونج ۽ پد
 ورنہاں وتی زال ۽ ماڑی ۽ رؤت، گوں زال ۽ ورگ وارت بلے زال آئی ۽ نہ گندیت۔ مرد ہمے

شپہء زال ء ہما تحت ء روان ء گوں زال ء نندیت ء شاہ ء پریمان ء ملک ء سر بیت ء وتی زال ء
 شپہ شاہ ء پریمان ء آزات کنت۔ اے قصہ ء تحت ء روان ء ذکر انت، پریمانی ناچ ء صحبت ء ذکر
 ننت ء شاہ ء پریمان ء گوں بادشاہ ء بچّ اِپسلان ء تزان ء آئی ء زال ء آزات کنگ ء ذکر انت۔
 ماں قصہاں سیمُرگ ء ابید انچیں مُرگانی ذکر انت کہ آگوں وتی واہنداں تزان کن
 انت ء آہاں سوچ ء سر کن انت۔ شاہ کو تچ ء یک مُرگے است ات۔ دانا ء ہزاریں مُرگے ات۔
 آئی ء شاہ ء را حال دات کہ دُوریں ولایتاں یک ہنچیں شتر رنگیں زالے است کہ چہ بادشاہ
 سے نیں زالاں شتر رنگ تر ء زیبا تر انت۔ ہے مُرگ پہ بادشاہ ء ہنچیں آپسیں اسپ ءے در
 یجیت کہ آ اسپ ء لاپ ء کرگ رکشی کرگے بیت کہ پہ بال ء تیز رفتاری ء وتی مٹ وت
 بیت۔ مُرگ بادشاہ ء را گوشت کہ مئے سے شپہ ء سے روج ء سفر انت کہ ماروج ء منزل کنیر
 شپاں راہ ء ہیں۔ بادشاہ ہے رکش ء کرگ ء سوار بیت ء سال ء ماہانی پنداں سے شپہ ء بُریت
 بانگ بی بی گل ء ماڑی ء سر بیت۔ بادشاہ گوں بی بی گل ء آگدہ کنت ء و تر بیت۔ اے مُرگ
 رانائی، پہ مہر ء پہ ہزاری وتی مٹ وت انت۔⁵

یک قصہ ء بادشاہ ء بچّ گوں بلوچ ء جِکت، بانگ ماہ تاپ ء سُور کنت۔ وزیر ء بچّ کہ
 بادشاہ ء سنگت بیت، آ مُرگانی زبان ء سر پد بیت ء بادشاہ ء بچّ ہے کاروان ء گوں بیت کہ
 پہ بلوچ ء جِکت ء آگدہ ء سُور ء روت۔ شپہ ء سے مُرگ دز چکے ء سرا گوں وت جبر ء حال کن
 انت ء ہما مُشکلاں نشان دینت کہ سُور ء رند بانگ ماہ تاپ ء مُرگ ء سبب بوت کن انت۔
 وزیر ء بچّ اے جبراں اش کنت ء فہمیت۔⁶ ہنچیں دگہ قصہ بادشاہ ء بچّ ء زال بانگ شمشیر

شہ رگام: بادشاہ حد اوندوت ات، ”سبزیں پری“، تاکدیم 177-169

شہ رگام: بادشاہ حد اوندوت ات، ”شاہ کو تچ“، تاکدیم 661-653

شہ رگام: بادشاہ حد اوندوت ات، ”سنگ ء سیاہ“، تاکدیم 827-821

بیک انت کہ آجنور ء دلوتانی جبرائیل سر پد بیت۔⁷

شاہ جرون ء اولاد نہ بیت۔ آئی ء باگ ء درچک بر نیار انت ء آئی ء اسپ آپس نہ بیت۔ یک میا ہے آئی ء باولادی، آئی ء اسپ ء آپسی ء آئی ء باگ ء درچکانی بر آرگ ء تو جیل ء مازیت۔ بادشاہ ء جنگیں چھتے بیت کہ بادشاہ آئی ء نام ء مہریار کنت۔ آئی ء اسپ کہ زیت، بادشاہ آئی ء کرگ ء مہریار ء را پہ سوگاتی دنت۔

جنگ اسپ ء پرورینیت ء مزین کنت۔ آوش دزو شمس ء تیز رفتاریں نریانے بیت۔ اے نریان پہ بانگ مہریار ء پرمہر بیت ء بانگ ء ہم وتی نریان سک دوست بیت۔ یک روپے بادشاہ وتی جنگ ء نریان ء پہ گروہ تاچی ء بچ گپت بلے گروہ تاچی ء آخری دماناں تگ ء پڑ ء اناگت ء نریان ء پاد ماں زمین ء مین روانت ء نریان کپیت ء چہ گروہ تاچی ء در بازی بیت۔ بانگ مہریار وتی نریان ء گروہ تاچی ء برگ ء ووش نہ بیت۔ آٹپوٹپو ء کیت ء دور مار نکانی رم ء اوشتیت ء گروہ تاچی ء ندرگ ء کنت۔ وهدیکہ وتی نریان ء چوشیں تیز رفتاریں سوار ء چابک دستی ء شہہ سواری ء گندیت، آسوار ء نریان ء را نظر کنت ء ہما دمان ء چہ ہال ورسگ ء لہتیں قدم ساری نریان ء پاد ماں زمین ء میہہ بنت ء سوار کپیت۔ ہما میاہ کہ آئی بادشاہ ء را آئی ء بے اولادی، آئی ء اسپ ء سمنٹی ء دور کنگ ء آئی ء باگ ء درچکانی نیوگ آرگ ء تو جیل گوشنگ ات، آہے گروہ تاچی ء مراگاہ ء نندوک بیت۔ وهدیکہ نریان کپیت، بادشاہ بزانز گپت ء گوشتیت کہ ہر کس کہ من ء بہ گوشتیت کہ منی نریان ء پادانی مار مین ء مین روگ ء سبب کئے بوتگ، من وتی جنگ ء گوں ہما مرد ء سور دیاں۔ ہما میاہ بادشاہ جنگ ء پیش چار کنت کہ گروہ تاچی ء ندرگ ء اتنگ ء دور اوشتاگ۔ میاہ پاد کیت بادشاہ ء گوشتیت کہ من زاناں کہ تئی نریان ء پادانی ماں زمین ایر روگ ء سبب کئے انت۔ مٹ گوشتیت کہ ایٹی ء سبب تئی آجنگ انت کہ بچار تزانج ء بستگ انت ء پہ نریان ء پیدا ک

نت۔ گوں جنکٔ ۽ سر بونگ ۽ نریان ۽ تزنجہ کت ۽ اوشتات۔ جنک شتابی ۽ نریان ۽ سوار بوت
 ۽ دیم پہ شاہی ماڑی ۽ سُشت۔ ادا بادشاہ میاہ ۽ راگو شیت کہ من وتی جنک پہ جنی گری تر
 بجشتاگ۔

جنک کہ ماڑی ۽ سر بیت، نریان بانگ مہریار ۽ گو شیت کہ تئی پت ۽ گروہ تاچی ۽
 آخری دماناں چوشین قولے کنگ ۽ ترا گوں شیطان خصلتیں میاہے ۽ سانگ دیگ ۽ فیصلہ
 لنگ۔ نریان جنک ۽ راگو شیت کہ بیامن ترا چہ اے ڈیہہ ۽ در کنناں۔ جنک نریان ۽ زین
 ۽ نندیت ۽ نریان رکشی رفتاراں جنک ۽ ہما دماناں ماں دُوریں ولایتاں سر کنت۔ جنک گوں
 ہما ملک ۽ بادشاہ ۽ بیچ گتاسپ ۽ سور کنت ۽ چہ آئی ۽ بانگ ۽ را یک پتے بیت۔ نریان مدا
 جنک ۽ را چہ مُشکلاں رکینیت ۽ آئی ۽ را سر ۽ سونج کنت۔

جنک ۽ مرد آئی ۽ نریان ۽ زوریت ۽ دیم پہ دُوریں ولایتاں روت۔ ہما میاہ ہے دگ
 سر بیت ۽ جنک ۽ برگ لوٹیت کہ جنک وتی نریان ۽ توار کنت کہ ”جی شیر با، جی شیر با“۔
 دماناں نریان چہ دُوریں ہلکہاں رکشی دُوراں زوریت ۽ پہ بانگ مہریار ۽ سر بیت ۽ میاہ ۽ کُشیت۔
 نریان ۽ زند ۽ آخری دماناں ماں گیابانی سرد ۽ تہاریں شپ ۽ ہے نریان بانگ مہریار
 آئی ۽ بیچ ۽ مدت کنت۔ آبانگ ۽ گو شیت کہ منی سر ۽ بُر، منی لاپ ۽ چچ کن ۽ تو ۽ تئی بیچ منی لاپ
 ۽ جاگہ بہ کن ات، تاں صباہ بہ بیت۔⁸

اے نریان دانا انت، مہروان انت۔ انسان ۽ حیوان ۽ چوشین مہر، گوں کیے دومی
 ذان بازیں داستانی بہر انت۔

10- شرک و پال

پرچہ بلوچاں شرک و پال کنگ، پرچہ ماسنگ بسنگ، پرچہ بہ سفر و روج مقرر کنگ
 پرچہ مگر گانی بال یا حیوانانی آواز و شر و گندگ و اندازگ جنگ، پرچہ بہ مردگاں حیرات
 کنگ، پرچہ بہ ابدمانی و ہدوک بوتگ انت، پرچہ بہ حد اوند و وٹ کنگ و گوں اندگہ راجاں
 کشت و کوش کنگ، پرچہ حد اوند و ماں و ت و پیر اتگ انت، پرچہ ہر مذہب و پلہ مرزاں
 و تى حد اوندان و چہ آدگہ راجانی حد اوندان طاقتور لیکیتگ؟ اے بار و شرک و پالانی پٹ
 و پل و مقصد اے نہ انت کہ اے راست انت یا ڈروگ، بلکین ایشانی تاریخی سر و بن در گیکنگ
 انت و چارگی انت کہ چوشیں شرک و پال بلوچان و گوں کجام قوم و راج و مذہباں ہم گزرنج
 لنت۔ چو کہ شرک و پال مذہب انت و مذہب انسان و زانشی وجودے بہرے ہمیشہ
 و شرک و پال مارا بلوچانی عہدی دوراں سر کن انت و بلوچ دین و مذہب و نشون دینت۔
 انسان کہ یک چیزے دل و داریت گڑا ہمانی و شر و یا گندگ لیکیت و پہ ہمانی و یک
 راہ بندے ہم گیشینیت۔ انسان و مذہب و را مدام دود و ر بیدگی لبیس گورا داتگ و گوں
 آئی و ہم معنا کنگ۔ چوشیں فکر مذہب و را گوں ر بیدگ و ہم گزرنج کنت و آئی و را فکری
 حیالی و دراں ر سیمینیت و پہ حد و حد اوندان سر کنت۔

و اب گوں مذہب و بندوک انت۔ زرتشت و ماں و تى فکری زانشت و گوں اہور
 مزدا و تران کنگ یا اہورامزدا و واگ و مارشت زرتشت و فہمیتگ انت۔ اے فہم شعوری
 و دانشتی بوتگ بلے اے دانشتی مارشت آئی و چون فہمیتگ؟ آ و اب و آگہی و حالتے بوتگ
 و ابے بوتگ، زانگ نہ بیت بلے و اب و آئی و معنا چہ مذہب و اتلگ۔ یہودیانی یا و تح
 عربانی اللہ و تى پیغام و کلہو پہ و تى پیغام براں روان داتگ انت و آ پیغام براں و اب و نیم و ابی

حالت ء ء برے پہ آگہی ء اشکتگ ء فہمیتگ انت، ہمیشا اے مذہبانی منوکیں خلقت ء وابانی
 سراستگ بوتگ چیا کہ آہانی حد اوندان گوں آہانی پیغام براں واب یا در واب ء تزان کنگ
 ہمیشا آہانی دل ء واب دروگ بوت نہ کن انت وگس نا آہانی پیغام بر ء راہ دربرانی واب ہم
 دروگ لیکگ بوتگ ات انت۔ البت عربانی پیغام بر ء گوشتگیں بازیں تزان ء الٰہی آیات
 گوشتن رندی دؤران ہمیشا نہ زورگ ء چہ آئی ء قرآن ء در کنگ بوت انت کہ چرے
 گوشتن ء آیاتاں بازیں ”شیطانی گوشتن“ بوتگ انت کہ آہانی پیغام بر ء پہ ردی ایشان
 الٰہی گوشتن لیکیتگ۔ مسلمانانی سہمی خلیفہ عثمان ء زمانگ ء 653 بعدء مسیح ء قرآن ء بازیں
 آیات رد ء گچین ہمیشا کنگ بوتگ انت کہ زانکاراں گوشتگ کہ اے شیطانی آیات انت۔
 مذہبانی فکر ء سبتک ہمیش انت کہ انسان جسم ء روح ء وجود انت۔ جسم فنا بیت ء روح
 انیت ء تاں کہ روح ماں جسم ء انت، انسان زندگ انت ء چو کہ روح حدائی خصلت انت
 حد انت، حدائی ء وجود انت ہمیشا اگس انسان ماں واب ء شر ء گندگے گندیت یا شُبہین کنت
 آدروگ بوت نہ کنت چیا کہ روح ماں جسم ء منگ ہمیشا چوشیں واب یا آہانی دروشم گوں
 روح ء رضاء انت، ہمیشا راست انت۔ روح گوں روح ء مہرے داریت ہمیشا اگس کسے واب
 دگرے ء باروا شر یا حراب گندیت آدروگ نہ انت چیا کہ مردمانی روح ہم مہری ء ہم
 لرنچی انت۔ بلوچ ء واب ء درستی ء راستی ء سراستگ بوتگ۔ ہر وہداں کہ واب ء دیستگ
 پہ آئی ء معنا کنگ ء پیرین ء زانکاراں کسے ء گورا شتگ۔

پیر ء فقیراں مدام کو نہیں درچکانی چیر ء نشتگ ء عبادت کنگ ہمیشا پیرین ء کوہنہ
 سالیں درچک بلوچانی دل ء پُر کر امات انت۔ بلوچ کبر ء پیر گوش انت۔ آہانی دل ء کبر
 بابرکت ء باکر امات انت۔ اگس سالانی سال ہو ر مہ بیت، کبر نہ مریت ء نا آئی ء تاک
 خشک بنت۔ اے ہما درچک انت کہ مدام سر سبز انت۔ ایشی ء بُرز ء شاح ء لمب پڑاہ پڑاہ
 ہماں زمین ء سک بنت ء ایشی ء بن مدام ساہگ ء سردانت۔ بلوچ کبر ء نہ بُر انت ء نہ سوچ

نت۔ زر تشتی ہم اے دڑچک ء را بابرکت لیک انت۔

بلوچ پیرین ء کوہنہ سالیس دڑچکانی ساہگ ء نندا انت چیا کہ آہانی دل ء اے دڑچکانی
بازیں دؤر ء باریگ دیستگ، ایشانی ساہگاں پیر ء فقیر نشتگ انت، پمیشا اے بابرکت انت۔
گلاب ء پل ء زر تشتی شر رنگی ء وش بحتی ء نشانے لیک انت۔ ماں بلوچاں گلاب
بل زبائی ء شر رنگی انت۔ گلاب سہر ء پڑ براہ انت۔ بلوچ سہر یں رنگ ء پہ زندمان ء زندمانی
رشتی ء شون ء لیکیت۔

انسانی زندمان بے آسر انت۔ کس وتی عاقبت ء نہ زانت۔ نادراہی، نزوری
لاچاری ء انسان ء را بے وس کتگ ء موت ء دوا نیست۔ ہر شے کہ ہست انت آنا ہست
نت۔ وشحالی، امن ء ایمنی ناپائیدار انت۔ عاقبت ء ترس، زندمانی ء ترس انسان ء بان
برمانیت ء آئی ء را شک ء گمان، تنگ ء بے تنگی ء سیم سراں سرکنت۔ دستانی لکیرانی
چارگ، مرگ ء بال، مرگ ء شپانی توار، گرگ ء ہولاسک، نرتول ء پوہ جنگ ء روباہ
کور کور یا کورامینگ، استالانی درآہگ ء کپگ، نوک سریں ماہ ء چارگ ء ڈکال یا ہور ء باران
پال جنگ، ماسگ بندگ، سیاہ یا اسپیت پس ء بردستاں چارگ ء وشحالی ء ڈکال ء پیش گوئی
لنگ، اے دڑاہ انسان ء ناباوری، بے تنگی، کم علمی ء لاچاری ء شون دینت۔

شرک ء پال عقل ء زانشت ء شاہیم ء تورگ نہ بنت چیا کہ ایشی ء سر ء بن گوں ستک
ندوک انت ء انسانی زندمانی ء پر پیچیں گردشاں ایش مدام گوں انسان ء گوں انت۔

مذہبانی حداوند، بھگوان، یاوتج، ال، الل، اللہ ء جہان ء بے اُستاریں حداوند
قابل ء یقین انت، ہست ء نیست چماہاں، شر ء شر چماہاں، جان دراہی ء نادراہی چماہاں
جنگ ء فتنہ ء کشت ء کوش چماہاں، دائمی آسودگی یا ناآسودگی ء بہشت ء دوزہ چماہاں بل
ے درستیں فکر ء لیکہ چہ عقل ء زانت ء سنگ ء پارسنگ ء درانت۔ انسان ء ہر شر ء گندگ

کامیابی نام ء کتگ۔ شرک ء پال مذہب ء برورد انت ء چو کہ مذہب یلہ کنگ نہ بیت گڑ
شرک ء پال ہم یلہ دیگ نہ بوتگ انت ء نہ بنت۔

بلوچ ہر کار ء شروعات ء گوں راستیں دست کنت۔ پہ روگ ء اول راستیں پاد ء
چست کنت۔

کانگاشک ء کانزگ، گوراگ ء کراگک یا گولو ء کانزگ ء شرک ء پال جنگ ء
بدیکہ اے مرگ لوگ ء دپ ء کاپر ء دار ء یا لوگ ء دپ ء رستگیں دڑ چکے شاہ ء بہ مندیت
بہ کزاکیت یا بہ کانزیت، ایش مہمان ءے ء آہگ ء نشون لیکگ بیت۔ ماں شپاں ٹیٹی یا شپ
ٹولیں مرگے ء پدماں پدا جنگ و شمالی ء ہو ر ء باران ء نشانی زانگ بیت۔

آسن یا آسن ء جوڑ بوتگیں شے رگے لیکگ بوتگ۔ سالونک کہ تحت ء شنگ آئی ء
کارچے، کاٹارے، زحمے گوں بوتگ۔ بلوچاں ہے گوشنگ کہ گوں چوشیں سلاہاں سالونک
چہ سہر ء سامری، چہ بدیں نظر ء ء چہ جن ء جاتوانی تاوان ء رگیت۔ نوک سیریں بانورانی سر
سہر ء یا برنج ء پٹی ءے بندگ بوتگ کہ ہے پٹی بانور ء را چہ بدیں نظر ء چہ بدیں روحاں
پہریت۔ نوک پیداک بوتگیں بچ ء جنکانی گوانزگ ء آسنی اوزارے یا کارچ ءے ایر کنگ
بوتگ تاں کہ زہگ چہ بدیں روحاں، بدیں انس ء جٹاں پہریتگ بہ بیت۔

بلوچ انسانی یا حیوانی رتگلیں حوناں لگت نہ دنت ناسٹ کنت ء گوزیت، حون بار
ریگ بنت۔ جنیناں وتی ماہواری آئی حون بار داتگ انت چیا کہ حون زندمان انت۔ حون
شت ء کوش ء بدبری ء ہم شون دنت۔

سیہر ء جاتو آں انسان ء را گوزند داتگ، دل ء نادراہی داتگ، دل کشیتگ، دل
کشیتگ۔ ہے جاتو ء سیہراں انسانی جسم یا سر ء یا بدن ء مود زرنگ انت ء موٹ جنگ
بہ بدیں عمل کتگ۔ ہمیشا بلوچاں سر ء مودانی چنگ ء رند مود گوات ء نہ داتگ، دور نہ داتگ
نت، برتگ ء چیر ء اندریں جاگہاں کل کتگ انت تاں کہ سیہر ء جاتو آئی دست ء مہ کپ

نت۔ جنیناں سرء پر شتگیں یارِ تلگیں پٹانی ٹال دور نہ داتگ انت، آہان ء پھسینیں جاگہ
ء کل کتگ کہ گندگ مہ بنت۔

دل ء کپگ ہما نادر اہی انت کہ کسے بہ تڑسیت گڑا آئی ء دل کپیت بزاں دل چہ
تق جاگہ ء ٹیگیلیت۔ دل ء کپگ ء معنا تڑس انت۔ کسے ء اناگت ء آئی ء دوست تڑس
مزیزے ء مرگ ء حال ء یا کسے ء اناگتیں نادر اہی ء حال ء یا وبائی بیماری ء حال ء بہ دیئے
آئی ء تڑسیت، آئی ء دل چیر ء پٹاں روت، آنا سلامت بیت۔ ایٹی ء علاج تیر تیج انت۔
نیر تیج ء زانوگرے آئی ء دل ء تیر تیج کنت کہ آ نادر اہ مدان مدان ء جان دراہ بیت۔
نیر تیج ء مطلب دل ء چست کنگ یا دل ء چہ پٹانی چیر ء کنزینگ ء آئی ء اصل جاگہ ء آرگ
نت۔

بلوچاں زہگانی سر سر پور ہی ء نہ ساتگ ء یک کسانیں بلے پشت گیتگ چیا کہ سر
علم ء زانت ء امبار انت ء سر ء پٹ ہے زانت ء دانشمندی ء پانگپا انت۔ دوہم ء دگر انسانی
وجود، آئی فہم ء زانت کہ ارواح انت ء ارواح سر ء انت، پمیشا بلوچ ساہ ء سر ء سوگند
رانت ء بلوچ گوش انت کہ سر ء درستیں پٹانی دور کنگ ء ارواح بے تاہیر بیت، نہ وش بیت
سر پمیشا سر پور ہی ء کوٹ کنگ مہ بیت۔

بلوچ دست ء پادانی چتگیں ناکناں دور نہ دنت، آہاں کل کنت چیا کہ ناکن بدن
بہرے ء بدن مدام پہ وتی آزاں تشکیت پمیشا ناکن لگت مال مہ بنت۔ زر تشتی شرک
بالانی روء ناکن چنگ ء کل کنگ بہ بنت چیا کہ کتگیں ء پدراہیں ناکناں سیہہر ء جاتو زرت
ما مردم ء پہ سہر ء سامری تاوان بارکت کن انت۔

دنتان بدن ء بہرے انت۔ زہگانی پر شتگیں دنتاناں نمبگیں جاگہ ء کل کن انت
ناں کہ زمین سر سبز ء آباد بہ بیت۔

اگس زالے درداں بہ بیت بلے چک ء مات مہ بیت گڑا لوگ ء تہا بستگیں گڑ نچاں

بائگھاں بوج انت، تحت ۽ روتاں شل کن انت، زال ۽ مُٹ ۽ پچ کن انت تاں کہ زال چک
مات بہ بیت۔

بلوچ شپاں واد نہ دنت کہ رزق ۽ روزی کم بیت۔ اگس ہمسائے شپ ۽ واد بہ
وٹیت گڑا آ واد ۽ نام ۽ نہ گپیت، آپہ اشارگ ہنچائیں نامے گپیت ۽ واد لوٹیت۔ گول
ر تشتی آل ہم ہے دودانت کہ شپ ۽ واد ۽ دیگ شر نہ انت۔

آس، گوہر ۽ گوپیش شپ ۽ روچاں گرمی دنت۔ آس پہ وردن ۽ جوڑ کنگ ۽ کار
آمدانت۔ زر تشتی آل آس ۽ را بابرکت ۽ پُر کر مات لیکیتگ، بلے بلوچ گوش انت آس
بان پر۔ آس ۽ توار یا دارانی ماں آس ۽ سچگ ۽ آواز کہ در کیت بلوچ ایشی ۽ را معنای
بیت۔ آس ۽ پُتر و شک ۽ پُر تپشیں بزانزاں ہم معنا کن انت ۽ پال کش انت۔ نوک بالغیر
تنگ ۽ آس ۽ چپ ۽ چاگرد ۽ تترین انت کہ جنک ۽ زندہ و شی ۽ شادانی بہ گوزیت۔ بلوچ آس
سوگند ۽ ہم و رانت۔

پس ۽ وتی پشت ۽ چندگ، حر ۽ وپسگ ۽ سرگ، اشر ۽ پشت ۽ چندگ پہ شرک ۽ پالی
معنا دیگ بوتگ انت۔ کشتگیں مار ۽ چند انت ۽ اگس مار اسپیت لاپ بہ کپیت، گوش انت
کہ زال ۽ چک جنکے ۽ اگس لاپ چیری بہ کپیت، زال ۽ چک بچکے۔ چہ جن ۽ بلاہ ۽ جاتو آنی
بدیں عمل ۽ رگ ۽ مار ۽ در لگو شتگیں پوست ۽ لوگ ۽ ایر کن انت چیا کہ بلوچاں ہے گمان
تنگ کہ جن کہ پیر بیت آ مارے بیت ۽ مریت پمیشا مار ۽ پوست چہ جن ۽ بدیں عملال
کینت کنت۔

دم ۽ چُف، منتر ۽ جنتر یا تائید ۽ بند کو نہیں دودے بلے زانگ نہ بیت کہ کجام دؤر
باریگاں گول بلوچاں گول کپیتگ۔ زر تشتی آل اہورامز دا ۽ توصیف ۽ تعریف ۽ شعر ۽ صوت
تنگ، اجتماعی دعا کتگ ۽ انفرادی دعا ہم کتگ۔ چوشیں رپک ۽ راہ ماں زر تشتی آل بوتگ بلے
منتر ۽ جنتر یا دم ۽ دروت ۽ چوشیں پکائیں ثبوتے ماں زر تشتی آل نیست۔

بلوچ گوش انت کہ اگس کسے واہگے بہ داریت ء آ دماناں مرگ ء آمین ہما جاگہہ ء
 بال ء بہ بیت ء آہے واہگ ء پریات ء ایش کنت، مرگ آمیں کنت ء آ مردم ء ہما گذر ء
 وٹ پیلو بیت۔

تاں چل روچ ء بلوچ کپتوکیں زال ء ایوک نہ کن انت ء ناچلگی چک ء ایوک ء یل
 بیت چیا کہ کپتوک ء جن گپت ء چلگی چک ء بلکیں ہوپے بہ گپت ء بدیں روح ہما چک
 بہ بدینیت۔ چلگی چک ء سرون ء کارچ یا کاٹارے ایر کن انت کہ بدیں روح بہ ہر انت
 چلگی مات ء چکاں تاوان مہ ریت۔

نظر کنگ ء نظر ء بُرگ ء دود ء سٹک ماں بازیں راج ء قوماں بوتگ۔ ماں بلوچار
 بانور ء ٹٹک چنگ، آئی ء سمبہینگ انت بلے اے ٹٹک آئی ء چہ بدیں نظر ء رکین انت۔
 سانسین زہگ ء ہنچیں چیزے گورا دینت یا ہنچیں سیاہیں شے ء یا ٹکے دیم ء مُش انت کہ
 آئی ء نظر مہ بیت۔ شرّیں کاریگر یا شرّیں مادگ ء ہما کسان پیش نہ دار انت کہ آہانی چم
 لر انت۔ کشاری نیں ڈگارانی بنداں یا ڈگارانی تھا دارے مک کن انت ء کانپول یا ہڈے ہر
 دار ء سرا بند انت یا آئی ء سیاہیں پچے پتاہنت کہ چم گروکیں مردم ء چم ساری ء ہسے ہڈ یا دار
 بہ کپیت ء کشار ء رند ء بہ گندیت۔ چہ آپ ء سرکیل ء پریں بند ء سرا ہم ہڈے مک کن
 انت یا سیاہیں گدے دارے ء سرا پتاہنت ء وک کن انت کہ بند ء نظر مہ بیت ء بند مہ
 بار۔ چم گروکیں کس شرّیں چیزے، نچ ء جنک ء، گوک، یا پُر بڑاہیں مہری ء جنک جن انت
 کہ آہاں نظر مہ بیت۔ لوگ ء چک ء گوانزگ ء رکت (+) یا سواسٹیکا (✕) ء نشان ء جن
 انت کہ چک یا لوگ ء مردماں نظر مہ بیت۔ نظر بُری ء بازیں طریقہ انت۔ یکے ایش انت کہ
 رود یا کاسکے ء آپ ماں کن انت، لہتیں پوٹی تڑیں تاک ہسے آپاں کن انت۔ ہسے آپ گوہتیں
 پیشاں تاں سے روچ ء ہما زہگ ء سرا تڑیں انت ء رند ء ہسے آپاں لوگ ء ء ڈن کشک ء سر
 رتچ انت۔

اگس کسانیں بچّے را دراج کشیں یا لاعلا جیں نادر اہی ءے ءگون جنگ گڑا آئی ء را پ
 شرک ء پال گوں کَرگ ء سُور ایش داتگ۔ کَرگ بانور کنگ، نوکیں پشک ء گُشان سر ادا تگ
 ر، پلوہ ء پنگ کنگ، چاپ ء نازینک کنگ، ورگ بہر کنگ، سالونک کورگ ء بُرتگ ء یہ گل
 شادہ آور تگ ء گوں کَرگ ء سر ڈوک داتگ ء اگدہ کنگ۔ چد ء رند کَرگ ء بانوری گد دُور
 تگ انت، سہر ء سپیکہ دُور کنگ انت ء کَرگ پہ لٹ جنگ ء پڑوشنگ۔ ہر کس ء ہمے گمان
 تگ کہ گوں بانوریں کَرگ ء جنگ ء پڑوشگ ء زہگ ء لاعلا جیں نادر اہی در کپتگ ء شنگ۔
 بلوچ ء دل ء نادر اہی ہما و ہداں گوں جن انت کہ حد اوند چہ انسان ء نہ و ش بہ بیت۔
 نر تگینانی نمیر انیں روح ہما و ہداں نارضا بنت کہ زندگیں چر اہاں بے حال بہ بنت۔ سیہر ء جان
 ہم انسان ء جان ناسلامتی ء سبب بنت۔ دل ء کپگ، ناپگ ء کپگ سیہر ء جاتوانی سبب ء بنت۔
 جن گرانٹ، ہنوشوں کن انت ء نادر اہی دینت۔

بلوچ ء دل ء انسان ء حد اوند یا آئی ء اڑدا تگیں زمین ء زمان ء بازیں دیدہ ء بازیں
 دیدہ ہستینانی نہ مہنگ، گوں آہاں لا تعلق ء بدبری، جان ناسلامتی، گنوکی ء شپینالی ء سبب
 وت کنت۔

زر تشتی نوشتہاں ہنچمیں نادیدیں تو تانی ذکر انت کہ ملاہاں آہان ء شیطان، پری
 پربیشنگ، جاتو، سیہر ء جن گوشتگ کہ ہمے جان ناسلامتی دینت۔ مسلمانانی قرآن گوشت
 کہ (الحجر، 27) ”ایشی ء ساری ما (اللہ ء) چہ ہما سوچو کیں بے دو تیں آس ء جن پیداک
 تگ انت“۔

گوات ء نادر اہی ء علاج ساز ء صوت ء سرور ء تمبورگ انت۔ پہ ہمے ویل ءے دور
 نگ ء گواتی ء پہ صوت ء ساز مست کن انت۔ ہندوستان ء بازیں دمگاں ء عربستان ء ہم
 گوات ء علاج ہمیش انت۔

ماں بلوچاں چوناہا انسان ء حد اوند ء نیام ء دگہ چوشیں وسیلہ نیست بلے ہر کس ء

گوات یا نیمون انت گڑا گواتی ء مات، شیک یا شے، ہے گوات ء دور کنوک یا دراہ کنوکیں قوت
کہ حد اوند انت، ہما مردم ء ء حد اوند ء نیام ء وسیلہ انت۔¹

دل ء دماغ ء بازیں نادر اہیاں انسان گوں وت ء جوڑیت، جبر جبر ء بد بارت ء بزانہ
گیپت۔ چوشیں نادر ایسیانی باروا ہے گوش انت کہ اے مرد یا اے زال جن، پری
پریشنگ یادگہ ہنچیں نادیدیں ہستی ءے گوں جنگ یا آئی ء را گپتنگ۔ چوشینانی علان
صوت ء ساز انت، چاپ ء نازینگ انت۔ شے پر جا ء مالد انت ء گوں سروز ء تمبورگ
گواتی ء مست کنگ ء لیب دارگ انت۔

گواتی یا نیمونی ژند ء ناتوان بیت۔ آئی ء جسم ء سر ء لاپ درد کن انت، آزر
ٹیت، برے کندیت ء برے گزیت۔ ناچ ء صحبت کنت۔ وتی پچاں در کنت ء بڑ ہنگ
بیت۔² گواتی پہ سروز ء تمبورگ پڑ بیت، ملکیت، ناچ کنت، سر ء جان ء چند بنیت۔
بدیں نظر یا نظر کنگ بلاہیں تاوان رسائیں علتے۔ آہیر کنگ یا پہ حسد ء کینگ یا پ
چم درا تکی ء چم ندیستنگی چم گر انت۔ مردم ء یا حیوان ء دلت یا دگہ گراں بہائیں شے
ء نقصان دات کنت۔

شانگ، لاپ ء رچگ، جنین یا دلت ء شیر ء کم کنگ نظر ء بد ء نشانی انت۔ نظر
رک آزر ات کشیت، وانیت ء ہما مردم یا دلت ء را ہوپ کنت۔ دومی ایش کہ، لہتیں پیٹری
ناک زور انت، ٹکر ٹکر کن انت، دم کن انت ء چمے تاکاں لہتیں آس ء دور دینت ء لہتیں چ
ادراہ ء لوگ ء ڈن چنگل دینت یا لہتیں سبزیں مرچ آس ء کن انت، ہما نظر بروک ہفت
نداں گوشیت کہ ہر کس ء کہ اے مرد یا زال ء را نظر کنگ، آئی ء چم بہ سچات انت، یا ہما
کہ نظر بوتگ، آئی ء قد چیلکے زور انت، آئی ء ہفت جاگہ ء گگ دینت ء ہے چیلک ء لوگ

چہ ڈن مان دار انت۔³

ہما نظر کنوک ۽ نادراہ ۽ رائنگ جنگ یا ہما زہگ یا دولت ۽ سرائک ۽ نشان +
 جنگ چہ بدیں نظر ۽ رکینیت۔ نظر بڑی ۽ دگہ طریقہ ۽ ایش انت کہ دولت یا زہگ ۽
 بھول یا کچک گورا دینت تاں کہ گندوک زہگ یا دولت ۽ گندگ ۽ ساری ہما کچک یا مجولان
 بہ گندیت۔ ایندگہ توجیلاں یکے ایش انت کہ نظر بند گرگ ۽ زہگ ۽ گورا دیگ بہ بیت۔
 روتانی گٹ ۽ ٹلو یا دگہ ہنچمیں چیزے بند انت تاں کہ نظر کنوک ۽ چم ساری ۽ ہمائی ۽ بہ
 بند انت۔⁴

راستیں چم یا سری لنت بہ پڑیت، مہمانے کیت یا وٹشیں حالے کیت۔ بلے چپپیں چم
 ۽ چیری کوس بہ جنت، چہ آ لوگ ۽ مردے مریت۔ گسی مرگ بار بہ بوجیت، مہمانے
 کیت، کسانیں پور لوگ یا کاپر ۽ بنیت، مہمان ۽ آگے نشانی گوشگ بیت۔
 آ کس کہ پہ مسافری ۽ رہادگ انت اگس کسے آئی ۽ را گوانک بہ جنت، آ وٹی
 ہادگی ۽ دمانے مہتل داریت، ہما جاگہ ۽ اوشنتیت یا نندیت ۽ چد ۽ بعد سفر ۽ بنا کنت چیا کہ
 ہادگیس کس ۽ پشت ۽ گوانک جنگ بد شگونی ۽ زانگ بیت۔ پہ سفر ۽ مقصد ۽ رہادگیس
 مردم پشت ۽ چک نہ جنت کہ بد شگونی ۽، آ کس پال بیت ۽ سفر ۽ سوہیں نہ بیت۔ پہ سفر
 چار شمشہ ۽ روچ ۽ دیم ۽ پہ رودراتک ۽ نہ دینت۔

کچک ۽ چانگ، نکینک ۽ بانگ، میش ۽ مادگ ۽ جاڑ کنگ وٹشیں پال نہ انت۔ ہم
 رڈ ۽ نرتول ۽ پوہ یا رواہ ۽ کور کور بد بختی ۽ چہ ہما بازار یا ہلک ۽ کسے ۽ موت ۽ پیش گوئی
 گوشگ بیت۔

اگس نوک پیدا ک بو تگیس زہگ چہ مات ۽ لاپ ۽ دنمان بہ بیت، بد بختی ۽ زانگ

بیت۔ دستِ دلِ سیاہیں نشان و شحالیٰ آبادیٰ و نشانی انت۔

اگس ٹیٹی شپاں قبرستانِ نیمگِ بہ جنت چما بازارِ ہلکِ کسے مریت۔

ماہے سسے، سینزدہ، شانزدہ و نوزدہ پہ لڈے بوجِ شتریں روج نہ انت۔ بلوچ اے

روچاں نہ لڈ انت۔

اگس کسے پادے دل کچک بہ دنت بز ان کہ آئی سفرے دیمِ انت۔

مرگ، آہانی بالِ و ہدے پاسِ آہانی توارِ پیش گوئی کنگ کوہنیں دودے

نہاں ہزاراں سالوں گوں انسانِ گون کپتنگ، بلے بازیں قوماں ہما مرگ کہ دانا و بختاور انت

پہ دومی قومِ راجاں آبد بختی و شومی و نشان بو تگ انت۔ بوم ماں بلوچاں شتریں مرگے نہ

انت۔ بوم بہ جنت ڈگال کیت، بد حالی کیت یا کسے چہ ہما ہلکِ میتنگ و مریت۔ اگاں بوم ہر

کلیں جاگہہ و میکس و ہداں ہموروج بہ جنت، شومی و بد بختی و نشون انت۔

دہ ہزار سال و گیش انت کہ پٹی گوں انسان و گون انت۔ اگس پٹی وے یا سیاہیں

پٹی وے سفر و دوران و کسے و دیم و ظاہر بہ بیت یا راہ و دیم و بہ گوزیت، بلوچ ایشی

بد شگونی و زانت و وتی روگ و مہتل کنت یا ہما جاگہہ و اوشیت و مدار کنت و کے دیرال

رند رہادگ بیت۔ بلوچ پٹی و ہیج بر دوست نہ داریت، آئی و را بد وفائے لیکیت۔ اگس

شکرے پہ جنگ و روگ و انت و سیاہیں پٹوئے لشکر و ساری بہ بیت یا لشکر و راہ و یا دیم

بہ گوزیت گڑا آ روج پہ جنگ و شتر لیکگ نہ بیت۔ اگس سیاہیں پٹوئے بہ گندے کہ پشت

کائی روگ و انت، بز ان کہ قضا گندے۔

ماں بلوچاں اگس راستیں دست و دل کچک بہ دنت، زر کتیت، و شحالی کتیت

اگس چپیں دست و دل کچک بہ دنت، زر رؤت، آ کس بے سیت بیت، بلے ماں بازیر

اجاں ہر کسی کہ دست ۽ دل کچک بہ دنت بزاں آ مرد حرلیص، لاپچی ۽ سوت واریر
مردے کہ آئی ۽ حم ۽ دل پہ زڑ ۽ مال پڑ نہ بنت⁵۔

چہ ہزاراں سالاں انسان ماہ ۽ را زیباہی، روژناہی، نیک بختی ۽ وشحالی ۽ نشاں لیکیت۔
بلوچاں جنکافی نام ماہ ۽ شری ۽ دروشم ۽ زرتگ انت۔ البت بلوچاں اے ہم زانتگ کہ ماہ
روژناہی ۽ دوران ۽ دریاء آپ چست بیت ۽ لہڑ بندیت۔ بازیں راج ۽ قوماں چو کہ یونانی
رومناں ہے گوشتگ کہ ماہ کہ چارده ۽ کنیت ۽ سرپورہ بیت، آ انسانانی سرا اثرانداز بیت۔
بیمارانی بیماری ۽ گیش کنت، سرگنوک ۽ نشیوالاں گنوک تر ۽ زورتر کنت⁶۔

ماں بلوچاں روچ گر شو میں پالے ۽ آگس چہ آزمان ۽ استالے بہ سدیت ہم شتریں پالے
نت انت چیا کہ استال ۽ سدگ ۽ ملک ۽ حاکم مریت۔

بلوچ گوش انت کہ آگس نادراہ ۽ ناتوانیں کسے مردگ ۽ واب ۽ بہ گندیت، بزان
کہ آئی ۽ روچ کم انت۔ آدیر نہ جنت، مریت۔ مردگ ۽ واب ۽ آگ ۽ چیزے ۽ لوٹگ ہم
شتریں پالے نہ انت، بلے آگس مردگ چیزے بہ دنت، آنیک ۽ وش انت۔ آگس مردگ لاپ
بری زالے ۽ لال ۽ آکوت یا سہر ۽ مندری یادگہ قیمتی نہیں شے ۽ بہ دنت بزاں آ زال ۽ لاپ
چک بچکے۔ آگس مردگ ۽ ورگ لوٹت ۽ ورگ دیگ بوت بزاں ہما لوگ ۽ یا ہلک ۽ کسے
مریت۔ آگس واب ۽ بہ گندے کہ دنٹانے کپتنگ بزاں چہ ہما خاندان ۽ مردے مریت یا
خاندان تاوان بار بیت۔

ماں بلوچاں سیاہیں رنگ، سیاہیں گد ۽ ہر شے کہ گوں سیاہی ۽ بندوک انت، بد بختی
بوت ۽ نہ وشی ۽ نشاں لیکگ بوتگ۔ آگس چہ خاندانے ۽ کسے کُشک بوتگ، آ خاندان ۽ سربرا
با کُشنگین ۽ پت یا برات ۽ سیاہیں پاگ بستگ تا چما و ہد ۽ کہ کُشنگین ۽ بیر گرگ نہ بوتگ

لوں کُشوک یا کُشوکاں صلاہ ء بنا نہ بوتگ۔ سبزیں، زردیں ء سُہریں گد پہ جنیناں دوست
 لنگ بوتگ، چیا کہ سہریں رنگ زندمانی انت۔ سُہریں رنگ، سُہریں گد زیباہی ء ابید زال
 چہ بدیں روح، چہ سیہر ء جا تو آل رکینیت۔ بلوچاں نیلیں رنگ دوست بیت۔ اے آزمان
 رنگ انت ء آزمان پراہ ء شایگانہ، قوت ء نیک بختی ء نشاں دنت۔ پہ مردیناں، پہ بامرداں
 بلوچ ء اسپیتیں رنگ دوست بوتگ۔ بلوچ میر ء امیر، سردار ء حاکماں مدام اسپیتیں
 پوشاک پوشیتگ۔

استار یا آہانی در آہگ، روگ ء ایر بگگ، استالانی پروشگ، ماہ ء کلکشان ء گردش
 رقرار ء چارگ ء پال جنگ بوتگ۔ ایشانی بارواہے گو شگ بوتگ کہ چریشاں زمین ء انس
 بنس یا زمینی موسم، وا، آبادی ء جنگ ء فتنہ بنت یا نہ بنت۔ پہ ڈکال یا پہ ہو ر ء باران
 بلوچ ء استالانی گردش یا در آہگ ء ایر روگ ء و ہد ء پاس چارینگ ء پیش گوئی کتگ۔ نوک
 سر ء ماہ سر اگس زربار ء نیمگ ء وہل بوتگ بزاں ہو ر ء باران بیت وگس نا ڈکال بیت۔
 رمل علم ء حساب انت کہ حساب جن انت ء پیش گوئی کن انت۔ اے علم مار
 بلوچاں ابتدا ء گون انت بلکیں چہ بلاشگان جہہ منندی ء زمانگ یا چد ء ساری گوں بلوچاں
 لون کدتگ۔

ہنچیں چیزے کہ اناگت ء دیم ء اتلگ، آئی ء آہگ ء نیاہگ ء باروا شرک ء پال
 بوتگ۔ نچ ء جت ء پیدائش ء آہانی جسمانی ساخت ء سرا شرک ء پال ہم بوتگ۔ کشتگیں
 سیاہ پس یا اسپیت پس ء بردست ء تنکیں ہڈ چارینگ ء ہو ر ء باران، و شحالی ء بدحالی، مرگ
 ایران ء پیش گوئی کتگ۔

ایران ء قصہ ء داستاناں شاہین ء وڑیں مرگ، کر شپنا ہما مرگ انت کہ آئی ء چہ
 آزمان ء پہ ایرانی شاہ ء بامرد، جمشید ء پاکیں قانود سرنگ انت۔ اے مرگ جبر زانت
 دانا ء ہزاریں مرگے لیکگ بوتگ۔ دگہ مرگے ہم سک نام انت کہ آکر انت کہ پُر

لمرات انت۔ آ آ زمان ء ماں مجاں اندیم کنت ء ہو ر ء باران ء ہم داشت کنت بل
 سیمُرگ چه اے دوئیں مُرگاں تیار تر، تمر دتر ء دانا تر انت⁷۔ اے مُرگانی پہ بال ء گندگ
 سرا ہم شرک ء پال بوتگ۔

ماں بلوچی داستاناں سیمُرگ ہما مُرگ انت کہ انسان ء دوزواہ انت۔ اے بابرکت
 پُر کرامات انت۔ اے صداں شپ ء روج ء ذرا جیں راہ ء یکئیں دماناں بُریت۔ انسان ء
 رتی پشت ء سوار کنت، بارت ء منزل ء سر کنت۔⁸ بلوچاں شیر مرگ ء را حال دیو کیر
 مرگ ء لیکیتگ۔

ہنچیس زوراویں مُرگانی ذکر ماں ہندوستان ء مذہبی تاریخ ء است۔ ہندو آئی روج
 بھگوان وشنو یک شاہین وڑیں بلاہین ء تیز رفتاریں مُرگے ء سوار بیت کہ آئی ء نام گرو د
 انت ء ہمے گرو دا ایرانیانی سیمُرگ ء خصلت ء داریت۔

جنین ء ماہوار بیانی دُوران ء جنین کار نہ کنت، گر انیں بار چست نہ کنت۔ آ
 پاک لیکگ بیت۔ ماہوار بیانی بازیں معناء مطلب درگیجگ بوتگ۔ چو کہ اے دُوران
 جنین ء چه آئی ء چیریں اندام ء خون در کدیت ء خون زندگی ء موت ء معناء دنت پمیش
 بلوچ ء ماہوار بیانی خون شرّیں پالے نہ لیکیتگ۔ جنین ء ماہواری ء جنین وت ہم حیران
 پرزگ بوتگ انت کہ اے چونیں ویل ء کہ آہانی سرا انت۔ ماہواری پہ درد
 ورشت ہم اتلگ انت پمیشما جنین پڑمردگ ء نزور بوتگ۔ لہتئیں در قوماں ہمے ماہوار

Tarl Warwick, folk Magic, Superstition and charms, (Collection). Amazon, 2020, P: 75

ایرانی قصے کہ شاہنامہ ء انت آ ایش انت کہ سمرگ وتی ٹالے پُٹ ڈال ء را دنت کہ ہمے پُٹ ء وسیلہ ء ہر مشکلیں
 ہداں کہ ڈال بہ لوٹیت سمرگ پرائی ء مدت ء سر بیت۔ ہمے پُٹ رند ترا بانک رودابا ء ٹپاں دراہ کنت ہما و ہداں کہ بہ
 ستم ء مات ء چک بوتگ ء آئی ء لاپ بُرگ بیت ء رستم پیداک بیت۔ رند ترا و ہدیکہ اسفندیار رستم ء آئی ء اسپ
 کش ء پُٹی کنت، ہمے پُٹ آہاں جان دراہ کنت۔

بیانی خون سیہ مہر ۽ جاتو آں زرتگ ۽ سہر ۽ سامری کتگ، عاشقیں جنمیدنانی یا مردینانی
زل ترینگ انت⁹۔

ماں زر تشتی آں جنین ۽ ماہوار بیانی دؤران آئی ۽ راچہ خاندان ۽ دومی مردماں گسستہ
رارگ بوتگ۔ نوہ روچ جنین ۽ ماہواری ۽ دؤران قرار دیگ بوتگ۔ چد ۽ رند زال ۽ وت
اسر تاں پاداں شُشتنگ ۽ صاف کتگ۔ چو کہ بلوچ زر تشتی بوتگ انت، بلوچانی ہم ہے دو
بوتگ ۽ تاں روچ ۽ مروچی ماہواری بیانی دؤران ۽ جنین گزائیں کار نہ کن انت، آرام کن
نت ۽ ماہواری بیان ۽ رند سر ۽ جان ۽ شود انت۔

دلوت ۽ قربانی ۽ باروا ہے گوشتگ بوتگ کہ اگس پہ حد اوند ۽ دلوت قربان
کنگ بہ بیت، آچہ انسان ۽ اے عمل ۽ وٹش بیت ۽ انسان ۽ مراداں پیلو کنت بلوچ ۽ دل
چو شیں قربانی مُرتگیدنانی روحاں شادان کنت۔ دوہم ۽ دگر قربانی جن ۽ بلاہانی تاجینگ
۽ ویل ۽ آفتانی دُور کنگ ۽ شرّیں توجیل ۽ قرار دیگ بوتگ۔ بلوچاں قربانی کتگ۔
دلوت کُشتنگ ۽ حیرات کُنگ۔ ڈکال یا وبا ۽ دؤران ۽، یا نوکیں لوگ ۽ بندگ
ندات ۽ وہاں، پنچ ۽ پیدائنت ۽ سال ۽ ماہانی ”وشیں شپاں“ بلوچاں حیرات کُنگ، ورگ
بہر کتگ ۽ داد ۽ دہش کتگ۔

بازیں راجاں کُچک یا بینگ شرّیں رسترے لیکگ نہ بوتگ۔ عربانی دود ۽ ربیدگ
کچک گندگ قرار دیگ بوتگ ۽ گوشتگ بوتگ کہ آلوگ ۽ دپ ۽ کہ کچک بہ بیت آ لوگ
لُد ۽ فرشتہ نیانت ۽ آگس ۽ وشحالی نئیت۔ ماں بلوچاں کچک شرّتریں حیوانے کہ وفادار
نت، پانگپا انت ۽ ہمراہ انت۔ انسان ۽ گون اندگہ ساہداراں مہر ۽ دوستی چہ زر تشت ۽ پنتار
ماں بلوچاں گون کپتگ۔

حرفء آخر

حد اوند نمیران انت، قائم ء دائم انت، سرجم ء برجم انت۔ پیداک کنوک، ساٹوک، اروک، تباہ کنوک، کُشوک انت۔ دانا ء فہمندگ انت۔ زانتکار، شیوار ء نہ ترس انت۔ حد اوند ء زمین ء زمان جوڑ کتگ انت۔ آہر جاہ ء ہر کجا انت۔ آہما انت کہ ہما انت۔ ہر شتری ء ابتدا انت، ہر شتری انت۔ رحم دل ء مہروان، ظالم ء بے رحم انت۔

حد اوند پرچہ ہست انت، پرچہ نمیران انت، آکجا انت ء کئے انت۔ آئی ء زمین ء زمان ء انسان ء خلقت ء جوڑینگ ء سبب چی انت۔ پرچہ، چون، چیا، کجا، کدی؟ اے سوالاں انسان ء راچہ روزء اول پریشان، دل تیر کہ ء انگران کتگ۔

حد اوند چہ انسانی فکر ء زانت ء حد اں در انت۔ آ کیا پیداک کتگ، کدی پیداک کتگ، چون پیداک کتگ۔ آئی ء پیداک کنوک کجا انت؟ حد اوند ء را طقت ء قوت کبہ بخشا تگ؟ اے جُست لا حاصل انت چیا کہ انسانی فکر ء زانت آ حد ء قد ء سر نہ بوتگ کہ حد اوند ء بہ زانت ء حد اوند گوں انسانی دود ء ربیدگی فکر ء زانت ء ہنچو ہم گزنج انت کہ آچہ ہستی ء نیستی ء حد اں در انت۔

ہمے نادہستیں حد اوند چہ انسان ء ہدوک انت بلے لہرزگ انت کہ انسان چہ حقیں راہ کسیر کپتگ۔ بلے حقیں راہ کجام انت، ہما انت کہ آئی ء واہگ انت ہمیشا آوتی پیغام ء کلہوہاں آوتی دوستیں مردانی وسیلہ ء انسان ء سرکنت۔ ہمے مرد پیغام بر انت ء آہاں گوشنگ کہ آہاں حد اوند دیستگ، حد اوند ء گوں آہاں تزان کتگ یا حد اوند ء قاصدیں پریشنگاں حد اوند ء پیغام ہست چہ ما سر کتگ انت۔ یہودیت، عیسائیت ء اسلام ء پیغمبراں گوں حد اوند ء تزان کتگ۔ اے تزان برے واب ء برے نیم وابی حالت ء پرہاں اتلگ انت ء آہاں اشلنگ انت۔

زرتشت ء ہم حد اوندیں اہورا مزدا دیستگ ء مر تگ۔

زمین ء زمان ء جوڑشت حد اوند ء منشا انت، ہمائی ء ارادہ انت ء حد اوند ء اے جہاں اشتگ ء چماو ہداں مانیت کہ آئی ء تب انت۔

حد اوند ء روح ماں انسان ء انت، ہمیشا آ حد اوند انت۔ بلے عیسائیانی و اہمیں پیغمبر عیسیٰ و ت حد اوند انت، چہ حد اء انت چیا کہ حد اء فرمان انت، حد اء بچ انت۔ آنمیران انت ء ماں آزماناں گوں حد اوند ء انت ء کیت و ہدے کہ پدا ماں سر زمین ء و اتر کنت ء خلقت ء راہ ربری ء کنت۔

بازیں مذہبانی رُو ء انسان ء ہر کرد، حد اوند ء منشا ء تب ء بغیر بوت نہ کنت چیا کہ حد اوند گوں آئی ء گون انت۔ آہرچی کنت گوں حد اوند ء رضا ء کنت بلے زرتشت ء اہورا مزدا بچ بدین ء سکین ء نہ دنت چیا کہ آشری انت، نیکی انت۔ آچہ بدی ء دُور انت۔ ہمیشیانی حد اوند قدرت انت، زمین ء زمان انت کہ پُر کرامات انت۔ ہمیش انت حد اوند بلے آ گوں انسان ء لا تعلق انت ء اے قدرت کس ء جوڑ نہ کتگ۔ اے و ت جوڑ انت ء و ت یک پُر مداریں نظامے داریت، آہست انت کہ ہست انت۔

ہنچیں واقعہ کہ انسانی زند ء مرگ ء اثر مند بہ بنت، آہان ء پہ حد اوند ء ر ضامندی ء نار ضامندی ء معنا کنگ بوتگ ء شرک ء پال کتگ کہ بے مقصد نہ بوتگ انت۔ شرک ء پال انسانی بود ء باش ء دود ء ر بید گاں معنا کن انت۔ ایش نہ و شیں ساعتاں، آرام ء آسودگی ء فکرے شون دینت ء انا گتیں نہ و شیاں یا تورینا کیں حالتاں انسان ء را ذہنی ء فکری آسودگی ء دینت۔

بازیں واقعہانی سبب چہ انسان ء فہم ء در بوتگ انت۔ آئی ء ہستی ء نیستی ء سبب نہ رانتگ انت ہے نازانتی ء شرک ء پال آؤرتگ کہ تاں روج ء مروچی گوں انسان ء گوں روتگ انت۔

مذہب انسانی زانت و فہم و ابتدا انت۔ نا انسان و مذہب یلہ داتگ و نا مذہب
 انسان۔ چوشیں و ہدے نہ بوتگ کہ انسان و را حدائے نہ بوتگ، ہنچیں حدائے کہ دڑستار
 ستر، دڑستاں طاقتور تر و ہر شے و ہما دیم تر و چہ انسانی فہم و زانت و بڑز تر نہ بوتگ۔ مذہب
 انسان و حدائی پر زگی و را معنا کتگ۔ قصہ و داستان مذہب و بہرے بوتگ انت۔ ایشاں انسانی
 و د و ر بیدگ و فکر و فلسفہ و را دوائے داتگ۔ انسان و مذہبی و نسلی تاریخ و آئی و سیاسی و
 معاشرتی زند و را پُر معنا کتگ۔

نمیرانی و واہگاں نمیرانی روح و نمیرانی ہستی و دی کتگ۔ یونانیانی بامرد مرگ
 و رند ہم نمیرانی ہستی انت۔ بادشاہان و بخشا تگیں حدائی قوت و فکر و سیاسی و معاشرتی
 رند و را قرارے بخشا تگ۔ قومانی بامرد پہ قوم و راجاں پُر مہر بوتگ انت و راج و پراہاں
 پہر بستگ۔

نمیرانی و واہگاں مرگ و رند زندمانی و را فکرے بخشا تگ۔ ہنچیں زندمانی و
 کہ نمیران انت، دائم انت، ہست انت و ہمے نمیرانی زندمانی و تصور و پیش و مرگ
 انسان و شرّیں و بدیں کرد و سبب و ماں دومی جہان و سزا و جزا و تصور داتگ و ہمے جزا
 سزا دائی یا نادائی زندمان و مان زمان لیکگ و فہمگ بوتگ۔

مذہب و ناداستیں شے دیستگ انت و ناداستیں سبب معنا کتگ انت۔ شرّی و گندگی
 و حد و قد گیشینتگ انت۔ نیز گاری و ہز گاری و را حد اوندانی تب قرار داتگ۔ انسان و دل
 نہر کہی و را قرارے بخشا تگ و دود و ر بیدگان و را بستارے داتگ۔

گوں حد اوند و تصور و مذہب و گوں حد اوند و تعلق و سبب شوہاز کتگ۔ آہانی
 و صیف و ستاہ و لیکہ داتگ۔ پہ حد اوندانی و ش کنگ و قربانی و تصور داتگ۔ قربانی، انسانی
 سر و جان و یاد لوت و حیوان و پہ نام و حد اجیرات حد اوندانی و ش کنگ و توجیل مذہب
 داتگ۔ گوں چوشیں کرداں حد اوند پہ انسان و مہروان بوتگ و ہمے مہروانی ہز گاری

و نگرے ء مڑاہ داری ء سبب بو تگ ء بعد ء مرگ پہ نیمرا نیں زندے ء شتر لیکگ بو تگ۔
 کہ ویل ء آفت چہ حد اوندانی نا رضائی ء سبب اتلگ انت، گوں آہاں روحانی تعلق ء
 دارگ چوشیں ویلانی کم کنگ ء توجیل قرار دیگ بو تگ۔

مذہب ء انسانی کرد ء را مقصدے بخشاتگ بلے پہ انسان ء شتریں مژدہ ء ہم نہ
 بو تگ۔ ایسی ء انسانی دیرئی ء راہ داشتگ انت۔ پہ حد اوندانی وش کنگ ء قتل ء خون رو
 اتگ۔ پہ آہانی پلہ مرزی ء اندگہ مذہبانی منوک جتگ ء پروشتگ انت۔ مذہبی جتگاں انسانی
 نارنج ء مستریں قتل ء خون ء تباہی دیستگ۔ یک مذہبے ء منوکاں دومی مذہب ء پلہ مرزان
 شتخی قرار دا تگ۔ یہودیت، عیسائیت ء اسلام ء وتی مذہبی فکر ء زانت ء پلہ مرزی ء قتل
 خون کتگ، مخلوق جتگ ء پروشتگ۔ زرتشتی ساسانی شاہاں ہم مذہب ء پلہ مرزی ء زرتشت
 مذہب منوک جتگ ء پروشتگ انت۔

زرتشتی ء دو روحانی ہستی انت، اہورا مزدا ء اہریمان۔ اولی نیکی انت ء دومی بدی
 انت۔ ہے اہورا مزدا زمین ء زمان ء خلقت ء جوڑ کنوک ء پلہ مرزانت۔
 پیغمبریں زرتشت ء حد اوند ء گندگ چہ اندگہ پیغمبرانی وتی حد اوندانی گندگ
 مختلف نہ انت۔ زرتشت کور ء جان شودیت ء در کیت کہ حدائی رژن ء آئی ء را انگران
 انت۔ ہے رژن آئی ء را فہم ء زانت بخشائیت۔ زرتشت ء زمینی پیدائشت ء ساری زرتشت
 روحانی ہستی تاں سے ہزار سالان آزماناں گوں اہورا مزدا ء بو تگ۔ سے ہزار سالان زند
 آئی ء زمینی یا وجودی پیدائشت بو تگ۔

زرتشت ء فکر ء علاقہ ء اندگہ مذہب اثر مند کتگ انت۔ ہمو روچی عبادت بعد
 مرگ سزا ء جزا، جاہ ء آسودگی ء جاہ ء نا آسودگی ء تصور، روحانی ء جسمانی وجود، روح ء چہ
 پہل یا ڈک ء گوزگ ء دومی جہان ء سر بو تگ ء تصور زرتشت ء دا تگ کہ اندگہ مذہباں
 رتگ انت۔ ہندوستان ء بازیں مذہبی فکری لیکہ ہم گوں زرتشتی فکر ء دپ و رانت۔

چہ میانی ایشیاء دمگاں بلوچانی ابتدائی لڈء بار دو ہزار سال پیش ء مسیح ء بوتگ۔ صدر
مالاں ماں بلاشگان ء بُود ء باش ء رند آہاں دیم چہ ایران ء رودراتکی ء زرباری علاقہاں داتگ۔
ایشان ء بلاشچک اش گوشگ۔ ایشانی ذکر ہخامنشی شاہ داریوس ء ساسانی شاہ پور ء نوشتہ ء
کتبہاں ہست انت۔ ہے دمگاں آہگ ء جہہ مندی ء دُوران ء ہما علاقہ ء مخلوق ء مذہبی دود ء
بیدگ ء مذہبی قصہ ء داستان گوں بلوچاں گون کپتگ انت۔

ہما دمگاں کہ بلوچ جاہ مند بوتگ انت آہنداں بازیں مذہب ء حد اوند بوتگ۔ مار
ایران ء گوریچانی دگ ء میانی ایشیاء بازیں مذہب بوتگ۔ زرتشتی ایران ء ایران ء قبلہ
رودراتکی ء زرباری دمگانی مذہب بوتگ۔ ہندوستان ء آریائی ء ہندوستانی دین ء مذہبانی ہور ء
ہواریں حد اوند ء آہانی فکری زانت ء زانت ء بوتگ۔ یونانیاں ایران ء ایران ء گوریچانی
مگاں حاکمی کتگ ء آہانی قصہ ء داستان ماں بلوچاں گون کپتگ انت۔ یہودیت ء عیسائیت
مٹوک ہم ہے دمگاں بوتگ البت اے مذہبانی فکر ء زانت ء چوشیں پدراہیں نشان ماں بلوچاں
نیست بلے بلوچ ء مذہبی زانت چہ اے مذہبانی فکر ء زانت ء بے بہرہ انت۔

چوشیں گواہی ءے نیست کہ بلوچاں قدرت ء را یا زمین ء زمان ء را حد اوند
یکیتگ یا نہ لیکیتگ البت استال، ماہ، روچ، آس، آپ ہما انت کہ پروقار ء پُر کر مات
نت ء لائق ء توصیف ء ستاہ انت۔

بلوچاں وتی مُرتگیسنانی عزت کتگ، آہان ء شرف بخشاگ۔ آہانی نام ء سوگند
ارتگ۔ راج ء سردار ء نام ء، خاندان ء سروک یا گوتگیں پیر مردانی سر ء سوگند وار تگ
ء قول کتگ۔ بلوچانی دل ء مُرتگیسنانی روح نمیران انت۔ دوہم ء دگر مُرتگیں ہما انت کہ
چہ اے جہان ء ماں دومی نادہستیں جہان ء ساری ء سر بوتگ انت، آ پُر طالع انت۔
مُرتگیسنانی روح زندگ انت ء ہے امید ء دار انت کہ آہانی پسماندگ ہما کن انت کہ آہاں
تی زندمانی ء کتگ۔ ہمیشہ مُرتگیں مردانی شون داتگیں راہ ء گسر کپگ ء آہانی روح نہ وٹ

بنت۔ بلوچ ء دل ء چہ آہانی شون دا تگیں راہ ء در بو تگ مر تگیمنانی روحاں قہر کنت ء اے
 پہ بلوچاں عیبے۔ آہانی دل ء مر تگیمنانی روح مدام شادان بہ بنت، پہری بہ بنت ء اے ہر
 بہداں بوت کنت کہ زندگین چو شیں ہچ کارے مہ کن انت کہ مر تگیمنانی روح تابان بہ
 میت یا آہانی قبر چیدگ بہ بنت۔ پہ مر تگیمنان مُردگ شامی ء حیرات آہان ء شادان کنگ
 ہمے جبرء نشون دیگ انت کہ زندگین چرہاں پر اموش نہ انت۔

روح زندگ انت۔ ہمے روح انت کہ زندگینان ء ماں و اب ء یا و اب
 بے والی ء حالتاں سوگہ کن انت۔ آہانی حراہیں کرداں نشان دینت ء نیکی ء شری ء سکین
 دینت۔ روحانی نمیرانی ء آہانی پہ زندگیناں تو ان ء واہگ بلوچ ء دود ء ر بیدگاں پُر تو ان
 کنت، بود ء باش ء راہ در بری ء کنت۔ رسم ء راہاں پُر مہر کنت بلے چہ پیرینانی راہ بنداں در
 ونگ، آہانی روحاں بے قرار کنت بلے زندگینانی مڑاہ داری ء بہادری روحاں قرارے
 بخشائیت۔ مُر تگیں بامردانی بہادری ء مڑاہ داری ء کرد لائق ء پھر انت ء ہمیش انت کہ
 لوچانی دود ء ر بیدگ ء ننگ ء نام ء پانگپا انت، ہمیش انت کہ پہ زندگیناں مڑاہ داری نشون
 دینت ء روحاں آسودگ ء پُر مڑاہ کن انت۔

بازیں مذہباں ملاہی ء مُلاہانی یک مخصوصیں کردے بوتگ۔ مذہبی رسم ء راہ چہ
 ہماہاں، حد اوندانی تعلق ء نسبت گوں ہماہاں، عبادت ء راہ بند چہ ہماہاں، حد اوندانی وٹھی ء نہ
 وٹھی ء رپک ء راہ گوں ہماہاں، ارواح ء نمیرانی ء حد ء قد گوں ہماہاں، مذہبی راہ در بری چہ
 ہماہاں، حد ء حد اوندی زانت ء پجٹا چہ ہماہاں بلے ماں عہدی دؤراں ماں بلوچاں چو شیر
 ملاہی ء ملاہی منصب ء نشان نیست ء نا ملا چو شیں عزت ء شرف ء لائق بوتگ انت۔ راجانی
 سردار چہ ملاہاں ملا تر بوتگ انت۔ آسیاسی، مذہبی، معاشرتی ء فوجی کماندار ء سروک بوتگ
 انت۔ سردار ء زانت ء فہم ء آئی ء فیصلہ ء راہ در بری ء سنج برجم بوتگ ء چو کہ ملاہی ادار
 اں بلوچاں نہ بوتگ ہمیشا پہ عبادت ء وہد ء پاس مقرر نہ بوتگ ء نا پہ حد اوند ء گلا ء ستاہ ء

باقائد گیس نظامے ۽ نشون ہست۔

بلوچ مدام بدی ۽ خلاف ۽ سرین بند انت۔ مڑاہ داری، براہمدگی نیکی انت ۽
 روگ ۽ ناراستی بدی انت۔ اے کش ۽ ماں کش ۽ بلوچ گوں نیکی ۽ ہمراہ انت۔ بلوچی قصہ ۽
 استانان بلوچ بامرد مدام نیکی ۽ پلہ مرز انت ۽ بدی ۽ خلاف ۽ جنگ ۽ انت۔ ”آ مرگ
 کہ شپاں نیم بال انت، بالاچ ۽ کمان ۽ تیر انت“ بلوچ بامرد، بالاچ، نیکی انت ۽ نیکی
 نشون انت۔ بدی، بی بگر انت۔

اگس بلوچ ۽ تاریخی، دود ۽ ر بیدگی ۽ مذہبی فکر ۽ کرد ۽ گوں علاقائی مذہبی فکر ۽ دیم
 یم بہ کنے ۽ بہ چارے، اے جبر ۽ تھکے نہ بیت کہ بلوچ زر تشتی انت ۽ گوں زر تشتی ۽ آئی
 نیکی ۽ بدی یا حد اوند ۽ اہریمان ۽ فلسفہ گوں بلوچاں گوں کپتنگ۔ پاکیں ۽ نا پاکیں روح
 فلسفہ ہم چہ زر تشتی ۽ اتلگ۔

ضمیمہ

ضمیمہ-1

حد اہانی نام

فریکہ:

- (1) اننسی (Anansi) اے حد الاچی بلے ہو ژا ریں حد اے۔
- (2) ہونی (Huveane) جہان ۽ پیدا ک کنوک۔
- (3) کانگ (Kaang) زمین ۽ جوڑ کنوک ۽ آئی ۽ در ستیں خلقت ۽ تباہ کنوک۔

مصر:

- (1) آہاہ (A'ah) ماہ ۽ حد اوند۔
- (2) اکرت (Aker) بانگواہ ۽ روزرد ۽ حد اوند۔
- (3) اماہ (Am-eh) آس، گورم ۽ زند گوا زینو کیں حد اوند۔
- (4) ایکی نٹ (Amenet) مرگ ۽ پدمر تنگیناناں وش اتک کنوک ۽ ورد ۽ وراک دیو کیں جنینیں حد اوند۔
- (5) امیٹ (Ammit) ارواحانی پلو کیں حد اوند۔
- (6) امون (Amun) روج ۽ گوات ۽ حد اوند۔
- (7) امون ہاتف (Amunhitep) جان ڈراہی ۽ حد اوند۔
- (8) اندجٹی (Andiety) میزری ۽ کشت ۽ کشار ۽ حد اوند۔

- (9) ان ہر: (Anhur) جنگولانی پہریز و کیس حد اوند۔
- (10) آن کت: (Anket) میزری ء کور ء نیل (Nile) ء حد اوند۔
- (11) انٹی: (Anti) شاہین گو نگیں حد اوند۔
- (12) انوکی: (Anuke) جنگانی جنینیس حد اوند۔
- (13) اپی ڈیماک: (Apedemak) جنگ ء شیر دڑو شمس حد اوند۔
- (14) اپپ: (Apep) اژدیاہیں ماریں حد اوند کہ روچ ء راہ بامسار کنگ ء رہ پیشداری کنت۔
- (15) آپس: (Apis) سانڈیس حد ا کہ پتاہیں (Ptah) حد اء دڑو شم انت۔
- (16) ارن سنو پس: (Aren Snuphis) حد اہیں اسس (Isis) ء ہمراہ ء ہمبلیس حد اوند۔
- (17) اس لی پی اس: (Asclepius) جان ڈراہی ء حد اوند۔
- (18) اس: (Ash) لیبیاء ریکان سفر کنو کیس مسافراناں کانگ ء میتاپ بخشو کیس حد اوند۔
- (19) استرت: (Astarte) وپت ء واب، میزری ء پنیشیائی (Phoenician) جنینیس حد اوند۔
- (20) اٹن: (Aten) روچ ء حد اوند ء زمین ء زمان ء سازوک۔
- (21) اٹم: (Atum) حد اہانی مستر ء واہند ء روچ ء حد اوند ء جہان ء بنی آدم ء سازوک۔
- (22) بعل: (Ba'al) گوات ء ہیر و پانی حد اوند۔
- (23) بعلات گباں: جنینیس حد اوند کہ پہریز و کے۔
- (24) بانب جڑت: (Banebjedet) میزری ء گرانڈ درو شمس حد اوند۔

- (25) با-پف : (Ba-pef) تَرَس ۽ بيمناكى ۽ حد اوند۔
- (26) باٹ : (Bat) مادگيس حد اوند که ميزرى ۽ سو بڻي دنت۔
- (27) بسِٹ : (Beset) جن، جاٿوگ، جاتوگري، بدر و حاني حد اوند۔
- (28) بوکس : (Buchis) زندمان ۽ زور مندى سانڌ ۽ درو شمس حد اوند۔
- (29) ڏي ڏن : (Dedun) زمين ۽ چير ۽ حزانه، مال ۽ ماداني پهريزو کيس حد اوند۔
- (30) ڏن ون : (Denwen) اڙ ديا هين حد اوند که چارين نيمگاں آسے ۽ جاگرد کتگ۔
- (31) اننيد : (Ennead) مصرياني کو هين حد اوند۔
- (32) گب : (Geb) زمين ۽ آئي ۽ سر بر ۽ رڙو کيس ڙ چک ۽ بوڙگاني حد اوند۔
- (33) ها : (Ha) پهريزو کيس ۽ رو کيتي ريکاني حد اوند۔
- (34) هاپي : (Hapi) ميزرى ۽ نيليس (Nile) کور ۽ دل ۽ مڏ ۽ گچاني حد اوند۔
- (35) هاتهور : (Hathor) کو هن ترين حد اوند۔
- (36) هاتهور۔ نابت اٿپت : (Hathor-Nabet Hetepet) دست ۽ پاء ۽ کار خدمتاني جنينيس حد اوند۔
- (37) هارن : (Haurun) پهريزگ ۽ حد اوند۔
- (38) هيدتي : (Hedete) زوماني پهريزگ ۽ جنينيس حد اوند۔
- (39) هيکت : (Heqet) ميزرى ۽ بود ۽ بر ۽ جنينيس حد اوند۔
- (40) هيرت کا : (Heret-Kau) پهريزگ ۽ جنينيس حد اوند۔
- (41) هیکا : (Heka) چک ۽ بر ۽ جنينيس حد اوند۔
- (42) هيري شاپ : (Heryshaf) کشت ۽ کشار ۽ ميزرى ۽ حد اوند۔
- (43) هيسٹ : (Heset) وَرگ ۽ نوشگ ۽ جنينيس حد اوند۔

- (44) ھو : (Hu) گپ ۽ تزان ۽ حد اوند۔
- (45) لہ : (Lah) ماہ ۽ حد اوند۔
- (46) لہی : (Lhy) ساز ۽ وشتی ۽ حد اوند۔
- (47) اِشتر : (Ishtar) مہر، وپت ۽ واب ۽ جنگ ۽ حد اوند۔
- (48) اساسٹ : (Usaaset) حد اہانی بنگ۔
- (49) پتر۔ اُمون : (Piter-Amun) حد اہانی بادشاہیں حد اوند۔
- (50) کک ۽ کاکٹ : (Kek and Kaket) تہار ماہی ۽ شپ ۽ حد اوند۔
- (51) کن مُو : (Khenmu) گمباریں حد اوند۔
- (52) کپیری : (Khepri) روچ ۽ حد اوند۔
- (53) کرتی : (Kherti) مُردگاناں ہند ۽ سر کنوکیں حد اوند۔
- (54) کونسو : (Khonsu) ماہ ۽ حد اوند۔
- (55) معات : (Ma'at) راستی، انصاف ۽ ہمدستی ۽ جنینیں حد اوند۔
- (56) نفرتم : (Nefertum) بُو ۽ بُسانی حد اوند۔
- (57) نیپر : (Neper) دان ۽ تومانی حد اوند۔
- (58) نفتیز : (Nephthys) کل ۽ کسارت ۽ حد اوند۔
- (59) نٹ : (Nut) آزمان ۽ جہمنندیں جنینیں حد اوند۔
- (60) انورس : (Onuris) شکار ۽ جنگ ۽ حد اوند۔
- (61) اسی رس : (Osiris) مُردگانہ منصفیں حد اوند۔
- (62) پتاه : (Ptah) مصریانی کوہن ترین حد اوند۔
- (63) قُدشو : (Qudshu) مہر ۽ حد اوند۔
- (64) را : (Ra) روچ ۽ مزن شاہیں حد اوند۔

- (65) رِن پٹ : (Ren Pet) سال ءِ سندانى حد اوند۔
- (66) رى شپ : (Reshep) جنگ ءِ مڑانى حد اوند۔
- (67) ساه : (Sah) استالانى حد اوند۔
- (68) سائس : (Satis) زربارى سيم سرانى جنينيس حد اوند۔
- (69) سِکھ مت : (Sekhmet) کوٰهن ترى حد اوند۔
- (70) سير اپس : (Serapis) دور گيس حد اوند۔
- (71) سرکت : (Serket) پهريزگ ءِ کل ءِ کسارت ءِ حد اوند۔
- (72) سِشت : (Seshat) نبشته، کتاب، کبز ءِ کچ ءِ کئيل ءِ جنينيس حد اوند۔
- (73) شے : (Shay) بحت ءِ طالع ءِ حد اوند۔
- (74) شِند : (Shed) دلوت ءِ گنگد امانى حد اوند۔
- (75) شن تایت : (Shentayet) جنوز امانى پهريزگ ءِ جنينيس حد اوند۔
- (76) شِز مُو : (Shezmu) شراب ءِ بُو ءِ بسانى حد اوند۔
- (77) شو : (Shu) گووات ءِ حد اوند۔
- (78) سوکر : (Sokar) کشت ءِ کشارى ءِ حد اوند۔
- (79) سوپدو : (Sopdu) مصر ءِ رود را تکی سيمسرانى حد اوند۔
- (80) تا-بٹ جت : (Ta-Bit jet) چه مار ءِ زوتال پهريزو کيس حد اوند۔
- (81) تیت : (Tayet) شاه ءِ شه بانکانى گد گوآپى ءِ جنينيس حد اوند۔
- (82) تِف نت : (Tefnut) تڑى ءِ نمبگانى حد اوند۔
- (83) توت : (Thoth) نبشته، عقل ءِ زانت، راستى ءِ ايماندارى ءِ حد اوند۔
- (84) ودج-ور : (Wadj-wer) زِر ءِ حد اوند۔
- (85) وایسٹ : (Waset) پهريزو کيس جنينيس حد اوند۔

- (86) وپ سٹ : (Wepset) سوچو کیس جنینیں حد اوند۔
- (87) یم : (Yam) پونیشیائی زرعہ حد ا۔
- (88) آنت : (Anat) جنینیں حد اوند۔
- (89) اَنُوْبِس : (Anubis) مردگانی ارواحاں برگ ء دومی جہان ء سر کنگ ء حد اوند۔
- (90) بَست : (Bast/ Bastet) رگینو کیس حد اوند۔
- (91) بَس : (Bes) زہگانی ساٹو کیس حد اوند۔
- (92) ہتور : (Hathor) کپتوکانی ساٹو کیس جنینیں حد اوند۔
- (93) ہورس : (Horus/ Heru/ Hor) فیروہانی ساٹوک ء آبادیں زمینانی حد اوند۔
- (94) اِسیس : (Isis) سیہر ء سامری، وشحالی، گوات ء آزمانانی حد اوند۔
- (95) نیت : (Neith/ Nit/ Net/ Neit) جنینیں حد اوند۔
- (96) ہو سیریس : (Osiris) دومی جہان ء حاکمیں حد اوند۔
- (97) را : (Ra/ Re) روچ ء حد اوند۔
- (98) ست : (Set/ Seti/ Seth) گیاہاں ء سہر اہانی ء تزنندیں ء ترسناکیں گواتانی حد اوند۔

یران:

- (1) اہورامزدا : (Ormuzd/ Ahura Mazda) زمین ء زمان ء پیدا ک
- کنو کیس زور آوریں ء پرتوانیں حد اوند۔
- (2) اہریمان : (Ahraman) بدی ء زور اوریں ہستی۔

آرمینیا:

(1) آناہت : (Anahit) جان دڑاہی ء پیدائش ء جنینیں حد اوند۔

کنان (Canaan/ Phoenicia):

(1) اناث : (Anath/ Astarte/ Ashtoreth) پیدائش ء جن ء

مردی ء جنینیں حد اوند۔

(2) یاتح : (Yahweh) پیداک کنوک، ساٹوک ء کشوکیں حد اوند۔

ہٹائیٹ (Hittite)

(1) آریئا : (Arinna/ Ariniddu) اے جنینیں حد اچہ تباہی ء جنگ

ء رگینوکیں حد اوند۔

سیریا (Assyria)

(1) اشور : (Ashur) جنگ ء حد اوند۔

میسوپوٹیمیائی اسییریائی حد اوند:

(1) ابگال : (Abgal) سومیری نیسیائی دانائیں حد اوند۔

(2) ابسو : (Absu) وش ء شیر کنیں آپانی حد اوند۔

(3) اداد : (Adad) ہار ء ہیر وپانی حد اوند۔

(4) ادراچ (ادراچ) : روچ ء حد اوند۔

(5) اجا : (Aja) روچ ء بام، سور ء سر برء جنینیں حد اوند۔

(6) امرؤ : (Amurru) امرائینی ہار ء ہیر وپ ء حد اوند۔

- (7) انشار : (Anshar) آزمانء حد اوند۔
- (8) انٹم : (Antum) کشتء کشاریء جنینیس حد اوند۔
- (9) انو : (Anu) آزمانء حد اوند۔
- (10) انون ناکی : (Anunnaki) سنگء شایمء حد اوند۔
- (11) اړوړو : (Aruru) پیداک کنو کیس حد اوند۔
- (12) اشنان : (Ashnan) جنینیس حد اوند۔
- (13) اسر : (Assur) بهشتء حد اوند۔
- (14) بابا : (Baba) کشتء کشاریء دلوتانی حد اوند۔
- (15) بتر : (Babar) روچء روژمانیء حد اوند۔
- (16) بامسو : (Bamsu) زمینء چیرء جنینیس حد اوند۔
- (17) بل : (Bel) عقلامند ترء سر حالیس حد اوند۔
- (18) بلت : (Belit) ریکء ریکزارانی جنینیس حد اوند۔
- (19) برڈو : (Birdu) زمینء چیرء حد اوند۔
- (20) داگون : (Dagon) کشتء کشارء حد اوند۔
- (21) دامو : (Damu) جان دُرانیء حد اوند۔
- (22) دمکینا : (Damkina) جنینیس حد اوند۔
- (23) دوموزی : (Dumuzi) شپانکانی حد اوند۔
- (24) ایبا/انکی : (Ea/Enki) وشیس آپانی حد اوند۔
- (25) ایل : (Ellil) گواتء طوفانانی حد اوند۔
- (26) ہمیش : (Emesh) میزریس ڈگارانی حد اوند۔
- (27) انبیلولو : (Enbilulu) کورء آپانی حد اوند۔

- (28) انکمدو : (Enkimdu) شتء شهبجوانی حد اوند۔
- (29) انکیدو : (Enkidu) جنگلء برانی حد اوند۔
- (30) ان لیل : (Enlil) گواتء گردانی حد اوند۔
- (31) انمسارا : (Enmessara) زمینء چیرء حد اوند۔
- (32) ان ٹن : (Enten) زمستانء حد اوند۔
- (33) ارشکیگال : (Erishkigal) زمینء چیرء شہ بانکیس حد اوند۔
- (34) اراگال : (Erragal) زمینء چیرء حد اوند۔
- (35) ارا : (Erra) جنگء تباہیء حد اوند۔
- (36) اسمتو : (Esemtu) مردگانی ارواحانی حد اوند۔
- (37) گرا : (Garra) آسء حد اوند۔
- (38) گشتن ننا : (Geshtinanna) کشتء کشاریء جنین حد اوند۔
- (39) گبیل : (Gibil) منصفیس حد اوند۔
- (40) گشیدا : (Gishida) دژ چکء زیدانی حد اوند۔
- (41) گولا : (Gula) جان دراہیء جنینیس حد اوند۔
- (42) آہیا : (Haia) امبارء ہردانی حد اوند۔
- (43) ایگی گی : (Igigi) جمرانی حد اوند۔
- (44) اننا : (Inanna) لوفریس جنینانی حد اوند۔
- (45) ارا : (Irra) نادراہیء جنگء حد اوند۔
- (46) اشارا : (Ishara) سوگندء مسامانی جنینیس حد اوند۔
- (47) ایشکر : (Ishkur) موسمء ہارء ہیروپء حد اوند۔
- (48) ایشم : (Ishum) آسء حد اوند۔

- (49) کبتا : (Kabta) دہقان کاریء بان بندیء حد اوند۔
- (50) کشار : (Kishar) زمینء میزریء حد اوند۔
- (51) کٹو : (Kittu) انصافء قانونء حد اوند۔
- (52) کولٹا : (Kulitta) سازء صوتانی جنینیس حد اوند۔
- (53) کوللو : (Kulullu) آپانی حد اوند۔
- (54) کلا : (Kulla) مندرء دہشتانی حد اوند۔
- (55) کوسگ : (Kusag) پیر، فقیر، طبیبء لگانی حد اوند۔
- (56) لہر : (Lahar) رمگانی جنینیس حد اوند۔
- (57) لجمو : (Lahmu) حد اہانی سازوک۔
- (58) لاما : (Lama) پھریزگء حد اوند۔
- (59) ممی ٹم : (Mammetum) بختء نصیبء حد اوند۔
- (60) مردوک : (Marduk) طاقتورس حد اوند۔
- (61) مشارو : (Misharu) قانونء انصافء حد اوند۔
- (62) مومو : (Mummu) انسانء ساٹوکیس حد اوند۔
- (63) مش دتا : (Mushdamma) بان بندیء حد اوند۔
- (64) مائی لٹا : (My Litta) میزریء حد اوند۔
- (65) نابو : (Nabu) عقلء عزانتء حد اوند۔
- (66) نتمو : (Nammu) زرنی شاہگانیء شہ شنبیء ماتیس حد اوند۔
- (67) نمتار : (Namtar) مرگء میرانء حد اوند۔
- (68) نانا : (Nana) ماتیس حد اوند۔
- (69) نجا : (Nanja) عقلء زانشء چار دہی ماہء حد اوند۔

- (70) نن شی : (Nan She) سپارو کیس حد اوند۔
- (71) نیڈو : (Nedu) جہان ۽ پانگپاہیں حد اوند۔
- (72) نرگال : (Nergal) جنگ، ہوپ ۽ مرگ ۽ حد اوند۔
- (73) نیٹی : (Neti) پانگپاہ ۽ ٹنڈیلیس حد اوند۔
- (74) نیداہا : (Nidaba) نبشتہ ۽ استال زانتی ۽ حد اوند۔
- (75) نن۔ اگال : (Nin-Agal) اُستاء زرگرانی حد اوند۔
- (76) نن زو : (Nin Zu) جان دراہی ۽ حد اوند۔
- (77) نن گال : (Ningal) روج ۽ حد اوند۔
- (78) نن گیش زیدا : (Nin Gish Zida) زمین ۽ چیر ۽، سنکین کنو کیس حد اوند۔
- (79) نن گزییا : (Nin Gizzia) بہشت ۽ رودراتکی تہتگانی پانگپاہیں حد اوند۔
- (80) نن ہر ساگ : (Nin Hursag) زندمانی ۽ حد اوند۔
- (81) نن الدو : (NIN-ILDU) واڑہ ۽ واڑہی ۽ حد اوند۔
- (82) نن کاسی : (Nin Kasi) شراب جوڑ کنو کیس جنینیں حد اوند۔
- (83) نن لیل : (Nin Lil) گوات ۽ گردانی حد اوند۔
- (84) نن شار : (Nin Shar) زمین ۽ سنگیں بہرگ ۽ جنینیں حد اوند۔
- (85) نن شوبر : (Nin Shbur) مدت کاریں جنینیں حد اوند۔
- (86) نن سُن : (Nin Sun) جنینیں حد اوند۔
- (87) نن ہر تا : (Ninurta) جنگ ۽ زرباری کوش ۽ حد اوند۔
- (88) نیرا : (Nirah) مارانی حد اوند۔
- (89) نسابا : (Nisaba) گندیم ۽ کاه ۽ بُوچانی جنینیں حد اوند۔
- (90) نسکو : (Nusku) آس ۽ حد اوند۔

- (91) رَمین : (Ramman) ہار ۽ ہیر و پانی حد اوند۔
- (92) سک کن : (Sakkan) جنگل ۽ رسترنی حد اوند۔
- (93) شماش : (Shamash) انصاف ۽ حد اوند۔
- (94) شیریدا : (Sherida) زندمان ۽ روثنائی ۽ حد اوند۔
- (95) شُل پائی : (Shul Pae) دیوان ۽ مراگشانی حد اوند۔
- (96) شوٹو : (Shutu) نادرہی ۽ ویلانی حد اوند۔
- (97) سن : (Sin) ماہ ۽ حد اوند۔
- (98) سموکان : (Sumuqan) دلوتانی حد اوند۔
- (99) تی امات : (Tiamat) جنینیں حد اوند۔
- (100) اُٹو : (Uttu) زیکن ۽ گد گواپانی ۽ روچ ۽ حد اوند۔
- (101) زبابا : (Zababa) جنگ ۽ حد اوند۔
- (102) زرپانٹ : (Zarpanit) میزری ۽ حد اوند۔
- (103) زلتو : (Zaltu) داوا ۽ رنگانی حد اوند۔

گڈ / سبیلونیا

- (1) بال : (Baal/Baal/Baal-Hadad) طاقتوریں حد اوند۔
- (2) ار شکیگل : (Ereshkigal/Allatv) موت، تہاری ۽ لوڑ ۽ دنزے ۽ بانکیں حد اوند۔
- (3) اشتَر : (Ishtar/Istar) مہر ۽ دوستی، جن ۽ مردی ۽ جنگ ۽ جنین حد اوند۔
- (4) مردوک : (Marduk) پیدا کونک، ساٹو کیں حد اوند۔
- (5) نرگل : (Nergal) دومی جہان ۽ (Under world) پروا کیں حد اوند۔

عربانی حد اوند:

عربستان ۽ بازيں حد ابوتگ انت کہ چريشاں 366 ۽ تراشتگليں بُت يا عکس ماں مکہ ۽
عبد ۽ اير بوتگ انت۔ هر تک ۽ راجے ۽ وتي حداء بوتگ انت۔ چريشاں، لهنتيں ايش انت:

- (1) اَمّ : (Amm) بُو اَمّ ۽ روژنائی ۽ حد اوند۔
- (2) اَمّی اَناس : (Ammi' Annas) خالوان تک ۽ حد اوند۔
- (3) اَنَثَر : (Anthar) زمينين وينين ۽ حد اوند۔
- (4) اَيم : (A'im) ال ساره ۽ حد اوند۔
- (5) آرا : (A'ra) گوريچاني عربستان ۽ مستريں حد اوند۔
- (6) اَبْگال : (Abgal) سرانواني حد اوند۔
- (7) اَلماکا : (Almaqah) سباء حد اوند۔
- (8) اَن بَے : (Anbay) قطبان ۽ حد اوند۔
- (9) اَرَسُو : (Arsu) گوريچاني عربستان ۽ حد اوند۔
- (10) اَش عار : (Asshar) سرانوين عربانی حد اوند۔
- (11) اَسیرا : (Asira) اسير اتياء حد اوند۔
- (12) اَتار قوراما : (Atarqurama) کيدر انيٹس آني حد اوند۔
- (13) اَتار سامين : (Atar Samain) کيدر انيٹساني حد اوند۔
- (14) اَتی رات : (Athirat) قصبانيماني جنينين حد اوند۔
- (15) اَتار شَرِيکان : (Athar Shariqan) نيامي عربستان ۽ کنده ۽ حد اوند۔
- (16) باجر : (Bajir) ہرد ۽ حد اوند۔
- (17) بالا : (Balaw) اؤسان ۽ حد اوند۔
- (18) باسامم : (Basamum) زرباري عربانی حد اوند۔

- (19) داتِن : (Datin) گوریچانی عربانی حد اوند۔
- (20) دات آنوات : (Dhat-Anwat) قریشانی حد اوند۔
- (21) دات بادان : (Dhat-Badan) مچکد گانی جنینیں حد اوند۔
- (22) دات سناتان : (Dhat-Sanatan) قطابانیانی حد اوند۔
- (23) دات زهران : (Dhat-Zahran) قطابانیانی حد اوند۔
- (24) دات غبات : (Dhat-Gabat) لی ای نائیٹس آنی حد اوند۔
- (25) دُواکفانین : (Dhu al-Kaffayan) داس ٹکٹ ۽ حد اوند۔
- (26) دُل خلاصا : (Dhul Khalasa) بجیلہ ۽ قحطام ٹکٹ ۽ حد اوند۔
- (27) حال : (Hawl) حضر موتیانی حد اوند۔
- (28) ہوبال : (Hubal) قریشانی حد اوند۔
- (29) ہلال : (Hilal) ماہ ۽ حد اوند۔
- (30) آل جلساد : (AL-jalsad) کندہ ۽ حد اوند۔
- (31) جیہار : (Jihar) بُو ہوازن ۽ حد اوند۔
- (32) ال-لات : (AL-Lat) طائف ۽ حد اوند۔
- (33) مان : (Ma'n) بدوانی حد اوند۔
- (34) مالک : (Malik) گوریچانی عربستان ۽ حد اوند۔
- (35) مناف : (Manaf) روچ ۽ حد اوند۔
- (36) منات : (Manat) بنو اوس ۽ بنو خزرج ۽ حد اوند۔
- (37) آل مُحَرِّک : (AL-Muharriq) بنو بکر ابن وائل ۽ بنو ربیعہ ۽ حد اوند۔
- (38) مُنَعِم : (Mun'im) بدوانی حد اوند۔
- (39) نصر : (Nasr) ربیعہ ٹکٹ ۽ حد اوند۔

(40) نِکْرَه : (Nikrah) منیٰء حد اوند۔

(41) نُوْحَه : (Nuha) روجء حد اوند۔

(42) نَحْم : (Nuhm) مُزایانہء حد اوند۔

(43) اَل کَیْن : (AL-Qayan) اوس ٹکء بنو امر ابن عوفء حد اوند۔

(44) کَیْنان : (Qaynan) زرگرء آسن کارانی حد اوند۔

(45) قُوْزَه : (Quzah) مُزدلفهء حد اوند۔

(46) رُوْدا : (Ruda) گورپچانی عربستانء روجء حد اوند۔

(47) سَعْد : (Sa'd) بنوکفنهء حد اوند۔

(48) اَل سَاعِدَه : (AL-Sa'ida) اُحدء کوهء حد اوند۔

(49) سَخْر : (Sakhr) بنوحارثء حد اوند۔

(50) اَل سَم : (AL-Samh) بنوزریاقء حد اوند۔

(51) شَاد : (Sha'd) بدوئیس عربانی حد اوند۔

(52) شَفَر : (Shafar) بنو ختمهء حد اوند۔

(53) شَمْس : (Shams) بدوانی حد اوند۔

(54) شَيْءُ الْقَام : (Shay al Qawm) جنگانی حد اوند۔

(55) شِنْگَالَا : (Shingala) تیماءء حد اوند۔

(56) سُوعَیْر : (Su'ayr) آنزہء حد اوند۔

(57) سُووا (Suwa) : حدیلء حد اوند۔

(58) سَائِن : (Syn) حضر موتیانی حد اوند۔

(59) تَالِیْب : (Ta'lab) سوماءء حد اوند۔

(60) تَیْسِن دَرَائِیْس : (Theondrios) ہر مونء ٹگانی حد اوند۔

- (61) آل عُوْقَيْسِر : (AL-Uqaysir) قُدَا، بُوْلَحْم، جُدَّة، بُوْ عَمِيْلَهٗ
غَفْطَانِ لُكَا نِي ۛ حِدَاوَنْد۔
- (62) آل عُظَّهٗ : (AL-Uzza) قَرِيْش ۛ جَنِيْنِيْس حِدَاوَنْد۔
- (63) وَدَّ : (Wadd) كَلْبِ ثُكَّ ۛ حِدَاوَنْد۔
- (64) آل يَابُوب : (AL-Ya'bub) جَدِيْلَهٗ ۛ حِدَاوَنْد۔
- (65) يَاهُتَق : (Ya'uq) خِيُوْتُكَّ ۛ حِدَاوَنْد۔
- (66) يَاعُثْس : (YaghUth) مَدِيْنِ ثُكَّ ۛ حِدَاوَنْد۔
- (67) يَاتَا : (Yatha) پَهْرِيْزِگ ۛ رَكِيْنِگ ۛ حِدَاوَنْد۔
- (68) اللّٰه : (Allah) قَرِيْش ۛ حِدَا

سندروانی جنینیں حدا

- (1) دُرْگَا : (Durga) زور ۛ طاقت ۛ بَدِيَانِي سَرَاخِ مَنْدِيْس بھگوان۔
- (2) بھُوْمِي : (Bhumi) زَمِيْن ۛ بھگوان۔
- (3) گَايَاتْرِي : (Gayatri) زَنْدِ بَكْشُوْكِيْس بھگوان۔
- (4) گَنْگَا : (Ganga) كُوْر ۛ بھگوان۔
- (5) نَرْمَدَا : (Narmada) شِيْوَا ۛ جَنْكِيْس، نَرْمَدَا كُوْر ۛ بھگوان۔
- (6) اَنَّاپُوْرْنَا : (Annapoorna) وَرْدَنْ ۛ وَرَاك ۛ بھگوان۔
- (7) يَمِي : (Yami) زَنْدَمَان ۛ بھگوان اِنْت۔
- (8) سَتِي : (Sati) چُكَّ ۛ چَلَانِگ ۛ بھگوان۔
- (9) شَشْتِي : (Shashti) نَنْك ۛ چُوچْگَانِي پَهْرِيْزُوْكِيْس بھگوان۔
- (10) مَنَاسَا : (Manasa) مَارَانِي ۛ كَشْت ۛ كَشَار ۛ بھگوان۔

- (11) سواہا : (Svaha) سورء سربرانی بھگوان۔
- (12) دکشنا : (Dakshina) یگنء بھگوان۔
- (13) شکتی : (Shakti) درچکانی ء ابدمانی ء بھگوان۔
- (14) مہادیوی : (Mahadevi) جنینیں مستریں بھگوان۔
- (15) نوادرگا : (Navadurga) مہرء بھگوان۔
- (16) ماتری کاس : (Matrikas) کشت ء کشار، مہر، ڈولدری، سورء سربرء بھگوان۔
- (17) پاروتی : (Parvati) سورء عاروس، پیدائش، مہر، زیبائی ء بانگیں بھگوان۔
- (18) سراسوتی : (Saraswati) علم ء دانش ء دانائی ء بانگیں بھگوان۔
- (19) کالی : (Kali) تہاریبانی ء ترسیناکی ء جنینیں بھگوان۔
- (20) لکشمی : (Lakshmi) خوبصورتی، نیک بختی ء مال ء دولت ء بانگیں بھگوان۔

ہندووانی مردینیں حد

- (1) بزہما : (Brahma) جہان ء جوڑکنوکیں بھگوان۔
- (2) شیوا : (Shiva) یک حاجون ماجون دزو شمس بلاہیں بھگوان۔
- (3) وشنو : (Vishnu) زور مند ء نمیرانیں بھگوان۔
- (4) ادتیہ : (Adityas) سوگند ء مسام ء سنگتی ء دوستی ء بھگوان۔
- (5) رُودرا : (Rudras) ہارء طوفانانی بھگوان۔
- (6) واسس : (Vasus) آس ء بھگوان۔
- (7) اشون : (Ashvin) جاڑیں بھگوان۔
- (8) کرشنا : (Krishna) پھریزگ، نرمی، مہر ء نازکی ء بھگوان۔

- (9) آگنی : (Agni) آسء بھگوان
 (10) گنیش : (Ganesh) دانائی، فہم ء زانت ء نیک بحتی ء بھگوان۔
 (11) پرجنا : (Pargana/Parjanya) ہو ء باران ء بھگوان۔
 (12) سُرِیا : (Surya) روچ ء بھگوان۔

(Sumer): سمر

- (1) سن : (Sin/Nanna/Inanna) طاقتوریں بانکیں حد اوند۔
 ہے Ishtar ء دومی نام انت۔

جاپان:

- (1) اماتیرا سوامیکامی : (Amaterasu-Omikami) روچ ء زمین ء زمان
 ء زور اوریں جنینیں حد اوند۔
 (2) بٹامون : (Bishamon) اے سپاروک ء وشالی آروکیں حد اوند۔
 (3) ہچیمین نوکامی : (Hachiman No Kami) جنگ ء حد اوند۔
 (4) اناری اوکامی : (Inari Okami) کشت ء کشار ء وشالی ء نر ء
 مادگیں حد اوند۔
 (5) کشیجوتن : (Kishigoten) نیک بختی ء آبدانی ء جنینیں حد اوند۔
 (6) تکہہیا یسسانو نو میکوتو : (Takehaya Susano No Mikoto)
 دریا ء دریائی طوفانی حد اوند۔
 (7) تسوکویومی نو میکوتو : (Tsukuyomi-No-Mikoto)
 ماہی ء حد اوند۔

نوٹاتی (Invit/ Eskimos) حد اوند

- (1) کنگ : (Kinak) کوہ بالادیس ء ترسینا کیس حد اوند۔
- (2) نونام : (Nunam) جنینیس حد اوند۔
- (3) سقیٹک : (Seqinek) روچ ء حد اوند۔
- (4) سلا : (Sila) آزمان ء گوات ء حد اوند۔
- (5) تپاسوما : (Tapasuma) آزمانی خلقت ء حد اوند۔
- (6) تقیمت : (Tatqimt) روحانی دوبر پیدا کنگ ء زندمانی ء ذمہ واریس حد اوند۔

مریکی حد:

- (1) دین دینی : (Diyin Dine'e) روچ، ماہ، استال ء کلکشان ء جوڑ کنوکیس حد اوند۔

ہیٹی : (Haiti)

- (1) بندیئے : (Bondye) زمین ء زمان ء خلقت ء پیدا کنوکیس حد اوند۔

یا:

مایا آنی حد احسابی نہ انت۔ چراہاں، لہتیس طاقتور ترس ایش انت۔

- (1) چاک : (Chaac) ہوئے آبادی ء حد اوند۔
- (2) ایزمنا : (Itzamna) پیدا کنوکیس حد اوند۔
- (3) کینچ : (Kinich) روچ ء حد اوند۔

زرتیک (Aztec)

- (1) ہوتزلیلوپوچتلی : (Huitzilopochtli) جنگء حد اوند۔
- (2) تزکیتلیپوکا : (Tezcatlipoca) زمینء شپء حد اوند۔

نکن (Incan)

- ایشانی باز حد انت کہ چراہاں، لہتیس ایش انت۔
- (1) چسکا : (Chasca) جنکانی ساٹوک ء حُجء حد اوند۔
 - (2) کوکاماما : (Cocamama) جان دڑاہی ء شادانی ء جنینیس حد اوند۔
 - (3) الاپا : (Illapa) گرنء گروک ء حد اوند۔
 - (4) انتی : (Inti) روچ ء کشت ء کشاریء حد اوند۔
 - (5) سوپے : (Supay) موت ء دومی جہانء حد اوند۔
 - (6) ویراکوچا : (Viracocha) پیداک کنوکیں حد اوند۔

ورپ:

- (1) بلوبوگ : (Belobog) سلاوکانی روژنائی نیک بحستی ء شادمانیء حد اوند۔
- (2) چرنوبوگ : (Chernobog) بدی ء کشت ء کوشء حد اوند۔
- (3) دژبوگ : (Dazbog) روچ ء ہوئےء حد اوند۔
- (4) ہورس : (Hors) زمستانء روچء حد اوند۔
- (5) موکوش : (Mokosh) جنینانی ساٹوکیں جنینیس حد اوند۔
- (6) پرون : (Perun) روژنائی، گوات ء آسء حد اوند۔

- (7) سوانتوت : (Svantevit) جنگ، آبادی و پیدائش و حد اوند۔
- (8) سواروگ : (Svarog) آزماناں جہہ منندیں و پیداک کنوکیں حد اوند۔
- (9) ولیز : (Veles) زمین، آپ و سحر و سامری و حد اوند۔
- (10) یریلو : (Yarilo) کشت و کشاری و آبادی و حد اوند۔
- (11) اینے : (Aine) مہر و دوستی و سیر گانی و حد اوند۔
- (12) سرنونوس : (Cernunnos) پیدائش، زندمانی و حیوانانی حد اوند۔
- (13) دگدا : (Dagda) جنگ، موت، سحر و سامری و حد اوند۔
- (14) موریکین : (Morrigan) جنگ و جنینیں حد اوند۔
- (15) بلدر : (Balder) درگزر و بخشش و حد اوند۔
- (16) اہستر : (Eostre) پیدائش و زندمانی و جنینیں حد اوند۔
- (17) فریسا : (Freya) مہر و دوستی و جن و مردی و جنینیں حد اوند۔
- (18) ہیمدل : (Heimdall) امن و ایمنی و ساٹوکیں حد اوند۔
- (19) لپو : (Lempo) بدی و بد بختی و حد اوند۔
- (20) نرتوس : (Nerthus) پیدائش و آبدانی و جنینیں حد اوند۔
- (21) اودن : (Odin) جنگ، موت، علم و زانت و مستریں حد اوند۔
- (22) سوویلو : (Sowilo) رونچ و حد اوند۔
- (23) تور : (Thor) گزند و گروک و طوفان و حد اوند۔
- (24) ٹر : (Tyr) جنگ و حد اوند۔

اسٹریلیا:

- (1) التجیرا: (Altjira) جہان ءِ خلقت ءِ پیداک کنوکیں حد اوند۔
- (2) بائیمی: (Baiaime) آزمان ءِ حد اوند۔
- (3) برراہ گنوولو: (Birrahgnooloo) پیدائشت ءِ جنینیں حد اوند۔
- (4) دارامولم: (Daramulum) ماہ ءِ چہ منندیں یک پادیں حد اوند۔

وشیانک:

- (1) ادی میلاگو: (Adi-Mailagu) آزمانی جنینیں حد اوند۔
- (2) ہنا: (Hina) جنینانی طاقت ءِ قوت ءِ حد اوند کہ ماہ ءِ سراننت۔
- (3) کو: (Ku) جنگ ءِ حد اوند۔
- (4) ننگانگا: (Nanga nanga) اے جنینیں حد اوند ءِ آزمان ءِ دروازگ
- (5) ریگی: (Rigi) ہما حد اوند کہ آئی ءِ وتی زندگی داتگ ءِ کلکشاں
پیداک کتگ۔
- (6) تاروآ: (Ta Aroa) جہان ءِ پیداک کنوکیں حد اوند۔

یہود یہانی یاوتیحس حد اوندء صفتی نام

1. یاوتیح: (Yahweh)
2. آدونئی: (Adonai)
3. الوئیم: (Elohim)
4. آبا: (Abba)
5. جیریح: (Jireh)
6. رفا: (Rapha)
7. نس سی: (Nissi)
8. شلوم: (Shalom)
9. قون نا: (Quanna)
10. ال روئی: (El Roi)
11. ال شددئی: (El Shaddai)
12. ال ایون: (El Elyon)
13. شم ما: (Shammah)
14. تسد کیو: (Tisdkenu)
15. الہ: (Elah)
16. مکودد شلم: (Mekodishkem)

اللہء صفتی نام

- (1) الرَّحْمَنُ
- (2) الرَّحِيمُ
- (3) الْمَلِكُ
- (4) الْقُدُّوسُ
- (5) السَّلَامُ
- (6) الْمُؤْمِنُ
- (7) الْمُهَيِّمِ
- (8) الْعَزِيزُ
- (9) الْجَبَّارُ
- (10) الْمُتَكَبِّرُ
- (11) الْخَالِقُ
- (12) الْبَارِئُ
- (13) الْمُصَوِّرُ
- (14) الْعَفَّارُ

- (15) الْقَهَّارُ
- (16) الْوَهَّابُ
- (17) الرَّزَّاقُ
- (18) الْفَتَّاحُ
- (19) الْعَلِيمُ
- (20) الْقَابِضُ
- (21) الْبَاسِطُ
- (22) الْخَافِضُ
- (23) الرَّافِعُ
- (24) الْمُعِزُّ
- (25) الْمُنْذِرُ
- (26) السَّمِيعُ
- (27) الْبَصِيرُ
- (28) الْحَكَمُ
- (29) الْعَدْلُ
- (30) اللَّطِيفُ

- (31) الْحَبِيرُ
- (32) الْحَلِيمُ
- (33) الْعَظِيمُ
- (34) الْعَفُورُ
- (35) الشَّكُورُ
- (36) الْعَلِيُّ
- (37) الْكَبِيرُ
- (38) الْحَفِيظُ
- (39) الْمُتَّقِيْتُ
- (40) الْحَسِيدُ
- (41) الْحَمِيلُ
- (42) الْكَرِيمُ
- (43) الرَّقِيبُ
- (44) الْمُجِيبُ
- (45) الْوَاسِعُ

- (46) الْحَكِيمُ
- (47) الْوَدُودُ
- (48) الْمَجِيدُ
- (49) الْبَاعِثُ
- (50) الشَّهِيدُ
- (51) الْحَمِيْدُ
- (52) الْوَاسِعُ
- (53) الْقَوِيُّ
- (54) الْمُتَتَبِعُ
- (55) الْوَلِيُّ
- (56) الْحَمِيدُ
- (57) الْمُحْصِي
- (58) الْمُدَبِّرُ
- (59) الْمُعِيدُ
- (60) الْمُحْيِي

(61) الْمَيْتُ

(62) الْحَىُّ

(63) الْقَيُّومُ

(64) الْوَاحِدُ

(65) الْمَلْجُودُ

(66) الْوَاحِدُ

(67) الصَّمَدُ

(68) الْقَادِرُ

(69) الْمُقْتَدِرُ

(70) الْمُقَدِّمُ

(71) الْمُؤْتِرُ

(72) الْأَوَّلُ

(73) الْآخِرُ

(74) الظَّاهِرُ

(75) الْبَاطِنُ

- (76) الْوَالِي
- (77) الْمُتَعَال
- (78) الْبِرُّ
- (79) النَّوَابِ
- (80) الْمُتَنَقِّمِ
- (81) الْعَفْوُ
- (82) الرَّؤُوفِ
- (83) مَالِكُ
- (84) الْمَلِكِ
- (85) ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ
- (86) الْمُقْسِطِ
- (87) الْجَامِعِ
- (88) الْغَنِيِّ
- (89) الْمُغْنِي
- (90) الْمَانِعِ

- (91) الصَّائِرُ
- (92) النَّافِعُ
- (93) التُّورُ
- (94) الْبَهَادِيُّ
- (95) الْبَدْرِ لَيْحُ
- (96) الْبَاقِي
- (97) الْوَارِثُ
- (98) الرَّشِيدُ
- (99) الصَّبُورُ

مسلمانانی پیغمبر مصطفیٰ ؑ تو صیفی نام

- (1) مُحَمَّدٌ
- (2) أَحْمَدُ
- (3) حَامِدُ
- (4) مُحَمَّدُ
- (5) قَاسِمُ
- (6) عَاقِبُ
- (7) فَاتِحُ
- (8) شَاهِدُ
- (9) حَاشِرُ
- (10) رَشِيدُ
- (11) مَشْهُودُ
- (12) بَشِيرُ
- (13) نَذِيرُ

- (14) دَاعِ
- (15) شَافِ
- (16) هَادِ
- (17) مَهْدِ
- (18) مَاحِ
- (19) مُنْجِ
- (20) نَاهِ
- (21) رَسُوْلُ
- (22) نَبِيُّ
- (23) اُمِّيُّ
- (24) تَهَامِيُّ
- (25) هَاشِمِيُّ
- (26) اَبَطْحِيُّ
- (27) عَزِيْزُ
- (28) حَرِيْصُ عَلِيْمُ

(29) رَوْفُ

(30) رَحِيمُ

(31) طَهْ

(32) مُجْتَبَىٰ

(33) طَسِينِ

(34) مُرْتَضَىٰ

(35) حَمِّ

(36) مُصْطَفَىٰ

(37) لَيْسِنِ

(38) أَوْلَىٰ

(39) مُزْتَلِ

(40) وَلى

(41) مُدْرِرِ

(42) مَتِينِ

(43) مُصَدِّقُ

- (44) طَيْبٌ
- (45) نَاصِرٌ
- (46) مَنْصُورٌ
- (47) مِصْبَاحٌ
- (48) آمِرٌ
- (49) حِجَازِيٌّ
- (50) نِزَارِيٌّ
- (51) قُرَشِيٌّ
- (52) مُضَرِّيٌّ
- (53) نَبِيُّ التَّوْبَةِ
- (54) حَافِظٌ
- (55) كَامِلٌ
- (56) صَادِقٌ
- (57) آمِينٌ
- (58) عَبْدُ اللَّهِ

- (59) كَلِيمُ اللَّهِ
- (60) حَبِيبُ اللَّهِ
- (61) نَحْيُ اللَّهِ
- (62) صَفِيُّ اللَّهِ
- (63) خَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ
- (64) حَسِيبُ
- (65) مُجِيبُ
- (66) شَكُورُ
- (67) مُقْتَصِدُ
- (68) رَسُولُ الرَّحْمَةِ
- (69) قَوِيُّ
- (70) حَفِيُّ
- (71) مَأْمُونُ
- (72) مَعْلُومُ
- (73) حَقُّ

- (74) مُبِينٌ
- (75) مُطْبِعٌ
- (76) رَسُولُ الرَّحْمَةِ
- (77) أَوَّلُ
- (78) آخِرُ
- (79) ظَاهِرٌ
- (80) بَاطِنٌ
- (81) يَتِيمٌ
- (82) كَرِيمٌ
- (83) حَكِيمٌ
- (84) سَيِّدٌ
- (85) سِرَاجٌ
- (86) مُنِيرٌ
- (87) مُحْرَّمٌ
- (88) مَكْرَمٌ

- (89) مَبَشِّرٌ
- (90) مُطَهَّرٌ
- (91) قَرِيبٌ
- (92) خَلِيلٌ
- (93) مَدْعُوٌّ
- (94) جَوَّادٌ
- (95) خَاتِمٌ
- (96) عَادِلٌ
- (97) شَهِيرٌ
- (98) شَهِيدٌ
- (99) رَسُولُ الْمَلَكِ حَم

ایرانی دماغانی حد او ندانی صفتی نام

(Yazd)	یزد	(1)
(Harvasp-tavan)	هر و شپ توان	(2)
(Harvasp-agah)	هر و شپ آگاه	(3)
(Harvasp-xoda)	هر و شپ خدا	(4)
(Abadeh)	آبدَه	(5)
(Abi-anjam)	آبی انجام	(6)
(Bun-e-stiha)	بُنِ شته	(7)
(Fraxtan-taih)	فِرَاخ تَه	(8)
(Jamag)	جَمَع	(9)
(Prajatarah)	فرجه تره	(10)
(Tum-afik)	تام افیج	(11)
(Abaravand)	اَبَرَوَندَه	(12)
(Paravandeh)	پَرَوَندَه	(13)
(An-ayafeh)	آن آیاپ	(14)
(Hama-Ayafeh)	هم آیاپ	(15)

(Adro)	آدرو	(16)
(Gira)	گیرا	(17)
(A-ehem/ A-chem)	آہم-آچم	(18)
(Chamana)	چھنا	(19)
(Safana)	سپنا	(20)
(Afza)	افزا	(21)
(Nasha)	ناشا	(22)
(Paravra)	پرورا	(23)
(Lanaha)	لانہہ	(24)
(Ain- aenah)	آئین، آئینہ	(25)
(An-aenah)	آن آئینہ	(26)
(Xaroshid-tum)	خروشید توم	(27)
(Mino-tum)	مینو توم	(28)
(Vasna)	واشنا	(29)
(Harvastum)	ہر و سپ توم	(30)
(Hu-sepas)	ہوسپاس	(31)
(Har-hamid)	ہر ہمید	(32)
(Har-naik Faraih)	ہر نیک فرہ	(33)

(Baish-tarana)	بیش ترنا	(34)
(Taronish)	ترونیش	(35)
(Anah-aoshaka)	آنوشک	(36)
(Farasaka)	فرشک	(37)
(Pajohdehad)	پژوهدهه	(38)
(Xvafar)	خاور	(39)
(Avaxshiaea)	خاورافخشیا	(40)
(Abaraja)	آبرزا	(41)
(A-satoha)	آستو	(42)
(Raxoha)	رَخُو	(43)
(Varun)	ورون	(44)
(A-farefah)	آفریفته	(45)
(Be-fareftah)	بفریفته	(46)
(A-dui)	آدای	(47)
(kam-rad)	کام رَد	(48)
(Farman-kam)	فرمن کام	(49)
(Aex-Tan)	ایختن	(50)
(A-faremosh)	افرמוש	(51)

(Hamarna)	همارنا	(52)
(Sanaea)	سنایا	(53)
(A-tars)	آتس	(54)
(A-bish)	ابیش	(55)
(A-frajdum)	آفراژدم	(56)
(Ham-cun)	همجون	(57)
(Mino-satihgar)	مینوستیگر	(58)
(A-minogar)	امینوگر	(59)
(Mino-nahab)	مینونهب	(60)
(Adar-bad-gar)	آدربادگر	(61)
(Adar-nam-gar)	آدرنمگر	(62)
(Bad-adar-gar)	بادآدرگر	(63)
(Bad-nam-gar)	بادنمگر	(64)
(Bad-gail-gar)	بادگیلگر	(65)
(Bad-gred-tum)	بادگر توم	(66)
(Adar-kibritatum)	آدر کبریت توم	(67)
(Bad-gar-jae)	بادگر جانی	(68)
(Ab-tum)	آب توم	(69)

(Gail-adar-gar)	گیل آدرگر	(70)
(Gail-vad-gar)	گیل وادگر	(71)
(Gail0nam-gar)	گیل نم گر	(72)
(Gar-gar)	گر گر	(73)
(Garo-gar)	گروگر	(74)
(Gar-a-gar)	گر آگر	(75)
(Gar-a-gar-gar)	گر آگر گر	(76)
(A-gar-a-gar)	آگر آگر	(77)
(A-gar-a-gar-gar)	آگر آگر گر	(78)
(A-guman)	آگمان	(79)
(A-jaman)	آزمان	(80)
(A-xuan)	آخوان	(81)
(Amast)	امشت	(82)
(Fashutana)	پشوتنا	(83)
(Padmani)	پدمانی	(84)
(Firozgar)	فیروزگر	(85)
(Xudavand)	خداوند	(86)
(Ahuramazd)	آهورامزدا	(87)

(Abarin-kuhan-tavan)	ابرین کهن توان	(88)
(Abarin-nao-tavan)	ابرین نئوان	(89)
(Vaspan)	وسپاں	(90)
(Vaspar)	وسپار	(91)
(Xavar)	خاور	(92)
(Ahu)	آهُو	(93)
(Avakshidar)	آوخشیدار	(94)
(Dadar)	دادار	(95)
(Raiyomand)	راهومند	(96)
(Xorehmand)	خروه مند	(97)
(Davar)	داور	(98)
(Kerfaigar)	کرفه گر	(99)
(Boxtar)	بوختار	(100)
(Farsho-gar)	فرشوگر	(101)

سیسیلونءِ مردو کیس حد اوندءِ پنجاہ تو صیفی نام

1. مردوک: (MARDUK)
2. مرکو: (MARUKKA)
3. مرو توکو: (MARUTUKKU)
4. بر اشا کوشو: (BARASHAKUSHU)
5. لگ گال دی مرانکیا: (LUGGALDIMMERANKIA)
6. نری لگ گدی مرانکیا: (NARILUGGALDIMMERANKIA)
7. آسرو لودو: (ASARULUDU)
8. نمٹیل لکو: (NAMTILLAKU)
9. نمرؤ: (NAMRU)
10. آسرو: (ASARU)
11. آسرو الیم: (ASARUALIM)
12. آسرو الیم ننا: (ASARUALIMNUNNA)
13. توتو: (TUTU)
14. زیک کن نا: (ZIUKKINNA)
15. زکو: (ZIKU)
16. اگا کو: (AGAKU)

(TUKU)	.17 تُو كُو:
(SHAZU)	.18 شازُو:
(ZISI)	.19 زِي سِي:
(SUHRIM)	.20 سُه رِم:
(SUHGURIM)	.21 سُه گورِم:
(ZHRIM)	.22 زهرِم:
(ZAHGURIM)	.23 زهگورِم:
(ENBILULU)	.24 اِنْبِي لُو لُو:
(EPADUN)	.25 اِپادُون:
(ENBILULUGUGAL)	.26 اِنْبِي لُو لُو گُو گُل:
(HEGAL)	.27 هِي گُل:
(SIRSIR)	.28 سِر سِر:
(MALAH)	.29 مَلاه:
(GIL)	.30 گِل:
(GILMA)	.31 گِل ما:
(AGILMA)	.32 اِگِل ما:
(ZULUM)	.33 زُو لُم:
(MUMMU)	.34 مُم مُو:
(ZULUMMAR)	.35 زُو لُم مر:

(LUGALABDUBUR)	.36 لُگالْب دُبُر:
(PAGALGUENNA)	.37 پَگَلْ گُنْنا:
(LUGALDURMAH)	.38 لُگَلْ دُرْمَاه:
(ARANUNNA)	.39 اَرانُنْنا:
(DUMUDUKU)	.40 دُوْمُوْدُوْکُو:
(LUGALANNA)	.41 لُوْگالْنا:
(LUGALUGGA)	.42 لُوْگالْگُگَا:
(IRKINGU)	.43 اِرْکِنْگُو:
(KINMA)	.44 کِنْما:
(ESIZKUR)	.45 اِسزْکُر:
(GIBIL)	.46 گِبِل:
(ADDU)	.47 اَدُو:
(ASHARRU)	.48 اَشْرُرُو:
(NEBIRU)	.49 نِبِرُو:
(NINNUAM)	.50 نِنْ نُوام:

شوندات

- Adolf E. Jensen. (1963). "Myth and Cult among Primitive Peoples" Translated by Marianna Tax Choldin & Wolfgang Wiessleder). The University of Chicago Press. London
- Ahmad. T. (1995). "Dajjal: The King who has no clothes". (Reprinted) TA-HA Publishers Ltd. 1 Wynne Road, London.
- Alatas, J. F. (2008) "Islam and Civilization in the Writings of Abd al Rahman Ibn Khaldun." IAIS Journal of Civilization Studies, Vol. 1, No. 1
- Alexander H. (1969) The Babylonian Genesis: The Story of Creation Phoenix Books, Chicago.
- Anklesaria, B.T. (2002) Pahlavi Vendidad (ed. By Kapadia D.D.) Bombay: K.R. Cama Oriental Institute
- Arda Viraf & Edward Willian. (1872). "The Book of Arda Viraf, The Pahlavi Text Prepared by Destur Hoshangji Jamaspji Asa, Revised TR And Intr., and an Appendix Containing the Texts and TR. Of the Gosht-Fryano and Hadokht-Nask, by M. Haug Assisted by E.W West. Publisher Govt. Contract Book Dept.
- Arrian, L. F. Xenophus. (1958) The Campaigns of Alexander Translated by Aubrey de Sélincourt. London: Penguin Classics.
- Austin, M. (2003) "The Seleukids and Asia." In A Companion to the Hellenistic World, Andrew Erskine (ed.). Oxford: Blackwell.
- Axenov, S. (2006) The Balochi Language of Turkmenistan: A Corpus-Based Grammatical Disposition. Stockholm: Uppsala University.
- Bellinger, A. R. (1949) The End of the Seleucids. New Haven Connecticut Academy of Arts and Sciences.

Bevan, A. A. (1930) "Manichaeism". Encyclopaedia of Religion and Ethics, Volume VIII. Ed. [James Hastings](#). London: Facsimile Publisher.

Bharucha, S.D. (2001) A Brief Sketch of the Zoroastrian Religion and Customs. Bombay: D B Taraporevala Sons and Co.

Bivar, A. D. H. (1983) "The Political History of Iran under the Arsacids." In Yarshater, Ehsan (ed.), Cambridge History of Iran. Vol 3. London: Cambridge University Press.

Boas, F. (1940) Race, Language, and Culture. New York: Macmillan.

Bongard-Levin, G. M. (1980) The Origins of Aryans: From Scythia to India. Translated from Russian by Dr. Harish C. Gupta. New Delhi: Arnold-Heinemann Publishers.

Bonner, J (2015) Al-Dinawari's Kitab Al-Akhbar Al-Tiwal: An Historiographical Study of Sasanian Iran: 23 (Res Orientales): Google Books.

Bosworth, C. E. (1977) "The Kufichis or Qufs in Persian History." In Bosworth, C. (ed.), The Medieval History of Iran, Afghanistan, and Central Asia. London: Variorum.

Boyce, M (2001) Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices. Routledge, London.

Boyce, M. (1982) A History of Zoroastrianism, II: Brill

Boyce, M. (1983) "Ahura Mazdā", Encyclopaedia Iranica. New York: Routledge & Kegan Paul.

Boyce, M. (1984) Textual sources for the study of Zoroastrianism. Manchester: Manchester UP.

Boyce, M. (1987) Zoroastrianism: A Shadowy but Powerful Presence in the Judaeo-Christian World. London: William's Trust.

- Boyce, M. (1988) The Religion of Cyrus the Great, "Achaemenic History" III, (ed. H.Sancisi-Weerdeburg, A.Kuhr and J.W. Drijvers) Leiden, (1988).
- Boyce, M. (1975) A Reader in Manichaean Middle Persian and Parthian: Texts with Notes, Acta Iranica 9, Leiden, 1975.
- Boyd, J. W. (1979) "[Is Zoroastrianism Dualistic Or Monotheistic?](#)". Journal of the American Academy of Religion. XLVII (4).
- Bremmer, J.N. (1994) Greek religions: the classical association London: Oxford University Press
- Brosius, M. (2006) The Persians: An Introduction. London and New York: Routledge.
- Budge. E. A. (1930) Amulets and Superstitions. London:
- Chaumont, M. L.; Bosworth, C. E. (1988) "[Balāśagān](#)". Encyclopædia Iranica, online edition, Vol. III, Fasc. 6. New York.
- Childe, V. G. (1926) The Aryans: A Study of Indo-European Origins London: Kegan Paul.
- Clark, Peter. (1998). Zoroastrianism: An Introduction to an Ancient Faith. Brighton: Sussex Academic Press.
- Cook, J. M. (1983) The Persian Empire. London: Dent.
- C. RajaGopalAchari. (1978). "Mahabharata". Bharathiya Vidya Bhavan, Kulpati K. M. Munshi. Marg Bombay.
- C. Scott Littleton. (1996). Editor, Eastern Wisdom: Hinduism, Buddhism, Confucianism, Daoism, Shinto. Duncan Baird Publishers London.
- Curtis, V. S. (2007) "The Iranian Revival in the Parthian Period." In Vesta Sarkhosh Curtis and Sarah Stewart (eds.), 2007 The Age of the Parthians: The Ideas of Iran. London and New York: I.B. Tauris.

Daisetz T S, (1914). A Brief History of Early Chines Philosophy. Probsthain, Russell St. London.

Daisetz T S, (1914). A Brief History of Early Chines Philosophy. Probsthain, Russell St. London.

Dames, M. L. (1904) The Baluch Race: A Historical and Ethnological Sketch. London: Royal Asiatic Society.

Darmesteter, J. (2005) The Zend-Avesta. Part 1. The Vendidad. Delhi: Motilal Banarasidass

Darmesteter, J. (2008) The Zend-Avesta. Part 1I. The Vendidad (Translation). Republished by Forgotten Books.

Daryaee, T. (2009: 2014) Sassanian Persia: the rise and fall of an empire. New York: I.B. Taurus.

D.R Mc Elroy. (2020). "Superstitions: A Handbook of Folklore, Myths and Legends from around the World". Quarrto Publishing Group, USA.

Dashti, J. (2020) The Baloch Cultural Heritage. Quetta: The Baloch Academy.

Dashti. N. (2010) The Cultural Context of Health. Quetta: Baloch Academy.

Dashti, N. (2021) History of the ancient Baloch. Bloomberg: Trafford Publishing.

Duchesne-Guillemin, Jacques (2006). "Zoroastrianism: Relation to other religions". [Encyclopædia Britannica](#).

Dupree, L. (1973) Afghanistan. New York: Princeton University Press

Farhang Mehr, The Zoroastrian Tradition: An Introduction to Ancient Wisdom of Zarathushtra, Mazda Publishers, Inc. California, 2003

Firdausi, A. (1908:1915) The Shahnama. Translation by Warner and Warner. London: Kegan Paul.

- Foltz, R. (2013) Religions of Iran: From Prehistory to the Present. London: One world publication
- Frye, R. (1961) "Remarks on Baluchi History." Central Asiatic Journal, Vol. 6.
- Frye, R. (1963) The Heritage of Persia. London: Weidenfeld and Nicolson.
- Frye, R. (1983) "The Political History of Iran under the Sassanians." In Ehsan Yarshater (ed.), Cambridge History of Iran, Vol. 3, No. 1. London: Cambridge University Press.
- Frye, R. (1984) The History of Ancient Iran. Vol. 3, No. 7. London: Beck
- Geo, W. (1946). Mesopotamian elements in Manichaeism (King and Saviour II): Studies in Manichaean, Mandaeen, and Syrian-gnostic religion. Lundequistska bokhandeln.
- Ghirshman, R. (1954) Iran: From the Earliest Times to the Islamic Conquest. Harmondsworth: Penguin Books.
- Hansman, M. (1961) "Remarks on Baluchi History." Central Asiatic Journal, Vol. 1.
- Henning. W. B. (1951) Zoroaster—Politician or Witch-Doctor. London: Cumberledge
- Herodotus (1996) Histories (translated with notes by George Rawlinson). Hertfordshire: Wordsworth Classic of the World Literature.
- Hintze, A (2013). "[Monotheism the Zoroastrian Way](#)". Journal of the Royal Asiatic Society. 24 (2).
- Humbach H., Ichaporia P. (1994) The Heritage of Zarathushtra. A New Translation of the Gathas. Heidelberg: Heidelberg Press

stakhri, Ibrahim bin Muhammad. (1800) The Oriental Geography of Ebn Haukal (translation by Sir William Ouseley). London: T. Cadell and W. Davies.

F. Donald Walters, The Promise of Immortality: The True Teaching of the Bible and the Bhagavad Gita. Sterling Paperback, New Delhi 2003.

F. Hackin and others, (1932). Asiatic Mythology, George G. Harrap & Co, London, Reprinted AES, New Delhi, 1994.

Fenny March, The Penguin Book of Classical Myth, Penguin Books London, 2008

Feaneane & Merv F, (2008). Chines Religions: Belief and Practices Sussex, UK.

John. W. Waterhouse. (2006) Zoroastrianism. California: The Book Tree. London.

John W. W (2006) Gathas, quoted, London.

Jonathan Black. (2008). The Secret History of the World. Quercus, London.

Don D. Mikalson. (2010). "Ancient Greek Religion" (Second Edition) Wiley-Blackwell, A John Wiley & Sons, Ltd, Publication.

Julia Ching. (1993). "Chinese Religions". The Macmillan Press, LTD Houndmills, Basingstoke, Hampshire.

Julius Lipner. (1994). "Hindus: Their religious beliefs and practices" Rutledge Taylor & Francis Group, London.

Kanga, E.M.F. (2008) Khordeh Avesta. Bombay: The Trustees of Pars Panchayat and Property

Karanjia, R.P. (2010) The Baj-dharna (DronYasht). Mumbai: K Cama Oriental Institute

Korn, A. (2003) "Balochi and the Concept of Northwestern Iranian." In Carina Jahani and Agnes Korn (eds.), The Baloch and Their

Neighbours: Ethnic and Linguistic Contact in Balochistan in Historical and Modern Times. Wiesbaden: Reichert.

Leszek Kolakowski. (1982). “Religion”. Fontana paperbacks.

Lewis S. (1916) Myth and Legends of Babylonia and Assyria, George G Harrap and company Ltd, London, Reprinted 1920.

L.H. Mills. (2008). “The Zend Avesta”. Part III. The Yasna, Visparad Afrinagan, Gahs & Miscellaneous Fragments”. Republished by Forgotten Books.

Lieu, Samuel N. C. (1985). Manichaeism in the Later Roman Empire and Medieval China: A Historical Survey. Manchester University Press.

Lukonin, V. G. (1988) The Culture and Social Institutions of Ancient Iran. Cambridge: Cambridge University Press.

MacKenzie, D. N. (1961) “The Origins of Kurdish.” Transactions of the Philological Society.

Maria – Zoe P. (2008). “Animal Sacrifice in Ancient Greek Religion, Judaism and Christianity, 100 BC-AD 200. Oxford University Press.

Marguerite Rigoglioso. (2010). “Virgin Mother Goddesses of Antiquity”. Palgrave Macmillan.

Malandra, William W. (1983). An Introduction to Ancient Iranian Religion. Readings from the Avesta and Achaemenid Inscriptions. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Maqaddesi, A. (1906) Ahsan at-taqasim. Translated by M. J. de George Leiden: Damas.

Mari, K. B. (1974) Search Lights on Baloches and Balochistan. Karachi: Royal Book Company.

Matheson. S. (1973) Persia. An Archaeological Guide. New Jersey Park Ridge

Matthew, W. W. (1999) "The Earliest Persians in Southwestern Iran: The Textual Evidence." Iranian Studies, Vol. 32.

Michael Stausberg. (2008). Zarathustra and Zoroastrianism: A short introduction, (Translated by: Margret Preisler-weller) Equinox London.

Modi, J.J. (2002) A Treasury of Quotations from Zoroastrian Texts Bombay: Zartoshty Bros.

Morris J, Babylonian-Assyrian Birth-Omens and their cultural significance, Leopold classic Library, London.

Mourice Bloomfield. (1908). "The Religion of the Veda: The Ancient Religion of India". G.P. Putnam's Sons New York and London.

Naseer, M. G. K. (1979) Tarikh e Balochistan (in Urdu). Quetta: Kala Publishers.

Olmstead, A. T. (1948) History of the Persian Empire. Chicago: Chicago University Press.

Osborne, R. (2017) The Oxford handbook of ancient Greek religion Oxford: Oxford University Press.

Panthaki, R.N. (2007) Zoroastrian Ceremonial Payers. Mumbai: Jenar Printers

Rawlinson, G. (1873) The Sixth Great Oriental Monarch: Geography, History, and Antiquities of Parthia. London: Longmans, Green, and Co

Rawlinson, G. (1901) The Seven Great Monarchies of the Ancient Eastern World, Vol. 6. London: Dodd, Mead & Company.

Russell, J.R. (1987). Zoroastrianism in Armenia (Harvard Iranian Series). Oxford: Harvard University Press.

Rustam Masani. (2003). "Zoroastrianism: The religion of the good life". Indigo Books, New delhi

Robert Graves. (2011). "The Greek Myths: The Complete and Definitive Edition. Penguin Books, Elgland.

Sarah. Hitch & Ian Rutherford. (2017). "Animal Scrifices in the Ancien Greek World". (Edited). Cambridge University Press.

Sally Coulthard. (2019). Superstition, London.

Samuel P. Huntington. (2004). "Who Are We? American Great Debate". Penguin Books. London.

S. Bulfinch E, (1853). Philosophy of Popular Supertitions, Boston.

Schmitt, R. (2000). The Old Persian Inscriptions of Naqsh-I Rustam and Persepolis, Corp. Inscr. Iran. Part I, Vol. 1, Texts III, London: The British Museum.

Simon Schaman. (2013). "The Story of the Jews: Finding the Words 1000 BCE-1492 CE". The Bodley Head, London.

Shayegan, M. R. (2004). Hormazd 1. Encyclopaedia Iranica, Vol. XII Fasc. 5.

Spooner, B. (1983) "Who Are the Baloch." In E. Bosworth, and C Hillenbrand (eds.), Qajar Iran: Political, Social and Cultural Change 1800–1925. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Strabo (1895) The Geography of Strabo translated, with notes. The first six books by H.C. Hamilton, Esq., the remainder by W. Falconer London: Henry G Bohn

Stephen E. Flowers. (2017). "Orginal Magic: The Rituals and Initiations of the Persian Magi". Inner Traditions, Rochester, Vermont.

Syed, A. A (1955) A short history of Saracens. London: Macmillan & co ltd

Tabari, Abu-Jaffer Muhammad. (2007) The History of al-Ṭabari. Edited by Ehsan Yar-Shater. New York: University of New York Press.

- Carl Warwick (2020). Folk Magic, Superstition and charms (Collection). Amazon.
- Geiger, W (1968) Civilization of ancient Iran in ancient times. London: Forgotten books.
- Von Voigtlander, E. N. (1978) The Bisitun Inscription of Darius the Great Babylonian Version, CII, Part I, Vol. 2, Texts 1. London: The British Museum.
- Warrior, V. M. (2009). Greek religion: a sourcebook. Newburyport MA: Focus.
- Waterhouse, J. W. (2006) Zoroastrianism. California: The Book Tree.
- Welburn, A (1998) Mani, the Angel and the Column of Glory: An Anthology of Manichaean Texts. Edinburgh: Floris Books.
- Wiesehofer, J. (2006) Ancient Persia. London: I. B. Taurus.
- Windfuhr, G. (1975) "Isoglosses: A Sketch on Persians and Parthians, Kurds and Medes." In Monumentum H.S.Nyberg II, Acta Iranica-5. Leiden: Brill.
- W.J. Wilkins. (1974). "Hindu Mythology Vedic and Puranic". (Reprinted) Lewis Reprints Ltd. Tonbridge, Kent UK.
- Zaehner, R. C. (1992). Hindu Scriptures. Penguin Random House.

- 1- امام جلال الدین عبدالرحمان سیوطی، احوال الآخرت، مترجم: مولانا محمد عبدالرشید قاسمی، کتب خانہ ننان اسلام، اردو بازار، لاہور
- 2- امام جلال الدین عبدالرحمان سیوطی، جذب القلوب شرح الصدور، (مترجم) پروفیسر مفتی محمد وسیم کرم قادری، مشتاق بک کارنز، اردو بازار، لاہور، 2015
- 3- عبدالصبور بلوچ، شرک و پال، دومی چھاپ، بلوچی اکیڈمی، کونٹہ، 2017
- 4- غلام قادر لون، حضرت خضر، تحقیق کی روشنی میں، دارالانوار، اردو بازار لاہور، 2012
- 5- محمد عیسیٰ داؤد الاطال مصری، (ترجمہ مصباح اکرم)، دجالی فتنہ اور آخری جنگ عظیم، مشتاق بک کارنز، اردو بازار، لاہور، 2010
- 6- شے رگام، ”بادشاہ حد اوندوت آت“، بلوچی اکیڈمی، کونٹہ، 2015
- 7- علامہ ابن قیم الجوزی، کتاب الروح، مترجم: مولانا محمد عبدالواحد قادری، ممتاز اکیڈمی، اردو بازار لاہور، 2015

انڈیکس

اسرائیل	162, 163, 178, 206, 219	1
اسلام	7, 23, 40, 87, 98, 99,	
تنپیشستم	101, 113, 134, 140, 160, 161,	168, 169, 215
داپا	173, 181, 182, 183, 198, 199,	1
دیرہ	203, 207, 279	30, 93, 115
رتازر سیز	41 اسیریا	93, 117, 177
رجونا	41 آشناد نیوا	191, 192
رداویراف ناگ	7, 20, 33, 35, 39, 42, 98,	1
رداویراف	101, 102, 110, 133, 140, 142,	1-3
رد شیر	143, 151, 165-167, 172-174,	3
روح	181-184, 188, 199-202, 204-	9, 28, 31, 85, 90, 93, 99-
	211, 213, 215, 218, 226, 249,	101, 104, 105, 109, 138, 145
	251, 256, 321, 322,	186, 197, 200, 207, 253
سپنٹا اریتی	24, 44, 81 الیگزنڈر	90
سپنٹا مینیو	225 امبروسیا	87, 91, 96
سرافیل	40, 90, 98, 198 ایٹھا اسپنٹا	98, 200, 201

219, 220	ایلیاہ	نگرامینیا 86
218	آبء حیات	نوشر وان 23, 127, 130, 131, 132
189, 190	آتمن	نو ما لیش 144, 148, 151, 152
109	آڈر	ہریمان 39, 42, 75, 79, 80, 81,
7, 103, 140, 148, 149,	آدم	85-87, 99, 103, 104, 106-108
150, 174, 183, 184, 199, 200,		118, 121, 135, 138, 173, 174
202, 206-208, 210, 216, 218,		183, 215, 293,
221, 289		ہورامزدا 33, 57, 79, 80, 81, 83,
13, 17-20, 22,	آریائی	85, 89, 90, 91, 99, 104, 107
84, 85, 90, 136, 244,	آشا	136-139, 143, 159, 162, 165
90	آشا و ہشتا	173, 176-178, 184, 198, 249
		254, 293,
ب		81, 93, 100, 124, 232
21, 43	باہوٹ	یران 8, 9, 13, 14, 15, 17, 22-
40, 140, 143-164, 169,	بائیبیل	25, 42-44, 72, 74, 80, 92, 93, 103
171, 175-178		109, 112, 117, 120, 122, 123
87, 160, 207, 234, 255	بدیں روح	127, 129, 130, 132, 133, 134
252, 255, 257, 258	بدیں نظر	160, 1173, 176, 216, 218, 220
23, 84, 113, 120-123	بدھ	228, 231, 232, 242, 261, 293

137, 225	بندہشن	23, 113, 123	بہ ازم
109, 125, 232	بہرام	70	براق
7, 101, 106, 140, 148-	بہشت	189	براہمن
150, 160, 165, 172-174, 179,		203, 207	برزخ
182-184, 198, 199, 201, 203,		190	بگھوت گیتا
204, 206, 211-213, 222, 251,		13, 14	لا شچک
295, 298,		14	لا شچی
203, 211-213,	بہشتی	9, 13, 14, 15, 17, 235	لا شگان
157, 170, 172	بیروس	23, 75, 117, 146, 155,	لاہ
		190, 219, 240, 243, 244, 254	
		8, 9, 13-15, 17-22, 26-	لوچ
26, 31, 33, 101, 183,	پرس	28, 30, 31, 72, 83, 112-115	
204		130, 131, 220, 221, 229, 232	
74	پروستا	234, 236, 240, 242, 243, 246	
74-77	پروشاسپا	249, 250, 251, 256, 259, 263	
100, 237, 240, 242, 243,	پری	13, 15, 22, 229, 237,	لوچستان
245, 246, 256, 257, 260		279	
88, 98, 102, 110, 140,	پریشنگ	14, 17, 26, 27, 114, 27,	لوچی
161, 174, 201, 203, 204, 206-		240-244, 262, 279,	

19, 117, 232, 240	جا تو گری	209, 211, 223, 240, 241, 256	
9, 44, 106, 109,	جاہء آسودگی	257	
125, 197, 233, 328		83	بیچ تن پاک
106, 107	جاہء نا آسودگی	29, 100, 101, 105, 107,	بہل
98, 110, 201, 223	جبرائیل	109, 125, 173, 197, 211	
117, 219, 233, 236-238,	جنّ	101, 173, 211	بہل ء صراط
240, 241, 243, 255, 256, 290		8, 9, 34, 36, 72,	بیداشت
98, 162, 178	جیہووا	74, 80, 85, 91, 95, 96, 98, 100	
		102, 108, 113, 118, 126, 136	
	ج	137, 139, 1143, 145, 148, 154	
134, 222	چلّ	160, 162, 164, 182, 184, 186	
234	چلگ	192-196, 206, 222, 227, 244	
229, 230	چوگان	263, 294, 307-309	
	ح		ت
7, 9, 25-28, 33-42, 56,	حد اوند	238	بیچ بند
59, 73, 79, 80-99, 103, 105,			
107, 108, 111, 113, 114, 121,			ج
124, 136-138, 141-152, 155,		233	جاٹو

3, 9, 10, 17, 18,	دودءر بیگ	157, 159-182, 186, 198, 215	
20, 21, 23, 43, 44, 117, 135,		230, 233, 235, 242-151, 256	
164, 165, 190, 141, 242, 243,		279, 288-309, 331	
101, 106, 140, 160, 165,	دوزہ	220, 221	قرء جدّال
172, 174, 179, 182, 198, 199,		112	مقء پهل
202-204, 209, 211, 222, 251		7, 149, 150, 183, 184	نوا
210, 211, 212	دوزہی		
74, 75, 76	دوگدورا		
5, 8, 9, 14, 23, 38, 42, 43,	دین		90 ششتر
73, 79, 93, 113, 120, 121, 123,		215-220	نصر
125, 128, 132, 133, 135, 140,		216	نُضرون
144, 161, 164, 172, 175, 178,			
199, 204, 224-228, 240, 263			
75, 161, 190, 192, 240-	دیہہ	10, 130, 141, 142, 145,	استان
243,		189, 190, 240-243	
		85, 100	اینا
	ڈ	75	رنسرون
29, 125, 197	ڈکٹ	232, 235	مء چوف

- ز
- 7, 10, 23-27, 7 زرتشت
- 31, 72-126, 135-139, 157,
160-162, 172-175, 179, 193,
197, 198, 215, 224, 225, 227,
233, 249, 263, 265, 267, 270
- 5, 7, 10, 11, 15, 23-34, زرتشتی
- 39-43, 72-84, 88, 89, 99-143,
159-167, 173-179, 182, 185,
197, 199, 205, 215, 225, 232,
235, 242, 251-256, 263, 267-
270
- 118, 119 زروان
- 7-10, 33-37, زمین‌ءزمان
- 42, 44, 80, 84, 85, 88-94, 98, 99,
104, 108, 118, 140-148, 151,
153, 154, 157, 159, 161-164,
168, 172, 184, 186, 188-193,
195, 201, 205-209, 215, 222,
- ذ
- 229, 230 ذگر
- 229 ذگری
- 216, 218, ذوالقرنین
- ر
- 105 رشنو
- 246, 262 رکش
- 246 رکش‌ء‌گرگ
- 39 رگ‌ویدا
- 8, 19, 28, 30-37, 40, 79, روح
- 80-109, 123, 124, 136-139
- 143, 145, 148, 151, 154, 160-
- 162, 168, 172, 173, 179, 184
- 187, 189, 191-207, 234, 250
- 255, 256, 261
- 11, 197, 199 روزه‌مختر

236-238, 243, 251-253, 256,	256, 264, 265, 267, 289, 293
260-263	305, 306,
117, 156, 179, 231- سیہر	122 نِدک
236, 253, 256, 261, 263	122 ندکی
19, 156, 231, 232, 236 سیہری	
11, 215, 224, 225 سنوشینت	ث
157 سومیریائی	187 ذوا
240, 242, 245, 246, 262 سیرگ	
	س
ش	216 مام
120, 125 شاہ بہرام	17, 20, 120 مامی
130 شاہ خسرو	11, 231, 233, 237-239, مامری
I, 93 شاہ داریوس	243, 252, 253, 263, 293, 308
117 شاہ کمبیسز	194 مدھاتا
127, 128, 244 شاہ کواد	91, 109 سروشا
130 شاہ نامہ	231, 234, 235, 241 داؤد بن سلیمان
245 شاہ پرییان	13, 120, 229 ندھ
10, 17, 18, 232, شرک ء پال	11, 114, 168, 180, 181, ہر
249-263	187, 209, 213, 214, 231, 233

- 22, 42, 43, 113, 133, عربستان 199, 324 شهید
- 160, 256 98, 106, 150, 172-174, شیطان
- 5, 7, 120, 121, 123, 143, عیسائی 183, 184, 209, 215, 222, 223
- 173, 174, 179 234, 235, 248, 256
- 7, 11, 15, 23, 172, 173, عیسائیت 63, 194, 303, 304 شیوا
- 264, 267, 268
- ص
- غ 98, 200, 201, 208-210 سور
- 7, 21, 95, 134 غلامی
- ع
- ف 7, 20, 21, 97, 111-117, عبادت
- 205 فاتحہ 127, 134, 135, 140, 154, 159
- 102 فراوشی 165, 171, 174, 176, 181, 188
- 21, 130 فردوسی 194, 217, 250, 267, 269
- 202 فرعونانی 112-114 عبادت جاہ
- 22, 42, 43, 114, 133, فلسطین 208 مذابء قبر
- 141, 144, 159, 160, 163, 173- 7, 13, 112, 133, 167, عرب
- 178 205, 217, 228

ک	ق
18	30, 115, 129, 187, 202,
36, 102, 174,	204, 205, 208, 269
کرامن کاتیں	134
182	تنبیا
125	کردار
64, 190, 191, 304	40, 110, 149, 151, 158,
کرشنا	161, 169, 172, 199-210, 230
6, 34, 113	کنفیو سین
0, 42, 93, 112, 159,	250, 256
کوروش	6, 10, 11, 18, 19, 35, 40,
160, 175-177, 218, 220	نص
97	کوہء طور
13, 17	کیسپین
	172, 189, 190, 191, 216, 220
	226, 227, 240-248
گ	21
117	گاتما ماگوس
0, 90, 96, 103, 193, 224	گاتھا
103	گایا مریتن
215	گل گمش
245	گلء صنوبر
	215, 221

165, 168, 172, 173, 176, 178,	100, 147, 155, 180, ثوات
186, 190, 201, 232, 240, 241,	221, 256, 257
249, 252, 266-268	136 بیوش اژن
29, 31, 104, 115, 179, مُردگ	
187, 199, 200, 204, 205, 208,	ل
269	185 اوؤزو
45, 141-143, 146, 147, مردوک	
150, 151, 297, 299, 331	م
3, 26, 28, 31, 36, 73, 78, مرگ	116 گو
100, 101, 121, 125, 127, 138,	116, 117, 128, 159, 175 گی
161, 187, 191, 199, 205, 215,	245 ہ پری
240, 246, 253, 261, 265, 266	244 ہءماہیکاں
41, 158 مروڈچ	92, 105, 124 ترا
126-132, 242 مزدک	110, 133, 205, 212, 213, شد
127, 128, 129, 132, 242 مزدکی	221, 226, 227, 228, 279, 318
13 مسقط	6, 18, 21-26, 30, 36, 37, مذہب
197 مسوان گیتو	42, 43, 79, 80, 92, 102, 111-
110 مصطفیٰ	117, 120-126, 132-135, 138
110 معراج	140, 145, 152, 159, 160, 164

3-11, 82, 86, 90, 104, نمیرانی	14	نگان
106, 136, 148, 164, 192-194,	119, 120-124, 126	ملا مانی
202, 215, 266, 269	109, 111	ملا ویراز
103, 164, 169, 171, نوح	204	منکر تکیر
216, 218	136	منوگ
10, 33-39, 86, 89, 96, نیستی	190	مها بھارتا
137, 138, 140, 145, 151, 157,	11, 159, 215, 224, 226-	مهدی
161, 162, 185, 193, 264, 265	230	
257 نیمون	93	مهریشت
	26, 171, 187	موتک
ہ	35, 97, 217	موسیٰ
1 ہجامنشی	8, 116	میدی
215-220 پدر	8, 9, 10, 36	میرانی
118, 119, 125 ہرمزد	41, 42, 220	میسپوٹیمیا
10, 15, 29, 34-40, 80- ہستی	138	میشایا
103, 108, 118, 124, 136-140,	98, 201, 223	میکائیل
145, 151, 157, 161, 162, 166,		
174, 182, 185, 186, 189, 190-		
	ن	
	258	نظر بند

ی	198, 215, 234, 237, 257, 264
7, 33, 35, 39, 42, 98, یاجوج	265, 266, 267
140, 143, 146, 159, 162, 165-	13-17, 43, 121, هندوستان
169, 172-175, 181, 184, 188,	137, 227, 229, 231, 256, 262
215, 249, 251	267, 268
5, 7, 20, 34, 98, 101, یہودی	165, 166 نومر
106, 112, 120, 141-144, 149,	
152, 159, 160-167, 172-178,	و
180, 183, 184, 216, 219, 221,	79 شتسپا
223, 242	194, 262, 304 شنو
5, 7, 11, 23, 42, 98, 99, یہودیت	158 شنوپرانا
102, 113, 123, 140, 160-162,	116 ہندی داد
172, 173, 177, 181, 264	33, 37, 81, 85-90, 100, ہد
14, 23, 24, 42-44, 73, یونان	107, 111, 118, 119, 133, 137
135, 164, 167, 231	145, 147, 170, 174, 184, 189
5, 23, 24, 34, 44, 73, 74, یونانی	193, 202, 220, 229, 230, 259
81, 93, 112, 118, 164-168,	260, 261, 269
170, 215, 218, 242, 260	83 ہومناہ